M. TVLLI CICERONIS

PARADOXA STOICORVM · ACADEMICORVM RELIQVIAE CVM LVCVLLO · TIMAEVS · DE NATVRA DEORVM · DE DIVINATIONE · DE FATO

EDIDIT

OTTO PLASBERG

FASCICVLVS I

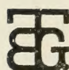

MCMVIII
LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI

EDITOR L. B. S.

Editionis huius, cuius mihi suscipiendae auctor ante hos XII *fere annos extitit academia regia Borussica, in nuntiis Teubnerianis scripsi primo fasciculo me additurum eam praefationis partem quae ad Academicum* I *pertineret. postea cum expertus sensissem ita fieri non posse quin aut diuellerentur quae inter se conexa essent aut bis dicerentur quae non oporteret, constitui totam praefationem cum tertio fasciculo edere, codicum, quos in primo Academico* LX *fere numero collatos habeo, uniuersam rationem satis perspicue ostendi ratus p.* 33, *cuius inueniendae rationis uiam aperuit Eduardus Stroebelius commentatione philologi tomo* LII *inserta. nam in ceteris libris ad eos codices, in quibus recensionem positam esse Halmius intellexit, pauci accesserunt iique secundi aut tertii ordinis: de his aestimandis si quis quaerat interim Ottonis Dieckhoffi consulat dissertationem Gottingensem a.* MDCCCXCIV *editam 'de Ciceronis libris de natura deorum recensendis'.*

Gratiarum quoque actio maior est hoc spatio. quare nunc satis habeo eos laudare quorum mihi opera in plagulis corrigendis uti licuit. quem laborem taedii plenum amici mecum partiti sunt Rudolfus Helmius Berolinensis Carolus Kalbfleischius Marpurgensis Ricardus Reitzensteinus Argentinensis; qui permultum mihi profuerunt monendo castigando docendo, Helmius uero praecipue ea re quod saepe inspectis thesauris Berolinensibus Rostochiensem librorum penuriam aliqua ex parte subleuauit. in adnotatione cum schedis meis iterum conferenda strenue commilitones ornatissimi me adiuuerunt Gualtharius Neumannus Maximilianus Wiegandtus. denique honore hunc librum impertiuit Iohannes Vahlenus uir et de auctore et de editore optime meritus, cum non solum plagulas perlustrauit deque multis rebus adscripsit quid sentiret sed etiam totam hanc editionem die XI *m. Augusti a.* MCMII, *cum quinquagesimum annum professionis academicae celebraret, a me sibi oblatam benigne accepit.*

Non desunt quae aut corrigenda uideantur aut addenda, quae ad calcem totius operis licet reicere; nunc unum monebo quod grauius est: intercidit enim nescio quo casu quod adscriptum erat ad p. 43,15 'anima *Γ*'.

Superest ut eorum rationem proponam quae signis aut compendiis indicata fallere possint legentes.

Litteris inclinatis ea expressa sunt quae uidentur non fuisse in archetypo.

asteriscus uerbis Ciceronis interpositus defectum indicat, idem in margine adpictus corruptelam, in adnotatione idem unam fere litteram erasam; quod erasum uidetur adscribitur uncis [ ] *inclusum.*

lineola | *in adnotatione uersuum discrimen signat.*

add] *addidit, additum*
cf] *conferatur*
ci] *coniecit*
cl] *collato*
corr] *correctum in*
del] *deleuit*
dett] *deteriores codices*
e corr] *e correctione*
ex] *correctum ex*

ft] *fortasse*
mg] *margo*
om] *omittit*
pr] *manu prima*
rad] *radendo*
ras] *rasura*
rec] *manu recenti*
red] *redintegratum (ft red] aut redintegratum aut e correctione)*
s] *sequenti*
uid] *uidetur*
dıcere *pr*] dıcere *scriptum manu prima, altera addendo id effecit quod scripsi*
quı *pr*] *sic omnia manu prima scripta*
quı *rec*] quı *manus prima*, s *addidit recens*
bona *ex* ~o] bona *ex* bono

EDITIONES

Ald] *Aldina* 1523
Anzius] *paradoxorum Gothana* 1890 *(cf COMM.)*
Arn.] *Stoicorum ueterum fragmenta coll. I. ab Arnim (Chrys.] uol.* II; *Chrys. eth.*] *uol.* III*)*
*Asc (*I*)*] *Ascensiana paradoxorum* 1509, *reliquorum librorum* 1511
Asc II] *Ascensiana* 1521
b] *Baiteri Tauchnitiana* 1865
Crat] *Cratandrina Basileensis* 1528
D.] *Dielsii 'Die Fragmente der Vorsokratiker' ed.* II *uol.* I *et uol.* II *pars* I *(quae pars in manus meas uenit absoluto meo quaternione* IX*)*
Fust] *paradoxorum princeps Moguntina* 1465
Heruag] *Heruagiana Basileensis* 1534
Lambin] *Lambiniana Parisina* 1573
Lambinus] *Parisina* 1566 *adscitis iis quae in annotationibus Lambinianae* 1573 *nouata sunt*
Louaniensis] *paradoxorum* 1483
Mediolanensis] *paradoxorum* 1476
m] *Muelleri Teubneriana* 1878/79
Manutius] *Aldinae* 1541. 1552. 1560
r] *Reidi Academicorum Londinensis* 1885
Rom] *Romana paradoxorum* 1469, *reliquorum librorum* 1471
Schneiderus] *paradoxorum Tauchnitiana* 1891
t] *Turicensis altera Halmi et Baiteri* 1861
Ven] *Veneta paradoxorum* 1470, *Academici* I *et Luculli* 1471
Ven II] *Veneta* 1494 *uel* 1496

COMMENTATIONES

Anzius] *H. Anz, Kritische Bemerkungen zu Ciceros Cato maior Paradoxa Somnium, progr. Quedlinburg.* 1890
Barthelius] *B. Barthel, über die Benutzung der philosophischen Schriften Ciceros durch Lactanz* I, *progr. Strehlen.* 1903
Briegerus] *Beiträge zur Kritik einiger philosophischer Schriften des Cicero, progr. Posnan.* 1873
Forchhammerus] *Nordisk Tidskrift for Filologi, nou. ser. uol.* V *(*1880*)*
Hermannus] *C. F. Hermann, de interpretatione Timaei Platonis dialogi a Cicerone relicta, progr. uniu. Gotting.* 1842
Hochdanzius] *Hochdanz, quaestiones criticae in Timaeum Ciceronis e Platone transcriptum, progr. Nordhus.* 1880
Krischius] *A. B. Krische, über Ciceros Academica, in stud. Gotting.* 1845
Muellerus cens.] *censura in nou. ann.* LXXXIX *(*1864*)*
Rawackius] *P. Rawack, de Platonis Timaeo quaestiones criticae, Berol.* 1888
Stangelius] *Th. Stangl, Tulliana (progr. Monac.* 1898*)*
H. Stephanus] *in M. T. Ciceronis quamplurimos locos castigationes, Paris.* 1557
Werthus] *in schedis philologis Buechelero et Vsenero oblatis Bonnae* 1891

CODICES

Augustini contra Academicos (dederunt Gulielmus Bannierus Monacensis Vincentius Lekuschius Vindobonensis): Cas(inensis 171*) Fris(ingensis* 89*) Par(isinus* 13 369*)*
Nonii: Bern(ensis 83*) Flor(entinus) Harl(eianus) Leid(ensis* 73*) Wolf(enbüttelanus)*

Fasciculus secundus, qui continebit libros de natura deorum, propediem prelum subibit.

Scribebam Rostochii mense Februario MCMVIII.

M. TVLLI CICERONIS
PARADOXA STOICORVM

Quintilianus inst. orat. II 1,11 non communes loci, siue qui sunt in uitia derecti, quales legimus a Cicerone compositos, seu quibus quaestiones generaliter tractantur . . ., in mediis litium medullis uersantur? *cf. p.* 4,2

CODICES

A Vossianus 84
F Florentinus Marcianus 257
M Monacensis 528
Harleiani 2622 *et* 2682
V Vindobonensis 189
B Vossianus 86

1 Animaduerti Brute saepe Catonem auunculum tuum, cum in senatu sententiam diceret, locos graues ex philosophia tractare abhorrentes ab hoc usu forensi et publico, sed dicendo consequi tamen
2 ut illa etiam populo probabilia uiderentur. quod eo maius est illi quam aut tibi aut nobis, quia nos ea philosophia plus utimur, quae peperit dicendi copiam et in qua dicuntur ea quae non multum discrepent ab opinione populari, Cato autem, perfectus mea sententia Stoicus, et ea sentit, quae non sane probantur in uolgus, et in ea est haeresi, quae nullum sequitur florem orationis neque dilatat argumentum, minutis interrogatiunculis quasi punctis quod proposuit
3 efficit. sed nihil est tam incredibile quod non dicendo fiat probabile, nihil tam horridum tam incultum quod non splendescat oratione et tamquam excolatur. quod cum ita putarem, feci etiam audacius quam ille ipse de quo loquor. Cato enim dumtaxat de magnitudine animi de continentia de morte de omni laude uirtutis de diis inmortalibus de caritate patriae Stoice solet oratoriis ornamentis adhibitis dicere,

---

M TULLICICERONIS TOPICA EXPLICITA; INCIPIT PARADO | Animaduerti ... tuum ·. XA STOICORUM FELIC | cūınſenatu *eqs A* ·M· TULLII CICERONIS | *uersus uacuus* | PARADOXA STOICORŪ | INCIPIT FELICITER *V* M̄ TULLI CICERONIS TŌPICĀ EXPLICITA | INCIPI,T (VN) PARA DOXA STOICORUM FELICIT· | *B* Paradoxa *dett m. cf testimonium ad p.* 14,9 *adscriptum*

1 catone, a *ex* a *aperta uel* o *A* 2 dıcere *pr B* phılofophıa* tractare, a *et* t *iuxta rasuram unius litterae uel duarum red A* abhorentef, r *supra add pr,* f *in ras, ft fuit* ~tem *A* 6 dıcedı *pr B* dıfcrepent, p *ex* m *pr, B* discrepant *dett Fust* 7 ab *add A, om V* 9. 10 ·cū *in intercolumnio add V, punctis additis et post* oratıonıf *et post* argumentū, *sed in hoc lineola ‾ in ras, ut ft ibi olim fuerit signum ad* ·cū *illud referendum.* sed minutis *dett Fust, et aut id aut* minutisque *Anzius commendat p.* 7*; qui quod in sententia pendenti aduersatiuum asyndeton ferri posse negat, cf de diu.* I 47,105 *(*sapienter aiebant*) p.* 41,10 ut nihil adfirmet ipse, refellat alios, *alia. certe etiam quae secuntur de Stoicis accipienda sunt non de Catone, cf p.* 4,3 *Brut.* 31,119 ınterrogatı unculıf *VB* ınterrogatı u*nculıf *ex* ~gat uınc~ *A* et quasi *dett Rom. cf de fin.* IV 3,7 pungunt quasi aculeis interrogatiunculis angustis 11 effjcıt *ex* effecit *V* qđ *in ras, uid* fed *fuisse B* 14 loq(v)or *ex* locor *A* loquımur (± loqr) *V; cf de diu.* II 23,50 *ex.* 15 de contemnenda morte *Walkerus, sed uide de orat.* I 13,56 *in simili enumeratione* de temperantia de magnitudine animi, *ibid.* 15,67 de continentia ... de morte, *Bruti epist.* I 17,5 de morte 16 nullis o. o. *dett Fust* o. o. non *Mediol* adhıbjtıf *ex* ~betıf *AB*

ego tibi illa ipsa, quae uix in gymnasiis et in otio Stoici probant, ludens conieci in communes locos. quae quia sunt admirabilia con- 4
traque opinionem omnium (ab ipsis etiam paradoxa appellantur), temptare uolui possentne proferri in lucem id est in forum et ita dici ut probarentur, an alia quaedam esset erudita alia popularis oratio; eoque hos locos scripsi libentius, quod mihi ista παράδοξα quae appellant maxime uidentur esse Socratica longeque uerissima. Accipies igitur hoc paruum opusculum lucubratum his iam con- 5
tractioribus noctibus, quoniam illud maiorum uigiliarum munus in tuo nomine apparuit, et degustabis genus exercitationum earum quibus uti consueui, cum ea quae dicuntur in scholis θετικῶς [posidua] ad nostrum hoc oratorium transfero dicendi genus. hoc tamen opus in acceptum ut referas nihil postulo; non enim est tale ut in arce poni possit quasi Minerua illa Phidiae, sed tamen ut ex eadem officina exisse appareat in hac eadem figura exisse appareat.

---

1 uix* [*punctum ut uid*] *B* 2 l*udenſ, l *red A* 3 &ıam *supra add uix pr A* *supra* paradoxa *add* ·ı· mırabılıa *(cf Lucull.* 44,136*) B* ab ipsis ... appellantur *ex Muelleri sententia (cens.* 135*) del bm, quae aegre feratur si absint, quippe quibus eorum quae antecedunt aperiatur ratio, ut illis de nat. deor.* ɪ 11,29 *στεφάνην* appellat, *de fato* 10,22 id appellat *ἐλάχιστον; quod autem u.* 6 *similiter ait* ista *παράδοξα* quae appellant, *id et ad sententiam apte facit et a repetitione minime moleste, ut in simili formula loquendi de fin.* ɪɪɪ 17,57 de bona autem fama (quam enim appellant *εὐδοξίαν* aptius est bonam famam hoc loco appellare quam gloriam) *et paucis interiectis* hanc quam dixi bonam famam. *cf etiam haec quae minimis interuallis ponit inter se simillima de diu.* ɪɪ 7,19 quam dicebas praesensionem esse rerum fortuitarum *et* quae a te fortuitarum rerum est dicta praesensio, *pro Cluent.* 66,189 quod nunc denique patefactum est *et* nunc uero apertum iam omnibus ac manifestum uidetur, *Phil.* xɪv 9,24 cum imperatores eos appello *et* cum uictores appello imperatores, *de inu.* ɪ 31,52 *orat.* 22,73*s* 26,91*s pro Scauro* 3,4. *cf Vahlenus de leg. p.* 15,8 *Martha ad Brut.* 59,218, *infra p.* 7,5. 56,6 *de diu.* ɪ 20,39. *cf schol. Sangall. in accus.* ɪ 7 *p.* 157 *Or.* proprium Ciceronis ... in dialogis ... eandem saepe sententiam dicere 4 ıdeſtınforū· *in ras (ft fuit* idē∾*) A; eadem cum quibusdam dett (in Harleiano* 2682 *a librario omissa ab eodem, ni fallor, postea in mg addita sunt) et Mediol del Bentleius tbm, defenderunt post alios Reidus ad Acad. p.* 97,14 *Anzius p.* 10 *Leo ind. schol. Gotting.* 1892,11. *gymnasiorum umbrae atque otio opponitur lux id est forum, cf de orat.* ɪ 34,157 *Brut.* 8,32 *pro Rab. Post.* 17,48 *pro Sest.* 24,53 *de sen.* 4,12 *ad Att.* v 15,1; *uide etiam Brut.* 62,222 ex acie id est a iudiciis *(epist.* xv 4,16*), Lael.* 26,97 in scaena id est in contione, *Acad. p.* 37,12 6 quo *V* ΠΑΡΑΔΟΞΑ *B* paradoxa *A V* 7 appellantur *dett Mediol* 8 hıſ *ex* ıſ *rec V* ıſ *corr* ıſ, *deinde* hıſ *B* 10 exercıtatıonē *pr B* exercıtatıonū, e*arum (m supra) *V* 11 conſueui, ue *in ras V* ıncholıſ* (ſ supra) [Θ *ut uid*] *A* ın ſcholıſ *V* ΘΕΤΙΚΩΣ poſıdua *B* ΘΗΤΙΚΩΣ poſıdua (ſ supra), Θ *add*, lua *in ras minore A* (∾poſıdıuſ *uel* ∾duıſ *Harl* 2622) ΘΕΤΙΚΩΣ, *supra add rec* ł Kd ·ı· poſſeſſıua *V (κτητικα dett Rom). interpretamentum suspiceris olim* positiue *fuisse, cf Muellerus cens.* 134 *Gellius* vɪɪɪ 4 13 *supra* acceptum *add rec* ł aptū *V* ut ın arce *in ras paulo maiore (fuerit* ∾archa*) A;* arca, *superscr rec* ł ce *V* arte (c supra) *B* 14 illa Minerua *Mediol m* fıdıę *A* ∾e *V;* fıdıæ tamen, fıdıæ *in ras B* offı|cına (·ſ· ſtoıco꞉ supra) *B* ut ex eadem offıcına exıſſe appareat ın hac eadem fıgura exıſſe appareat *A B (nec aliter uterque Harleianus)* ut ex

I

ΟΤΙ ΜΟΝΟΝ ΤΟ ΚΑΛΟΝ ΑΓΑΘΟΝ

Quod honestum sit id solum bonum esse.

1
6 Vereor ne cui uestrum ex Stoicorum hominum disputationibus non ex meo sensu deprompta haec uideatur oratio, dicam quod sentio tamen, et dicam breuius quam res tanta dici potest.

Numquam mercule ego neque pecunias istorum neque tecta magnifica neque opes neque imperia neque eas quibus maxume adstricti sunt uoluptates in bonis rebus aut expetendis esse duxi, quippe cum uiderem rebus his circumfluentis ea tamen desiderare maxime quibus abundarent. neque enim umquam expletur nec satiatur cupi-

---

eadem officina exiſſe appareat *(linea subscripta rec), in mg add* in hac eadē figura ex|iſſe appareat *V, cuius primitiuam scripturam cum plerisque secuti illa* in hac eadem figura exisse appareat *om tbm. quae quo interpolatoris consilio inuecta credam non assequor, nec magis probari posse quae corrector recens in V effecit apparet. putabam olim* ut ex eadem officina eadem figura exisse appareat, *sed nec hoc satis placet nec alia. res puto plana fit si credimus duplicem conclusionem ex ipso Ciceronis scripto seruatam esse (cf Tim.* 14,50*), modo sumas, quod facile fieri potuit,* exisse *in altera per errorem scriptum esse, ut altera fuerit* ut ex eadem officina exisse appareat, *altera* ut in hac eadem figura appareat *i. e. ἡ αὐτὴ ἰδέα. sed utram conclusionem auctor praetulerit alteri nequeo dicere, nisi forte displicuerat ei* hac *ad Mineruam relatum non ad opus; quod quidem in illa similitudinis conformatione ne fieri quidem facile potuit aliter; ut in his de opt. gen. orat.* 3,8 sed quatenus ualuerunt, sani et sicci dumtaxat habeantur, sed ita ut palaestritae, spatiari in xysto ut liceat, non ab Olympiis coronam petant *extrema accommodata sunt ad palaestritas similitudinis gratia accitos, cum sermo sit de oratoribus, et late patet hoc genus, quod attingetur etiam ad p.* 19 *ex. ex eodem uel propinquo loco comparatio ducitur de orat.* II 17,71. 73 *orat.* 71,234 *de diu.* I 13,23 *de fin.* IV 13,34 *de off.* III 2,10, *cf Philo de Iosepho* 8,39

1 ΜΟ|ΝΟΝ *corr* ΜΟΝ|ΝΟΝ *B* ΤΟΚΑ ΛΝΟΝ·ΛΓΑΘΟΝ, Τ *in ras,* Γ *add,* Θ *ex* Ε *ut uid B* ΛΤΛ*ΘΟΝ, *tertia littera in ras pr, V* 2 *interpretamentum cum ceteris una serie perscriptum habent AB, in mg inferiore add V, et archetypum ista interpretamenta in mg habuisse concludas etiam ex iis quae adnotabuntur ad p.* 14,17. 19. 17,13 *ss. quo minus certum est ea a Cicerone esse profecta (quamquam hoc quidem paradoxon paene eodem modo uertit de fin.* IV 28,78*), et del uel om cum aliis tbm* 3 exoticorū *A* exoticorum *V* ex oti corum, *in mg add* ·i· ſententia ſtoicor *B* (ſtoicor *et* atti *suprascr.*) ex Socraticorum *unus codex Aldi Muellerus cens.* 276 *cl p.* 4,7. 13,6 *Lucull.* 44,136 *(Tusc.* III 5,10 *de orat.* III 34,139*), bm* ex otiosorum *Marklandus ad Statii silu.* V 2 *p.* 273, *t.* ex Stoicorum *dubito quam recte post Orellium repudiauerint, quod* extoicorum *olim fuerit; Stoicos Cicero in orationibus saepe commemorat, Socraticos numquam.* non loquor tecum Stoica lingua *Seneca epist.* 13,4. *de* hominum *cf Stangelii Tulliana* 33 5 reſtanta*dici *A,* reſtant‿a·dici *B, utrumque ex* reſtant adici dici poscit *dett Langius* poscet *t (cf nou. ann.* LXXIX [1859] 765*) deleto post H. Wolfii coniecturam* dici. *tradita recte defendit Muellerus cens.* 280; *nimirum res tanta tam breuiter dici non potest,* dicere *autem* rem, *non* de re, *minime alienum ab usu Ciceronis (cf de fin.* III 6,19*)* 6 mercule (e *suprascr.*) *B* hercule *V tbm* me.h~ *A. cf de nat. deor.* II 29,74 *de leg. p.* 6,1. 13,5. 193,8 *Vahleni, Lachmannus in Lucr. p.* 152 *Stangelius Tullian.* 55 tecta* magnifica* [m *utrobique*] *B* 7 maximea *B* 8 ēē* *ex* ē& *B* 9 hiſ *ex* iſ *(^ rec) B* circumfluentes *dett Mediol* ~tis *t* circumfluentibuſ *A* circū fluentib; *VB.* uiderentur … circumfluentibus *in M effectum rec minus apte et ad orationem et ad usum loquendi* e∧ *ex* et *A & V* de*ſiderare [u *uel* o] *A* 10 *cf de re p.* VI 1,1 *(Non. p.* 424*)* lubidines … nec

ditatis sitis; neque solum ea qui habent libidine augendi cruciantur sed etiam amittendi metu.

In quo equidem continentissimorum hominum maiorum nostro- 7
rum saepe requiro prudentiam, qui haec inbecilla et commutabilia pecuniae membra uerbo bona putauerunt appellanda, cum re ac factis longe aliter iudicauissent. potestne bonum cuiquam malo esse, aut potest quisquam in abundantia bonorum ipse esse non bonus? atqui ista omnia talia uidemus, ut etiam inprobi habeant et absint probis. quam ob rem licet inrideat si qui uult, plus apud me tamen uera 8
ratio ualebit quam uulgi opinio; neque ego umquam bona perdidisse dicam si quis pecus aut supellectilem amiserit, nec non saepe laudabo sapientem illum, Biantem ut opinor, qui numeratur in septem. cuius quom patriam Prienam cepisset hostis ceterique ita fugerent ut multa de suis rebus asportarent, cum esset admonitus a quodam ut idem ipse faceret, 'ego uero' inquit 'facio; nam omnia mecum porto mea': ille haec ludibria fortunae ne sua quidem putauit, quae 9
nos appellamus etiam bona.

---

expleri nec satiari ullo modo possunt, *ubi uides nihil esse mutandum, quamquam* satiatis et expletis *posuit de sen.* 14,47

1 quae *Harleiani Fust; cf de leg.* II 11,28 2 meto (v supra) *B* 3 nr̄m (orū supra) *V* nr̄m, r *e corr A* nr̄m̄ *corr* nr₀m̄ *B* 4 quia *B* 5 menbra *B, del Gernhardus,* pecuniae membra *del Bentleius Heinius philol.* x 117 *tbm,* pecuniae munera *ci Schuetzius. codicum scripturam defendit Anzius p.* 10 *cl pro Sest.* 46,98 huius autem otiosae dignitatis haec fundamenta sunt haec membra, *non satis id quidem apte, quoniam ea translatio ducitur a partibus domus, quae membra appellabantur (ad Q. fr.* III 1, 1,2 *Lachmannus ad Lucr.* VI 804*), sed tamen* pecuniae membra *cum Ochsnero aliisque intellegi puto* πλούτου μέρη *(Arist. rhet.* I 5. 1361 *a* 13*): pecunia idem quod* πλοῦτος *est pro S. Roscio* 2,6, *simili translatione dixit* caput uestrae pecuniae … fundamentum uectigalium *de lege agr.* II 29,80, *et ut supra* imbecilla membra *apte ad translationem ita epist.* V 13,13 circumspice omnia membra rei p. …, nullum reperies profecto quod non fractum debilitatumue sit uera *pr V* bona *ex* ∾o *A* appellandaſ *ex* ∾duſ *B* 6 malo *masculinum* ēē* *ex* ē& *B* aut *in ras, fuit* haut *ut uid B* 7 quiſquā, *lineola red uid A* ēē* *ex* e& *B* 8 et improbi *dett Manutius, Maduigio auctore bm, sed cf de re p.* I 17,27 quod earum rerum uideatur ei leuis fructus exiguus usus incertus dominatus, saepe etiam deterrimorum hominum inmensa possessio *(Werthus p.* 35*) Seneca epist.* 117,9 id autem medium … uocamus, quod tam malo contingere quam bono possit; *cf Teles p.* 21,5 *H.* eobſint (t supra) *ft pr A* obſint *etiam VB* absint *dett Asc* I, *Maduigio auctore t* 9 qui (s supra) *rec V* 10 bonuſ *pr B* 11 ſiqiſ *pr B* aut *sic V* ſe pe*laudabo*[l] l *red,* dabo *in ras (sed* b *eodem loco fuit primitus)* [t] *B* 12 **antē (bi supra) *A* biantem *corr rec* bi∾ *V* 13 quom (cu supra), qu *in ras pr,* cū *add rec, V* quā *A* cum *B* patriam *ex* ∾ium *B* priennā *V* fugerent *cum ras ex* ∾runt *A* 15 omnia mea mecum porto *dett (*o. mea mecum p. mea *Harl* 2682*) Fust, cf Valerius Max.* VII 2 *ext.* 3 Bias autem, cum patriam eius Prienen hostes inuasissent, omnibus … pretiosarum rerum pondere onustis fugientibus interrogatus quid ita nihil ex bonis suis secum ferret 'ego uero' inquit 'bona *(*omnia *add Gertzius, cf Sen. epist.* 9,18 *s dial.* II 5,6*)* mea mecum porto'

'Quid est igitur' quaeret aliquis 'bonum?' Si quod recte fit et honeste et cum uirtute id bene fieri uere dicitur, quod rectum et honestum et cum uirtute est id solum opinor bonum.

2

10 Sed haec uideri possunt odiosiora, cum lentius disputantur; uita atque factis inlustrata sunt summorum uirorum haec quae uerbis subtilius quam satis est disputari uidentur. quaero enim a uobis, num ullam cogitationem habuisse uideantur hi, qui hanc rem p. tam praeclare fundatam nobis reliquerunt, aut argenti ad auaritiam aut amoenitatum ad delectationem aut supellectilis ad delicias aut epu-
11 larum ad uoluptates. ponite ante oculos unum quemque, regum uoltis a Romulo, uoltis post liberam ciuitatem ab is ipsis qui liberauerunt. quibus tandem Romulus gradibus escendit in caelum. isne quae isti bona appellant, an rebus gestis atque uirtutibus? quid a Numa Pompilio minusne gratas diis inmortalibus capudines ac

1 si quod *nescio qui ab H. Wolfio commemorati et Bentleius* ſiquid *AVB, quo seruato u.* 2 et quod *dett Mediol,* igitur quod *Heinius philol.* x 118
2 *idbenefieri, lbene *in ras pr ut uid, A* 3 bonum est *H. A. Kochius progr. Port.* 1868,42 4 odioſiora, *supra add rec* ✝ obſcuria (*sic*) *V* oſcuriora *in mg rec F,* obſcvriora *effectum rec M, Fust.* otiosiora *dubitans ci t, alii alia, sed uide de orat.* III 13,51 *s* ad reliqua aliquanto odiosiora pergamus ... reliquae (*partes*) sunt magnae implicatae uariae graues, *de* lentius *Brut.* 48,178 nimis lentus in dicendo et paene frigidus, *Hortens. fr.* 22 *Muell.* lentius dicere solebat (*Crassus, de quo in Bruto* 66,233 *scribit* nullus flos neque lumen ullum), *Tac. dial.* 21 5 inluſtrata *corr* ~rāta (d) *F* 6 quam satis est *non ad rem sed ad audientium patientiam. post uarias Gruteri et Bentleii suspiciones illa* haec quae ... uidentur *praeeunte (in addendis) Gernhardo del tb ut 'otiosa' sed corrupto orationis aequilibrio; cf ad p.* 4,3 q̃ro, ˜ *et* ˥ *e corr B* 7 num ullam *dett Mediol* num illam *A* ~ā *V* nullam *corr* nvllam *i. e.* num illam *B. cf de fin.* II 19,61 hi *ex* ii *rec V* ii *tbm* .p. (ublicā) *B* ·p· *supra add A, om V* 8 auri et argenti *dett Fust (om* aut*), similiter alii, et ita solet Cicero, sed hic cur unum posuerit apparet* 9 amoenitatem *pr B* aut deliciaſ *et* 10 aut uoluptateſ *pr B* 10 regum, g *corr (ex* r*) nescio an red A* 11 *post prius* uoltiſ *in mg add* incipere *F, idem uel* incipiam *dett Fust alii multi oratione distincta uel ante* regum *uel post; eadem distinctione probata* regum *cum dett quibusdam Maduigio auctore del tb,* ueterum *pro* regum *ex H. A. Kochii coniectura (progr. Port.* 1868,42*) posuit m.* uoltis *geminatum uidetur uim habere duplicis* siue *(Caecilius* 5 *R.* uoltis empta est, noltis non empta est, *Liuius* VIII 13,15 *s), cf mus. Rhen.* LIII 83 *s. similis partitio est de orat.* I 9,37. *de oratione cf de diu.* II 23,51 qui credat exaratum esse — deum dicam an hominem, *de a ad Att.* x 8,6 nec haec *(auguria)* collegii nostri ab Atto sed illa Platonis. *ceterum* unum quemque *intellegit eorum qui 'hanc rem p. tam praeclare fundatam nobis reliquerunt', quos deinde secundum aetates dinumerat* liberatam *Lambinus; cf accus.* I 7,18 post hunc statum rei p. quo nunc utimur iiſ *B, corr rec* hiſ *V* 12 gradibus Romulus *dett Mediol m* eſcendit *corr* (a)ſc~ *A,* aſc~ *B;* aſc~ *Vt.* in caelum escendere *est Tusc.* I 29,71, ascendere *pro Mil.* 35,97 *de domo* 28,75 *Hortens. fr.* 45 *Muell. Tusc.* I 46,111, *proprie Lael.* 23,88; *certum usus discrimen indagari nequit, cf thes. l. L.* II 754,10. 756,5 13 iſ neq; *corr* hiſ_ne q̃; *B* hiſ neque *corr* *iiſ neque *A* iiſne que *V* (n)areb; *V* 14 anuma* pompilio *ex* anum ap~ *A* Numae Pompilii *dett Lambinus* ·cupidineſ, *in mg* ·Λ· capu|:dineſ *V;* cappudineſ *B ut codices Nonii p.* 398 *(Cic. de re p.* VI 2,2*)*

fictiles urnulas fuisse quam felicatas aliorum pateras arbitramur? omitto reliquos; sunt enim omnes pares inter se praeter Superbum.
Brutum si qui roget quid egerit in patria liberanda, si quis item 12
reliquos eiusdem consilii socios quid spectauerint quid secuti sint, num quis existat cui uoluptas cui diuitiae cui denique praeter officium fortis et magni uiri quicquam aliud propositum fuisse uideatur? quae res ad necem Porsinnae C. Mucium inpulit sine ulla spe salutis suae? quae uis Coclitem contra omnes hostium copias tenuit in ponte solum? quae patrem Decium, quae filium deuota uita inmisit in armatas hostium copias? quid continentia C. Fabricii, quid tenuitas uictus M'. Curii sequebatur, quid duo propugnacula belli Punici Cn. et P. Scipiones, qui Carthaginiensium aduentum corporibus suis intercludendum putauerunt, quid Africanus maior, quid minor, quid inter horum aetates interiectus Cato, quid innumerabiles alii (nam domesticis exemplis abundamus): cogitasse quicquam in uita
sibi esse expetendum nisi quod laudabile esset et praeclarum uiden- 3 13
tur? ueniant igitur isti inrisores huius orationis ac sententiae et iam uel ipsi iudicent, utrum se horum alicuius, qui marmoreis tectis ebore

cape*dineſ
caput IN|eiſ, *in superscriptis prior* e *in ras rec*, *F*, *cf de nat. deor.* III 17,43 *corp. gloss.* VI 176

1 fictileſ|*urnulaſ *ex* fictile|ſurnut *B* felicataſ *corr* fil~ *A* fil~ *corr* ·fel~ *(in intercolumnio* ·Λ· ·fe*)*, *in mg manu recentissima* felicataſ *V* felicitaſ *corr* f[a]licitaſ *B* fi[de]licataſ *F*. *cf Paulus Festi p.* 86,5 *M.* (61,8 *Th.*) *Cic. ad Att.* VI 1,13 Saliorum *Baiterus apud t*, *bm speciose*, *cf corp. gloss.* IV 29,2 cardens uasa fretiua saliorum, *sed tamen dubito ut Goetzius ibid.* VI 176; *Varro quidem scripsit r. r.* I 2,10 fundi enim eius . . iucundiore spectaculo sunt multis quam regie polita aedificia aliorum, *cf de fin.* V 32,96 2 patreſ *B* 3 qui[f] *V* egerit[n] *rec V* 4 expectauerint *V*, *pr A* 5 nũq[uiſ] *ex* nũq´ *ut uid B* Numquid *V* [ex] iſte[t] *V* cui *primum supra add A*, *om V secundo loco* cui* *ex* quid *ut uid A* Numquid *V* 7 porſinnae (*cf Weissenborni et Muelleri appendix ad Liu.* II 9,1 *Iul. Paris de praenom. p.* 588,6 *Kempfi*) *corr* porſennae *AB tbm* p[o]roſennae (*cf Florus p.* 17,6 *et* 8 *Rossbachi*, *alia*) *V* mutium *B* 8 coclitem, c *prior ex parte in ras*, *uid* clo~ *fuisse A* 9 inpon*te [i] *V* deuotauita[c] inmiſit *B* deuotauit inmiſit *V*, *corr* deuotauit[ac] ~ *A*; *cf Maduigius de fin.* II 19,62 11 ·Θ· *AV* ·m· *B* curii, *altera* i *in ras*, *ft fuit* curiſ *A* 12 carthaginenſiũ *A* chartaginienſium *B* 13 quid minor *de libris errans om t* 14 interiectoſ *pr V* 15 cogitaſſent *primo*, *deinde deinceps corr* ~ne, ~ne[t], ne[*ne] (*sic rec*) *V*, *de cuius primitiua scriptura errans* cogitassene *t atque bm* 16 esset] eſſe* [t] *Ab* e& *corr* ēē*, *deinde restitutum* e& *B* uidentur *dett Borgersius* uidetur *AB* uid&[re] *rec V*, *tb* 17 orationiſ *ex* ~neſ *B* 18 qui solis marmoreis, qui tectis *Bentleius cl p.* 25,20, *cf etiam de leg.* II 1,1 magnificasque uillas et pauimenta marmorea et laqueata tecta contemno, *Varro Men.* 533 *B. Lygdamus* 3,16 *Festus p.* 242,17 *M.* (314,17 *Th.*) *Sen. ep.* 114,9 *Plin. epist.* IX 39,3 *Apul. flor.* 18 *p.* 179,6 *Vl.*

et auro fulgentibus qui signis qui tabulis qui caelato auro et argento qui Corinthiis operibus abundant, an C. Fabricii, qui nihil habuit eorum nihil habere uoluit, se similes malint.

14 Atque haec quidem, quae modo huc modo illuc transferuntur, facile adduci solent ut in bonis rebus esse negent, illud arte tenent accurateque defendunt, uoluptatem esse summum bonum. Quae quidem mihi uox pecudum uidetur esse non hominum. tu, cum tibi siue deus siue mater ut ita dicam rerum omnium natura dederit animum, quo nihil est praestantius neque diuinius, sic te ipse abicies atque prosternes, ut nihil inter te atque inter quadripedem aliquam putes interesse? Quicquam bonum est, quod non eum qui id
15 possidet meliorem facit? ut enim est quisque maxime boni particeps ita est laudabilis maxime, neque est ullum bonum de quo non is qui id habeat honeste possit gloriari. quid autem est horum in uoluptate? melioremne efficit aut laudabiliorem uirum? an quisquam in potiendis uoluptatibus gloriando se et praedicatione effert? atqui si uoluptas, quae plurimorum patrociniis defenditur, in rebus bonis habenda non est, eaque quo est maior eo magis mentem ex sua sede et statu demouet, profecto nihil est aliud bene et beate uiuere nisi honeste et recte uiuere.

---

2 *supra* operıb; *add rec* ł opıb; *V* 3 ſeſımıleſ *ex* ſıſım~ *V* esse similes *Suffridus Petrus* similes esse *Manutius* se similes esse *Louaniensis. copula facile caretur, pronominis autem repetiti neglegentia dicam an artificium non singulare, cf pro Planc.* 35,86 *pro Cluent.* 24,66 *et quae collegi in libro gratulatorio ad Vahlenum misso a.* 1900 *p.* 243 *ss* 5 facıle *ex* facere *A* arte *ex* arce *ft pr V* arcte *B* 7 cūı *ex* cuı *V* 8 derunt *V* 9 neq· *supra add B* 10 quadrıpedē (u *supra*) *rec V* quatrıpedem (drv *supra*) *(corr manu insolita) B* 11 puteſ* [t *ut uid*] *B* quıcquam* [*signum interrogationis*] *V* Quıcquam. (ne *supra*) *F Rom* nō (N *supra*) *ft ex* nō *B* quıd (ı *supra*) *A* qıd (ı *supra*) *ex* qıd *B* 12 melıorem non facıt *V* 13 Jta, *in* t *nescio quid corr* (r?) *A* ıta ē *B* ~et *A* ~& *V* ~etiam *dett Orellius* 14 quıdıd| *ex* quıd| *A* quıd (ı *supra*) *B* 16 potıendiſ (ł v *supra*) *rec V* p̄dıcatıonem *B* prędıcatıone (ndo *supra*) (ę *ex* e) *V eodem studio quo* gloria *pro* gloriando *Mediol uel* gloriatione *Lambinus, quod uocabulum Cicero primum finxit de fin.* III 8,28. *apte conferuntur haec pro Planc.* 36,87 erat non iure non legibus non disceptando decertandum, *de re p.* I 16,25 disputando rationibusque, *Lael.* 17,61 blanditiis et adsentando, *de domo* 17,45 ad placandum atque ad misericordiam, *de orat.* II 84,341 legendi et delectationis . . . causa effert (c *supra*) *Atbm* ecfert (f *supra*) *rec V* 19 demouet *corr* djm~ *AB* nıſı ſı *B* 20 uıuere·, e· *in ras ampliore, fuit* uıuerent *ut uid B*

ΟΤΙ ΑΥΤΑΡΚΗϹ Η ΑΡΕΤΗ ΠΡΟϹ ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑΝ II

In quo uirtus sit ei nihil deesse ad beate uiuendum.

Nec uero ego M. Regulum aerumnosum nec infelicem nec miserum umquam putaui. non enim magnitudo animi cruciabatur eius a Poenis, non grauitas non fides non constantia non ulla uirtus, non denique animus ipse, qui tot uirtutum praesidio tantoque comitatu, cum corpus eius caperetur, capi certe ipse non potuit. C. uero Marium uidimus, qui mihi secundis rebus unus ex fortunatis hominibus, aduersis unus ex summis uiris uidebatur, quo beatius esse mortali nihil potest. 16

Nescis insane nescis quantas uires uirtus habeat; nomen tantum uirtutis usurpas, quid ipsa ualeat ignoras. nemo potest non beatissimus esse qui est totus aptus ex sese quique in se uno sua ponit omnia; cui spes omnis et ratio et cogitatio pendet ex fortuna, huic nihil potest esse certi, nihil quod exploratum habeat permansurum sibi unum diem. eum tu hominem terreto, si quem eris nanctus, istis mortis aut exilii minis; mihi uero quicquid acciderit, in tam ingrata ciuitate ne recusanti quidem euenerit, non modo non repugnanti. quid enim ego laboraui aut quid egi, aut in quo euigilarunt curae et cogitationes meae, si quidem nihil peperi tale nihil consecutus sum ut eo statu essem quem neque fortunae temeritas neque inimicorum labefactaret iniuria. 17 Mortemne mihi minitaris ut omnino ab hominibus, an exilium ut ab inprobis demigrandum sit? 18

1 *cf Diog. Laert.* VII 127 ΟΤẎ *AV* ΑΥΤΑΡΚΗϹ (·arec· *superscr manu insolita) B* Η *supra add A* ΠΡΟϹ *ex* ΤΙΡΟϹ *A* ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑΝ *in prima littera nescio quid corr A* 2 *de fin.* V 27,79 uirtus ad beate uiuendum se ipsa contenta est, *similiter Tusc.* V 1,1 *de diu.* II 1,2 3 uero* ego, o *prior e corr,* e *red uid A* uero *praeter primam hastam in ras, uid* uērō *fuisse, B* 4 animi (·b·) cruciabatur ei (·a·) *B* 8 fortunatissimis *dett; uide m ad uol.* I *p.* 289,15 9 aduerſiſ *corr* ∼ſuſ *ut uid A* ∼ſiſ *B* 12 quid* ipſa [e *ut uid*] ſ *ex* a *pr, A* 14 cuiſpeſ (v'') *sic fere B; corrector insolitus uoluit puto* cuius spes 15 huic nulluſ (nihil) *B* certi enihil *V* 16 ne unum quidem diem *Rom* uel unum diem *ci Moserus; uide Maduigium de fin.* III 1,3 *Stangelium Tullian.* 37 17 nanctuſ *AV* nanctiſ *B* accjderit (v) *ex* ∼ced∼ *A* 18 ingratā *B* non *post* modo *cum dett quibusdam et Manutio aliisque ex Muelleri sententia (philol.* XIX 327 *cens.* 279*) del bm, defenderunt Osannus ad Cic. de re publ. p.* 485, *Lohseeus Tullianorum (progr. gymn. Leibnit. Berolin.* 1890*) p.* 13 *et* 17, *Anzius p.* 10; *uide etiam Maduigium gramm.* 461[b] *ed.* III 19 '*malim* aut quo *(sine* in*), i. e. aut ad quid' t* 20 cogitationī ſ *ex* ∼on̄ *B* nt *bis B* 21 ſtatu *in ras,* eēm *ex* eē *an* ee, *in* quē e *ex corr (hoc pr ut uid) A* 22 babefactaret *ut uid A* iniuria, a *red uid B* 23 ſit *in ras ex* eſt *ft pr V* ? ſit*(M)orſ *ex* ſit·(M)orſ *A*

mors terribilis iis quorum cum uita omnia extinguntur, non is quorum laus emori non potest, exilium autem illis quibus quasi circumscriptus est habitandi locus, non iis qui omnem orbem terrarum unam urbem esse ducunt. Te miseriae te aerumnae premunt omnes, qui te beatum qui florentem putas, tuae lubidines torquentur, tu dies noctesque cruciaris, cui nec sat est quod est et id ipsum ne non diuturnum sit futurum times, te conscientiae stimulant maleficiorum tuorum, te metus exanimant iudiciorum atque legum; quocumque aspexisti ut Furiae sic tuae tibi occurrunt iniuriae, quae te suspirare libere non sinunt.

19 Quam ob rem ut inprobo et stulto et inerti nemini bene esse potest, sic bonus uir et sapiens et fortis miser esse nemo potest. nec uero quoius uirtus moresque laudandi sunt eius non laudanda uita est, neque porro fugienda uita est quae laudandast; esset autem fugienda, si esset misera. quam ob rem quicquid est laudabile idem et beatum et florens et expetendum uideri decet.

III 1 ΟΤΙ ΙϹΑ ΤΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ

20 'Parua' inquit 'est res'. At magna culpa. nec enim peccata rerum euentis sed uitiis hominum metienda sunt; in quo peccatur id

1 est *post* terribilis *add dett Mediol, ante cum aliis t. cf de nat. deor.* II 11,30 *ex.* 16,44 *in.* extinguunt̃ *B* *ȷıſ *ex* hıſ *A* hıs *corr* |*ıſ, *deinde rursus rec* hıſ *B* ııſ *V* 3 ııſ *corr rec* hıſ *B* 4 dıcunt *M Fust* 5 qui te florentem *dett Mediol m (cf cens.* 275*)* qui beatum te, qui florentem *Anzius p.* 6 *uituperata illa altera collocatione uerborum, quae tamen eadem est de leg. agr.* II 18,47 cum se sociorum cum exterarum nationum cum regum sanguine implerint *uel Brut.* 97,331 hic me dolor tangit haec cura sollicitat torquent *dett addito* te *aut ante* tuae *(ita Mediol m) aut ante* torquent *(ita Fust aliique) aut post hoc (post* tuae *Lambinus),* te lubidines torquent *(om* tuae*) ex Baiteri sententia tb. at lubidines torqueri tam recte dicuntur quam uel labi p.* 12,3 *uel incitari de sen.* 12,39 *uel concitari Tusc.* II 24,58 *uel turbari Tusc.* III 11,25 *uel perturbari top.* 26,99. *nam anaphorae ratione quod* te *flagitari ait Muellerus cens.* 275, *id quale sit uel haec exempla docent: accus.* V 52,136 *ss pro Sulla* 1,3 *de domo* 21,55 7 futurum *cum dett quibusdam del Lambinus, nuper Anzius p.* 8 *et Schneiderus; uide Hartmannum arch. lexicogr.* III 348 8 Iudıcıorum, I *in ras ex* l *ut uid A* 9 aſ*pexıſtı, pexı *in ras pr, B* respirare *Harl* 2682 *Mediol, cf pro Quinct.* 11,39 *pro S. Rosc.* 8,22, spirare *alii dett, cf pro S. Rosc.* 23,65; suspirare *sane insolenter sed fortasse non sine consilio positum, cf ad Att.* I 18,1 reperire . . . neminem possumus quocum aut iocari libere aut suspirare familiariter possimus *(ibid.* II 21,2*)* 10 libere *om Vt, supra add A* 11 & *supra add V* ſ*tulto [ı] *B* 12 eē nemo ** [eē] *B* 14 laudanda* (eſt) [ſ *ut uid*] *A* laudanda÷ *sed* ÷ *add uid V* laudanda ē *Btbm* 16 debet *dett Rom* 17 *cf Diog. Laert.* VII 120 *Sext. adu. math.* VII 422. omnia peccata paria *uel similiter Cicero pro Mur.* 29,61 *Luc.* 43,133 *de fin.* IV 27,74. 28,77 *ὅτι ἴσα Rom* ΟΤΙϹⲀ *AVB* ΛΜΑΡΙΗΜΛΤΛ *V* ΑϢΑΡΤΗϢΑΤΑ (Ⲁ) *A* Α ΜΑΡ ΤΗΑ ΜΛΤΛ· *B* ΚΑΤΑ *A* ΚΛΤΟΡ(Ɛ)ΘϢ|ΜΛΤΛ, ΘϢ *in ras V* ΤϢ|ΤƐϢ ΜΑ *B* 18 reſ *supra add ante* eſt *V, post* ·ē· *A* 19 euentıſ (ł tu) *rec V*

potest aliud alio maius esse aut minus, ipsum quidem illud peccare quoquo uerteris unumst. auri nauem euertat gubernator an paleae, in re aliquantum, in gubernatoris inscitia nihil interest. lapsa est ipsius lubido in muliere ignota: dolor ad pauciores pertinet quam si petulans fuisset in aliqua generosa ac nobili uirgine, peccauit uero nihilo minus, si quidem est peccare tamquam transire lineas, quod cum feceris culpa commissa est, quam longe progrediare, cum semel transieris, ad augendam transeundi culpam nihil pertinet. Peccare certe licet nemini. quod autem non licet, id hoc uno tenetur, si arguitur non licere. id si nec maius nec minus umquam fieri potest, quoniam in eo est peccatum si non licuit, quod semper unum et idem est, quae ex eo peccata nascantur aequalia sint oportet. Quod si uirtutes sunt pares inter se, paria esse etiam uitia 21
necessest. atqui pares esse uirtutes nec bono uiro meliorem nec temperante temperantiorem nec forti fortiorem nec sapienti sapientiorem posse fieri facillume potest perspici. an uirum bonum dices qui depositum nullo teste, cum lucrari inpune posset auri pondo decem, reddiderit, si idem in decem milibus pondo auri non idem fecerit, aut temperantem qui se in aliqua libidine continuerit in aliqua effuderit? una uirtus est, consentiens cum ratione et per- 22
petua constantia; nihil huc addi potest quo magis uirtus sit, nihil demi ut uirtutis nomen relinquatur. etenim si bene facta recte facta sunt et nihil recto rectius, certe ne bono quidem melius quic-

2 quoquo te uerteris *Rom ut de diu.* II 9,24. 72,149 *Lael.* 6,22 *epist.* VII 24,1, *cf de fin.* II 31,99; *pro obiecto auditur* peccare ueterıſ *pr A* ‸ unūeſt, e *add B* unum eſt *AVtbm* 4 ıpſiuſ *supra add V, om etiam Mediol tbm; ego quo consilio istud* ipsius *inuectum credam non reperio et suspicor esse indefinite positum, insolito id quidem modo sed tamen adfini illi usui quem Maduigius tetigit de fin.* I 20,67. *nisi forte* istius *fuit;* eius *uel* illius *dett* alicuius *C. Stephanus* 5 generoſa $\overset{\text{ac}}{\text{g}}$nobılı *V* 6 transilire *dett pauci, Veneta a.* 1506 *ut Varro de l. L.* IX 5; *Cicero solet* transire finem *et* modum 8 transeundi *cum dett del Gruterus t, quo uis orationis pessum datur.* transeuntis *ci Ernestus* 9 et peccare *Anzius p.* 7 10 necmınuſ, c *in ras pr V* 12 naſ$\overset{\text{l v}}{\text{c}}$antur *rec Vtb, sed cf de fin.* I 14,47 stare etiam oportet in eo quod sit iudicatum *et uide Maduigium de fin.* II 27,86, *m ad hunc locum* 14 neceſſe eſt *AVtbm* 15 temperatıorem *pr V* tempe⁎rantȷ orem [_ *ut uid*] ȷ *ex* o *pr, B* temperato temperatiorem *dett Mediol, quod commendat Wesenbergus ad Tusc.* III 2,3 *cl orat.* 7,23, *ne participium adiectiue positum in* e *exeat; cf Sen. epist.* 66,8 sapiente *Rom m* 16 perſpıcı poteſt *B;* prae⁎ ſpıcı *ex* praeſ pıcı *ut uid A* 17 aurȷ *ex* auro *A* 18 decem *utrobique ex* decım *A* ıdē *lincola red uid B* pondo auri *del Manutius tb* auri *del Orellius* idem *ante* fecerit *cum dett del Bentleius* 20 conſentıenſ, *supra add rec* ✝ entıſ, *V* et *delendum censuit Graeuius* 21 hıc, *supra add rec* ✝ huc *V* huic *Harl* 2682 *Rom t, quod iam exemplum habet nullum; nec in eo haerendum quod* demi *requirere uideatur* hinc: *simile est quod scribit de fin.* V 14,39 et apta quaedam ad naturam putare et aliena 22 demı⁎⁎⁎ut, t *in ras, fuit* demıttıtur *B* 23 nıhıl *praeter* n *in ras, in qua agnoscebam* ull, *ut uideatur fuisse* nullū *B*

quam inueniri potest. sequitur igitur ut etiam uitia sint paria, si quidem prauitates animi recte uitia dicuntur. atqui, quoniam pares uirtutes sunt, recte facta, quando a uirtutibus proficiscuntur, paria esse debent, itemque peccata, quoniam ex uitiis manant, sint aequalia necesse est.

2 23 'A philosophis' inquit 'ista sumis'. Metuebam ne 'a lenonibus' diceres. 'Socrates disputabat isto modo'. Bene hercule narras; nam istum doctum et sapientem uirum fuisse memoriae traditum est. sed tamen quaero ex te, quoniam uerbis inter nos contendimus non pugnis: utrum nobis est quaerendum quid baioli atque operarii an quid homines doctissimi senserint? praesertim cum hac sententia non modo uerior sed ne utilior quidem hominum uitae reperiri ulla possit. quae uis est enim quae magis arceat homines ab improbitate omni quam si senserint nullum in delictis esse discrimen, aeque peccare se si priuatis ac si magistratibus manus adferant, quamcumque in domum stuprum intulerint eandem esse labem lubidinis.

24 'Nihilne igitur interest' (nam hoc dicet aliquis) 'patrem quis necet anne seruum?' Nuda ista si ponas, iudicari qualia sint non facile possint. patrem uita priuare si per se scelus est, Saguntini, qui parentes suos liberos emori quam seruos uiuere maluerunt, parricidae fuerunt? ergo et parenti non numquam adimi uita sine scelere potest et seruo saepe sine iniuria non potest. causa igitur haec non natura distinguit; quae quoniam utro accessit id fit propensius.

25 si utroque adiunctast paria fiant necesse est. illud tamen interest, quod in seruo necando, si id fit iniuria, semel peccatur, in patris uita uiolanda multa peccantur: uiolatur is qui procreauit, is qui

1 inuenirj *ex* ~re *B* 3 *supra* quando *add rec* ł qm̃ *V, et* quoniam *cum Bentleio tb. cf Maduigius de fin.* v 8,21 a̧uirtutib; *punctum tantum ad distinguendas uoces positum uidetur V* a *om B* 5 ne alenonibuſ *in ras V. non nescio quo modo Socraticum illud lenocinium significat, quod sunt qui credant, sed uerba ab aduersario cum contemptu iacta in eum ipsum ut in altercatione retorquet; cf illud* 'domum emisti'. 'putes dicere: iudices emisti' *et similia ad Att.* I 16,10 6 modo ⁺hercule, *in mg add manu antiquissima* ÷bene *A* 7 memoriæ traditum, æ *ex* a *AB, praeterea* t *prior in ras ex* & *B, eadem* t *add ut uid A* 9 nobis *ex Ernesti sententia t, cf p.* 14,3; boniſ *AVB* de bonis *dett Fust* sit *quam* est *malit t* baiᵛoli *AVB* 10 doctiſſimj *ex* ~me *A* p̃ſertī *ex* ~ti *ut uid B* 12 magiſ, g *ex* u *pr ut uid B* 13 ſenſeriɴ̄, ɴ̄ *et ut uid* ɪ *e corr, fuitne* ~rīd *A* ſenſerit *B* 14 peccare* [ſ] *B* se *om AB* 17 an** *A* nec &****aɴſeruum, a *et* ſe *in ras,* ɴ *et* ʀ *add, post* & *fuisse uid* an; *fuerit* nec &anneſ eruum *B* iudicare *dett Mediol tb* 18 faci*le [l] *A* poſſim *Vtb, corr* ~int *A* ſceluſ*ē· [*punctum*] *A* ſaguntiɴɪ*qui, ɪ *prima add,* ɴɪ *e corr A* ſagunt‿iniˑqui *B* 20 *interrogatione, quam etiam Harl* 2682 *et Fust significant, oratio melius procedere uidetur quam affirmatione (ut tbm)* 22 fit *ex* ſit *A* 23 adiuncta·ſt (e) *B* ~ta eſt *Atbm* ad(ł con)iunctaeſt *rec V* pari *pr A* paṭria *B* 24 peccator *pr B* in patriſ . . . peccant̄ *in mg add V* 25 uiolanda *ex* ~len~ *B*

aluit, is qui erudiuit, is qui in sede ac domo atque in re p. conlocauit; multitudine peccatorum praestat eoque poena maiore dignus est. sed nos in uita non quae cuique peccato poena sit sed quantum cuique liceat spectare debemus; quicquid non oportet scelus esse, quicquid non licet nefas putare debemus. 'Etiamne in minimis rebus?' Etiam, si quidem rerum modum fingere non possumus, animorum modum tenere possumus. histrio si paulum se mouit extra 26 numerum, aut si uersus pronuntiatus est syllaba una breuior aut longior, exsibilatur exploditur: in uita tu, quae omni gestu moderatior omni uersu aptior esse debet, in syllaba te peccasse dices? poetam non audio in nugis, in uitae societate audiam ciuem digitis peccata dimetientem sua: 'si uisa sint breuiora, leuiora uideantur'? qui possint uideri, cum quicquid peccetur perturbatione peccetur rationis atque ordinis, perturbata autem semel ratione et ordine nihil possit addi quo magis peccari posse uideatur.

ΟΤΙ ΠΑϹ ΑΦΡΩΝ ΜΑΙΝΕΤΑΙ IIII

Omnes stultos insanire.

Ego uero te non stultum ut saepe, non inprobum ut semper, 1 27 sed dementem [insanire] * * *

2 praestat *qui patris uitam uiolauit, cf Vahlenus de leg. p.* 53,2 maior̄ *ut uid corr* ∽rē *B* 4 quicquid . . . effe *in mg add B* 6 figere *ex Lambini coniectura (cl Horat. c.* III 15,2 nequitiae fige modum tuae*) tbm; possis etiam* finire, *sed uidetur arbitrii significatio requiri, quae in illo inest, in his non item* 8 fylla ba;una *ex* fulla bauna *B* 9 exfybillatur *B* *Diomedes p.* 383,1 *K.* plaudo frequens est apud ueteres plodo. Cicero de gloria . . . item in paradoxis Stoicorum apud eundem 'exsibilatur *(ita codex Scioppii et Putschius,* insibilatur *codices Keili)* exploditur' inuitatū *B, ex* ∽tatu *A* in uita tua *V* 10 infyllā *B* in syllaba *id est in re minima, cf ad p.* 19 *ex. adnotata* 12 uifa* [f] *A* uide uideantur *A* 13 quo* [i *cum littera (d?) superscripta et puncto infra ad laeuam adpicto* (quoi)] *V* 12. 13 *orationem ita fere iam Victorius distinxit et Langius ('uerba sunt eius' inquit 'quem auctor fingit sibi respondere'), nuper Iecpius progr. Wolfenbuettel.* 1868,15, *cf mus. Rhen.* LIII 86. 640. quae si uisa sint breuiora, leuiora qui possint uideri *uel similiter dett Fust et multae* uisa sint breuiora, leuiora qui possint (uideri *om cum dett) Lambinus et Maduigii suasu (*possunt *ex Bentleii coniectura cum dett) t* si uis, sane sint *(*uideantur *ci m)* breuiora, leuiora qui possunt uideri *Muellerus cens.* 132 *bm. de coniunctiuo* possint *uide in Anton.* II 4,8 *Tusc.* IV 26,56 13 q. peccatur *dett Fust tb; cf m ad uol.* III *p.* 44,30 15 peccare *B* uideatur *supra add sequente item supra uersum litura v uel vi litterarum A* 16 ΤΙΑϹ *V* ΤΙΑϹ *corr* ΠΑϹ *A* ΟΤΙΙ ΤΑϹΑ ΦΡΩΝ *B* *cf Diog. Laert.* VII 124 17 *haec hoc loco a prima manu perscripta unus habet A, a secunda addita in exitu uersus a prima uacuo relicto V, item in mg B; cf quae ad u.* 19 *adscribentur* omnes insipientes insanos esse *Tusc.* IV 24,54, *sed ibidem* omnes stultos insanire; *cf de orat.* III 18,65 ftultof *ex* ∽tuf *A* 19 dementēm****rebuf, m *posterior e corr,* r *in ras,* ebuf *red, potest fuisse* dementēmfanirerebuf *A* dementem infanire reb;, d *ex* u *V* dementem omf ftultof infanire *(haec tria uocabula linea transuersa inducta)*

rebus ad uictum necessariis esse inuictum potest, sapientis animus magnitudine consilii tolerantia rerum humanarum contemptione fortunae uirtutibus denique omnibus ut moenibus saeptus uincetur et expugnabitur, qui ne ciuitate quidem pelli potest? quae est enim ciuitas? omnisne conuentus etiam ferorum et immanium, omnisne etiam fugitiuorum ac latronum congregata unum in locum multitudo? certe negabis. non igitur erat illa tum ciuitas, cum leges in ea nihil ualebant cum iudicia iacebant cum mos patrius occiderat cum ferro pulsis magistratibus senatus nomen in re p. non erat; praedonum ille concursus et te duce latrocinium in foro constitutum et reliquiae coniurationis a Catilinae furiis ad tuum scelus furorem-

28 que conuersae, non ciuitas erat. itaque pulsus ego ciuitate non sum, quae nulla erat; accersitus in ciuitatem sum, cum esset in re p. consul, qui tum nullus fuerat, esset senatus, qui tum occiderat, esset consensus populi liber, esset iuris et aequitatis quae uincla sunt ciuitatis repetita memoria.

Ac uide quam ista tui latrocinii tela contempserim. iactam et inmissam a te nefariam in me iniuriam semper duxi, peruenisse ad

reb; *B. margini V adpictum est manu recentissima* at. h. ſ; ðmtē ⁊ıſa|nū reb3 aððıcā | neceſſarijſ; | Sapıen. ⁊c̄. *et sic uel similiter corruptis uerbis* ad uictum *dett Rom, unde deinde omnia portenta effecerunt. hiatum primus sed post* necessariis *statuit Scioppius in elementis philosophiae Stoicae moralis cap.* 129 *f.* 77, *post* dementem *Maduigii monitu tbm, nisi quod t post* dementem *seruauit* insanire. *idem Scioppius intellexit, in quo ei plerique adsensi sunt, maximam partem huius loci periisse cum initio eius, quo probaretur solos sapientes esse ciues, stultos omnes fugitiuos et exules (cf Lucull.* 47,144 *pro Mur.* 29,61 *ad Brut.* I 15,5*); quamquam nonnulla (u.* 1—4 *et* 17 — *p.* 16,9*) potius ad eam sententiam spectant qua affirmabant sapientem esse inuictum (cf de fin.* III 22,76 *Stob. ecl.* II 7,11[g]*) uel nec iniuriam accipere nec contumeliam posse (cf Seneca dial.* II *passim), et amentia notatur p.* 16,19. *omnia initio corrupta sed unius disputationis esse, Graeca autem p.* 14,16 *ab homine imprudenti inserta putabat Audomarus Talaeus*

1 ınuıctum *corr* ~tuſ* *A* ~tum (ſ) *Btbm, e quibus tb post hanc uocem quaedam intercidisse putant. sententiam exempli causa ita explet Anzius p.* 7 *s* indoctus homo atque incultus egens rebus; *recte Helmio haec fere flagitari uidentur* ergo oppidum loco manuque munitum suppeditantibus rebus. *de uniuersa sententia cf Tusc.* V 14,41 *s Seneca dial.* II 3,5. 6,4   potest] putem *V*   2 magnıtudınē* *B*   contemtione rerum humanarum, tolerantia fortunae *Ruhnkenius ad Rutil. Lup. p.* 108, *sed* fortunam contemnere *scribit Tusc.* V 26,73, nihil humanarum rerum intolerabile *ibid.* IV 17,37 *cf* 28,60   3 ſaeptıſ *pr B*   4 nec *A*   pellı *in exitu uersus add V*   5 ferarum *V*   8 patrıoſ *pr B*   9 *i. e.* senatus nihil ualebat *ut dixit cum populo gratias egit* 6,14; *cf p.* 12,22 (10,11) *de leg. agr.* II 33,89 *ex. (epist.* IV 1,1) *Klotzius quaest. Tull.* I (1830) 132, *Muellerus cens.* 277, *idem ad Seyfferti Laelium p.* 123; *μηδ' ὄνομ' αὐτοῦ ἐν ἀνθρώποισι λίπηται Homerus* δ 710, *al. ante* senatus *crucem posuerat t probata cum Orellio Borgersii coniectura* senatus nomine in re p. non re erat   10 prędonum, ę *ex* o *ft pr V*   12 *ante* non ciuitas *ut incidatur, quod tb non fecerunt, collocatio uerborum uidetur flagitare* ego *supra add pr B*   13 ſū *lineola euanida A*   15 ıurıſ *red uid nisi forte ex* uırıſ *V*   16 rep&e amemorıa *V*   17 hac *B, ex* ac *A*   ȷſta|tuı *ex* ſtatuı *B*   tala (e) *ex* tale *V*   contēpſerım* ȷactam *ex* ~rınt ıactam *A*

me numquam putaui. nisi forte cum parietes disturbabas aut cum tectis sceleratas faces inferebas meorum aliquid ruere aut deflagrare
arbitrabare. nihil neque meum est neque quoiusquam quod auferri 29
quod eripi quod amitti potest. si mihi eripuisses diuinam animi mei constantiam, ** *conscientiam*, meis curis uigiliis consiliis stare te inuitissimo rem p., si huius aeterni beneficii inmortalem memoriam deleuisses, multo etiam magis si illam mentem unde haec consilia manarunt mihi eripuisses, tum ego accepisse me confiterer iniuriam. sed si haec nec fecisti nec facere potuisti, reditum mihi gloriosum iniuria tua dedit non exitum calamitosum.

Ergo ego semper ciuis, et tum maxime cum meam salutem senatus exteris nationibus *ut* ciuis optumi commendabat, tu ne nunc quidem, nisi forte idem hostis esse et ciuis potest. an tu ciuem ab
hoste natura ac loco non animo factisque distinguis? caedem in 2 30
foro fecisti, armatis latronibus templa tenuisti, priuatorum domos aedes sacras incendisti. cur hostis Spartacus, si tu ciuis? potes autem esse tu ciuis, propter quem aliquando ciuitas non fuit, et me tuo nomine appellas, cum omnes meo discessu exulasse rem p. putent? numquamne homo amentissime te circumspicies, numquam nec quid facias considerabis nec quid loquare? nescis exilium scelerum esse poenam, meum illud iter ob praeclarissimas res a me
gestas esse susceptum? omnes scelerati atque impii, quorum tu te 31

1 nisi, n *ex* ii *ut uid,* i *prior red A* 2 ruere *V* r*uere, r *et* u *red A* deflagare *AB* 4 ammitti *B* diuinam *V* 5 constantiam meis *ABt* ~am meis *V* conscientiam, meis *ex Moseri et Muelleri (cens.* 274*) coniectura bm, quam non ideo repudiaui quod* diuinam animi mei conscientiam *minus recte dici existimarem cum Heinio philol.* x 122 *(cf pro Cluent.* 58,159*), sed quod constantia sapientis eiusque diuinus animus (Sen. dial.* ii 8,3*) uidebatur hoc loco aptissime tangi; quare intercidisse quaedam statui cum Heinio uelut* si illam egregiam conscientiam, *ft etiam quae constantiae adiungerentur* cum *(hoc cum Harl* 2682*)* meis curis . . . staret te inu. res publica *t* 6 me moriam *A* 7 mentē *undē *ex* ~te mundē *A* 8 accipisse *B* 10 exilium *t, sed ut discessum suum non exilium dicit u.* 18 *et saepe alias, iter u.* 21, *profectionem cum senatui gratias egit* 9,23, *ita nunc adnominatione quaesita (cf de domo* 47,123*) exitum* 11 ego *pro* ergo *ut illud bis legatur V* 12 sanatus *pr B* ut *habent Harl* 2682 *Rom, nec mihi eo in hac sententia uidetur careri posse, quamuis adfirmet Deiterus 'Berl. philol. Wochenschr.'* xi *(*1891*)* 920; *cf si tanti est Brut.* 10,39 de nullo ut diserto memoriae proditum est, *de opt. gen. or.* 7,21 13 nisi *AV* ni *B* potes *V* an] ac *V* 14 natura* [e] *A* ~rae *V* natione *Bentleius probante Halmio, sed uide in Anton.* viii 4,13 qui natura ciues sunt uoluntate hostes, *Terent. adelph.* 902 tuos . . et animo et natura pater, *ibid.* 126 15 priuatorem *pr A* 16 si tu ciuis ppt, *omissa in mg dextra addi coepta, deinde his deletis scripta in mg inferiore B* potes* [t] *V* 17 ciuitas, *in mg add* s /. ciuitas *V, cf p.* 15,13. 55,11*s* 18 no*|mine [h?] *V* 19 cir cū spe cies *B* 20 c *in priore* nec *lineola deleta sed haec eradi coepta V* *supra* quid *posterius* iii *uel* iv *litterae erasae, nisi forte membrana asperior A* nescis *red A* 21 ob *dett Mediol* ad *AVB*

ducem esse profiteris, quos leges exilio adfici uolunt, exules sunt, etiam si solum non mutarunt. an cum omnes te leges exulem esse iubeant, non appellet inimicus? 'qui cum telo fuerit': ante senatum tua sica deprensast; 'qui hominem occiderit': plurimos occidisti; 'qui incendium fecerit': aedis Nympharum manu tua deflagrauit;
32 'qui templa occupauerit': in foro castra posuisti. sed quid ego communes leges profero, quibus omnibus es exul: familiarissimus tuus de te priuilegium tulit, ut si in opertum Bonae Deae accessisses exulares. at te id fecisse etiam gloriari soles. quo modo igitur tot legibus eiectus in exilium nomen exulis non perhorrescis? 'Romae sum' inquit. Et quidem in operto fuisti. non igitur ubi quisque erit eius loci ius tenebit, si ibi eum legibus esse non oportebit.

V ΟΤΙ ΜΟΝΟϹ Ο ϹΟΦΟϹ ΕΛΕΥΘΕΡΟϹ ΚΑΙ ΠΑϹ ΑΦΡΩΝ ΔΟΥΛΟϹ

Omnes sapientes liberos esse et stultos omnes seruos.

1 33 Laudetur uero hic imperator aut etiam appelletur aut hoc nomine dignus putetur: imperator quo modo, aut cui tandem hic libero imperabit, qui non potest cupiditatibus suis imperare. refrenet primum libidines, spernat uoluptates, iracundiam teneat, coerceat

---

2 legeſ *ex* ~ıſ *A* exul*em *ex* ~lum *ut uid V* 3 appell& *corr* ~&̃ *rec ut uid V* 'iubeant, non eris tu *exul? exul non* appelletur is, qui' *Orellio auctore tb* 'iubeant .... †appellet inimicus, qui' *m errantes illi de librorum memoria et deteriorum corruptelis decepti (uelut in M effectum rec* non eris tu exul? non appellatur inimicus qui*), quamquam uerum olim exhibuerat Victorius. sententiam nuper perspexit Anzius p.* 17, *orationem explicui mus. Rhen.* LIII 82 *s nec me dedocuit Schichius relat. syll. philol. Berolin.* XXVI 297 *s requirens quae aliena sunt ab orationis huius consilio. incipit deinceps cum legum uetitis comparare facinora Clodii; deinde a se inimico ad familiarissimum eius ascendit M. Pisonem u.* 7. *cf de domo* 27,70 *de har. resp.* 1,2 *ex. ad Att.* x 8,3 5 aedıſ *corr* ~eſ *AB, rec V, b* manu* [ſ] *V* manuatu‿a·deflagrauıt *B* 7 exſul, ſ *in ras, sed primo uid idem fuisse A* 9 adte *pr A* ate *pr V* 11 ın°perto *ex* ınporto *A* ın|portọ *rec V. cf ad Att.* I 16,10 num *dett probante Bentleio* 12 tenebıt *ex* ~bat *V* ſıȷbı *ex* ſibı *B* 13 *cf de orat.* III 18,65 *Diog. Laert.* VII 121 *al.* ЄΛЄΥΘЄΡΟϹ, ΥΘ *in ras V* ΚΛΙ, Κ *et* Ι *e corr pr, illud ex* ᕕ *B* ΠΑϹ, Π *ex* ΤΤ, Α *in ras ex* Ι *pr, A* ΤΤΑϹ *V* Π·(ΛϹ·) *B* ᕕΦΡΟΝ *A* Α***|ΦΡΩΝ *V* ᕕΦRΩΝ *B* ΔΟΥΛΟϹ, *in* Δ *nescio quid corr A* 13—15 ΔΟΥᕕΟϹ******omſ [laudet̃] *B, deinde in eodem* ſeruoſ·/· *et in mg add* ·/· laud&ur. *in V interpretatio in extrema parte uersus et intercolumnio add* 16 ımp̄ *B* ımperator *AV, expunctum M, om dett Fust tbm, defendit Forchhammerus p.* 24 *cl pro Deiot.* 9,24 alieno autem a te animo *(*fuit *quidam addunt, cf Maduigius opusc.* I 201 *s)* quo modo? *quod exemplum quamquam plane compar esse suo iure negat Schichius relat. syll. philol. Berolin.* VIII 31, *tamen uereor ne delendo suum oratori adimatur; nec aliena sunt haec* dices frumentum Mamertinos non debere. quo modo non debere? *accus.* V 21,52, 'at stulte, qui non modo non censuerit captiuos remittendos uerum etiam dissuaserit'. quo modo stulte? *de off.* III 27,101 *(δίκαια. |ʹ πῶς δίκαια; Soph. Oed. Col.* 832, *χαῖρε ξεῖνε . . . |ʹ χαίρω πῶς; Theocr.* 22,55*). cf p.* 22,4 *de har. resp.* 16,35 *de prou. cons.* 7,15 *in Pis.* 19,44 17 lıbro *pr A*

auaritiam, ceteras animi labes repellat, tum incipiat aliis imperare cum ipse improbissimis dominis dedecori ac turpitudini parere desierit; dum quidem iis oboediet, non modo imperator sed liber habendus omnino non erit.

Praeclare enim est hoc usurpatum a doctissimis, quorum ego auctoritate non uterer, si mihi apud aliquos agrestes haec habenda esset oratio; cum uero apud prudentissimos loquar quibus haec inaudita non sint, cur ego simulem me si quid in his studiis operae posuerim perdidisse? — dictumst igitur ab eruditissimis uiris nisi sapientem liberum esse neminem. Quid est enim libertas? potestas 34
uiuendi ut uelis. quis igitur uiuit ut uolt nisi qui recta sequitur, qui gaudet officio, cui uiuendi uia considerata atque prouisa est, qui ne legibus quidem propter metum paret sed eas sequitur et colit quod id salutare esse maxime iudicat, qui nihil dicit nihil facit nihil cogitat denique nisi lubenter ac libere, cuius omnia consilia resque omnes quas gerit ab ipso proficiscuntur eodemque *re*feruntur, nec est ulla res quae plus apud eum polleat quam ipsius uoluntas atque iudicium; cui quidem etiam quae uim habere maximam dicitur Fortuna ipsa cedit, si, ut sapiens poeta dixit, suis ea cuique fingitur moribus. soli igitur hoc contingit sapienti, ut nihil faciat inuitus nihil dolens nihil coactus. Quod etsi ita esse pluribus uerbis disse- 35

3 hıſ *Vm* 8 ſıɴ *corr ut sit* sunt *M Fust* cur**|ego *ex* curae|go *ut uid A* si *om V* operæ* *ex* ~ram *ut uid A* 9 Dıctūeſt, e *add B* dıctum ē *AVtbm* 10 nomınē *pr A* 11 recte *AVbm* ſequıtur, e *red A* ~t̃ *B* uıuıt *in ras* ɪv *fere litteris capaciore V, ut dubium non sit quin in hoc quoque fuerit* ſequıtur *(cf de fin.* ɪɪ 9,25*); sed illam correctionem secuntur bm. nam t ut nos sed cum cruce; qui quod talem fere sententiam se scribit expectare* nisi qui recta sua sponte sequitur, *cum ipsum sequi sit uoluntarium isto additamento facile caremus. cf Ambrosii qui fertur comm. in epist. ad Coloss.* 4,1 cui sententiae *(Gen.* 9,25 maledictus puer Chanaan, seruus seruorum erit fratribus suis*)* ueteres assenserunt ita ut definirent omnes prudentes esse liberos, stultos autem omnes esse seruos, quia prudens abstinet a peccatis, ut hic ingenuus sit qui r e c t a s e q u i t u r, seruus autem qui per stultitiae imprudentiam subicit se peccato 13 me-tum *ex* me cum *A* ea *A, corr* eaſ *V* 14 qđ|qđ ıd *in commissura paginarum, prius* qđ *ft in ras sed pr, linea subscripta et transponendi signa add (ut esset* id quod*) rec, V* quia id *Ven m* nihil facit nihil dicit *Anzius p.* 6, *sed cf pro Quinct.* 29,90 dictis factis cogitatisque*; epitaph. Lys.* 42 *εἰπεῖν καὶ γνῶναι καὶ πρᾶξαι, sacramentum editum in 'revue des études grecques'* xɪv 28 *u.* 11 *(cf* 19 *et* 21*)* *κ[αὶ λό]γοι [κ]αὶ ἔργωι καὶ γνώμη[ι* 15 lıdere *pr B* 16 referuntur *dett Asc* ɪɪ feruntur *ABt* ferunt̃ *ex* ~nt *V* 18 quidem *om Vt, post* si *u.* 19 *transponi iubet Werthus p.* 35 19 ſiut (c) *ABt* *poetam quem dicat incertum, uide Ribbeckium in palliatae ex inc. inc. fab. fr.* ʟxɪɪ*; qui quod Lachmannum in Lucr. p.* 94 *'apud Ciceronem scribere' ait* suis fingitur fortuna cuique moribus, *is uersum poetae non Ciceronis uerba uoluit restituere* ſuıſ*ea [r *ut uid*] e *ex* ı *ut uid A* cuıque fungıtur, e *ex corr ut uid V* 21 eē* *ex* e& *V* dıfferendūᵉſt *B* ~dū ē *AVtbm*

rendumst, illud tamen et breue et confitendumst, nisi qui ita sit adfectus esse liberum neminem. serui igitur omnes improbi, serui. nec hoc tam re est quam dictu inopinatum atque mirabile. non enim ita dicunt eos esse seruos ut mancipia, quae sunt dominorum facta nexo aut aliquo iure ciuili; sed si seruitus sit, sicut est, oboedientia fracti animi et abiecti et arbitrio carentis suo, quis neget omnes leues omnes cupidos omnes denique improbos esse seruos?

2 36 An ille mihi liber cui mulier imperat, cui leges imponit, praescribit iubet uetat quod uidetur, qui nihil imperanti negare potest, nihil recusare audet: poscit, dandum est; uocat, ueniendum; eicit, abeundum; minatur, extimescendum. ego uero istum non modo seruum sed nequissimum seruum, etiam si in amplissima familia natus sit, appellandum puto.

37 Atque, ut in magna familia stultorum, sunt alii lautiores ut sibi uidentur serui, sed tamen serui, atrienses ac topiarii stultitiae suae, quos signa quos tabulae quos caelatum argentum quos Corinthia opera quos aedificia magnifica nimio opere delectant. Et 'sumus' inquit 'principes ciuitatis'. Vos uero ne conseruorum quidem uestrorum principes estis; sed ut in familia qui tractant ista, qui tergent qui ungunt qui uerrunt qui spargunt, non honestissimum locum seruitutis tenent, sic in ciuitate qui se istarum rerum cupiditatibus

1 confitendū[e] ſt *B* ~dū ē *AVtbm* 2 neminem***** Jgitur, J *ex* ı *Am* neminē ſerui (ſerui *linea transuersa del)* igit̃ *B*. *alterum* serui *cum dett Mediol Detlefseno (act. acad. Vindob. cl. phil. hist.* XXI 127*) om tb, utrumque retinendum esse scripsi in libro gratulatorio ad Vahlenum misso a.* 1900 *p.* 245 *s* (suscepi causam Torquate suscepi *pro Sulla* 6,20*)* 5 nexo[v] *AB, rec V (in hoc ante* n *punctum ut uid erasum). cf epist.* VII 30,2 alio *Facciolatus; cf Tim.* 6,19 6 et *ante* arbitrio *om Vt* caren*tiſ [*hasta*] *A* carenti *pr V* 7 improboſ *cum ras ex* imbr~ *A* 8 p̄ſcribit *supra add B* 9 qđ| *corr* q[o]đ|, *deinde* q[o]đ[quo do mo]| *V* 10 ueniendū ē *Harl* 2682 *Mediol m* 11 ueō* *ex* ueom *B* 12 nequiſſimum, ſim *e corr aut red B* 14 *iuxta uersum a* na familia *incipientem in mg notis Tironianis scriptum* hic dimissum est *B*, *quod potius ad p.* 20,3 *pertinet* 15 actopiari *AB* ac topiarii *Harl* 2622 acupari| *corr* ac[t]upari|, *in mg add rec* at acto pari *V* actu pari *dett Fust* ſtultiae *B* 16 ſignae *V* 17 'at sumus' *dett editiones ueteres (ut Veneta a.* 1506*) tbm* et *defendi mus. Rhen.* LIII 85 *s* ſum|, ' *red V. in eius mg add rec* at. l. eſūmiſ in[i]qunt ſum pncipib3 ciuitatiſ. *(et ita Mediol,* inquiunt *iam Harl* 2682*; de numero cf Lucull.* 18,60 *Bentleius ad Horat. serm.* I 4,79*)* 18 nec *V* nec̄c̄ſeruorū, c̄ *radendo ex* ō, er *e corr B* 19 ſed u[e]t, *in mg add* q̄, *iuxta quod erasa uidentur* ſed ex *V* 20 qui*ungunt [i] *B* 21 ſeruitutiſ, ti *in ras ft ex* di, tu *et* ~ſ *red A* *quae leguntur a p.* 19,14 *usque ad* 20,1, *ea cum in dett uarie corrupta ferrentur, post multos sed futtiles multorum aut interpretandi aut corrigendi conatus praeeunte I. I. Hottingero (opusc.* 147 *ss) praeter alia etiam transponendi artificio usus ita scripsit Maduigius, quem presse secuntur tbm* atque in pari stultitia sunt, quos signa, quos tabulae, quos caelatum argentum, quos Corinthia opera, quos

dediderunt, ipsius seruitutis locum paene infimum obtinent. 'Magna'
inquit 'bella gessi, magnis imperiis et prouinciis praefui'. Gere igitur
animum laude dignum. Aetionis tabula te stupidum detinet aut
signum aliquod Polycleti. mitto unde sustuleris quo modo habeas:
intuentem te admirantem clamores tollentem cum uideo seruum esse
ineptiarum omnium iudico. 'Nonne igitur sunt illa festiua?' Sint 38
(nam nos quoque oculos eruditos habemus), sed obsecro te ita
uenusta habeantur ista, non ut uincla uirorum sint sed ut oblectamenta puerorum. quid enim censes, si L. Mummius aliquem istorum
uideret matellionem Corinthium cupidissime tractantem, cum ipse
totam Corinthum contempsisset, utrum illum ciuem excellentem an
atriensem diligentem putaret? reuiuescat M'. Curius aut eorum aliquis quorum in uilla ac domo nihil splendidum nihil ornatum fuit
praeter ipsos, et uideat aliquem summis populi beneficiis usum
barbatulos mullos exceptantem de piscina et pertractantem et murenarum copia gloriantem: nonne hunc hominem ita seruum iudicet ut
ne in familia quidem dignum maiore aliquo negotio putet?

An eorum seruitus dubiast qui cupiditate peculii nullam condi- 39
cionem recusant durissimae seruitutis? hereditatis spes quid iniqui-

aedificia magnifica nimio opere delectant. 'at sumus' inquit 'principes ciuitatis'. uos uero ne conseruorum quidem uestrorum principes estis. sed ut in magna familia sunt alii lautiores, ut sibi uidentur, serui, sed tamen serui, ut atrienses, at qui tractant ista, qui tergent, qui ungunt, qui uerrunt, qui spargunt, non honestissimum locum seruitutis tenent, sic in ciuitate, qui se istarum rerum cupiditatibus dediderunt, ipsius seruitutis locum paene infimum optinent. *quibus excussis in libro gratulatorio ad Vahlenum misso a.* 1900 *p.* 236 *ss nihil mutandum esse pronuntiaui, modo recte intellegeretur* ut *p.* 19,14 *(quem intellectum nunc distinguendo significaui, cf Apul. flor.* 9 *in.) et in addito ibidem praeter rationem* stultorum *et u.* 15 *item* stultitiae suae *confusio quaedam agnosceretur in comparationibus frequens, qua de confusione multis exemplis usus ipse Vahlenus egerat prooem.* 1895/96, 13 *ss, cf p.* 4,14. 14,10. *sed quibus id uideatur durius, iis huc quoque adscribo Rothsteini inuentum, qui in ceteris mecum consentiens initium huius loci defectu laborare censet in hunc modum explendo* atque ut in magna familia ⟨plures sunt seruorum ordines, sic etiam in familia⟩ stultorum sunt alii lautiores ut sibi uidentur serui

3 actionſ *V. nomen, quod Lambinus primo agnouerat, repudiarat postea, restituit t et ante eum Starkius 'archaeologische Studien' (1852) 43 cl Brut.* 18,70 *Plin. nat. hist.* XXXV 78 *(cf encyclop. Wissow.* I 700*).* Echionis *Mediol cum uulgata Plinii* *post* actionſ *in B interpositum de Lucullo, cf praefatio* ut *pr V* 6 non *dett, u. l. Magnolii, Ernestus, quod m ueri simile dicit; sed uide Maduigium de fin.* II 3,10, *ipsum m ad part.* II *uol.* III *p.* 59,13, *de nat. d.* III 10,24 sint] ſunt *pr V tbm* 7 eruditoſ *bis scriptum, alterum linea transuersa del B* 9 cenſeſſı.L·mummiuſ, ſı.L· *in ras* II *uel* III *litt A* 12 reuiuiſcat *V, ex* ∼ueſ∼ *B* ·Θ· *AVB* 14 uideat *corr* ∼aN̄ *A* uideant *B* 15 bartuloſ; *in mg rec* at barbatulos *V* mulloſ, m *e corr V* et p.] exportantem, *supra add rec* t ꝛ pᵃtctantē *V* 16 ꝛta, ꝛ *cum ras ex* I *ut puto, deinde in* ſeruū *lineola add uid A* 17 aliq,ᵘᵒo *sic nunc V, ut litterae* q *hasta et* o *quae sequitur sint e corr; primo fuerit* alico 18 dubia ſt *B* dubia·ē *AVtbm* 19 ſpe *V, quod coniecerat Bentleius. cf de orat.* III 42,168

tatis in seruiendo non suscipit, quem nutum locupletis orbi senis non obseruat: loquitur ad uoluntatem, quicquid denuntiatumst facit, adsectatur adsidet muneratur. quid horum est liberi, quid denique serui non inertis?

3
40 Quid iam illa cupiditas, quae uidetur esse liberalior, honoris imperii prouinciarum, quam dura est domina quam imperiosa quam uehemens. Cethego homini non probatissimo seruire coegit eos qui sibi esse amplissimi uidebantur, munera mittere, noctu uenire domum ad eum, Praeciae denique supplicare. quae seruitus est, si haec libertas existimari potest?

Quid cum cupiditatis dominatus excessit et alius est dominus exortus ex conscientia peccatorum timor, quam est illa misera quam dura seruitus. adulescentibus paulo loquacioribus est seruiendum, omnes qui aliquid scire uidentur tamquam domini timentur. iudex
41 uero quantum habet dominatum, quo timore nocentes adficit. an non est omnis metus seruitus? Quid ualet igitur illa eloquentissimi uiri L. Crassi copiosa magis quam sapiens oratio 'eripite nos ex seruitute': quae est ista seruitus tam claro homini tamque nobili? omnis animi debilitata et humilis et fracta timiditas seruitus est. 'nolite sinere nos cuiquam seruire': in libertatem uindicari uolt? minime; quid enim adiungit? — 'nisi uobis uniuersis': dominum mutare non liber esse uolt — 'quibus et possumus et debemus': nos uero, si quidem animo excelso et alto et uirtutibus exaggerato

1 orbi* [ſ] *B* 2 denuntiatum est *dett Maduigius de fin.* III 17,58 *tbm* ~ſit *AVB* 3 muneratur *ex* ~tuſ *ut uid A* munerat *ex* ~t, *supra add rec* ł numat *V* qui horū *pr A* 4 non serui inertis *Crat* nisi serui non inertis *Fust* non serui non inertis *Werthus p.* 36, *quibus acerbitas orationis non recte temperatur, cf p.* 19,12. 20,1. 17; *Bio apud Stob. flor.* III 2,38 *p.* 187,5 *H. οἱ ἀγαθοὶ οἰκέται ἐλεύθεροι, οἱ δὲ πονηροὶ ἐλεύθεροι δοῦλοι πολλῶν ἐπιθυμιῶν: 'haec omnia' ait 'liberi non sunt, ne serui quidem frugalioris'; cf Terent. adelph.* 480 *cum Donato, Cic. ad Att.* I 16,12 5 quid *del Anzius p.* 9 iam *del Bentleius, om Harl* 2682; quid? iam *tbm; cf de nat. deor.* II 39,99 7 Cethego, C *ex* c *ut uid A* chetego *B* 9 p̄ciae *corr* p̄ce** *A* praeci,e, *in mg add* p̈u *V* prece, ~e *in ras, ex* precie *ut uid B. nomen mulieris a Plutarcho Luculli cap.* 6 *memoratae primus agnouit G. Sengerus 'filologičesskoje obozrěnije'* IX 2 *p.* 189, *cf mus. Rhen.* LIII 81 *s.* precari *Harleiani Rom bm* precibus *t* quaeſ (fer) uit *rec, num* ſ̄ *fuerit incertum V* 16 illa(e)loquentiſſimi, a *ex* e *(hoc prima manus scripserat in ras) A* illa(e),loq~ *V* illaeloq~ *ex* ille loq~ *B* 17—22 *cf de orat.* I 52,225 *s* 17. 18 ex miseriis *de orat. l. s.* 19 debilitata *B, ex* ~litat *A* ~litaſ *V* debilitati *et* fracti *dett Crat tbm; cf Tusc.* IV 6,13 cum exanimatione humili atque fracta, 30,64 de ipsius metus inconstantia inbecillitate leuitate *et, ne quis* animi *iam pendere existimet, epist.* IX 16,9 uolo enim abstergere animi tui metum 20 in *erasum A, linea del B* libertatē *ex* ~tate *A* uindicare *B* 21 minime**, me *in ras pr, fuerit* minimime *V* 22 quibus possumus et d. *ad Herenn.* IV 3,5

sumus, nec debemus nec possumus; tu posse te dicito, quoniam quidem potes, debere ne dixeris, quoniam nihil quisquam debet nisi quod est turpe non reddere.

Sed haec hactenus. ille uideat quo modo imperator esse possit, cum eum ne liberum quidem esse ratio et ueritas ipsa conuincat.

ΟΤΙ ΜΟΝΟϹ Ο ϹΟΦΟϹ ΠΛΟΥϹΙΟϹ VI

Quod solus sapiens diues.

Quae est ista in commemoranda pecunia tua tam insolens osten- 1 42
tatio: solusne tu diues? pro di immortales, egone me audisse ali-
quid et didicisse non gaudeam? solusne diues? quid si ne diues
quidem, quid si pauper etiam? quem enim intellegimus diuitem
aut hoc uerbum in quo homine ponimus? opinor in eo, quoi tanta
possessiost ut ad liberaliter uiuendum facile contentus sit, qui nihil
quaerat nihil appetat nihil optet amplius. animus oportet tuus se 43
iudicet diuitem, non hominum sermo neque possessiones tuae. nihil sibi deesse putat nihil curat amplius, satiatus est aut contentus etiam pecunia: concedo, diues est. sin autem propter auiditatem pecuniae nullum quaestum turpem putas, cum isti ordini ne honestus quidem possit esse ullus, si cotidie fraudas decipis poscis pacisceris aufers eripis, si socios spolias aerarium expilas, si testamenta amicorum expectas, aut ne expectas quidem atque ipse supponis, haec

1 tu.ſi poſſit|edicito, ſit *in ras, quid fuerit non liquet V* poſe *pr A* 2 poteſt *V* 6 OTẏ *AV* O *om AVB, habet Rom* ΤΙΛΟẏϹẏΟϹ *A* ΠΛ|ΟΙϹẏΟϹ *V* ΤΙ ΛΟẏ ·ϹΙΟϹ *B* 7 *haec in duobus uersibus qui a prima manu uacui relicti erant add V* 9 dı̊ım|mortaleſ, *puto aliquando correctum fuisse* dıım|mortalıſ *A* 11 quod *pr A* 12 aıt *pr V* quoȷtanta *ex* quotanta *A* quoı tanta *rec V* quo͝ıtanta *B* 13 poſſeſſio ſt *corr* ~ſioeſt *B* ~ſio ·ē *At* ~ſio ſit *V et ex Halmi coniectura bm; cf p.* 24,14 ea *post* ut *add Lambinus, post* facile *Bentleius; cf Brut.* 35,134 cum autem ipsum audires sine comparatione, non modo contentus esses sed melius non quaereres 14 ∗quaerat, q *in ras sed pr ut uid A* tuiſ *pr B* te *dett Graeuius, nuper Anzius p.* 17, *idem u.* 17 es *cum Rom, utrumque non recte, debebat certe etiam* tibi *u.* 16, *quod cum proxima* curat *et* satiatus est *non patiantur, ne illa quidem uera sunt; uide etiam p.* 23,1; *nec haerendum in ea re quod illa* se iudicet diuitem *non eadem ad hominum sermonem et ad possessiones referri possunt, cum possessiones ne iudicare quidem proprie dicantur* 16 putanṭ *AV* *supra* aut *ras* IV *fere litt A* 19 fraudeſ *pr V* pacıſcerȷſ *ex* ~reſ *pr B* 20 au∗ ferſ [t] *A* 21 expecṭaſ *B, ſt pr A* aut ne expecṭaſ *B, om V et pr A, in quo* autne∗ exp&aſ *in mg add. de codicum memoria errantes* ʽsi test. am. *ne* exspectas quidem atque’ *tbm. cf, quod Dobraeus attulit aduers.* II 374 *(del* atque ipse supponis*), Liuii* XL 54,3 destituta senectus aliis expectantibus suam mortem aliis ne expectantibus quidem *(ibid.* 10,6*), Quintil. inst. or.* IX 3,68 *Ruhnkenius ad Rutil. Lup. p.* 20 *s Cic. in Anton.* I 7,16

44 utrum abundantis an egentis signa sunt? animus hominis diues non arca appellari solet; quamuis illa sit plena, dum te inanem uidebo diuitem non putabo. etenim ex eo quantum cuique satis est metiuntur homines diuitiarum modum. filiam quis habet, pecuniast opus; duas, maiore; pluris, maiore etiam; si, ut aiunt Danaum, quinquaginta sint filiae, tot dotes magnam quaerunt pecuniam. quantum enim cuique opus est ad id accommodatur ut ante dixi diuitiarum modus. qui igitur non filias plures sed innumerabiles cupiditates habet, quae breui tempore maximas copias exhaurire possint, hunc quando
45 ego appellabo diuitem, cum ipse egere se sentiat. Multi ex te audierunt cum diceres neminem esse diuitem nisi qui exercitum alere posset suis fructibus, quod p. R. tantis uectigalibus iam pridem uix potest. ergo hoc proposito numquam eris diues ante quam tibi ex tuis possessionibus tantum reficietur ut eo tueri sex legiones et

1 an*egentiſ [n] *B* 'arca hominis diues, non animus appellari solet' *ci b;* animus h. d., non arca, quae app. s. *(sic m) uel* quae app. falso s. *Briegerus p.* 23*; audacius Anzius (cf 'neue philol. Rundschau'* xi 362*)* a. h. diues esto *(uel* sit*)*, arca app. s. *qui mihi quidem omnes aberrare uidentur a mente oratoris et consilio, quod declaratur his* metiuntur homines, 3 *u.* accommodatur *u.* 7, *p.* 22,11*s; utitur publica persuasione ut Stoicus (Sen. ep.* 117,6*); cf de re p.* iii 9,16 quod cum faciamus prudenter facere dicimur iuste non dicimur, *in Anton.* xiii 6,14 3 satis *cf u.* 7, *Marx ad Lucil.* 203 4 *haec* filiam . . . sentiat *(u.* 10*) quia non de quaestuoso sed de sumptuoso scripta esse diceret, post* pecuniae modus *p.* 26,7 *transposuit Anzius p.* 23 *ipsa quoque disiecta in hunc modum* 'filiam . . . quaerunt pecuniam. qui igitur . . . se sentiat? quantum enim . . . diuitiarum modus. *at illis quae sunt de filiis apte explanantur ea quae de diuitiarum modo dicta sunt, deinde ab exemplo non obscure reditur ad generalem sententiam, ut ab hac repetatur conclusio ea cuius causa explanatio illa instituta erat. partitioni autem illi quae uidetur institui non nimium est tribuendum, quam ad normam si omnia uelis exigere, illa quoque de exercitu alendo quae secuntur sumptuosi potius quam quaestuosi esse uideantur*

pecunia·ſt (e superscr.) *B* pecunia eſt *AVtbm* 5 maiorē* *ex* ~rū *B* Danaum *cum signo corruptelae m, sed recte t scribit intellegi* habuisse, *scilicet quasi pergat* si quis quinquaginta habeat filias*; et omnino in talibus, quae breuiter orationi tamquam notae interponuntur, congruentiam sermonis Cicero non anxie curauit; uelut in Lucullo* 40,124 ut Dicaearcho uisum est *scripsit et paulo infra* ut Platoni placuit, *sed eodem statim consilio* ut Xenocrates *(intellegas* putauit*)*, *audacius etiam de diu.* i 18,34 quod et somniantibus saepe contingit et non numquam uaticinantibus per furorem, ut Bacis Boeotius ut Epimenides Cres ut Sibylla Erythraea, *cf ibid.* 33,72 *Lucull.* 41,126 *ex. de orat.* iii 39,158*; quod genus plura congessit Muellerus ad off. (a.* 1882*) p.* 17,1 *et progr. gymn. Iohann. Vratislau.* 1888,22 *adn.* 2. danai *radendo ex* ~um *M Fust Anzius* Danao *dett Mediol b* si cui, ut a. Danao, *Bentleius* si, ut a. Danai, cui *Muellerus cens.* 279, *idem sed* Danao *Adlerus 'philol. Rundschau'* i 1449 6 sunt *Mediol Lilie progr. gymn. Humboldt. Berolin.* 1884,8 filiæ *ex* ~a *V*
7 opus] satis *Crat, cf u.* 3*; ad Att.* xii 32,3 *(*2*)* suppeditemus ei quod opus sit *et paulo infra* uelim uideas . . . quid uiatici quid instrumenti satis sit
9 quando *scilicet numquam, cf de diu.* ii 40,83*;* quo modo *dett Mediol tbm*
11 *de off.* i 8,25 ut nuper M. Crassus negabat ullam satis magnam pecuniam esse ei qui in re p. princeps uellet esse, cuius fructibus exercitum alere non posset 13 propoſito* *ex* ~tum *B* 14 refici&̃ *superscr rec* ł at̃ *V, cf Schmalzius synt. Lat.* 301 legionibuſ *A (*tueriſ exlegioneſ *pr B)*

magna equitum ac peditum auxilia possis. iam fateris igitur non esse te diuitem, cui tantum desit ut expleas id quod exoptas.

Itaque istam paupertatem uel potius egestatem ac mendicitatem tuam numquam obscure tulisti. nam ut iis qui honeste rem quae- 2 46
runt mercaturis faciendis operis dandis publicis sumendis intellegimus opus esse quaesito, sic qui uidet domi tuae partem accusatorum atque iudicum consociatos greges, qui nocentes et pecuniosos reos eodem te actore corruptelam iudicii molientes, qui tuas mercedum pactiones in patrociniis, intercidas pecuniarum in coitionibus candidatorum, dimissiones libertorum ad defenerandas diripiendasque prouincias, qui expulsiones uicinorum qui latrocinia in agris, qui cum seruis cum libertis cum clientibus societates, qui possessiones uacuas qui proscriptiones locupletium qui caedes municipiorum qui illam Sullani temporis messem recordetur, qui testamenta subiecta, tot qui sublatos homines, qui denique omnia uenalia, dilectum decretum, alienam suam sententiam, forum domum, uocem silentium: quis hunc non putet confiteri sibi quaesito opus esse, cui quaesito autem opus sit

---

1 I∗gitur *ex* leg∼ *ut uid A* 6 partē *A* ∼tem *VB* pariter *dett Rom tbm usu ni fallor abhorrente a consuetudine Ciceronis. conicio* per te, *cui in sequentibus respondeat* eodem te actore; *de positu cf de diu.* I 30,62 sic . . . adfectis, *ibid.* II 25,54 ea . . . significantes, *de imp. Pomp.* 22,63 ab illis . . . improbari, *Acad. p.* 51,4 *et quae Vahlenus adnotauit de leg. p.* 142,11. domus tuae partem *cl Ouid. ex Ponto* I 7,68 *Helmius; uide in Anton.* II 3,6. 14,35 III 4,10 *ad Att.* I 16,12 accusatorum *ab accusatore est non ab accusato, quo uocabulo Cicero non utitur pro substantiuo* 7 ⁱᵘindicū *rec V. cf de fin.* I 16,50 *ex.* coⁿſo-ciatoſ *ex* cūſ∼ *A* 8 auctore *dett Rom; pro Sest.* 28,61 dux auctor actor rerum illarum fuit ᵈtuaſ *V* 9 intercidaſ *V* intercessiones *dett u. l. Magnolii; ex uaria lectione ad* in patrociniis *adscripta ortum suspicatur Helmius, ut* pactiones *etiam* pecuniarum *intellegantur; ego potius crediderim aliquid intercidisse, uelut, si libet hariolari, fuerit* in tergi⟨uersationibus quaestus inhonestos, intercessiones *(uel* cautiones*)* sordi⟩das pecuniarum canditatorum *pr A* 10 dimiſſio|neſ libertorum∗∗∗, I *tertia et* neſ libertorum *in ras,* o *prior add A* 11 uitiⁿorū *A* 12 libertis *dett Mediol, cf de inu.* I 55,109 liberiſ *AVB* ſocietatæſ *ex* ∼tataſ *A* 13 locupl&um *Vt* cedeſ *V* cedeſ *B, in ras paulo maiore (fuit opinor* caedeſ, *certe* cladeſ *non fuit) A* clades *ex Ruhnkenii coniectura (philol.* V 754*) tb* caedes municipum *alios habere scribit H. Wolfius* 14 ſullaŋtemporiſ, ŋ *ex* n *A* recordatur *Morisotus; uariatio modorum (u.* 6*), de qua cf Vahlenus de leg. p.* 89,2 *in ad part.* III *uol.* II *p.* 190,32, *in hac distantia facillime fertur* tot qui *V. suspicor Ciceronem scripsisse* qui testamenta subiecta tot, tot qui sublatos homines 15 dilectū∗decretū *ex* ∼tumec∼ *A* edictum decretum *Manutius tbm.* '*delectus militum uenalis non sic facile haberi poterat (*uacationes *uenales esse poterant), nec quicquam hic attingitur, quod ad militiam pertineat, sed omnia ad iudicia et forum spectant . . . . significantur subita eius modi praetorum edicta, qualia in Verrinarum libro* I, *cap.* 40*sqq. commemorantur (§* 106 *et §* 115*)'. ita Maduigius apud t; qui mihi non satis persuadet, uide Mommsenum de iure publ. Rom.* III 1106
16 alienā *corr* ∼nv̄ *V* tuam *Bentleius, qui idem cum dett quibusdam del* hunc *et u.* 17 sibi, *ubi* tibi *Werthus p.* 36; *sed notanda non tollenda per-*

47 quis umquam hunc uere dixerit diuitem? etenim diuitiarum est fructus in copia, copiam autem declarat satietas rerum atque abundantia; quam tu quoniam numquam adsequere numquam omnino es diues futurus.

Meam autem quoniam pecuniam contemnis — et recte, est enim ad uolgi opinionem mediocris ad tuam nulla ad meam modica —, de me silebo, de re loquar. si censenda nobis sit atque
48 aestimanda res, utrum tandem pluris aestimemus pecuniam Pyrrhi quam Fabricio dabat an continentiam Fabrici qui illam pecuniam repudiabat, utrum aurum Samnitium an responsum M'. Curii, hereditatem L. Pauli an liberalitatem Africani qui eius hereditatis Q. Maximo fratri partem suam concessit? haec profecto quae sunt summarum uirtutum pluris aestimanda sunt quam illa quae sunt pecuniae. quis igitur, si quidem ut quisque quod plurimi sit possideat ita diuitissimus habendus sit, dubitet quin in uirtute diuitiae sint, quoniam nulla possessio nulla uis auri et argenti pluris quam uirtus aestimanda est.

O dii immortales, non intellegunt homines quam magnum uec-
3 49 tigal sit parsimonia. uenio enim iam ad sumptuosos, relinquo istum quaestuosum. capit ille ex suis praediis sescena sestertia, ego centena ex meis. illi aurata tecta in uillis et sola marmorea facienti et signa tabulas supellectilem et uestem infinite concupiscenti non modo ad sumptum ille est fructus sed etiam ad faenus exiguus; ex meo tenui uectigali detractis sumptibus cupiditatis aliquid etiam redundabit. uter igitur est diuitior, cui deest an cui superat, qui eget an qui abundat, cui possessio quo est maior eo plus requirit ad se

---

sonae ex secunda in tertiam mutatio, quae scilicet tum fit cum orator modo aduersarium intuetur modo audientes; cf m ad part. II *uol.* III *p.* 192,31

5 nullā* *A* 7 ruſ *pr V* 8 fabricii q̄ illam, cii q̄ i *in ras* IV *fere litt A* 9 aurēū *A* Samnitum *Fust m* ·m· *AV* ·Θ· *B* curii *supra add A* 10 ·q· *V* q· *in ras, fuit* quae *ut uid A* q* *ex* q; *B* 11 ſuam, ſ *ex* t *pr B* 13 pluri͜mi *ft radendo ex* plurumi *B* est *b, idem Kaysero auctore* possidet *et u.* 14 habendus est 14 di͜tiſſimuſ *Vt* 15 *qm̄ [*distinctio*] *V* 19 cap̄.ille *ex* capille *B* sescena *Laur. Valla elegant.* III 5 ſeſcenta *AVB* ſeſtertia, tertia *in ras paulo ampliore A* 20 marmorea *dett Rom* marmora *B, ex* ~re *A* ſolamu͜ᵃr͜more *V* 21 et signa et tabulas *dett Mediol Heinius philol.* X 125, supellectilem uestem *Lambinus; uide Maduigium opusc.* I 338; *Verr.* IV 59,132 haec opera atque artificia, signa tabulae pictae 22 sumptum . . . fructus *unus liber Aldi Nepotis Morisotus* fructum . . . ſumptuſ *VB* ~ . . . ſūptuſ *(ex* ſuptuſ*) A. de genere corruptelae uide Vahlenum Hermae* XVII 595 *(Tim.* 12,44*)* ad faenus *cf in Catil.* II 8,18 certare cum usuris fructibus praediorum exiguum *V* 23 detractatiſ *AB* 24 diuitior *V* 25 Cuiuſ *Harl* 2682 *(idem p.* 26,1 qui*) Veneta a.* 1506 *tbm, quo quid lucremur non intellego; pergit tamquam coeperit* cui ea possessio est, quae quo est maior quo* [d] *A* qᵒđ *V* quod *B* maior *et in exeunte pagina scriptum et in proxima ineunte, sed in hac erasum B*

tuendam an quae suis se uiribus sustinet? Sed quid ego de me 50
loquor, qui morum ac temporum uitio aliquantum etiam ipse fortasse in huius saeculi errore uerser? M'. Manilius patrum nostrorum memoria, ne semper Curios et Luscinos loquamur, pauper tandem fuit? habuit enim aediculas in Carinis et fundum in Labicano. 'Nos igitur diuitiores qui plura habemus.' Vtinam quidem; sed non aestimatione census uerum uictu atque cultu terminatur pecuniae modus. non esse cupidum pecuniast, non esse emacem uectigal est; conten- 51
tum uero suis rebus esse maximae sunt certissimaeque diuitiae.

Etenim si isti callidi rerum aestimatores prata et areas quasdam magno aestimant, quod ei generi possessionum minime quasi noceri potest, quanti est aestimanda uirtus, quae nec eripi nec subripi potest, neque naufragio neque incendio amittitur, nec tempestatum nec temporum perturbatione mutatur. qua praediti qui sunt soli sunt diuites; soli enim possident res et fructuosas et sem- 52
piternas solique, quod est proprium diuitiarum, contenti sunt rebus suis, satis esse putant quod est, nihil adpetunt nulla re egent nihil sibi deesse sentiunt nihil requirunt; inprobi autem et auari, quoniam incertas atque in casu positas possessiones habent et plus semper adpetunt nec eorum quisquam adhuc inuentus est quoi quod haberet esset satis, non modo non copiosi ac diuites sed etiam inopes ac pauperes existimandi sunt.

---

3 ·m̄· *A* ·m· *V* ·m· *B* nrm̄ *corr* nrm̄ (u *suprascr*), *deinde* nrm̄ (o4 *suprascr*), *in mg* nroru̅ *V* nrm̄ *A* noſtrum *B* 4 memoria**neſemp, ne *add A* pauptandum *A* 5 *interrogari statuit Wyttenbachius, affirmari cum superioribus t* 6 diuitioreſ *V* uitioreſ *pr B* nos . . . habemus *interrogari uolunt ceteri, ego aduersario dedi; cf p.* 20,6 *de nat. deor.* III 31,78 7 uero (v *suprascr*) *ſt pr A* uerom (u *suprascr*) *rec V* cultu* [ſ] *B et ut uid A* 8 pecunia ^eſt *VBtbm* paecunia ē *A* emacem (*Δ *suprascr*), em *in ras, in mg rec* emacē *V* uectigalem (ſt *suprascr*) *B* 10 iſti, ~i *in ras ex* ~a *A* 11 magno *superscr rec* ł ni *V* magno, o *in* | *mutari coepta B* quasi] casu *ci Gulielmius. cf de nat. deor.* II 46,117 quibus formis minime noceri potest, *ibid.* 66,167 *(ἀβλαβέστατον)* 12 *eſt* [*utrobique* a *ut uid*] *A* eſt *supra add B* 13 nec ui tempestatum *dett Gernhardus, sed cf* tum serenitas tum perturbatio caeli *de diu.* II 45,94 *(Gustafsson de Ciceronis* I *de finibus p.* 76*)* 14 perturbatione* *ex* ~nū *pr B* 17 eſt *sed linea erasa V* adpe(c)tunt *ex* ~pedunt *A* ulla regent *pr B* 19 poſſioneſ *B* 21 ēēt *ex* ēē *A* copioſi*ac, ſ *add*, i *in ras A* acdiuiteſ (n *suprascr*) *rec B* M̄AR̄ T̄ULL CICERONIS PARADOXAS TOICE EXPLICATA FELICITER ↓ INCIPIT LOCULLUS (v *suprascr*) | *A* M· TULLI | CICERON: PARADOXA STOICORŪ | EXPLIC : FELICITER | *uersus uacuus* | INCIPIT LUCULLUS *(hic uersus in ras) V* M̄ TULLI CICERONIS PARADOXA STOICUS EXPLICITA | FELICITER INCIPIT LUCULLUS *B. fuitne olim* PARADOXA CTωIKωC EXPLICITA ?

M. TVLLI CICERONIS
ACADEMICORVM RELIQVIAE
CVM LVCVLLO

ad Atticum XII 38,3 (38*a*1) *Non. Mai. Astura* si, qui me fractum esse animo et debilitatum putant, sciant quid litterarum et cuius generis conficiam, credo, si modo homines sint, existiment me, siue ita leuatus sim ut animum uacuum ad res difficiles scribendas adferam, reprehendendum non esse, siue hanc aberrationem a dolore delegerim quae maxime liberalis sit doctoque homine dignissima, laudari me etiam oportere.

ad Atticum XII 40, 2 VII *Id. Mai. Astura* Asturam sum a te profectus. legere isti laeti qui me reprehendunt tam multa non possunt quam ego scripsi — quam bene nihil ad rem, sed genus scribendi id fuit quod nemo abiecto animo facere posset. . . . nunc ipsum ea lego ea scribo, ut ii qui mecum sunt difficilius otium ferant quam ego laborem.

ad L. Lucceium V 15,4 *breui ante Id. Mai. Astura* itaque sic litteris utor, in quibus consumo omne tempus, non ut ab iis medicinam perpetuam sed ut exiguam obliuionem doloris petam.

ad Atticum XII 45,1 (44,4) III *Id. Mai. Astura* ego hic duo magna *συντάγματα* absolui; nullo enim alio modo a miseria quasi aberrare possum.

ad Atticum XIII 26,2 *prid. Id. Mai. Astura* equidem credibile non est quantum scribam, quin etiam noctibus, nihil enim somni.

ad Atticum XII 52,3 XII *K. Iun. e Tusculano* de lingua Latina securi es animi. dices 'qui talia conscribis': *ἀπόγραφα* sunt, minore labore fiunt; uerba tantum adfero, quibus abundo.

ad Atticum XIII 32,3 IV *K. Iun. e Tusculano* Torquatus Romaest; misi ut tibi daretur. Catulum et Lucullum ut opinor antea. his libris noua prohoemia sunt addita, quibus eorum uterque laudatur. eas litteras uolo habeas, et sunt quaedam alia.

ad Atticum XIII 12,3 IX *uel* VIII *K. Quint. ex Arpinati* quod ad me de Varrone scribis, scis me antea orationes aut aliquid id genus solitum scribere, ut Varronem nusquam possem intexere. postea autem quam haec coepi *φιλολογώτερα*, iam Varro mihi denuntiauerat magnam sane et grauem *προσφώνησιν*. biennium praeteriit, cum ille *Καλλιππίδης* adsiduo cursu cubitum nullum processerit; ego autem me parabam ad id quod ille mihi misisset ut *αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώιον*, si modo potuissem — nam hoc etiam Hesiodus ascribit: *αἴ κε δύνηαι*. nunc illam *περὶ*

epistulae a. 709/45 *scriptae omnes; dies adscripsi fere quos post Schichium constituit O. E. Schmidtius. in breui hac adnotatione M est Mediceus, Z Tornaesianus, c Cratandrina, C eiusdem margo, Δ Mediceus cum Vrbinati, Σ reliqui codices Lehmanni* 6 liberalis sit *Ursinus* liberalissima *libri* 18 qui etiam *Wesenbergus emend.* 123 20 alia que scribis *pr M* talia rene *(?)* conscribis *corr M* 23 misi *Z* iussi *M* 24 litteras *cf Reidus Hermathenae* x (xxv) 350 31 processerat *m, cf Reidus ibidem* 337

τελῶν σύνταξιν saue mihi probatam Bruto ut tibi placuit despondimus, idque tu eum non nolle mihi scripsisti. ergo illam Ἀκαδημικήν, in qua homines nobiles illi quidem sed nullo modo philologi nimis acute loquuntur, ad Varronem transferamus — etenim sunt Antiochia, quae iste ualde probat —, Catulo et Lucullo alibi reponemus, ita tamen si tu hoc probas, deque eo mihi rescribas uelim.

ad Atticum XIII 13,1 VI *uel* V *K. Quint. ex Arpinati* commotus tuis litteris, quod ad me de Varrone scripseras, totam Academiam ab hominibus nobilissimis abstuli, transtuli ad nostrum sodalem et ex duobus libris contuli in quattuor: grandiores sunt omnino quam erant illi, sed tamen multa detracta. tu autem mihi peruelim scribas qui intellexeris illum uelle; illud uero utique scire cupio, quem intellexeris ab eo ζηλοτυπεῖσθαι — nisi forte Brutum: id hercle restabat; sed tamen scire peruelim. libri quidem ita exierunt, nisi forte me communis φιλαυτία decipit, ut in tali genere ne apud Graecos quidem simile quicquam. tu illam iacturam feres aequo animo, quod illa quae habes de Academicis frustra descripta sunt: multo tamen haec erunt splendidiora breuiora meliora.

ad Atticum XIII 14,2 (14/15,1) VI *uel* V *K. Quint. ex Arpinati* illud etiam atque etiam consideres uelim, placeatne tibi mitti ad Varronem quod scripsimus. etsi etiam ad te aliquid pertinet; nam scito te ei dialogo adiunctum esse tertium. opinor igitur consideremus. etsi nomina iam facta sunt; sed uel induci uel mutari possunt.

ad Atticum XIII 16,1 IV *K. Quint. ex Arpinati* illam Ἀκαδημικὴν σύνταξιν totam ad Varronem traduximus. primo fuit Catuli Luculli Hortensii. deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον uidebatur, quod erat hominibus nota non illa quidem ἀπαιδευσία sed in iis rebus ἀτριψία, simul ac ueni ad uillam, eosdem illos sermones ad Catonem Brutumque transtuli. ecce tuae litterae de Varrone: nemini uisa est aptior Antiochia ratio; sed tamen uelim scribas ad me primum placeatne tibi aliquid ad illum, deinde si placebit, hocne potissimum.

ad Atticum XIII 18 (17/18,2) III *K. Quint. ex Arpinati* ego interea admonitu tuo perfeci sane argutulos libros ad Varronem, sed tamen exspecto quid ad ea quae scripsi ad te: primum qui intellexeris eum desiderare a me, cum ipse homo πολυγραφώτατος numquam me lacessisset; deinde quem ζηλοτυπεῖν *nisi forte Brutum, quem si non* ζηλοτυπεῖ multo Hortensium minus aut eos qui de re publica loquuntur. plane hoc mihi explices uelim, in primis maneasne in sententia ut mittam ad eum quae scripsi, an nihil necesse putes. sed haec coram.

ad Atticum XIII 19,3 *prid. K. Quint. ex Arpinati* in Varrone ista causa me non moueret, ne uiderer φιλένδοξος; sic enim constitueram, neminem includere in dialogos eorum qui uiuerent. sed quia *scripseras* et desiderari a Varrone et magni illum aestimare, eos confeci et absolui (nescio quam bene, sed ita accurate ut nihil posset supra) Academicam

---

2 tu *Z, om M* 5 ita] sic *C* 9 transtulique *Zc* 16 de Academicis *del Reidus Hermathenae* x (xxv) 339 24 primo *ZC* modo *ΔΣ, quod Schmidtius inepte defendit cf p.* 31,40 25 πρεπον non uidebatur *M* 26 illorum *Schuetzius* 35 nisi . . . ζηλοτυπεῖ *Bosii decurtatus, om M; cf u.* 13 36 plene *M* 40 constitueram *Pius* ~ebam *M* 41 scripseras *addidi (cf u. 8),* scribis *alii*

omnem quaestionem libris quattuor. in eis quae erant contra ἀκαταληψίαν praeclare collecta ab Antiocho Varroni dedi; ad ea ipse respondeo, tu es tertius in sermone nostro. si Cottam et Varronem fecissem inter se disputantes, *ut* a te proximis litteris admoneor, meum κωφὸν πρόσωπον esset. [4]hoc in antiquis personis suauiter fit, ut et Heraclides in multis et nos VI de re publica libris fecimus. sunt etiam de oratore nostri tres mihi uementer probati: in eis quoque eae personae sunt ut mihi tacendum fuerit; Crassus enim loquitur Antonius Catulus senex C. Iulius frater Catuli Cotta Sulpicius: puero me hic sermo inducitur, ut nullae esse possent partes meae. quae autem his temporibus scripsi Ἀριστοτέλειον morem habent, in quo sermo ita inducitur ceterorum ut penes ipsum sit principatus. ita confeci quinque libros περὶ τελῶν, ut Epicurea L. Torquato Stoica M. Catoni Περιπατητικὰ M. Pisoni darem; ἀζηλοτύπητον id fore putaram, quod omnes illi decesserant. [5]haec Academica ut scis cum Catulo Lucullo Hortensio contuleram. sane in personas non cadebant, erant enim λογικώτερα quam ut illi de iis somniasse umquam uiderentur. itaque ut legi tuas de Varrone tamquam ἕρμαιον arripui (aptius esse nihil potuit ad id philosophiae genus quo ille maxime mihi delectari uidetur) easque partes ut non sim consecutus ut superior mea causa uideatur; sunt enim uehementer πιθανὰ Antiochia. quae diligenter a me expressa acumen habent Antiochi, nitorem orationis nostrum, si modo is est aliquis in nobis. sed tu dandosne putes hos libros Varroni *etiam* atque etiam uidebis. mihi quaedam occurrunt, sed ea coram.

ad Atticum XIII 21,4 (21*a* 1) *K. Quint. aut pridie ex Arpinati* Varroni quidem quae scripsi te auctore ita propero mittere ut iam Romam miserim describenda. ea si uoles statim habebis; scripsi enim ad librarios ut fieret tuis, si tu uelles, describendi potestas. ea uero continebis quoad ipse te uideam.

ad Atticum XIII 22,1 IV *Non. Quint. ex Arpinati* de Varrone non sine causa quid tibi placeat tam diligenter exquiro: occurrunt mihi quaedam, sed ea coram. te autem ἀσμεναίτατα intexui, faciamque id crebrius, proximis enim tuis litteris primum te id non nolle cognoui. . . . [3] . . Varroni simul ac te uidero, si tibi uidebitur, mittam; quid autem dubitarim cum uidero te scies.

ad Atticum XIII 23,2 VI *Id. Quint. ex Tusculano* libri ad Varronem non morabantur; sunt enim effecti, ut uidisti, tantum librariorum menda tolluntur. de quibus libris scis me dubitasse, sed tu uideris. item quos Bruto mittimus in manibus habent librarii.

ad Atticum XIII 24(,1) V. *Id Quint. ex Tusculano* quid tibi ego de Varrone rescribam? quattuor διφθέραι sunt in tua potestate; quod egeris id

4 ut *olim additum* 6 nos in sex *Schuetzius* 11 ita sermo *cΣ* 14 *αζηλοτυπητον Bosii codd αζηλοτυπον M* 16 quam in utili demus omnia et unquam *M; corr C (*his*)* 19 measque partes *Bosii codd* eaeque sunt partes *Reidus Hermathenae* x (xxv) 340 easque partes ⟨ego mihi sumpsi⟩ *uel simile quid ci Bootius* 23 etiam *olim add* 37 morabuntur *Schuetzius* effecti *edd. uett.* deffecti *M* detexti *Lambinus m* descripti *mg Lambin* defaecati *Mooneyus 'classical review'* XVI 121 *cl Sidon. Apollin.* I 1,3 perfecti *Schichius relat. syll. philol. Berolin.* XXX 410 41 *διφθεριαι ZM*

probabo. nec tamen *αἰδέομαι Τρῶας* — quid enim? —, sed ipsi quam res illa probaretur magis uerebar; sed quoniam tu suscipis, in alteram aurem.

epist. IX 8 V *aut* IV *Id. Quint. ex Tusculano* Cicero Varroni. Etsi munus flagitare, quamuis quis ostenderit, ne populus quidem solet nisi concitatus, tamen ego exspectatione promissi tui moueor ut admoneam te, non ut flagitem. misi autem ad te quattuor admonitores non nimis uerecundos: nosti enim profecto os huius adulescentioris Academiae; ex ea igitur media excitatos misi: qui metuo ne te forte flagitent, ego autem mandaui ut rogarent. exspectabam omnino iam diu meque sustinebam ne ad te prius ipse quid scriberem quam aliquid accepissem, ut possem te remunerari quam simillimo munere; sed cum tu tardius faceres, id est ut ego interpretor diligentius, teneri non potui quin coniunctionem studiorum amorisque nostri quo possem litterarum genere declararem. feci igitur sermonem inter nos habitum in Cumano, cum esset una Pomponius; tibi dedi partes Antiochinas, quas a te probari intellexisse mihi uidebar, mihi sumpsi Philonis. puto fore ut cum legeris mirere nos id locutos esse inter nos quod numquam locuti sumus; sed nosti morem dialogorum. [2] Posthac autem mi Varro quam plurima si uidetur, et de nobis inter nos — sero fortasse; sed superiorum temporum fortuna rei publicae causam sustineat, haec ipsi praestare debemus. atque utinam quietis temporibus atque aliquo si non bono at saltem certo statu ciuitatis haec inter nos studia exercere possemus. quamquam tum quidem uel aliae quaepiam rationes honestas nobis et curas et actiones darent; nunc autem quid est sine his cur uiuere uelimus? mihi uero cum his ipsis uix, his autem detractis ne uix quidem. sed haec coram et saepius. Migrationem et emptionem feliciter euenire uolo tuumque in ea re consilium probo. Cura ut ualeas.

ad Atticum XIII 25,3 IV *Id. Quint. ex Tusculano* sed quid est tandem quod perhorrescas quia tuo periculo iubeam libros dari Varroni? etiam nunc si dubitas, fac ut sciamus. nihil est enim illis elegantius. uolo Varronem, praesertim cum ille desideret, sed est ut scis *δεινὸς ἀνήρ· τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο*: ita mihi saepe occurrit uultus eius querentis fortasse uel hoc, meas partes in iis libris copiosius defensas esse quam suas; quod mehercule non esse intelleges, si quando in Epirum ueneris — nam nunc Alexionis epistulis cedimus. sed tamen ego non despero probatum iri Varroni, et id, quoniam impensam fecimus in macrocolla, facile patior teneri. sed etiam atque etiam dico, tuo periculo fiet; quare, si addubitas, ad Brutum transeamus, est enim is quoque Antiochius. o Academiam uolaticam et sui similem, modo huc modo illuc. sed quaeso epistula mea ad Varronem ualdene tibi placuit? male mi sit si umquam quicquam tam *ἐν παρέργῳ*; at ego ne Tironi quidem dictaui, qui totas *περιοχὰς* persequi solet, sed Spintharo syllabatim.

ad Atticum XIII 35,2 III *Id. Quint. ex Tusculano* Varroni scribis te

7 huius *Lambinus* eius *Mediceus* illius *Harleianus et Palatinus, del Ernestus* 19 nobis et inter *Manutius* 34 non esse intelliges *ZcΣ* int. non esse *Δ* 41 enitar ergo at ego *ZM* enitar. *Ἔργον.* At ego *decurtatus Bosii* at ego *del Bootius; ἐν παρέργῳ;* at ego *Buechelerus mus. Rhen.* LVII 326 *s ingeniose, nisi quod sic potius intellego, Ciceronem quamuis occupatum tamen summa cura epistulam edolasse*

simul ac uenerit: dati igitur iam sunt nec tibi integrum est, hui si scias quanto periculo tuo. aut fortasse litterae meae te retardarunt, si eas nondum legeras cum has proximas scripsisti. scire igitur aueo quo modo res se habeat.

ad Atticum XIII 44,2 XIII *uel* XII *Kal. Sext. ex Tusculano* tu tamen ausus es Varroni dare: exspecto quid iudicet; quando autem pelleget?

Tuscul. disp. II 2,4 nos autem uniuersae philosophiae uituperatoribus respondimus in Hortensio, pro Academia autem quae dicenda essent satis accurate in Academicis quattuor libris explicata arbitramur.

de nat. deor. I 5,11 qui autem admirantur nos hanc potissimum disciplinam secutos, his quattuor Academicis libris satis responsum uidetur . . . [12] . . . nec tamen fieri potest ut qui hac ratione philosophentur hi nihil habeant quod sequantur. dictum est omnino de hac re alio loco diligentius. . .

de diuin. II 1,1 quod genus philosophandi minime adrogans maximeque et constans et elegans arbitraremur quattuor Academicis libris ostendimus.

de offic. II 2,7 occurritur autem nobis et quidem a doctis et eruditis quaerentibus satisne constanter facere uideamur qui cum percipi nihil posse dicamus tamen et aliis de rebus disserere soleamus et hoc ipso tempore praecepta officii persequamur. quibus uellem satis cognita esset nostra sententia. non enim sumus ii quorum uagetur animus errore nec habeat umquam quid sequatur. quae enim esset ista mens uel quae uita potius non modo disputandi sed etiam uiuendi ratione sublata? nos autem, ut ceteri alia certa alia incerta esse dicunt, sic ab his dissentientes alia probabilia, contra alia dicimus. [8] quid est igitur quod me impediat ea quae probabilia mihi uideantur sequi, quae contra inprobare, atque adfirmandi arrogantiam uitantem fugere temeritatem, quae a sapientia dissidet plurimum. contra autem omnia disputatur a nostris, quod hoc ipsum probabile elucere non posset nisi ex utraque parte causarum esset facta contentio. sed haec explanata sunt in Academicis nostris satis ut arbitror diligenter.

ad Atticum XIII 21,3 IV *K. Sext. Astura* nunc ad rem ut redeam, inhibere illud tuum, quod ualde mihi adriserat, uehementer displicet; est enim uerbum totum nauticum. quamquam id quidem sciebam, sed arbitrabar sustineri remos cum inhibere essent remiges iussi. id non esse eius modi didici heri cum ad uillam nostram nauis appelleretur. non enim sustinent sed alio modo remigant; id ab ἐποχῇ remotissimum est. quare facies ut ita sit in libro quem ad modum fuit; dices hoc idem Varroni, si forte mutauit. nec est melius quicquam quam ut Lucilius: 'sustineas currum ut bonus saepe agitator equosque'; semperque Carneades προβολὴν pugilis et retentionem aurigae similem facit ἐποχῇ. inhibitio autem remigum motum habet et uehementiorem quidem remiga-

2 si] sed *Manutius* etsi *Klotzius* scilicet *Schmidtius philol.* LVII 188 nisi *m. 'si meas litteras, cum has proximas scripsisti, nondum legeras, scriptis et datis illis proximis fortasse meae illae allatae et lectae te retardarunt'* 36 *cf Lucull.* 18,59. 32,104 40 Lucilius *Malaspina Osannus anal. p.* 15 *(u.* 1305 *Marx.)* Lucullus *codd* 41 sustineas *Lambinus cum codice, pr M* ~at *cett* 42 *Lucull.* 18,57

tionis nauem conuertentis ad puppim. uides quanto hoc diligentius curem quam aut de rumore aut de Pollione.

Quintilianus inst. or. III 6, 64 M. Tullius non dubitauit aliquos iam editos libros aliis postea scriptis ipse damnare, sicut Catulum et Lucullum . . .

Plinius nat. hist. XXXI 6 *de aquis* capiti auribus priuatim medentur, oculis uero Ciceronianae. dignum memoratu, uilla est ab Auerno lacu Puteolos tendentibus inposita litori . . . quam uocabat M. Cicero Academiam ab exemplo Athenarum, ibi compositis uoluminibus eiusdem nominis . . . [7] huius in parte prima . . . eruperunt fontes calidi . . . celebrati carmine Laureae Tulli . . . ponam enim ipsum carmen . . . [8] '. . . nimirum locus ipse sui Ciceronis honori hac dedit, hac fontes cum patefecit ope, ut, quoniam totum legitur sine fine per orbem, sint plures oculis quae medeantur aquae.'

Plutarchus Lucullo 42 *φιλοσοφίαν δὲ πᾶσαν μὲν ἠσπάζετο καὶ πρὸς πᾶσαν εὐμενὴς ἦν καὶ οἰκεῖος, ἴδιον δὲ τῆς Ἀκαδημείας ἐξ ἀρχῆς ἔρωτα καὶ ζῆλον ἔσχεν, οὐ τῆς νέας λεγομένης, καίπερ ἀνθούσης τότε τοῖς Καρνεάδου λόγοις διὰ Φίλωνος, ἀλλὰ τῆς παλαιᾶς πιθανὸν ἄνδρα καὶ δεινὸν εἰπεῖν τότε προστάτην ἐχούσης τὸν Ἀσκαλωνίτην Ἀντίοχον, ὃν πάσῃ σπουδῇ ποιησάμενος φίλον ὁ Λούκουλλος καὶ συμβιωτὴν ἀντέταττε τοῖς Φίλωνος ἀκροαταῖς* (*cf Lucull.* 4,11 *s*). *ὧν καὶ Κικέρων ἦν, καὶ σύγγραμμά γε πάγκαλον ἐποίησεν εἰς τὴν αἵρεσιν, ἐν ᾧ τὸν ὑπὲρ τῆς καταλήψεως λόγον Λουκούλλῳ περιτέθεικεν, αὐτῷ δὲ τὸν ἐναντίον· Λούκουλλος δ' ἀναγέγραπται τὸ βιβλίον.*

CODICES ACADEMICI I

Classis Δ

meliores π (*Parisinus* 6331, *Halmi P*)

π_1, π_2, ϱ } *horum cum* π *consensus fere non notatus; de locis rasis quae adnotantur ea semper ad unum* π *pertinere intellegendum.* ϱ *similis Halmi V*

deteriorum genera α β δ ε ζ η ϑ ϰ

(*Balliolensis ex* β *est, Burneianus ex* δ, *Halmi A ex* ε, *Lincolnensis et liber Poggii ex* ζ, *Bodleianus ex* ϰ)

omnia genera ω

aliquot codices ex uariis generibus ϛ

Classis Γ

genus corruptum σ (*p.* 43,9—47,14. 50,7—57,6)

μ

{ ν

{ ν_1: *fere non commemoratus*

genus interpolatum { γ (*Gedanensis, Halmi G*)

{ γ_1: *raro commemoratus; de correctionibus et notis marginalibus quae adnotantur omnia ad unum* γ *pertinent*

{ φ

{ φ_1, φ_2 } *fere non commemorati*

ACADEMICVS I

In Cumano nuper cum mecum Atticus noster esset, nuntiatum 1 1
est nobis a M. Varrone uenisse eum Roma pridie uesperi et nisi de uia fessus esset continuo ad nos uenturum fuisse. quod cum audissemus, nullam moram interponendam putauimus quin uideremus hominem nobiscum et studiis eisdem et uetustate amicitiae coniunctum. itaque confestim ad eum ire perreximus. paulumque cum ab eius uilla abessemus ipsum ad nos uenientem uidimus; atque illum complexi ut mos amicorum est (satis enim longo interuallo * *) ad suam
uillam reduximus. hic pauca primo, atque ea percunctantibus nobis 2
ec[si]quid forte Roma noui.

Tum Atticus «Omitte ista quae nec percunctari nec audire sine molestia possumus quaeso» inquit «et quaere potius ecquid ipse noui. silent enim diutius Musae Varronis quam solebant, nec tamen istum cessare sed celare quae scribat existimo.»

«Minime uero» inquit ille; «intemperantis enim arbitror esse

---

1 *de inscriptione uide praefationem* 7 ab *om Δ* 9 enim *Γ (corr* eum *γ) π₁* eum *ππ₂ϱ,ω, quo recepto reliqua pro sanis habet r, pro corruptis tbm et recte quidem; illud enim* satis longo interuallo *siue de tempore intellegitur siue de loco, aegre persuadetur cadere in eos qui* 'paulum' *a uilla abessent; quare ex Dauisii coniectura* ut mos amicorum est se uisentium longo interuallo *t (ut scribit ad Att.* I 4,1 nos longo interuallo uiseris*), in quo nihil est ἀπολογισμοῦ quem ueretur r. Maduigii inuentum (edit. Turic.* II *p.* 854*)* satis tum l. i., *quod probauit b, minus placet uel propter collocationem. mihi Reitzensteinus persuasit* enim *uerum esse et intercidisse aliquid uelut* non uideramus inter nos 8—11 *cf de orat.* II 3,13 qui cum inter se, ut ipsorum usus ferebat, amicissime consalutassent, 'quid uos tandem,' Crassus 'numquidnam' inquit 'noui?', *Brut.* 3,10, *de toto exordio epist.* XI 27,1 10 ea *om ϑς Rom, cum Durando del tb,* atque ea *cruce signauit m; post* ea *quaedam intercidisse suspicatur Stammius nou. ann.* CXXXVII *(*1888*)* 179, *quae qualia fuisse dicam non reperio. καὶ ταῦτα confert r; pluralem numerum posuit propter* pauca, *cf de sen.* 7,22 10 *et* 12 percunctantibus *uel* ~cunt~ *fere libri* ~cont~ *tbmr* 11 ecquid *e Manutii coniectura Lambinus* et si quid *ΓΔ* Romae *γς, ut ci Ernestus.* Roma *casu recto positum non recte existimat r* 12 tum *add r* Atticus autem *ci Lambin. cf de fin.* I 5,14 pauca primo inter nos de litteris . . ., deinde Torquatus . . . inquit, *de fato* 1,2*;* tum ille *de fin.* III 3,10, tum Piso V 1,2, tum Furius *de re p.* I 11,17, tum Philus 13,19, *et ita passim* 13 quaere *μς* quare *ceteri, sed πϱ in mg* uel te qu(a)ere ·po· *(*uel *ϱ)* etiam ecquid *Asc* I et quid *ΓΔ* 16 *Hieronymus apol. adu. libros Rufini* I 1 *t.* II *col.* 457 *B Vall.* olim pueri legimus 'intemperantis esse arbitror scribere quidquam quod occultari uelis'

scribere quod occultari uelit; sed habeo magnum opus in manibus, quae iam pridem; ad hunc enim ipsum» me autem dicebat «quaedam institui, quae et sunt magna sane et limantur a me politius».

3 Et ego «Ista quidem» inquam «Varro iam diu expectans non audeo tamen flagitare; audiui enim e Libone nostro, cuius nosti studium, (nihil enim eius modi celare possumus) non te ea intermittere sed accuratius tractare nec de manibus umquam deponere. illud autem mihi ante hoc tempus numquam in mentem uenit a te requirere. sed nunc postea quam sum ingressus res eas quas tecum simul didici mandare monumentis philosophiamque ueterem illam a Socrate ortam Latinis litteris illustrare, quaero quid sit cur cum multa scribas genus hoc praetermittas, praesertim cum et ipse in eo excellas et id studium totaque ea res longe ceteris et studiis et artibus antecedat.»

2 4 Tum ille: «Rem a me saepe deliberatam et multum agitatam requiris. itaque non haesitans respondebo, sed ea dicam quae mihi sunt in promptu, quod ista ipsa de re multum ut dixi et diu cogitaui. nam cum philosophiam uiderem diligentissime Graecis litteris explicatam, existimaui si qui de nostris eius studio tenerentur, si essent Graecis doctrinis eruditi, Graeca potius quam nostra lecturos, sin a Graecorum artibus et disciplinis abhorrerent, ne haec quidem curaturos, quae sine eruditione Graeca intellegi non possunt. itaque ea nolui scribere quae nec indocti intellegere possent nec docti legere curarent.
5 Vides autem eadem ipse; didicisti enim non posse nos Amafinii aut Rabirii similes esse, qui nulla arte adhibita de

1 occultare *ϑς* uelis *Hieronymus Walkerus b; cf Tim.* 2,6 opus magnum *Δtbmr* 2 quae *uel* que *ΓΔ, nisi quod* qui *pr γ* quo *ς;* quod *Asc* I quia *ci Dauisius;* idque *Christio auctore tbmr. cf Luc.* 26,82 qui ne nunc quidem, *de domo* 9,21 qui in ipso Catone, *ad Att.* XIII 22,4 quippe qui omnia. *de plurali conferre licet Lucull.* 40,126 id . . . quae, *Tusc.* I 3,6 aliquid . . . illa, *de orat.* I 52,226 quae . . . hoc enim *Γ* eum *Δ, om Asc* I 6 enim *Δ* eum *Γ* enim eum *ex Christii coniectura Halmio probata bm. cf Symmachus epist.* I 31,2 nam facilius est ardentes fauillas ore comprimere quam luculenti operis seruare secretum 11 *uereor ne fuerit* cum tam multa 12 hoc genus *νφγ tbm* 13 res] ars *ς b;* rebus *pro* artibus *Bentleius. cf de diu.* II 1,3 *in. m ad uol.* I *p.* 254,37 16 sed] et *Bakius ad legg. p.* 305; '*quae enim*' *inquit* '*adiiciuntur satis ostendunt omnia in promptu habuisse Varronem, quae responderi necesse esset*' 16—18 quod ista . . . cogitaui *del Schuetzius, etiam* sed ea . . . promptu *Goerenzius. uide quae attuli ad p.* 4,3, *cf p.* 37,20 21 hoc *Γ praeter* $νν_1$, *ς* 22 possent *π*

23 uolui *Γ praeter unum γ, κ* possunt *γφ* (pu͡t *γ i. e.* poſſūt, *ut in mg scriptum est)* 24 eadem *om ϑ.* uides autem ipse — didicisti enim eadem — *Christio auctore t,* u. a. — eadem enim ipse didicisti — *ex Dauisii coniectura bmr* u. a. — didicisti enim eadem ipse — *ci t (cf u.* 10*); quorum ego uehementer dubito quicquamne aut ab oratione requiratur aut ab sententia:* Lycurgus eadem uidit fere *de re p.* II 23,42, quod idem tu Lentule uidisti *de domo* 27,71; '*didicit*' *autem Cicero etiam illud quod ait p.* 36,3 *ss, sibi uerbis nouis utendum* 25 Amafinii *ϑς* ~fanii *fere ceteri Δ et Γ* (~famii *φ*), *cf p.* 36,9; Amafinium *libri uocant Tusc.* IV 3,7 *epist.*

rebus ante oculos positis uulgari sermone disputant, nihil definiunt nihil partiuntur nihil apta interrogatione concludunt, nullam denique artem esse nec dicendi nec disserendi putant; nos autem praeceptis dialecticorum et oratorum etiam, quoniam utramque uim uirtutem esse nostri putant, sic parentes ut legibus uerbis quoque nouis cogimur uti, quae docti ut dixi a Graecis petere malent, indocti ne a nobis quidem accipient, ut frustra omnis suscipiatur *labor*. Iam uero physica, si Epicurum id est si Democritum probarem, 6 possem scribere ita plane ut Amafinius. quid est enim magnum, cum causas rerum efficientium sustuleris, de corpusculorum (ita enim appellat atomos) concursione fortuita loqui? nostra tu physica nosti; quae cum contineantur ex effectione et ex materia ea quam fingit et format effectio, adhibenda etiam geometria est; quam quibusnam quisquam enuntiare uerbis aut quem ad intellegendum poterit adducere? Haec ipsa de uita et moribus et de expetendis fugiendisque rebus illi simpliciter, pecudis enim et hominis idem bonum esse

xv 19,2, Amifinium *Tusc.* iv 3,6. *Hieronymus comm. in Osee lib.* ii *praef. t.* vi *p.* 53 *Vall.* Amafinios *(sic codices Vallarsii)* ac Rabirios nostri temporis   Rabarii *γφ*
1 diffiniunt *fere libri*   3 disserendi] scribendi *φ*, *pr γ*   4 oratorum] rhetorum *ci Pearcius ad* i *de orat. cap.* 62 *(p.* 120 *ed.* ii*)*, *contra quem r attulit orat.* 32,113 disputandi ratio et loquendi dialecticorum sit, oratorum autem dicendi et ornandi   etiam *Γπ* et *ω (om ς)*   utramque uim unam esse *Manutius b* utramque unam uirtutem esse *ci t*, *qui* uirtutem *recte defendit cl de orat.* iii 18,65 *(adde* i 11,48*)*, *cf Heinius philol.* xiv 499 *Maduigius de fin.* iii 21,72; *Quintil. inst. or.* ii 20,1 an sit *(rhetorice)*, ut compluribus etiam philosophorum placet, uirtus; *ibid.* 9 cur non tam in eloquentia quam in ratione uirtutem eius *(hominis)* esse credamus, recteque hoc apud Ciceronem *(de orat.* iii 14,55*)* dixerit Crassus 'est enim eloquentia una quaedam de summis uirtutibus' *(pergit* quamquam sunt omnes uirtutes aequales et pares, sed tamen est specie alia magis alia formosa et inlustris, sicut haec uis, *ut etiam de ui constet)* et ipse Cicero a sua persona cum ad Brutum in epistulis tum aliis etiam locis uirtutem eam appellet. *Cicero* uim eloquendi *dixit de nat. deor.* ii 59,148, orationis *de leg.* i 9,27   5 quoque *Γ* (qq *pr μ*) *ς* quamquam *fere Δ*
6 malent *ν,ς* mallent *plerique* malunt *Manutius*   7 accipient *ex Dauisii coniectura t* accipiunt *ΓΔ*   labor *ω*, *in mg γ*, *om ceteri*, *sed π in mg* omnis opera in scribendis illis susciperetur frustra, *unde t ci* frustra omnis scribendi labor *(uel* opera*)* suscipiatur. *cf Tim.* 10,37 *pro Mil.* 34,94 *ad Att.* x 4,1; *possis etiam* cura *uel* opera *(de off.* i 39,141 *Tusc.* v 1,2 *al.)*   9 possum *ες* posse *μ*   Amafinius *ς* ~fanius *plerique* ~franius *pauci*, *cf p.* 35,25
10 efficienteis *Lambinus* ~tis *tbm.* '*causas rerum efficientium, id est, uim rerum efficientium, causas efficientes*' *Turnebus, et Faber affert top.* 14,58 proximus est locus rerum efficientium, quae causae appellantur. *cf de orat.* ii 15,63 causae explicentur omnes uel casus uel sapientiae uel temeritatis, *m ad part.* iii *uol.* ii *p.* 526,14   11 appellant *γ,ηϑς*   physica *Γδϑς* ~cam *ceteri*
12 cum *om ω*   contineatur *ς* ~eant *ϑ* ~entur *unus* continuantur *(om* cum*) Lambinus* conficiantur *Moserus symb. crit. spec.* iv 7 *s*; ex *utrumque del Kayserus. forsitan aliquid interciderit uelut* et iungantur, *cf p.* 53,24   13 etiam *Γ* (et *μ*) enim *Δ*   quam *Γς* quoniam *Δ plerique*   16 enim *post* illi *collocatum in Δ, quo positu conseruato uaria docti temptauerunt: post* rebus *lacunam signant tb praedicatum uelut* quam uarie tractantur *intercidisse rati; in principio sententiae peccatum esse censent Durandus r, ille* iam uero *scribens pro* haec ipsa, *hic* ecce *addens ante* haec. *uerum uidit m*

censent; apud nostros autem non ignoras quae sit et quanta sub-
7 tilitas. siue enim Zenonem sequare, magnum est efficere ut quis
intellegat quid sit illud uerum et simplex bonum quod non possit
ab honestate seiungi (quod bonum quale sit negat omnino Epicurus
se sine uoluptatibus sensum mouentibus ne suspicari *quidem*); si uero
Academiam ueterem persequemur, quam nos ut scis probamus, quam
erit illa acute explicanda nobis, quam argute quam obscure etiam
contra Stoicos disserendum. Totum igitur illud philosophiae studium
mihi quidem ipse sumo et ad uitae constantiam quantum possum et
ad delectationem animi, nec ullum arbitror, ut apud Platonem est,
8 maius aut melius a diis datum munus homini. sed meos amicos,
in quibus est studium, in Graeciam mitto id est ad Graecos ire iubeo, ut ex [a] fontibus potius hauriant quam riuulos consectentur. quae autem nemo adhuc docuerat nec erat unde studiosi scire possent, ea quantum potui (nihil enim magnopere meorum miror) feci ut essent nota nostris; a Graecis enim peti non poterant ac post L. Aelii nostri occasum ne a Latinis quidem. et tamen in illis ueteribus nostris, quae Menippum imitati non interpretati quadam hilaritate conspersimus, multa admixta ex intima philosophia, multa dicta dialectice, quae quo facilius minus docti intellegerent, iucun-

1 autem *Lambinus* enim *ΓΔ* 3 uerum] unum *Walkerus cl p.* 52,1; *uide de fin.* IV 15,40 *ex.* 4 omnino negat *γφ m; cf de nat. deor* I 12,29
5 se *add Lambinus (non tr), et sane Cicero in hac sententia adferenda semper pronomen posuit* ne *et* quidem *Durandus* nec *ΓΔ* nec intellegere nec suspicari ϑ sentire nec suspicari *ci Christius. in eadem sententia* ne suspicari quidem *Cicero de fin.* II 7,20. 10,30 *Tusc.* III 20,47, *saepe* ne intellegere quidem, *uide Vseneri Epicurea fr.* 67; *cf Maduigius de fin. exc.* III *p.* 806 *ed.* III, *contra quem qui dixerunt, ut nuper C. P. Schulzius 'Beiträge zur Erklärung der römischen Elegiker'* II *(progr. gymn. Frid.-Werder. Berol.* 1898*)* 4 *et Frederkingus philol.* LVIII 628, *Ciceronianum quidem unum particulae* nec *ita positae probabile attulerunt exemplum, top.* 4,23 *de* si uero *Maduigius de fin.* I 6,20; siue *Turnebus Lambinus* 6 persequemur *π,γφ* ~quimur *μ* suspicamur *ν* persequamur *π₁,ω tbmr. res dubia* nos *γ in mg,* ς non *ceteri* 7 erit *Γ* (erat *γ*) *Δ*, '*Academia scilicet, id est Academiae ratio' Turnebus, cf p.* 56,20 *cum* 55,10; erunt *Ernestus tbm* *de obscuro cf uelut de fin.* IV 1,1 *s de orat.* II 14,61. 32,137 *de re p.* I 24,38 *(quem locum temere quidam interpolant)* 8 illud igitur *μγφ* 9 quantum *Γ* quantam *Δ* 10 apud Platonem *Tim.* 47 *B, cf Cic. Tim.* 14,52 12 in quibus id est *Durandus* id est *om γ;* id est ad Graecos ire iubeo *Lambino auctore del tbm. uide ad p.* 4,4, *Brut.* 46,172 sed domum redeamus id est ad nostros reuertamur 13 ex f. *ci t ex usu Ciceronis* ea a f. *ΓΔtbr* ea e f. *ci Lambin, m* hauriant riuulos quam sectentur *ππ₁ϱ, sed in π* q^a^m *in ras* 15 ope mag^o^ *(corr pr ut uid) μ* magnopere *fere ceteri* magno opere *tbr* 17 L. Aelii *Camerarius* Lelii *uel* Laelii *ΓΔ*
18 imitari *pr γ, φ,β*ς mennipum*muta21 *(in* um *nescio quid corr aut red) μ* ī enmpū īmitatı *ν* non] ut *δηκ*ς, *quo non abutendum* ītp̄ta21 *ut uid μ* 19 intuma *μνφ₁* 20 dicta sunt dialectice *tacite r* quae *cum Fabro et Bernhardio ('Grundr. der röm. Litteratur' p.* 870 *ed.* V*) del tb; mihi intellegendum uidetur* inuitati sunt, *adici autem haec nec abundanter hoc quidem loco — declaratur enim his demum cur Menippeo more Varro scripserit — nec*

ditate quadam ad legendum inuitati; in laudationibus, in his ipsis antiquitatum prohemiis philosophiae *more* scribere uoluimus, si modo consecuti sumus.»

Tum ego «Sunt» inquam «ista Varro. nam nos in nostra urbe 3 9
peregrinantis errantisque tamquam hospites tui libri quasi domum deduxerunt, ut possemus aliquando qui et ubi essemus agnoscere. tu aetatem patriae tu descriptiones temporum, tu sacrorum iura tu sacerdotum, tu domesticam tu bellicam disciplinam, tu sedum regionum locorum tu omnium diuinarum humanarumque rerum nomina genera officia causas aperuisti; plurimum quidem poetis nostris omninoque Latinis et litteris luminis et uerbis attulisti atque ipse uarium et elegans omni fere numero poema fecisti, philosophiamque

si tamen praeter consuetudinem Ciceronis, de qua uide ad p. 35,16—18 quo facilius . . . inuitati *post* conspersimus *u.* 19 *Kaysero auctore traiecit b;* cum *pro* quo *r peruerse haec cum sequentibus usque ad* consecuti sumus *uno inciso comprehendens*

1 inuitati sunt *intellego.* inuitaui *γ, unde* ~uimus *Werthus p.* 38. *post* inuitati *quaedam intercidisse post suspicionem Turnebi statuit Casaubonus de satyrica Graecorum poesi et Romanorum satira* II 2 *(p.* 232 *ed. Hal.* 1774*), cui et Ritschelius assensus est mus. Rhen.* VI (1848) 496 *(opusc.* III 435*) adn. logistoricorum commemorationem requirens p.* 556 *(*484*) adn. et m, cf Roeperus philol.* XVIII 431 *s* in his ipsis *recentibus* 2 prohemiis *Δ plerique* proemiis *uel* prooemiis *(ita tbmr)* ς premiis *uel* praemiis *Γ* philosophiae *uel* ~phie *(sic cum cruce m) plerique* ~phice ς *Manutius* ~phe *tb* ~phis *r (cf 'Classical Review'* XI 350*;* philologis *M. Seyffertus comm. crit. in Tusc. p.* 118*). adieci* more *cl p.* 31,18 *de fin.* IV 9,22 philosophia quae communi more in foro loquitur in libellis suo, *de orat.* I 29,133 II 16,68 *de leg.* II 4,9*; ante* philosophiae *nescio quid intercidisse putabat Casaubonus l. d.* uolumus π,φ_1,ς 4 sunt uera inquam ista Varro *μν* s. u. *(*bene φ_2*)* ista inquam V. *γφ* sunt inquam ista V. *fere Δ (*s. ista inquam V. *uel* s. inquam V. ς*).* uera *quamquam potuit in ista sententia addi (cf de diu.* II 13,32*), tamen neutrum illorum uerum esse ipse positus* sunt uera *(expectes* uera sunt*) arguere uidetur, ut dubitari possit insiticiumne sit illud* uera *(cf Lael.* 2,6*) an ex* uero *corruptum (cf de leg.* II 3,7 est uero ita*), quod per compendium scriptum facile in Δ potuerit intercidere* 4—10 *Augustinus de ciu. Dei* VI 2 *med.* in primo autem libro *(Academico)* cum eiusdem Varronis litteraria opera praedicaret 'nos' inquit 'in nostra . . . aperuisti'. *inde Braulio praenotat. librorum D. Isidori (Isid. Areual. tom.* I *p.* 9*) et Boethius qui fertur de diis et praesensionibus p.* 392,10 *Orell.* 6 reduxerunt ς *Augustinus tbm* addux~ π_2. *apte contulit r de leg.* I 14,41 in deserto quo loco nactus . . . inbecillum atque solum . . . in uiam deducet, *adde pro Mur.* 31,66 possum de L. Philo de C. Galo dicere haec eadem, sed te domum iam deducam tuam: quemquamne existimas Catone proauo tuo commodiorem . . . fuisse 7 discriptiones *Augustini Lugdunensis l, mr, sed cf Vahlenus de leg. p.* 173,9 *Lactantius diu. inst.* VII 3,25 temporum constans ac mira descriptio*;* circumscriptionem temporum *habes de nat. deor.* I 9,21 8 sacerdotem *π, pr μ, νφ* bellicam] publicam *Augustinus (*dom. publicamque *Braulio). de off.* I 22,76 haec quidem res non solum ex domestica est ratione, attingit etiam bellicam sedum *corr* sedium *Augustini Corbeiensis, et alterum utrum inferiores eius libri praeter unum uel duo, qui* sedem *cum ΓΔ tbmr, quod quo modo ferri posset nemo dixit, et m ci* situm*; sedes autem i. e. domicilia saepe cum locis copulantur* 10 plurimum quidem *Γ et plerique Δ* plurimum *ϑ* plurimumque ς *Manutius* plurimumque idem *Gruterus tbmr (cf p.* 49,4. 54,11 *Lucull.* 23,73*)* a poetis *Δ praeter ϑ*ς

12 *de poemate uide Roeperum philol.* XVIII 433 *ss.* omnigeno carmine satiras suas expoliuerat *Probus in Verg. ecl.* 6,31 *p.* 336,23 *Hag. de Menippo*

multis locis inchoasti, ad impellendum satis, ad edocendum parum.
10 Causam autem probabilem tu quidem affers: aut enim Graeca legere malent qui erunt eruditi, aut ne haec quidem qui illa nescient. sed ea mihi non sane probas; immo uero et haec qui illa non poterunt, et qui Graeca poterunt non contemnent sua. quid enim causae est cur poetas Latinos Graecis litteris eruditi legant, philosophos non legant? an quia delectat Ennius Pacuuius Accius multi alii, qui non uerba sed uim Graecorum expresserunt poetarum — quanto magis philosophi delectabunt, si ut illi Aeschylum Sophoclem Euripidem sic hi Platonem imitentur Aristotelem Theophrastum. oratores quidem laudari uideo si qui e nostris Hyperidem sint aut Demosthenem
11 imitati. Ego autem Varro (dicam enim ut res est), dum me ambitio dum honores dum causae, dum rei p. non solum cura sed quaedam etiam procuratio multis officiis implicatum et constrictum tenebat, animo haec inclusa habebam et ne obsolescerent renouabam cum licebat legendo; nunc uero et fortunae grauissimo percussus uulnere et administratione rei p. liberatus doloris medicinam a philosophia peto et otii oblectationem hanc honestissimam iudico. aut enim huic aetati hoc maxime aptum est, aut his rebus si quas dignas laude gessimus hoc in primis consentaneum, aut etiam ad nostros ciues erudiendos nihil utilius, aut si haec ita non sunt nihil aliud uideo quod
12 agere possimus. Brutus quidem noster excellens omni genere laudis sic philosophiam Latinis litteris persequitur nihil ut isdem de rebus Graeca desideres: et eandem quidem sententiam sequitur quam tu, nam Aristum Athenis audiuit aliquam diu, cuius tu fratrem

---

1 incoasti *pr* μ, $\nu\gamma_1\varphi_1,\beta$ς incohasti $\delta\varepsilon$ς   implendum $\gamma\varphi$ impelendum ν 3 malent νς mallent *ceteri*   haec π,δς hoc *ceteri* (h' *ambigue* $\mu\nu$); *cf p.* 35,21   nesciunt Δr; *cf* poterunt *u.* 4 *s*   4 ea mihi non sane Γ da mihi nunc satisne Δ (nunc *ex parte in ras* π) *r* (*hic* dic *interpretatus cum aliis*) ea mihi non satis *Durandus t.* eam *Turnebo auctore Lambinus tbm ft recte. de* sane *cf p.* 3,8. 29,1 *Tusc.* III 10,22   haec et *Kayseri suasu b. ad* et haec *ut supra ad* ne haec quidem *intellegendum* legent *uel* legere uolent   poterunt ς potuerunt *ceteri*   5 potuerunt $\Gamma\beta$ς   contempnent φ contem(p)nant *ceteri*   7 Accius π,ς Actius $\Gamma\varrho$,ς Attius *tmr*   8 *debebat pergere* philosophi non delectant, *sed spem significaturus mutauit orationem*   9 ut illi Δ (si ut illi . . . euripidem *in ras* π) fuerint Γ (~runt μ)   Aeschylum (~i~) Γ (as~ ν) Aeschinem Δ Sophoclen Euripiden *r, et ita is in talibus semper*   10 mirentur Γ 11 sunt *tb*   12 autem Δ*tbmr* uarro Γ (uaro ν); *coniunxi, cf de re p.* I 10,15 *de fin.* II 8,23   14 animo *om* Δ*tbmr*; *cf Tusc.* I 1,1 ea studia quae retenta animo remissa temporibus longo interuallo intermissa reuocaui   16 perculsus *εκ Lambinus*   et *om* Γ 19 his $\pi,\gamma\varphi_1\varphi_2$, *plerique* ω hiis $\varrho,\mu\varphi$ iis ς *tbmr*   23 nihil ut Δ, *ex* nihil φ_2; nihil in $\mu\nu\varphi_1$ ut nihil in $\gamma\gamma_1$ (*del* in γ)   isdem ς his~ $\pi,\gamma\varphi$,ς hiis~ ϱ,ν iis~ $\mu\varphi_2$,ς   24 Graecia Δ desideres *Aldus Nepos* desideret $\Gamma\Delta$ (~retur ς) ~rentur *ci t*   Graecia desideret *defendas cl p.* 29,15 (*et de* Graecia *orat.* 8,25), *sed tamen illud quod posui aptius uidetur huic omni orationi; cf de diu.* II 2,5   25 athetus π (*non* ϱ)   fratrem tu Γ

Antiochum. quam ob rem da quaeso te huic etiam generi litterarum.»

Tum ille «Istuc quidem considerabo, nec uero sine te. sed de 4 13
te ipso quid est» inquit «quod audio?»

«Quanam» inquam «de re?»

«Relictam a te ueterem *Academ*iam» inquit «tractari autem nouam.»

«Quid ergo» inquam «Antiocho id magis licuerit nostro familiari, remigrare in domum ueterem e noua quam nobis in nouam e uetere? certe enim recentissima quaeque sunt correcta et emendata maxime. quamquam Antiochi magister Philo, magnus uir ut tu existimas ipse, negaret in libris, quod coram etiam ex ipso au- *
diebamus, duas Academias esse erroremque eorum qui ita putarent coarguit.»

«Est» inquit «ut dicis; sed ignorare te non arbitror quae contra Philonis Antiochus scripserit.»

«Immo uero et ista et totam ueterem Academiam, a qua absum 14
tam diu, renouari a te nisi molestum est uelim», et simul «adsidamus» inquam «si uidetur.»

«Sane istuc quidem» inquit, «sum enim admodum infirmus. sed uideamus idemne Attico placeat fieri a me quod te uelle uideo.»

«Mihi uero» ille; «quid est enim quod malim quam ex Antiocho iam pridem audita recordari et simul uidere satisne ea commode dici possint Latine?»

---

3 istud ς *r* te] re ϱ,βκς 6 ueterem Academiam *Bentleius* ueterem iam ΔΓ (ne rem tam *ν* iierem iam φ) ueterem illam *Maduigius emend.* 115 *r* tractari *intellego non scribendo explicari sed cognosci legendo et commentando* 8 quid? ergo *tbm* id *del Ernestus* 10 correpta ϱ, ω *praeter* εϑ 11 pholo μνφ 12 estimas *uel* ext~ *uel* exst~ Γ negat (*uel* negauit) *Dauisius tbmr* negarat *Asc* I. *ft fuit* negare solet, *ut persaepe in opinionibus philosophorum* 13 putarent Γπ ~runt ω *tbmr. cf Maduigius de fin.* III 20,67 16 Philonem *in mg* $\pi\pi_2$, *supra add* ϱ, ς Philonia *Maduigius emend.* 116 *b;* Philonis '*non expunxit sed seclusit*' *m;* Philonis sententiam *t,* rationem Ph. *Nettleshipius* '*Academy*' VIII 607, ea Ph. *r. modum loquendi post alios (et ipsum Maduigium de fin.* IV 25,69) *nuper copiose illustrauit Vahlenus prooem.* 1899/1900,5 *ss; cf maxime ad Att.* XII 23,2 ex Apollodori . . . inuenire, *ibid.* XIII 32,3 eum uideo in Libonis praetorem, *orat.* 70,233 sume de Gracchi apud censores illud, *Lucull.* 44,136; *Varro r. r.* I 1,10 de Magonis dempsit scripsit γφ,ς *tb* 17 ista ς istam *ceteri* absum tam *Iohannes Arretinus in mg cod. Monac.* 763, *aut in textu aut in mg* β absum iam *e corr* γ (*quod nescio cur tbmr praetulerint:* te afuisse a nobis tam diu dolui *epist.* II 1,2) absuntam *ν* absumptam $\pi,\mu\nu_1$ assumptam *pr* γ *et fere ceteri* (aqua *plerique*) 18 reuocari *operarum culpa, quamquam non inepte, Goerenzius* (*cf Lucull.* 22,70 *de orat.* II 48,199) 20 istuc μγφ istud *ceteri, r. cf Seyffertus ad Laelium p.* 93 *ed.* II quid est π,αζ 22 inquit ille *Manutius, sed uide Maduigium de fin.* I 3,9 *Stangelium Tullian.* 17

Quae cum essent dicta, in conspectu consedimus omnes.

15 Tum Varro ita exorsus est: «Socrates mihi uidetur, id quod constat inter omnes, primus a rebus occultis et ab ipsa natura inuolutis, in quibus omnes ante eum philosophi occupati fuerunt, auocauisse philosophiam et ad uitam communem adduxisse, ut de uirtutibus et de uitiis omninoque de bonis rebus et malis quaereret, caelestia autem uel procul esse a nostra cognitione censeret uel, si
16 maxime cognita essent, nihil tamen ad bene uiuendum. hic in omnibus fere sermonibus, qui ab is qui illum audierunt perscripti uarie copioseque sunt, ita disputat ut nihil adfirmet ipse refellat alios, nihil se scire dicat nisi id ipsum, eoque praestare ceteris, quod illi quae nesciant scire se putent, ipse se nihil scire id unum sciat, ob eamque rem se arbitrari ab Apolline omnium sapientissimum esse dictum, quod haec esset una hominis sapientia, non arbitrari sese scire quod nesciat. quae cum diceret constanter et in ea sententia permaneret, omnis eius oratio tantum in uirtute laudanda et in hominibus ad uirtutis studium cohortandis consumebatur, ut e Socra-

---

1 essent *γς coniectura sed recte puto;* sunt ς *Lambinus* sint *ceteri propter* possint *puto p.* 40,24. quae cum dicta *Gulielmius tbm hexametrum quaerentes (cf Helmius 'Lucian und Menipp' p.* 150 *n.* 1*), cuius etiam exitum fugiens* omnes *cum Durando del r. de fin.* v *exit in* perreximus omnes *(Varronis* I *rer. rust. in* factum discedimus omnes*). certe* omnes *de tribus dictum non debuit quemquam offendere: Hortens. fr.* 16 *M.* cum uterque nostrum adnuissent omnesque . . . uenissemus, *Lucull.* 44,135 *med. Min. Fel.* 4,1*; etiam de duobus Lucull.* 19,63 *de fin.* II 32,105 2 q̊ꝺ ꝯſtat ınter *in ras π;* id quod constat inter omnes *del m, quem contra uide Vahlenum prooem.* 1899/1900,4 *s Brut.* 23,90*)* 3 ab *ex 'Msto.' del Ursinus; cf Tim.* 1,1 4 omnibus *Δ* fuerant *ci Ernestus*
6 de *ante* uitiis *om Δtbmr. cf de fin.* IV 25,71 ad uirtutes et ad uitia nihil interesse, *quamquam usus Ciceronis inconstans est, ut p.* 36,15 *et* 43,7 *scribit* de uita et moribus, *idem in re eadem* de uita et de moribus *de re p.* I 10,16 *et Tusc.* III 4,8, *et similiter uariat in aliis* 7 censet *ex Balliolensi Dauisius* censere *Walkerus* 8 conferre *post* uiuendum *add libri Poggiani corrector, item Rom,* adferre *Drechslerus ephem. gymn. Austriac.* XXXVII 724, ualere *post* tamen *t,* facere *deesse putabat Klotzius. intellege potius* esse *(τὴν φυσικὴν θεωρίαν μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς Diog. Laert.* II 21, rectene an secus nihil ad nos, aut si ad nos nihil ad hoc tempus *in Pis.* 28,68*). figuram post Gronouium explicuit r* 9 iis *ν* hiis *φ* his *fere ceteri* 10 copioseque *Γδεθς* et copiose ς *Lambinus (poterat utrumque, cf r)* copiose *ceteri* 11 prestare se *μ* p̄ſtare* [m], *deinde* ceteris *in ras, π* 12 putant *μγφ* 13 se rem *Γ*
hominum *ci Dauisius (μηδένα Plato apol.* 21 *A, μηδένα ἀνθρώπων Xen. apol.* 14, *ἀνδρῶν πάντων uersus notus)* 14 dictum] iudicatum *de Lambini coniectura Schuetzius, cf de sen.* 21,78 *Lael.* 2,7. 10. 4,13 *Val. Max.* III 4 *ext.* 1
hominis *Γ* omnis *Δtmr* omnino *ci Ernestus. cf Plato apol.* 23 *A κινδυνεύει . . . τῷ ὄντι ὁ θεὸς σοφὸς εἶναι καὶ ἐν τῷ χρησμῷ τούτῳ τοῦτο λέγειν ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστὶν καὶ οὐδενός* se *γφ,ς tbm*
16 tantum *Dauisius ad Lactant. epit. cap.* 37, *cf de re p.* I 10,16 tantum de uita et de moribus solitum esse quaerere, *Diog. Laert.* II 45 *Sext. adu. math.* VII 8*;* tamen *(ita ex Gruteri coniectura r) uel* tum ς tam *plerique* hominibus omnibus *fere Δ positu a Ciceronis consuetudine alieno* omnibus hominibus ς *Manutius* 17 e] et *γφ* ex *Asc* I *t*

ticorum libris maximeque Platonis intellegi potest. Platonis autem 17
auctoritate, qui uarius et multiplex et copiosus fuit, una et consen-
tiens duobus uocabulis philosophiae forma instituta est Academico-
rum et Peripateticorum, qui rebus congruentes nominibus differebant.
nam cum Speusippum sororis filium Plato philosophiae quasi here-
dem reliquisset, duo autem praestantissimo studio atque doctrina
Xenocratem Calcedonium et Aristotelem Stagiritem, qui erant cum
Aristotele Peripatetici dicti sunt, quia disputabant inambulantes in
Lycio, illi autem qui Platonis instituto in Academia, quod est al-
terum gymnasium, coetus erant et sermones habere soliti e loci uo-
cabulo nomen habuerunt. sed utrique Platonis ubertate completi
certam quandam disciplinae formulam composuerunt et eam quidem
plēnam ac refertam, illam autem Socraticam dubitanter de omnibus
rebus et nulla adfirmatione adhibita consuetudinem disserendi reli-
querunt. ita facta est, quod minime Socrates probabat, ars quaedam
philosophiae et rerum ordo et descriptio disciplinae. Quae quidem 18
erat primo duobus ut dixi nominibus una; nihil enim inter Peri-
pateticos et illam ueterem Academiam differebat. abundantia qua-
dam ingenii praestabat, ut mihi quidem uidetur, Aristoteles, sed
idem fons erat utrisque et eadem rerum expetendarum fugiendarum-
que partitio.

Sed quid ago» inquit «aut sumne sanus qui haec uos doceo? 5
nam etsi non sus Mineruam, ut aiunt, tamen inepte quisquis Mi-
neruam docet.»

---

1 max. Xenophontis intell. *ci Dauisius cl memor.* I 1,11 *(*IV 7,6*), sed uide Tusc.* V 4,11 *Quintil. inst. orat.* V 7,28   3 instituta *Δ (*~tutione ς*)* constituta *Γ. aegre dicas utrum aptius*   6 duo *Γπ, sed γ et π ab altera manu, φ a prima corr* duos, *ut reliqui (etiam* $\pi_1\pi_2\varrho$*) et r*   praestantissimos *μν,ς tbm ft recte (uide Stangelii Tulliana 49), sed cf Tusc.* IV 1,2 praestanti sapientia et nobilitate Pythagoras, *de fin.* II 16,51 praestantissimis ingeniis homines, *similiter alias, in Anton.* XI 9,23 tuum istuc praestantissimum studium   7 Calchedonium *bmr* Chalc~ *Asc* II *t* Calcedonium *ut ΓΔ (*~nichū *ν* ~nicum ς*) ita Abrincensis de orat.* III 32,128   Stagiritem *π,*$\nu_1\gamma\varphi$ ~ten *μ(r)* Stagir|tem *ν* Stageritem *uel* ~rytem *uel* ~ridem *uel* Strageritem *ceteri*   9 quia *(ita ci r) uel* qui a $\pi\pi_1\varrho,\mu\nu_1\gamma\varphi$*;* illi qui autem φ_2 10 gignasium *π* gynn~ *γ,ς* ginn~ *φ,ς*   11 complecti *pr γ, φ,δ* complexi *ϑ (*ubertatem *unus ex his, ut Kraffertus progr. Auric.* 1883,12*)*   12 formam *Burneianus, 'fortasse recte' ait r*   13 dubitanter *b cl de inuent.* II 3,10 sine ulla adfirmatione simul quaerentes dubitanter unum quidque dicemus*;* dubitantem *Γt* dubitationem *Δ (sed* tionē *π in ras) r*   14 adhibita ꝯſuetudinē *in ras π;* consuetudine *μν*   15 *ante* quod *iteratum* disserendi *Δ (sed in ras paulo maiore, sub qua agnoscebam* . . . . ſſ . . . d . o, *π), idem ut uid in mg olim add, nunc del γ*   16 discriptio *m, cf p.* 38,7   19 mihi *om ς Rom* quidem *om ς Goerenzius* mihi uidetur quidem *ceteri, sed signis transponendi pr additis μ,* q̇ðem *in ras π. usitatum ordinem etiam Lambinus restituerat; cf. p.* 54,1. 55,19*s; Tusc.* III 34,84 uerum quidem haec hactenus *libri*   20 fugiendarumque *om π*   23 non sum Minerua γ_1*, pr γ* ~am $\nu_1\varphi$*,ς* *non* ſuſ mineruam *(*non *in ras, uid fuisse* ñ ſum ſuſ m~*) π*

Tum Atticus «Tu uero» inquit «perge Varro; ualde enim amo nostra atque nostros, meque ista delectant cum Latine dicuntur et isto modo.»

«Quid me» inquam «putas, qui philosophiam iam professus sim populo nostro me exhibiturum.»

19 «Pergamus igitur» inquit «quoniam placet. Fuit ergo iam accepta a Platone philosophandi ratio triplex, una de uita et moribus, altera de natura et rebus occultis, tertia de disserendo et quid uerum quid falsum quid rectum in oratione prauumue quid consentiens quid repugnet iudicando.

Ac primum illam partem bene uiuendi a natura petebant eique parendum esse dicebant, neque ulla alia in re nisi in natura quaerendum esse illud summum bonum quo omnia referrentur, constituebantque extremum esse rerum expetendarum et finem bonorum, adeptum esse omnia e natura et animo et corpore et uita. corporis autem alia ponebant esse in toto alia in partibus, ualetudinem uires pulchritudinem in toto, in partibus autem sensus integros et praestantiam aliquam partium singularum, ut in pedibus celeritatem, uim in manibus, claritatem in uoce, in lingua etiam explanatam uocum
20 impressionem; animi autem quae essent ad comprehendendam ingeniis

4 professus iam Γ   sum *μγφ,ϑς*   5 me iam *v* me *om Δr, post* sim *addiderat Lambinus*   6 inquit *om Γϑ, quod quidem abesse potest, cf p.* 46,16. 51,1. 22 *Brut.* 35,133 *al.*   6. 7 a Platone accepta *Rom. cf Augustinus de ciu. Dei* VIII 4 Plato .. philosophiam perfecisse laudatur, quam in tres partes distribuit, *c. Acad.* III 17,37 *Diog. Laert.* III 56 *Sextus adu. math.* VII 9 *Apoll. Sid. c.* 15,100   7 ratio philosophandi, *transpositum a correctore, π*   una pars de *ci r cl de fin.* V 4,9, *sed cf de off.* II 14,48   9 uerum et quid *Δ* uerum sit quid *ex Dauisii coniectura r*   consentiens] consequens sit *Krischius stud. Gotting.* 1845,178 *(55) adn.* 1, *sine* sit *b, cl Tusc.* V 24,68 *orat.* 32,115 *Lucull.* 28,91 *de leg.* I 24,62, *adde de diu.* II 72,150 *de fin.* I 19,63 *de leg.* I 17,45; *sed tamen in eadem re posuit* consentaneum esse *Lucull.* 7,22. 9,28, *et* consentanea et consequentia *copulauit de fin.* III 15,48, *cf de off.* II 5,18 *Tim.* 3,8; *de fin.* III 3,10 ratio nostra consentit, pugnat oratio   10 repugnat *σ. aequabilitatis causa uaria moliti sunt docti:* consentiat *nescio quis teste Goerenzio,* consentiens sit *Goerenzius cl orat.* 32,115 *Tusc.* V 24,68 *(Lucull. 7,22),* repugnans *ς Manutius tbr* repugnans esset *m*   11 primam *Δ praeter ς, quod uereor ut recte teneat r cl p.* 46,4. 49,7   partem illam *ς Rom r*   artem *ci r, cf p.* 46,3; *de diu.* I 29,60 illa tertia pars rationis et mentis, *de fin.* V 4,9   repetebant *r; cf de fin.* IV 17,47 V 11,33   12 *(*nisi*)* in] a *μ, om ϑ*   13 summum illud *π (non ϱ ut uid), σμν, sed illud alterum magis uidetur esse ex usu Ciceronis, qui* illud summum bonum *habet de fin.* III 1,2, hoc s. b. *ibid.* IV 6,15, sua summa bona *ibid.* 16,45   referentur *σμφ,ς* reff~ *v*   15 omnia e natura *om Γ* (omnia *add γ)* omnia a natura *ες bm, sed recte Turnebus* '*secundum naturam: id enim* e *significat in hoc genere*'; *cf de fin.* V 9,26 ut aliud equo sit e natura aliud boui, *de leg.* I 21,56   16 ualitudinem *fere libri*   17 pulcritudinem *nonnulli uelut π,σμν*   18 singularium π_1,*μφ,ς*   20 expressionem *αβς, nonnulli adscripto altero, idque ci Manutius, scripsit Schuetzius. contulerunt de orat.* III 48,185 numerosum est in omnibus sonis atque uocibus quod habet quasdam impressiones et quod metiri possumus interuallis aequalibus; '*τύπον uel τύπωσιν dicit*' *Turnebus*   ingenii *Γς, cum Manutio aliisque del tbm,*

uirtutem idonea, eaque ab his in naturam et mores diuidebantur. naturae celeritatem ad discendum et memoriam dabant, quorum utrumque mentis esset proprium et ingenii; morum autem putabant studia esse et quasi consuetudinem, quam partim assiduitate exercitationis partim ratione formabant, in quibus erat philosophia ipsa. in qua quod inchoatum est neque *absolutum* progressio quaedam ad uirtutem appellatur, quod autem absolutum, id est uirtus, quasi perfectio naturae omniumque rerum quas in animis ponunt una res optima. ergo haec animorum; uitae autem (id enim erat tertium) adiuncta 21 esse dicebant quae ad uirtutis usum ualerent. iam uirtus in animi bonis et in corporis cernitur et in quibusdam quae non tam naturae quam beatae uitae adiuncta sunt. hominem enim esse censebant quasi partem quandam ciuitatis et uniuersi generis humani, eumque esse coniunctum cum hominibus humana quadam societate. ac de summo quidem atque naturali bono sic agunt; cetera autem pertinere ad id putant aut adaugendum aut [ad] tenendum, ut diuitias

sed Lambin ingeniis *recte interpretabatur: 'nam qui docilitate et memoria praestant, ingeniosi dicuntur, facileque comprehendunt ea, quae sunt ad bene uiuendum idonea'; cf de re p.* III 3,4 *de leg.* I 17,46 *de nat. deor.* II 2,5 *Tusc.* III 1,2; ingeniis *tertio casu positum putat r*

1 iis ς *Rom tbmr* hiis π_1,σμν et in mores *ex Halmi coniectura b. uide m, qui confert de fin.* IV 7,16 diuiserunt naturam hominis in animum et corpus *alia, et supra ad p.* 41,6 morem γφ 2 et ad memoriam γφ 3 esse *ci Orellius probante Halmio* 4 exercitationis assiduitate *Δtbr* (aſſiduitate* exćicionis, *prior* e *e corr*, μ); *cf pro S. Roscio* 53,154 adsiduitate molestiarum, *Tusc.* II 17,40 de consuetudine exercitationis, *de off.* II 15,53 consuetudine beneficentiae (*cf ibid.* 18,63) 5 ipsa philosophia *Γm* 6 incoatum γς incoactum ν incohatum ς *r* absolutum δεϑς (inchoatum est neque credo desit absolutum *Lincolnensis*) perfectum *non deterius* ς *Rom, om ceteri* 7 id est *del Krahnerus de Varrone ex Marciani Capellae satura supplendo cap.* I (*progr. Friedland.* 1846) *p.* 2, absolutum, uirtus, id est quasi *Christio auctore bm, et probabat t,* absolutum, ipsa uirtus, quasi *Kayserus eodem consilio sed prauo illo quidem, ut mihi uidetur cum r, si quidem hoc agitur ut illa moralis ratio intellegatur petita esse a natura; et cf p.* 52,11 facta . . . praue id est peccata 10 nam *Goerenzius tbmr. apparet Ciceronem disputationis Graecae capita ponere parum accurate excerpta; quare etiam quidquid in his est* ταυτολογίας *ferendum non abiciendum cum Dobraeo aduers.* II 372 uirtus animi bonis et corporis cernitur in quibusdam *Δ, et* in *quidem ante* animi *et* corporis *abesse potest, ut om r;* et *autem ante* in *tertium cum certe tenendum sit (nisi malis cum Bentleio* praeterquam *inserere ante* animi), *in illis quoque malui alterius codicum generis auctoritatem sequi* 12 enim *om Δtr,* autem *ci m, sed* enim *peraptum est, quoniam illa quae beatae uitae adiuncta sunt, i. e. patria parentes liberi amici alia, humana societate continentur; cf Sextus adu. math.* XI 45 esse *post* quandam *u.* 13 σμν 14 hominibus] omnibus *ex Ernesti coniectura b* humana] communi *ci I. F. Gronouius obseru.* III 6, *bm. cf de fin.* V 23,65 nihil est . . quod latius pateat quam coniunctio inter homines hominum, *ibid.* III 19,62 IV 2,4 *de off.* III 6,28. *consulto ea significari uidetur societas quae homini cum homine sit* καϑ' ὅσον ἄνϑρωπος, *ut ait Aristoteles eth.* VIII 13. 1161^{b} 8; *cf Augustinus de ciu. Dei* XIX 3 *sub fin. (ex Varronis de philosophia)* gentes quas ei societas humana coniungit 15 atque de naturali γφ 16 aut ad agendum *Δν* aut tenendum ς aut ad tuendum ς *Rom* aut tuendum *cum codice Mem-*

ut opes ut gloriam ut gratiam. ita tripartita ab his inducitur ratio

6

22 bonorum. Atque haec illa sunt tria genera, quae putant plerique Peripateticos dicere. id quidem non falso, est enim haec partitio illorum; illud imprudenter, si alios esse Academicos qui tum appellarentur alios Peripateticos arbitrantur. communis haec ratio, et utrisque hic bonorum finis uidebatur. adipisci quae essent prima in natura quaeque ipsa per sese expetenda aut omnia aut maxima; ea sunt autem maxima, quae in ipso animo atque in ipsa uirtute uersantur. itaque omnis illa antiqua philosophia sensit in una uirtute esse positam beatam uitam, nec tamen beatissimam, nisi adiungerentur etiam corporis et cetera quae supra dicta sunt ad uirtutis usum

23 idonea. ex hac descriptione agendi quoque aliquid in uita et officii ipsius initium reperiebatur, quod erat in conseruatione earum rerum quas natura praescriberet. hinc gignebatur fuga desidiae uoluptatumque contemptio, ex quo laborum dolorumque susceptio multorum magnorum*que* recti honestique causa et earum rerum quae erant congruentes cum praescriptione naturae; unde et amicitia exsistebat

miano Lambinus r (quia Graeci soleant in hac re ponere φυλάττεσθαι) aut ad tenendum *fere ceteri.* aut ad augendum *(hoc cum Victorio)* aut ad tenendum *commendat Deiterus progr. Auric.* 1892,21 *cl p.* 50,7 *et de fin.* II 13,40 *cum adnotatione Maduigii, quae non satis apta sunt*

1 tripartita *an* tripertita *in archetypo fuerit ambiguum:* triptita *compendio dubio* $\pi\varrho,\gamma\varphi\varphi_1\sigma\mu\nu_1$,ς ~part~ *v cum aliis* iis ς *Rom tbmr* hiis $\pi_1,\sigma\mu\nu$ 4 tum *Asc* I dum *ΓΔ;* appellantur *γφ m.* '*uerendum est ut* qui tum appellarentur *recte emendatum sit; exspectares saltem* q. tum appellabantur' *t, unde b eam coniecturam recepit, m uerbis* qui dum *crucem praefixit. at quod oratione recta esset* qui tum appellabantur, *id si oblique enuntiare uolebat scriptor (id quidem non necessario sed certe non falso),* appellarentur *ponendum erat nihil aliud:* tum cum uidebantur quo modo uiderentur id quaeritur *est in Lucullo* 27,88, uideo igitur causas esse permultas quae istum impellerent *pro S. Rosc.* 33,92, *cum absolute esset* multae causae istum impellebant, *similiter accus.* IV 6,11 ueri simile non est ut ille . . . religioni suae . . . pecuniam anteponeret, *et sunt propinqua quaedam alibi; cf de nat. deor.* I 27,77 *ex.* qui ita tum *ci r* 6 uidebatur *Asc* I uidetur *γφ*,ς uideatur *ceteri* prima in *Γδεθ*ς in prima *ceteri* prima *(om* in*) tbmr auctore Dauisio cl de fin.* II 11,33 quae prima data sint natura; prima naturae *ci Bremius de fin. l. d. mihi non incredibile uidetur Ciceronem, cum sibi τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν primum dicenda essent Latine, ea esse uoluisse* prima in natura, *quem ad modum iis quae* prima secundum naturam *nominentur similia esse dicit* prima in animis *de fin.* V 7,18

9 antiqua illa *Γ (om plura turbans v,* illa ant. $\nu_1\varphi_2$*); cf de re p.* II 10,18 omnique illo antiquo . . errore sublato 11 etiam *Γπ* et *ω tbmr; cf de re p.* III 3,5 *de fin.* III 21,72 12 discriptione *m, cf p.* 38,7 13 *conicias fuisse* in conseruatione sui et in appetitione earum rerum, *cf de fin.* V 9,24 omne animal . . id agit ut se conseruet, quod hic ei primus . . appetitus a natura datur, se ut conseruet atque ita sit affectum ut optime secundum naturam affectum esse possit. hanc initio institutionem confusam habet et incertam, ut tantum modo se tueatur . . . cum autem processit paulum . . . tum . . . coeptatque et ea quae naturae sentit apta appetere et propulsare contraria; *ibid.* III 6,20 IV 10,25. 13,34. 28,78 15 contentio ϱ,ς 16 que ω *soli. possis etiam* m. et magnorum 17 descriptione *Δr. uide u.* 14 *Lucull.* 46,140

'adpetitus *siue* adpetitio *uel simile substantiuum, quod sit contrarium su-*

et iustitia atque aequitas, eaeque et uoluptatibus et multis uitae commodis anteponebantur.

Haec quidem fuit apud eos morum institutio et eius partis quam primam posui forma atque descriptio. de natura autem (id 24 enim sequebatur) ita dicebant ut eam diuiderent in res duas, ut altera esset efficiens, altera autem quasi huic se praebens, eaque efficeretur aliquid. in eo quod efficeret uim esse censebant, in eo autem quod efficeretur tantum modo materiam quandam; in utroque tamen utrumque: neque enim materiam ipsam cohaerere potuisse si nulla ui contineretur, neque uim sine aliqua materia; nihil est enim quod non alicubi esse cogatur. sed quod ex utroque, id iam corpus et quasi qualitatem quandam nominabant — dabitis enim profecto ut in rebus inusitatis, quod Graeci ipsi faciunt a quibus haec iam diu tractantur, utamur uerbis interdum inauditis.» «Nos uero» inquit Atticus; «quin etiam Graecis licebit 7 25 utare cum uoles, si te Latina forte deficient.» «Bene sane facis; sed enitar ut Latine loquar, nisi in huiusce modi uerbis, ut philosophiam aut rhetoricam aut physicam aut dialecticam appellem, quibus ut aliis multis consuetudo iam utitur pro Latinis. quali-

periori fugas,' *aut post* rerum *u.* 16 *aut post* naturae *intercidisse censet t, quod satis probabile dicit m; at uerissime Helmius continuari monet* recti honestique et earum rerum

1 eaeque *t* ea eque *μγφ* ea∗eque *σ* ea que *ν* haeque *uel* heque *Δ (*heaeque *π*₁ h(a)ecque *ς)* haec *Lambinus* et *prius tacite om r* multis] cunctis *ci Dauisius* 2 añ|ponebant* *σ* 3 partis *Walkerus* artis *ΓΔ; cf p.* 43,11. 49,7 4 discriptio *m, cf p.* 38,7 5 docebant *Γ (*~bat *μ), quod quamquam singulare est cum* ita *coniunctum tamen uerum esse non posse haud contenderim* 6 ea quae *συφ,ς t;* eaque *(ita uel* ea que *libri plerique) uolo esse* et ea res, *ut statim* in eo quod efficeretur *et p.* 53,22 *simillime;* ea qua *Manutius b* ex qua *Turnebus Lambinus, idem uel* eaque ex qua *uel* ea ex qua *uel* ex eaque *probans* ex eaque *scripsit m, idem ex sua coniectura r* 7 efficerentur *Γ, pr ϱ* ~ret *ς* 8 tantum modo *om Δ tbmr, sed t dubitans, et certe non propter ea reiciendum est quae proxime secuntur, praesertim cum ea ipsa non satis accurate expressa uideantur e Graecis, quae talia fuerint οὐδέτερον δ' ἄνευ θατέρου εἶναι δυνατόν. cf Lactantius diu. inst.* VII 3,1 Stoici naturam in duas partes diuidunt, unam quae efficiat, alteram quae se ad faciendum tractabilem praebeat: in illa prima esse uim sentiendi, in hac materiam, nec alterum sine altero posse *(*esse posse *Parrhasius* quicquam posse *Brandtius)* 10 uim esse sine *Christio auctore b, quod intellegendum potius quam scribendum* 11 nihil . . . cogatur *ex Lambini suspicione del Huelsemannus; cf Plato Tim.* 52 *AB* quod ex utroque constaret, id corpus *ci m. τὸ δ' ἐξ ἀμφοῖν ἤδη σῶμα καὶ ποιότητα ἐκάλουν. de ellipsi cf m uol.* I *p.* 238,13 *de off. (a.* 1882*) p.* 16,9 *Plutarchus de commun. notit.* 50 *p.* 1085 *E τὴν μὲν οὐσίαν καὶ τὴν ὕλην ὑφεστάναι ταῖς ποιότησι λέγουσι (Stoici) . . . τὰς δὲ ποιότητας αὖ πάλιν οὐσίας καὶ σώματα ποιοῦσι· ταῦτα δὲ πολλὴν ἔχει ταραχήν etiam apud Ciceronem, cf p.* 48,3. 11. 13 13 habitis *Γ (cum ras corr γ,* ~tus *φ₂)* habetis *uel* habebitis *ς* 17 enitar inquit *Durandus, cf ad p.* 43,6

n̊ ut in *sed* ut *linea del π* eiuscemodi *Γϑ* 18 ut rhetoricam *ci t cl de fin.* III 2,5, *at ibi est* ut ipsa philosophia ~cen *uel* ~cem *in tribus nominibus ς* ~cen *Manutius*

litates igitur appellaui quas ποιότητας Graeci uocant, quod ipsum apud Graecos non est uulgi uerbum sed philosophorum, atque id in multis; dialecticorum uero uerba nulla sunt publica, suis utuntur. et id quidem commune omnium fere est artium; aut enim noua sunt rerum nouarum facienda nomina aut ex aliis transferenda. quod si Graeci faciunt, qui in his rebus tot iam saecla uersantur, quanto id nobis magis concedendum est, qui haec nunc

26 primum tractare conamur.» «Tu uero» inquam «Varro bene etiam meriturus mihi uideris de tuis ciuibus, si eos non modo copia rerum auxeris, ut effecisti, sed etiam uerborum.» «Audebimus ergo» inquit «nouis uerbis uti te auctore, si necesse erit. — Earum igitur qualitatum sunt aliae principes aliae ex his ortae. principes sunt unius modi et simplices, ex his autem ortae uariae sunt et quasi multiformes. itaque aer (hoc quoque utimur enim pro Latino) et ignis et aqua et terra prima sunt; ex his autem ortae animantium formae earumque rerum quae gignuntur e terra. ergo illa initia et, ut e Graeco uertam, elementa dicuntur; e quibus aer et ignis mouendi uim habent et efficiendi, reliquae partes accipiendi et quasi patiendi, aquam dico et terram. quintum genus, e quo essent astra

1 ποιότητας *in mg* μγ,ς poeotetas $\sigma\varphi_1\varphi_2$,ε poeotecas γφ poeothetas π,αζς poetjtas, j *ex* e μ poeticas ν_1 poticas ν, *alii aliter* uocant] appellant *γm* 3 dialeticorum *Γ praeter* φ_2, ς 5 *cf ad p.* 53,25 *Plutarchus* *cf Hieronymus comm. in epist. ad Galat.* 3,26 *t.* VII 1 *col.* 516 *C Vall.* ut autem et nos nobis fingendorum nominum licentiam praesumamus, rebus quippe nouis, ut ait quidam, noua fingenda sunt nomina *(cf de fin.* III 1,3 *de nat. deor.* I 17,44 *orat.* 62,211 *frg. K* 10 *p.* 412 *m) Martianus Capella* V 510 6 hiis σμν,ς iis ς *Rom* s(a)ecla π,βες s(a)ecula *ceteri* 7 nobis magis γφ,ϑ ∾maius σμν magis nobis *fere Δ (et r), sed* magıſ *ex* maıuſ *ft pr* π. *in simillima sententia scripsit de fin.* III 2,5 quanto id nobis magis est concedendum 9 meritus $\gamma\varphi_1\varphi_2$,ϑς ∾tis φ 10 ut fecisti ς *Lambinus* uti *(*utei*)* ∾ *Klotzius bm; efficere laboris est* 11 erit Γπ,ϑς fuerit *liber Poggii Rom* est *ceteri Victorius* 12 iis ς *Rom tbm* hiis π_1,σμν,ς 13 vnı̀ moı̄ *ita scriptum ut legi possit* huı̀∾ μ huius mo͡ı *non satis perspicue* ν iis ς *Rom tbm* hiis π_1,σμν,ς uarie orte *γ(m)* uarie *(om* ortae*)* μ 14 hoc *om Δr (hic* aer quoque — utimur enim pro Latino — *praue)* utimur *(*utuntur π_1*)* enim *ΓΔ, nisi quod* enim *om liber Poggii et Rom;* utimur iam *cl p.* 46,19 *tb* enim utimur iam *m (in adnotatione scribit* 'poteram *etiam* hoc quoque utimur enim iam'*), qui idem ad uol.* I *p.* 164,26 *cum Maduigio obseruat Ciceronem nusquam* quoque enim *aut* enim quoque *scripsisse nisi forte minus diligenter de fin.* II 33,108*; quo magis tenendum puto id quod libri praebent; nam in* enim *quarto loco posito non magis haerendum est quam in* autem *uelut de diu.* II 57,117 quid tam diuinum autem *et* quando ista uis autem, *pro Cluent.* 60,167 *aut in* igitur *de diu.* I 15,27 ille mihi uidetur igitur uere augurari et *om Δ praeter Balliolensem* 15 primae *Burneianus, Walkero auctore tb* iis ς *Rom tbm* hiis π_1,μν,ς 16 et *om Bodleianus Manutius, sed dicit* ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα, *cf Dielsius de elemento p.* 69 18 reliqua partis *ex Halmi coniectura bm, ut* partis *quartus casus esset. apte r contulit Tusc.* I 17,40 eam porro naturam esse quattuor omnia gignentium corporum, ut . . . terrena et umida . . . in terram et in mare ferantur, reliquae duae partes, una ignea altera animalis, . . . in caelestem locum subuolent*; Tim.* 5,16

mentesque, singulare eorumque quattuor quae supra dixi dissimile
Aristoteles quoddam esse rebatur. Sed subiectam putant omnibus 27
sine ulla specie atque carentem omni illa qualitate (faciamus enim
tractando usitatius hoc uerbum et tritius) materiam quandam, ex
qua omnia expressa atque effecta sint, quae tota omnia accipere possit
omnibusque modis mutari atque ex omni parte eoque etiam interire,
non in nihilum sed in suas partes, quae infinite secari ac diuidi
possint, cum sit nihil omnino in rerum natura minimum quod di-
uidi nequeat. quae autem moueantur omnia interuallis moueri, quae
interualla item infinite diuidi possint. Et cum ita moueatur illa uis 28
quam qualitatem esse diximus, et cum sic ultro citroque uersetur,
et materiam ipsam totam penitus commutari putant et illa effici
quae appellant qualia; e quibus in omni natura cohaerente et con-
tinuata cum omnibus suis partibus unum effectum esse mundum,
extra quem nulla pars materiae sit nullumque corpus; partis autem
esse mundi omnia quae insint in eo, quae natura sentiente teneantur,
in qua ratio perfecta insit, quae sit eadem sempiterna (nihil enim 29
ualentius esse a quo intereat); quam uim animum esse dicunt mundi,
eandemque esse mentem sapientiamque perfectam, quem deum ap-
pellant, omniumque rerum quae sunt ei subiectae quasi prudentiam
quandam procurantem caelestia maxime deinde in terris ea quae

---

1 singulare *π,ς* ~res *ceteri* quatuor *π, alii* 2 putant *liber Poggii Rom* putat *reliqui Δ* putabant *Γ* 4 et tritius] contritius *γφ permutatis compendiis* ˥ *et* ɔ. et contritius *m* ex] e *νγφ,ς tbm* 5 efficta *Turnebo auctore Lambinus, quod non falsum iudico ut r, sed non satis certum* tota omnia *cum cruce t* tot formas *Bentleius* formas omnis *ex Dauisii coniectura b* sola omnia *Ranconetus apud Guietum* una omnia *m* omnia *(del* tota*) ci Heinius philol.* XXIV 484. *de* omnia *cf Lucull.* 37,118 ex materia in se omnia recipiente, tota *cl u.* 12 *de nat. deor.* III 39,92 *aliis satis defendit r.* '*Plato . . pro hoc* tota *habet κατὰ πᾶν ἑαυτοῦ*' *(Tim.* 51 *A) Faber* possit *δεϑ* possunt *μγφ* possint *ceteri* 6 mutari *ς ut uid, Dauisius* mutare *ΓΔ, cf u.* 12 *(διασχηματιζόμενον Plato Tim.* 50 *C)* eque *Γ* eamque *Christius* atque *m* eaque *de Dauisii coniectura t eadem sententia qua* etiam omnia interire *ci Lambinus, contra quem recte Faber* '*de materia ipsa tutius fuerit opinor accipere*'. eoque *non* atque adeo *esse iudico ut r sed* et ea re *ut de fin.* III 5,16 nisi sensum haberent sui eoque se diligerent, *de nat. deor.* II 11,30 11 qualitatem *cf ad p.* 46,11 citroque *Γ* introque *πϱ* que $π_1$ in utroque *ω* 12 et] etiam *t* materiam *(*iam *add* $ν_2$*γφ)* totam ipsam *Γ* illa] ita *ς ut uid, Manutius* 13 in *ex suspicione Dauisii del tbm, qui praeter m etiam illa* cum omnibus suis partibus *a* natura *seiungunt* cohercente *πϱ* *(sed in mg* coherente *π* choerente *ϱ), ω praeter ϑ* 14 unum *om Δr; cf Tim.* 4,12. 5,16 *de nat. deor.* II 33,84 15 quē, e *in ras pr ut uid π* qu(a)eque *γφ* materiae *(*materia *φ)* pars *Γm non praestantius opinor altero in hac quidem sententia, qua non de certis quibusdam materiae partibus agitur sed* nulla pars *ponitur ut* nihil *uel* ne minimum quidem*: cf Tusc.* III 20,49 uoluptatem . . . in qua uirtutis nulla pars insit, *ibid.* V 6,15 uitae beatae nullam partem relinquunt, *Tim.* 5,16 ut nulla pars huiusce generis excederet extra partes *μ,ς m* 19 esse *om Γ* 20 *post* appellant *non incidunt tb* sint *m* prouidentiam *Lambinus, sed uide de nat. deor.* II 22,58

pertineant ad homines; quam interdum eandem necessitatem appellant, quia nihil aliter possit atque ab ea constitutum sit, inter*dum* ** quasi fatalem et immutabilem continuationem ordinis sempiterni; non numquam quidem eandem fortunam, quod efficiat multa improuisa et necopinata nobis propter obscuritatem ignorationemque causarum.

8
30 Tertia deinde philosophiae pars, quae erat in ratione et in disserendo, sic tractabatur ab utrisque. quamquam oriretur a sensibus tamen non esse iudicium ueritatis in sensibus. mentem uolebant rerum esse iudicem, solam censebant idoneam cui crederetur, quia sola cerneret id quod semper esset simplex et unius modi et tale quale esset (hanc illi *ἰδέαν* appellabant iam a Platone ita nominatam, nos recte speciem possumus dicere).
31 sensus autem omnis hebetes et tardos esse arbitrabantur nec percipere ullo modo res eas quae subiectae sensibus uiderentur, quod essent aut ita paruae ut sub sensum cadere non possent, aut ita mobiles et concitatae ut nihil umquam unum esset *et* constans, ne idem quidem, quia continenter laberentur et fluerent omnia. itaque hanc omnem partem

---

1 pertineant $\pi\pi_1$, *ϱ e corr, νγφ,ς* ~nent *pr ϱ, μ, fere ω* 2 esse possit *Lambinus, cf paulo infra* inter *ΓΔ sed* interdum π_1 *; hoc idem et* item, *quod coniecerat Bentleius, in mg habent* $\pi\pi_2\varrho$. inter *cum cruce posuit t, delendum esse coniciebat Muellerus philol.* XIX 629, *tenet r eum usum loquendi agnoscens quo Liuius scribit uelut* XXIII 2,1 maxime tamen inter corrupta omnia licentia plebis *et alii similiter, sed nemo cum singulari numero, nedum Ciceronem ita scripsisse credam; ad* possit *autem infinitiuus, quem docti ex illo* inter *effici uoluerunt* (fieri *ci Manutius,* ire *ci Dauisius,* euenire *Turnebus bm,* interuenire *ci t), non requiritur, cf Lucull.* 26,82 *Maduigius de fin.* IV 18,48 V 28,84*; itaque* interdum *uerum iudico, ut* interdum . . . interdum . . . non numquam *pariter posita sint (ut* saepe . . . non numquam . . . interdum, quondam *de diu.* I 48,98*) in commemorandis explicandisque nominibus ἀνάγκης εἱμαρμένης τύχης, de quibus cf r. post* interdum *u.* 2 *interciderit* fatum id est seriem *(uel* s. causarum*), cf de nat. d.* I 20,55 *de diu.* I 55,125. 56,127 *de fato* 9,19 *fr.* 2 *Aetius plac.* I 28,4 *εἱρμὸν αἰτιῶν τουτέστι τάξιν καὶ ἐπισύνδεσιν ἀπαράβατον, Gell.* VII 2 *in.* 3 num numquam *πϱ* 4 quidem *om Γtbm;* nonnumquamque idem *conicio (cf p.* 38,10*)* 4. 5 *Lactantius diu. inst.* III 29,2 *s* philosophi . . . fortunae sexum mutant eamque non deam sicut uulgus sed deum esse dicunt. eundem tamen interdum naturam interdum fortunam uocant, 'quod multa' inquit Cicero 'efficiat inopinata nobis . . . causarum'. *ibid.* 18 stultitia igitur et error et caecitas et, ut Cicero ait, ignoratio rerum atque causarum naturae ac fortunae nomina induxit 4 et *Lambinus (cf Tusc.* III 13,28. 19,45*)* haec *uel* hec *ΓΔ* ac *Halmio auctore r* 6 oratione $\nu_1\varphi_1\varphi_2$, *ci Lambin; uide de fin.* IV 7,18 7 oreretur *tb* 8 tñ ñ *in ras π* non *om Γ* 9 esse rerum *νγφ,ς tb* 11 idean *μ* ideam *uel* ydeam *ceteri* appellant *π,γ tbmr* appellabantur *pr μ* iam *om μ;* iam . . . nominatam *del m ut quae 'non uideatur Cicero scripsisse', sed cf Tusc.* I 24,58 *orat.* 3,10 12 omnes *μ,ς m* 13 percipi *ex Christii sententia b, 'quod perceptio sit mentis, non sensuum'; at id ipsum negatur* eas] ullas *γφ tbm* 14 quod *Γ* quae *Δr* aut ita essent $\gamma_1\varphi$ *tbm* autem ita essent *γ* 15 sensu *γ,ς* 16 et *add t,* aut *r, cf Lucull.* 42,129 *de har. resp.* 9,18*; nam* nihil unum *coniungenda esse, quod in adnotatione ait r, non credo* ne idem *Manutius* eidem *ΓΔ (*eisdem $\varphi_1\varphi_2$*)* et idem *(del* quidem*) Walkerus* 17 *s Nonius p.* 148 opinabile Cicero Academicorum lib. I 'itaque h. o. artem r. o. appellabat' *(sic libri testibus superioribus: Lindsayus* ~bant *nulla adnotatione). cf Tim.* 2,3

rerum opinabilem appellabant; scientiam autem nusquam esse cen- 32
sebant nisi in animi notionibus atque rationibus. qua de causa de-
finitiones rerum probabant et has ad omnia de quibus disceptabatur
adhibebant; uerborum etiam explicatio probabatur, id est qua de
causa quaeque essent ita nominata, quam *ἐτυμολογίαν* appellabant;
post argumentis quibusdam et quasi rerum notis ducibus utebantur
ad probandum et ad concludendum id quod explanari uolebant. in
qua tradebatur omnis dialecticae disciplina, id est orationis ratione
conclusae; huic quasi ex altera parte oratoria uis dicendi adhibe-
batur, explicatrix orationis perpetuae ad persuadendum accommo-
datae. Haec forma erat illis prima, a Platone tradita; cuius quas 33
acceperim dissupationes si uultis exponam.»

«Nos uero uolumus» inquam, «ut pro Attico etiam respondeam.»

«Et recte quidem» inquit «respondes; praeclare enim explicatur Peripateticorum et Academiae ueteris auctoritas.»

«Aristoteles igitur primus species quas paulo ante dixi labe- 9

---

1 opinabilium *Goerenzius* 2 notionibus *(i. e. ἐννοίαις, cf Tusc.* I 24,57*) ex 'codice uno uetere' Lambinus* motionibus *ΓΔ, quod Turnebus et Faber defendunt non apte ad persuadendum; nam Plato leg.* X *p.* 897c *non conferendus est* diffinitiones *fere libri* 4 explicari *Γ (corr γ)* probatur *fere ω* 5 esset *μ (sed pr corr* essent*), π,αβς. fuitne* quaeque res esset *?* ethymologiam *uel* ethim∼ *libri* appellant *ς Rom* 6 quibusdam *om Δr* notis ducibus *ΓΔ, nisi quod* motis ∼ $\gamma_1\varphi$*, pr γ.* notis *(om* ducibus*) Manutius* notationibus *t cl top.* 2,10. 8,35*, sed ibidem* sunt uerba rerum notae*;* et rerum notis quasi ducibus *Dauisio auctore (cl de fin.* III 15,49*) bm (Vahlenus prooem.* 1899/1900,16 *confert Tusc.* IV 30,64 *de nat. deor.* I 15,40*); mihi non satis certum est Ciceronem* quasi *uoluisse* ducibus *potius quam* rerum notis *adiungere:* quasi signa quaedam et notas *Lael.* 17,62, nomina tamquam rerum notas *de fin.* V 25,74 7. 8 in quo *Manutius br* denique *m* ibique *ci Dauisius* itaque *Huelsemannus* ita *Maduigius emend.* 117 in qua *cum cruce t, quod mihi a Cicerone neglegenter scriptum uidetur cum aliis et referendum ad tertiam philosophiae partem, de qua his omnibus agitur; cf p.* 53,22*, et quo referimus* in qua *p.* 44,5*? cf de nat. deor.* I 8,20 *in.* 8 tractabatur *σ* dialetice *uel* dyal∼ *Γ* dialectica *uel* dialetica *uel* dyal∼ *fere ω* 9 conclusa *ρ, fere ω* oratoria *del t,* dicendi *del Turnebus; cf p.* 4,12 *Brut.* 75,261 cum ad hanc elegantiam uerborum Latinorum, quae etiam si orator non sis et sis ingenuus ciuis Romanus tamen necessaria est, adiungit illa oratoria ornamenta dicendi, *de orat.* III 21,80 quique ad eam *(dialecticam)* rationem adiungat hunc rhetoricum usum moremque exercitationemque dicendi, *de fin.* V 4,10 *de inu.* I 23,33 10 accommodate *malebat Ernestus* 11 forma *cum Δ om docti praeter t* prima] primum *Krischius p.* 197 *(*75*) adn. t* forma *Maduigius bm cl p.* 42,3. 46,4 *de fin.* IV 8,19 *in.* V 4,9 *Tusc.* III 17,38 *ex.* disciplina *praeeunte Dauisio Klotzius* prima forma *r* tradita disciplina *Krischius cf de re p.* II 29,51 quare prima sit haec forma . . tyranni inuenta nobis in ea re p. 12 dissupationes *Baiterus (apud t), qui eandem corruptelam monstrauit de orat.* III 54,207*;* disputationes *ΓΔ* immutationes *(ita t) uel* mut∼ *ci Dauisius* commut∼ *Krischius l. d.* 14 quidem *om Δtbmr; cf. de re p.* III 32,44 'sic plane iudico'. 'et rectissime quidem iudicas, *de leg.* I 5,16 inquit *Atticus; cf de leg.* I 13,35 *ibique Vahlenus. deinde continuatur oratio Varronis nomine non addito, ut p.* 46,16. 51,21 16 igitur *om Δr; cf p.* 47,11. 51,21 *Brut.* 35,133

factauit, quas mirifice Plato erat amplexatus, ut in iis quiddam diuinum esse diceret. Theophrastus autem, uir et oratione suauis et ita moratus ut prae se probitatem quandam et ingenuitatem ferat, uehementius etiam fregit quodam modo auctoritatem ueteris disciplinae; spoliauit enim uirtutem suo decore imbecillamque reddidit,
34 quod negauit in ea sola positum esse beate uiuere. Nam Strato eius auditor quamquam fuit acri ingenio tamen ab ea disciplina omnino semouendus est; qui cum maxime necessariam partem philosophiae, quae posita est in uirtute et in moribus, reliquisset totumque se ad inuestigationem naturae contulisset, in ea ipsa plurimum dissedit a suis. Speusippus autem et Xenocrates, qui primi Platonis rationem auctoritatemque susceperant, et post eos Polemo et Crates unaque Crantor in Academia congregati diligenter ea quae a superioribus acceperant tuebantur. Iam Polemonem audiuerant
35 assidue Zeno et Arcesilas. sed Zeno, cum Arcesilam anteiret aetate ualdeque subtiliter dissereret et peracute moueretur, corrigere conatus est disciplinam. eam quoque si uidetur correctionem explicabo, sicut solebat Antiochus.»

«Mihi uero» inquam «uidetur, quod uides idem significare Pomponium.»

10 «Zeno igitur nullo modo is erat qui ut Theophrastus neruos uirtutis inciderit, sed contra qui omnia quae[que] ad beatam uitam pertinerent in una uirtute poneret nec quicquam aliud numeraret in bonis idque appellaret honestum quod esset simplex quoddam et
36 solum et unum bonum. cetera autem etsi nec bona nec mala essent

---

1 *Nonii pars codicum p.* 470 Cicero Academicorum lib. I ʻquas mirifice Plato *(uel* Plauto*)* erat amplexari *(*amplexari *lemma uid ad proxima pertinens, per quod interciderit* amplexatus*)* iis *Rom* hiis π_1,σμνν_1,ς his *ceteri* 3 prae se *post* quandam γφ *tbm. cf de leg. agr.* II 2,4 uocem unam prae uobis indicem uestrarum erga me uoluntatum ac studiorum tulistis ferret *Ernestus b* 9 in *ante* moribus *om* μγφ,ς *tbmr; cf p.* 41,6 10 se *om* γφ,ς 11 discedit ν,εϑς 12 Polemon *Γ* 13 Crantor *ex* Cratero γ, *ex* Crator π *et* φ_2 Crator π_1ϱ,σμνν_1φφ_1,ς eis π,εζς 14 utebantur *Δ. de mendo cf de leg.* II 18,45 *(p.* 129,4 *V.)* audıuerant***, nt *in ras* π audierant ν,ς audiuerunt ς *Rom* 15 Archesilaus ζ ~las *fere ceteri* Archesilam π_1,ν,ς, *e corr* π *et* γφ ~las *pr* γφ, $\varphi_1\varphi_2$ arce[h]ſilla3 *(corr pr)* μ Archesilaum *pr* π, ϱ, *ceteri* 16 moueretur *cum cruce b* partiretur *(et* definiret *pro* dissereret*) Bentleius; uide Vahlenum de leg. p.* 130,2, *qui confert epist.* XV 21,4 ingenium eius . . extuli laudibus . . . quod ita iudicabam: acute mouebatur *(cf Lucull.* 11,34. 15,47*)* 18 Antiocus *uel* Anthiocus *uel* Anthiochus *nonnulli* 21 neruis π 22 incideret *primo Chisianus, Lambinus (ex* ʻ*uetere codice*ʼ*) Dauisius bm* ~rent ν. inciderit *quamuis dubitans reliqui cl pro Sulla* 11,32 ecquem tu horum . . . aut tam sceleratum statuis fuisse ut haec omnia perire uoluerit, aut tam miserum ut et se perire cuperet et nihil haberet quod saluum esse uellet, *accus.* II 46,113 *(Lieuenus* ʻ*die consec. temp. des Cicero*ʼ *p.* 11 *et* 45*)* quae ς qu(a)eque *ceteri* quaecumque *ci r p.* VIII 25 *omissa per neglegentiam turpitudinis mentio. de sequentibus cf Arius Didymus apud Stobaeum ecl.* II 7,7[a] *uol.* II *p.* 79,18 *W.* καὶ

tamen alia secundum naturam dicebat alia naturae esse contraria; his ipsis alia interiecta et media numerabat. quae autem secundum naturam essent ea sumenda et quadam aestimatione dignanda docebat, contraque contraria; neutra autem in mediis relinquebat, in quibus ponebat nihil omnino esse momenti. sed quae essent sumenda 37 ex iis alia pluris esse aestimanda alia minoris. quae pluris ea praeposita appellabat, reiecta autem quae minoris. atque ut haec non tam rebus quam uocabulis commutauerat, sic inter recte factum atque peccatum officium et contra officium media locabat quaedam, recte facta sola in bonis actionibus ponens, praue id est peccata in malis; officia autem conseruata praetermissaque media putabat ut dixi. cumque superiores non omnem uirtutem in ratione esse di- 38 cerent sed quasdam uirtutes quasi natura aut more perfectas, hic omnis in ratione ponebat; cumque illi ea genera uirtutum quae su-

---

τὰ μὲν (scil. τῶν ἀδιαφόρων) εἶναι κατὰ φύσιν τὰ δὲ παρὰ φύσιν τὰ δὲ οὔτε παρὰ φύσιν οὔτε κατὰ φύσιν. 7^{h} *p.* 80,14 *ἔτι δὲ τῶν ἀδιαφόρων τὰ μὲν πλείω ἀξίαν ἔχειν τὰ δ' ἐλάττω· καὶ τὰ μὲν καθ' αὑτὰ τὰ δὲ ποιητικά· καὶ τὰ μὲν προηγμένα τὰ δ' ἀποπροηγμένα τὰ δ' οὐδετέρως ἔχοντα. προηγμένα μὲν ὅσα ἀδιάφορα ὄντα πολλὴν ἔχει ἀξίαν, ὡς ἐν ἀδιαφόροις· ἀποπροηγμένα δὲ ὅσα πολλὴν ἔχει ἀπαξίαν ὁμοίως· οὔτε δὲ προηγμένα οὔτε ἀποπροηγμένα ὅσα μήτε πολλὴν ἔχει ⟨ἀξίαν μήτε πολλὴν⟩ ἀπαξίαν.* 7^{e} *p.* 82,20 *πάντα δὲ ⟨τὰ⟩ κατὰ φύσιν ληπτὰ εἶναι, καὶ πάντα τὰ ⟨παρὰ⟩ φύσιν ἄληπτα.* 7^{f} *p.* 83,10 *πάντα δὲ τὰ κατὰ φύσιν ἀξίαν ἔχειν, καὶ πάντα τὰ παρὰ φύσιν ἀπαξίαν.* 7^{g} *p.* 84,18 *τῶν δ' ἀξίαν ἐχόντων τὰ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀξίαν τὰ δὲ βραχεῖαν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀπαξίαν ἐχόντων ἃ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀπαξίαν ἃ δὲ βραχεῖαν. τὰ μὲν ⟨οὖν⟩ πολλὴν ἔχοντα ἀξίαν προηγμένα λέγεσθαι, τὰ δὲ πολλὴν ἀπαξίαν ἀποπροηγμένα, Ζήνωνος ταύτας τὰς ὀνομασίας θεμένου πρώτου τοῖς πράγμασι. his, quae ex copiosa Didymi narratione excerpsi, accurate collatis elucet quo nomine Cicero errauerit, siue illa partitione τὰ μὲν προηγμένα τὰ δ' ἀποπροηγμένα (p. 80,16) perperam relata ad τὰ πλείω ἀξίαν ἔχοντα, cum deberet referri ad ἀδιάφορα, siue deceptus, quod Maduigius statuit de fin.* III 15,50, *'a Graeco scriptore, qui minus accurate locutus esset, ut facit Sext. Emp. Pyrrh. Hypotyp.* III 191', *qui quidem προηγμένα appellat τὰ ἱκανὴν ἔχοντα ἀξίαν, ἀποπροηγμένα autem τὰ μὴ ἱκανὴν ἔχοντα ἀξίαν, quae idem adu. math.* XI 62 *rectius τὰ ἱκανὴν ἀπαξίαν ἔχοντα; cf I. Lipsius manud. ad Stoic. philos. p.* 102. *aliter nec mihi quidem probabilius r. certe haec nec mutando expedienda sunt cum Dauisio, qui* media *ci pro* sumenda *u.* 5, *nec resecando cum Halmio, qui illa* his ipsis . . . numerabat *u.* 2 *etiam nescio quo modo de latinitate suspecta habet, nec transponendis eisdem post* minoris *u.* 6 *cum Christio, quae ratio ipsa per se reiectanea est. rectius haec Cicero exponit de fin.* III 15,51. *cf Bonhoefferus 'die Ethik des Stoikers Epictet' p.* 171

3 extimatione *Γ* (est∼ v_1) *αβζκς* dιgnanda, ∼a *in ras π, ex* ∼o *γ* dignando *ceteri Γ* digna *ci Rathius* eligenda *ci Ernestus* dicebat *Lambinus, cf p.* 46,5 5 esse *ex Ernesti coniectura del b; cf p.* 43,16. 48,11. 81,21 *de nat. deor.* II 12,32 (I 30,83) *Stangelius Tullian.* 17 *s, de ponendi uerbo de leg.* II 3,6 *Brut.* 45,165 6 iis *ς Rom* hiis π_1,*σμνφ* his *fere ceteri* extimanda *σμφ,θς* existimanda *γ,δς* at plif pleris *μν, sed μ in mg* pleris 9 quaedam *del Walkerus* 11 conseruata *scripsi, cf de inu.* II 22,66 *de off.* I 18,59. 39,141, *de mendo supra p.* 48,4; et seruata *ΓΔ* seruata *cum Lambino tbmr deleto* et, *quod ferri non posse Maduigius docet de fin.* V 22,64 *p.* 718 ponebat *ci Lambinus* 12 diceret *π,αβκ* 13 quasi *Γ* que *sed del manu altera π, om ceteri et tbmr. cf p.* 44,7 14 omnes *pr γ, θς m* supra *p.* 44,10 *s*

pra dixi seiungi posse arbitrarentur, hic nec id ullo modo fieri posse disserebat, nec uirtutis usum modo ut superiores sed ipsum habitum per se esse praeclarum, nec tamen uirtutem cuiquam adesse quin ea semper uteretur; cumque perturbationem animi illi ex homine non tollerent naturaque et condolescere et concupiscere et extimescere et efferri laetitia dicerent, sed ea contraherent in angustumque dedu-
39 cerent, hic omnibus his quasi morbis uoluit carere sapientem; cumque eas perturbationes antiqui naturales esse dicerent et rationis expertes aliaque in parte animi cupiditatem alia rationem collocarent, ne his quidem adsentiebatur. nam et perturbationes uoluntarias esse putabat opinionisque iudicio suscipi et omnium perturbationum matrem esse arbitrabatur immoderatam quandam intemperantiam. Haec fere de moribus.

11 De naturis autem sic sentiebat, primum ut in quattuor initiis rerum illis quintam hanc naturam, ex qua superiores sensus et mentem effici rebantur, non adhiberet; statuebat enim ignem esse ipsam naturam quae quidque gigneret et mentem atque sensus. discrepabat etiam ab isdem, quod nullo modo arbitrabatur quidquam effici posse ab ea quae expers esset corporis, cuius generis Xenocrates et superiores etiam animum esse dixerant, nec uero aut quod efficeret aliquid aut quod efficeretur posse esse non corpus.

40 Plurima autem in illa tertia philosophiae parte mutauit. in qua primum de sensibus ipsis quaedam dixit noua, quos iunctos esse censuit e quadam quasi impulsione oblata extrinsecus, quam ille φαντασίαν,

1. 2 hic . . . disserebat *om* ω 4 perturbati *v* ∼tiones *Walkerus tb; cf Wesenbergus ad Tusc.* IV 31,65, *de fin.* III 10,35 *de orat.* II 84,343 5 naturaque eum condolescere *ci Dauisius* 6 ea *om v*,ς eam *Ernestus* eas *Walkerus tb* adducerent *ci Lambinus, et sane ita Cicero pro Quinctio* 5,19 *part. or.* 30,104 *Lael.* 5,20, *sed uide de nat. deor.* II 65,164 *de orat.* II 17,71 7 morbis *cf Tusc.* III 4,7. 5,10 9 in alia *Lambinus tbm; cf r* 10 hiis π_1,σμφ iis ς *Rom* 11. 12 matrem esse arbitrabatur $\pi\pi_1$ Γ (∼arbitrantur $\varphi_1\varphi_2$) a. m. e. ρ,ω (arbitratur∼ ς) *r* a. e. m. *Ald* 14 in *om liber Vrsini Asc* I *m (hic ex* IV *ortum ratus), item b scribens* uti *et Dauisius* adderet *posito u.* 16 *pro* adhiberet 16 ipsam eam naturam *Christii suasu tb; cf Maduigius de fin.* II 28,93 *m ad part.* III *uol.* I *p.* 100,7 17 quae cuique gigneret mentem *Maduigio auctore (ed. Turic.* II *p.* 854*) b. recte m interpretatur* ʻ*quae in singulis rebus quae gignerentur ea esset natura quae gigneret*ʼ *cl de fin.* I 6,18 quae uis sit quae quidque efficiat *(Diog. Laert.* VII 134 τοῦτον γὰρ (τὸν θεὸν) . . διὰ πάσης αὐτῆς (τῆς ὕλης) δημιουργεῖν ἕκαστα); *sed* etiam *pro* et *r ft uere* 18 isdem γ his∼ πρ hiis∼ π_1,σ iis∼ *ceteri fere* arbitrabantur Γ *(corr in* σγ*)* ς 19 ab ea ʻ*natura scilicet*ʼ *Turnebus;* a re ea *ci Dauisius* 20 dixerunt γφ,ς *Rom* 21 τὸ ποιούμενον *i. e.* πάσχον: *Zeno fr.* 85 *Arn.* 22 autem] aut *v et ft pr* μ etiam γφ *tbm* 23 uinctos π,φ,ς inuictos σ 24 ʻ*durissimam et tamen certissimam dissolutionem membrorum, quae eidem praepositioni subici debebant*ʼ *(uide p.* 54,2*), explicuit Maduigius de fin. p.* 798 *s* phantasiam *uel* f∼ *libri Plutarchus Cic.* 40 ἐκεῖνος γάρ ἐστιν, ὥς φασιν, ὁ καὶ τὴν φαντασίαν καὶ τὴν συγκατάθεσιν *(p.* 54,3*)* καὶ τὴν ἐποχὴν *(p.* 57,7 *Lucull.* 18,59 *al.)* καὶ τὴν κατάληψιν *(p.* 54,9 *Lucull.* 6,17. 10,31. 47,145

nos uisum appellemus licet, et teramus quidem hoc uerbum, erit enim utendum in reliquo sermone saepius — sed ad haec quae uisa sunt et quasi accepta sensibus adsensionem adiungit animorum, quam esse uult in nobis positam et uoluntariam. uisis non omnibus adiunge- 41
bat fidem, sed iis solum quae propriam quandam haberent declarationem earum rerum quae uiderentur; id autem uisum cum ipsum per se cerneretur, comprehendibile — feretis haec?» «nos uero» inquit; «quonam enim alio modo *καταληπτόν* diceres?» — «sed cum acceptum iam et adprobatum esset, comprehensionem appellabat, similem iis rebus quae manu prenderentur; ex quo etiam nomen hoc duxerat [at], cum eo uerbo antea nemo tali in re usus esset, plurimisque idem nouis uerbis (noua enim dicebat) usus est. quod autem erat sensu comprensum id ipsum sensum appellabat, et si ita erat comprensum ut conuelli ratione non posset scientiam, sin aliter inscientiam nominabat; ex qua existebat etiam opinio, quae esset inbecilla et cum falso incognitoque communis. sed inter scientiam et in- 42

al.) . . . *ἐξονομάσας πρῶτος ἢ μάλιστα Ῥωμαίοις, τὰ μὲν μεταφοραῖς (cf p.* 47,5*) τὰ δ' οἰκειότησιν ἄλλαις γνώριμα καὶ προσήγορα μηχανησάμενος. Caelius Aurelianus acut. morb.* III 13 omnis phantasia, cuius diuersitates Latini uisa uocauerunt ut Tullius, siue illa naturalia siue contra naturam fuerint, animi non corporis esse noscuntur. *cf Macrobius in somn.* I 3,2 *(ad Lucull.* 27,88*)*

1 appell$\overset{e}{*}$m' [a *ut uid*] *π* appellamus *ceteri* teramus *μφ, pr γ* t'ramus *ν* t'ran⁹ *σ* teneamus *Δ, e corr γ, tbmr. cf p.* 48,4 *Luc.* 6,18 uisum, iam enim hoc pro *φαντασίᾳ* uerbum satis hesterno sermone triuimus, *de fin.* III 4,15 *de nat. d.* I 34,95 hoc quidem uerbum *σ et Halmio auctore br* hoc uerbum quidem *ceteri codices, cum cruce m coniciens* h. u.; idem erit enim utendum. *cf p.* 42,19 3 ascensionem *Γ (corr in γ)* 5 iis *ς Lambinus* hiis *π₁,σν* his *ceteri* habebant *γφ* ~bat *φ₁φ₂* 6 uidentur *γφ,ης* 7 comprehendibile *π,σμφ₂, plerique ω* ~prendibile *π in mg, νγ (corr ex* ~ē*) φφ₁ tm* ~prehensibile *uel* ~prensibile *δϑς* ferebat *in mg π* hoc *Dauisio auctore tbm, cf Lucull.* 29,95 8 inquit *Atticus opinor (*Pomponius i. *Lallemandus* Atticus i. *ci Goerenzius* i. Atticus *Durandus), qui etiam p.* 46,15 *Varroni respondet similiter interroganti, cf p.* 50,13. inquam *Ald tbm* quoniam *ν, pr γ, ς* quam *π₁* q°nā enī m° captalempton diceres? | *praeter* q° *in ras ft pr, deinde* | Sed *in ras* v *uel* VI *litt pr ut uid π;* alio, *quod plane de more ponitur, om Δν r* catalēpton *μ* catalerripton *σ* cathalēton *ν* calepton *γφ* captalempton *π* ~tor *ϱ, uaria ω (cf Guil. Schulzii orthographica in ind. lect. Marpurg.* 1894*) καταληπτικὸν ci Ritterus et Prellerus hist. phil. Gr. p.* 396 *ed.* VIII 9 probatum *Γς* conprensionem *γφ. cf ad p.* 53,24 *Plutarchus* 10 iis *ς Rom* hiis *π₁,σμν* his *ceteri* prehenderentur *uel* praeh~ *μ,ς r* 11 ac *γφ, del Manutius* in re] iure *μ, ω plerique* 13 comprensum *π* 9p̄nſū *σ* comprehensum *ϱ, ceteri, tbr τὴν δὲ δι' αἰσθητηρίου κατάληψιν αἴσθησιν ἐκάλει Arnimius Zenon. fr.* 62 *cl Diog. L.* VII 52 comprensum *π* ~prehensum *ϱ, ceteri, tbr* 14 si *ν* sui *π₁,φ ἀμετάπτωτον uel ἀμετάθετον ὑπὸ λόγου: Arius Didymus ap. Stob. ecl.* II 7,11[m] *uol.* II *p.* 112,13 *W. Sextus adu. math.* VII 151 15 existebat *scripsi* ~erat *π* ~eret *ϱ,ω* extiterat *Γ (*extitat *φ); cf p.* 45,14. 17 *post* inbecilla *putauerim intercidisse* adsensio, *cf Tusc.* IV 7,15 opinationem . . . uolunt esse inbecillam adsensionem, *Sextus ibid.* VII 151 *δόξαν δὲ τὴν ἀσθενῆ καὶ ψευδῆ συγκατάθεσιν, Arius l. d. p.* 111,20 *ss τὴν γὰρ ἄγνοιαν μεταπτωτικὴν εἶναι συγκατάθεσιν καὶ ἀσθενῆ . . . διὸ καὶ μηδὲ δοξάζειν τὸν σοφόν. διττὰς γὰρ εἶναι δόξας, τὴν μὲν ἀκαταλήπτῳ συγκατάθεσιν τὴν δὲ ὑπόληψιν ἀσθενῆ* 16 *fuitne* et uero

scientiam comprehensionem illam quam dixi collocabat, eamque neque in rectis neque in prauis numerabat, sed soli credendum esse dicebat. e quo sensibus etiam fidem tribuebat, quod ut supra dixi comprehensio facta sensibus et uera esse illi et fidelis uidebatur, non quod omnia quae essent in re comprehenderet, sed quia nihil quod cadere in eam posset relinqueret, quodque natura quasi normam scientiae et principium sui dedisset unde postea notiones rerum in animis inprimerentur; e quibus non principia solum sed latiores quaedam ad rationem inueniendam uiae reperiuntur. errorem autem et temeritatem et ignorantiam et opinationem et suspicionem et uno nomine omnia quae essent aliena firmae et constantis assensionis a uirtute sapientiaque remouebat. Atque in his fere commutatio constitit omnis dissensioque Zenonis a superioribus.»

12 43 Quae cum dixisset [et], «Breuiter sane minimeque obscure exposita est» inquam «a te Varro et ueteris Academiae ratio et Stoicorum. horum esse autem arbitror, ut Antiocho nostro familiari placebat, correctionem ueteris Academiae potius quam aliquam nouam disciplinam putandam.»

Tum Varro «Tuae sunt nunc partes» inquit «qui ab antiquorum ratione desciscis et ea quae ab Arcesila nouata sunt probas, docere quod et qua de causa discidium factum sit, ut uideamus satisne ista sit iusta defectio.»

---

cum*?* ignotoque $\gamma\varphi$ 16*ss Sextus ibid. κατάληψιν δὲ τὴν μεταξὺ τούτων (ἐπιστήμης καὶ δόξης) . . . τὴν δὲ κατάληψιν κοινὴν ἀμφοτέρων (τῶν σοφῶν καὶ τῶν φαύλων) εἶναι καὶ ταύτην κριτήριον ἀληθείας καθεστάναι*

1 cōpn̄ſionē σ 2 paruis Γ *(corr in γ)* soli *t uerebatur ut sanum esset,* solum ei *Christius; uide Zellerum de philos. Graec.* III 1 *p.* 83 *adn.* 2 *ed.* III

4 conp̄ſio σ 5 q°d *in ras ft pr π, om Γ* cōprender& σ 6 in eam *comprehensionem* quodque eam natura *ci Manutius* q. n. eam *Faber* 9 muniendam γ intuendam φ_1 reperirentur *ci Gruterus* aperiuntur *ci Manutius* aperirentur *ex Dauisii coniectura tbm. cf p.* 45,13 *Val. Max.* v 1 *ext.* 6 *med. Verg. Aen.* IX 195 10 ignorationem *Burneianus, quod ft recte commendat r; cf de nat. deor.* I 1,2 *ex. pro Cluent.* 39,109 suspitionem $\Gamma\pi$,ς *tb* 12 hiis π_1,$\sigma\mu\nu$,ς iis ς *Rom* 13 'constitit *i. e. substitit, non ultra progressa est' Maduigius emend.* 120*; loquitur enim ex Antiochi sententia.* consistit γ,$\eta\vartheta$ constit φ 14 et *del Manutius* 16 uerum esse autem *cum libris plerisque* (u. a. e. ϑ) *r, quod mihi non probatur, non quod* putandam *sine* esse *stare posse non putem sed quia aegre desideratur subiecti apud infinitiuum significatio; quam assequor accepto a Goerenzio et Muellero (progr. Landsberg.* 1865,18*)* horum *(eam ci Ernestus); intellegitur enim* horum disciplinam *breuitate nota, de qua cf p.* 16,17, *de re p.* III 35,48 tibi . . . Rhodiorum . . . nullane uidetur esse res p., *in Pis.* 18,42 nullum est supplicium putandum, quo affici casu aliquo etiam boni uiri fortesque possunt. autem *cum $\varkappa$ del Orellius t, corruptelam signauit b* ut $\sigma\mu$ et ν at $\varphi\varphi_1$,ϑ, *add* γ ac φ_2 ab $\varkappa$ at et ς ut ab π_1 at ab *ceteri* 17 nouam aliquam $\gamma\varphi$ *tbm* 19 tum ς tunc *ceteri, tb* du(a)e $\varDelta$ nunc] non φ modo γ 20 ratione nunc $\varDelta$ *praeter* ς descistis μ *(sed corr pr)* $\nu\varphi\varphi_1$ *(φ_2 ambigue),* ς desistis γ deciscis π_1 Archesila μ *e corr,* $\sigma\gamma\varphi$,$\pi\pi_1$,ς arte sua ν docere *sed* re *del π* doce $\pi_1\varrho$, ω *praeter* ς 21 dissidium $\mu\gamma\varphi$,ς desidium $\sigma\nu$

Tum ego «Cum Zenone» inquam «ut accepimus Arcesilas sibi 44
omne certamen instituit, non pertinacia aut studio uincendi, ut mihi quidem uidetur, sed earum rerum obscuritate quae ad confessionem ignorationis adduxerant Socratem et [uel ut] iam ante Socratem Democritum Anaxagoram Empedoclem omnes paene ueteres, qui nihil cognosci nihil percipi nihil sciri posse dixerunt, angustos sensus imbecillos animos breuia curricula uitae et ut Democritus in profundo ueritatem esse demersam, opinionibus et institutis omnia teneri, nihil ueritati relinqui, deinceps omnia tenebris circumfusa esse dixerunt. itaque Arcesilas negabat esse quicquam quod sciri posset, 45
ne illud quidem ipsum quod Socrates sibi reliquisset, ut nihil scire se sciret; sic omnia latere censebat in occulto neque esse quicquam quod cerni aut intellegi posset; quibus de causis nihil oportere neque profiteri neque adfirmare quemquam neque assensione approbare, cohibereque semper et ab omni lapsu continere temeritatem, quae

1 Archesilas νγφ,π,ς   2 *s* quidem mihi Γπ, *cf p.* 42,19   3—10 *cf Lactantius diu. inst.* III 4,11. 28,12 *s* Anaxagoras pronuntiat circumfusa esse tenebris omnia, Empedocles angustas esse sensuum semitas queritur . . . Democritus quasi in puteo quodam sic alto ut fundus nullus sit ueritatem iacere demersam; *cf* 30,6. *Empedocles fr.* 2 *D. (Sext. adu. math.* VII 123*)* στεινωποὶ μὲν γὰρ παλάμαι κατὰ γυῖα κέχυνται; *Democritus fr.* 117 *D. (Diog. L.* IX 72*)* ἐτεῇ δὲ οὐδὲν ἴδμεν· ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀλήθεια, *cf Lucull.* 10,32; *Anaxagorae de tenebris nihil alibi traditum, ad quem potius illud* imbecillos animos *referas cum Pappenheimio* '*der angebliche Heraclitismus des Skeptikers Ainesidemos*' *(Berol.* 1889*)* 13 *n.* 2 *propter fr.* 21 *D. (Sext. ibid.* 90*)* ὑπ' ἀφαυρότητος αὐτῶν *(sensuum)* οὐ δυνατοί ἐσμεν κρίνειν τἀληθές, *ut illud* opinionibus omnia teneri *conicias ad Xenophanis illud (fr.* 34 *D. Sext. ibid.* 49. 110*) redire* δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται. breuia curricula uitae *Pappenheimius l. d. ad illam Hippocrateam uocem refert cl Diog. L.* IX 73; *Protagoras ibid.* βραχὺς ὢν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου   3 *ne quis* ea *coniciat, cf de re p.* I 3,5 eorum multorum pestes quae . . secutae sunt, *Maduigius de fin.* II 13,39 *m ad part.* III *uol.* I *p.* 205,33   4 et iam ante *Dauisius ad Lactantii epit. cap.* 32 et ueluti amantes ΓΔ uelut iam ante *Muretus uar. lect.* IX 14   Socratem] Hippocratem *ci Pappenheimius l. d.*   5 Enpedoclem π Enpod∼ μ   6 *uide ad u.* 10   7 inbecilles σγφ,π_1,ς   et *om* σγφ   8 demersam γφ,εθς dim∼ σμν,ς, *in mg* π diuersam π, *ceteri* ω diuersa omnia *in mg* π   9 ueritate Γ   *intellegas* ἐφεξῆς πάντα; denique *Bentleius tbm* densis *Heusdius Ciceronis* φιλοπλάτωνος *p.* 263 *n.* 1; *cf Lucull.* 39,122   10 dixerunt *aut hic aut u.* 6 *abiciendum esse Manutius suspicatus est, cui hic obtemperarunt tbm, illic Ernestus aliique; cf* diceret *similiter iteratum de fin.* IV 17,47, dicebant *Lucull.* 44,135, dicitur *de orat.* II 18,75 *(cf* 3,13*)*, demonstrabit *de inu.* II 35,107, cognoscunt *de nat. deor.* II 58,145, differemus *ibid.* III 7,18, *m ad p.* III *uol.* II *p.* 14,27   Archesilas π, μ *e corr,* γφ,ς   possit ν   11. 12 ut . . . sciret *habent* Γ *praeter* ν, *nisi quod* se scire sciret γ reliquisset. Vt nihil se scire se sciret. Ne illud quidem . . . . . reliquisset. Sic (se *del pr,* Ne . . . . . . reliquisset *del corrector)* μ; *eadem om* Δν *tbmr; quae si interpolator addidit, praeclare is quidem Ciceronis morem obseruauit, qui saepe pronominibus* ἐπεξηγητικῶς *addit quae abesse possunt, ut ne ea quidem iterare dubitet quae proxime ante dixerit, cf de nat. deor.* III 10,26 *alia; quo minus nunc, cum respiciat ad p.* 41,12, *cf Lucull.* 9,28 *s* 23,74   12 censebat ς *Lambinus* ∼bant *ceteri, del Goerenzius*   13 possit Δr   14 quamquam σμ *sed* quem∼ *in mg* σ quēquam, e *in ras, fuit* quā∼ *aut* quic∼ π   assertione Δ *praeter* ς   15 *ne* que *breui uocali adiungatur,* decere contra cohibere *ci Hauetus albi gratulatorii in honorem Herwerdeni scripti p.* 88

tum esset insignis cum aut falsa aut incognita res approbaretur, neque hoc quidquam esse turpius quam cognitioni et perceptioni assensionem approbationemque praecurrere. huic rationi quod erat consentaneum faciebat, ut contra omnium sententias disserens de sua plerosque deduceret, ut cum in eadem re paria contrariis in partibus momenta rationum inuenirentur facilius ab utraque parte assensio
46 sustineretur. Hanc Academiam nouam appellant — quae mihi uetus uidetur, si quidem Platonem ex illa uetere numeramus, cuius in libris nihil affirmatur et in utramque partem multa disseruntur, de omnibus quaeritur nihil certi dicitur; sed tamen illa quam exposui uetus, haec noua nominetur. quae usque ad Carneadem perducta, qui quartus ab Arcesila fuit, in eadem Arcesilae ratione permansit. Carneades autem nullius philosophiae partis ignarus et, ut cognoui ex iis qui illum audierant maximeque ex Epicureo Zenone, qui cum ab eo plurimum dissentiret unum tamen praeter ceteros mirabatur, incredibili quadam fuit facultate et to

*

quid autem stomachatur Mnesarchus, quid Antipater digladiatur cum Carneade tot uoluminibus?

*

---

1 tum ς *Asc* ɪɪ, *corr ex* cum π cum *ceteri* cum *corr* tum σ tum ϑ, *in mg* γ 2 esse ς *Manutius* ēēt *in ras* π esset *ceteri* pr(a)eceptioni ν,βϑς assessionem φ assertionem *Δ* 4 disserens de sua *Γ* dies iam *Δ*; *cf Brut.* 25,97 *Tusc.* ɪɪ 25,60 *de orat.* ɪ 8,30 ɪɪɪ 18,67 (non quid ipse sentiret ostendere, sed contra id quod quisque se sentire dixisset disputare) *August. c. Acad.* ɪɪɪ 17,38 *ex.* dicens in eam *Gesnero praeeunte Maduigius emend.* 121, *r* dicens eo iam *Helmius* 5 plerosque σμ,ς, *e corr* γ pleresque *pr* γ, γ_1φ plerumque ν plenos ς pleros *ceteri Δ* *post* deduceret *aliquid interciderit uelut* atque efficeret 6 ascensio μνφ assertio *Δ* 7 appellabant γφ,ς 10 exposuisti *Durandus Krischius p.* 176 (50) *adn. tbmr, cf p.* 55,14. *nec tamen satis mihi exploratum est non ipsum Ciceronem peccasse neglegentia, qui similiter de diu.* ɪ 39,87 *Quintum ea dicentem faciat se dixisse excepisse adiunxisse quae non is ipse sed Marcus et in prooemio quidem* (3,5 *s*) *dixerat* 11 producta μν,ς pducta, p *in ras* π 12 Archesila μ *e corr*, νγφ,π,ς Arcesille μ Archesila ν ∼lae γφ,π,ς, *del m, ut solent talia, si quae abundare uidentur, infestare, uelut nomina Cleanthis Tusc.* ɪɪɪ 32,77, *Eudemi de diu.* ɪ 25,53, *Epicuri Lucull.* 14,45 *Antiochi ibid.* 34,111, *Aristippi de fin.* ɪɪ 12,35, *Metelli post red. in sen.* 10,25 (*de quo Vahlenus prooem.* 1901,8 *adn.*), *Memmii ad Att.* ɪᴠ 17,3 (16,6), *Laidos epist.* ɪx 26,2 14 iis φ,ς hiis σμνγφ_2,π_1,ς his πϱ,γ_1,ς illis ς Epicureo μ,ς Epicuro *uel* Epyc∼ *ceteri* 16 fuit ị̄ọ facultate ¬ doctrina *sed* ctrina *a correctore add* μ fuit facultate et to σγγ_1φ$\varphi_1$$\varphi_2$ fuit facultate *Δ*ν *r* f. f. et copia dicendi *de Christii coniectura tbm probabiliter, cf pro Quinct.* 2,8 summam copiam facultatemque dicendi, *in Verr. act.* ɪ 4,10 quae tanta facultas dicendi copia, *epist.* ᴠ 12,3, *de Carneade Lucull.* 18,60 *de orat.* ɪ 11,45 ɪɪ 38,161 ɪɪɪ 18,68 (*Krischius p.* 179 (53) *adn.* 1). facultate dicendi *ci r* *de subscriptionibus codicum uide praefationem*

17.18 (*fr.* 1) *Nonius p.* 65 digladiari dictum est dissentire et dissidere, dictum a gladiis. Cicero Academicorum lib. ɪ ‘quid . . . uoluminibus’. idem tertio (*p.* 62,4 *s*). *de Antipatro cf Lucull.* 6,17. 9,28. 34,109 17 Mnesarchus *Iunius* m*n*sarcus *Harl* mnsarcus *ceteri, ex* mensarcus *Wolf* stomachetur *Sigonius* digladiatur *pr Flor* ∼etur *ceteri*

ACADEMICVS II

*

atqui si id crederemus, non egeremus perpendiculis non normis non regulis

*

quid lunae quae liniamenta sint potesne dicere [ne], cuius et nascentis et inseniscentis alias hebetiora alias acutiora uidentur cornua

*

quid tam planum uidetur quam mare; e quo etiam aequor illud poetae uocant

*

in aqua remum integrum quasi fractum uidemus

*

quid mare nonne caeruleum? at eius unda cum est pulsa remis, purpurascit, et quidem aquae tinctum quodam modo et infectum

*

alius adultis, alius ualentibus alius aegris, alius siccis alius uinulentis

*

furiosis et ebriis omnia duplicia uidentur

*

2—*p.* 59,3 *ex disputatione a Cicerone contra sensuum ueritatem habita, cf p.* 64,7

2. 3 *(fr.* 8*) Nonius p.* 162 perpendiculi *(~la Quicheratus)* et normae. Cicero Academicorum lib. II 'atqui . . . regulis' id *scil. oculos uera nuntiare* non egeremus *om Leid* 4. 5 *(fr.* 6*) Nonius p.* 121 hebes *(*habes *Leid)* positum pro obscuro aut obtuso. Cicero Academicorum lib. II 'quid . . . cornua'

4 sint *Iunius* sunt *libri* potest ne *Wolf* ne *del Iunius* 5 et inseniscentis *Wolf, om Leid* et senescentis *Iunius tbmr* habetiora *Leid*

6. 7 *(fr.* 3*) Nonius p.* 65 aequor ab aequo et plano Cicero Academicorum lib. II uocabulum accepisse confirmat: 'quid . . . uocant'. *cf Varro de l. L.* VII 23

6 e quo] ego *Leid* ab aequo *Quicheratus* 8 *Seruius in Verg. ecl.* 2,27 'si numquam fallat imago': nulla enim res ita decipit quem ad modum imago; nam et in speculo contraria ostendit uniuersa, et in aqua remum integrum quasi fractum uidemus, quod etiam Cicero in Tusculanis plenius docet. *error scholiastae unde natus sit non apparet. de remo fracto cf Lucull.* 7,19. 25,79*; de speculo res dubia, cf Sextus hypot.* I 48 9. 10 *(fr.* 7*) Nonius p.* 162 purpurascit Cicero Academicorum lib. II 'quid . . . infectum' *aut* lib. IV *legendum, quae uidetur etiam Klotzii sententia fuisse, aut Ciceronem hos libros retractantem plura mutasse censet r cl Lucull.* 33,105*; quod mihi nulla necessitate statui uidetur* 9 at eius] adius *pr Leid* 10 aqui etinctum quod ad modo *pr Leid;* aqua *Iunius* aquae tinctae . . et infectae *Guietus, quae Quicheratus Nonii esse existimat;* aquae tinctu quodam [modo] et infectu *ci L. Muellerus. sententia Nonii culpa truncata; intellege uelut* infectum esse colorem uidemus

11 *(fr.* 9*) Nonius p.* 394*s* siccum dicitur et sobrium maditum *(sic uel* madidum *plerique* aditum *Leid* non madidum *Mercerus* modicum *Goetzius)* . . . Cicero Academicorum lib. II 'alius . . . uinulentis' *'praecessit ut puta:* alius pueris' *L. Muellerus* alius ad. *Bern* alios ~ *ceteri* ualentibus *Quicheratus* lentibus *libri* senibus *Pius* aegris *Bern* eugris *ceteri* al. ad. al. adulescentibus, al. aegris alius sanis *(*al. s. *add ed. Non. a.* 1511*)* alius siccis *tbr*

12 *Lactantius de opificio Dei* 9,1 libet hoc loco illorum reprehendere uanitatem, qui dum uolunt ostendere sensus falsos esse multa colligunt in quibus oculi fallantur, inter quae illud etiam quod furiosis . . . uideantur. *cf Barthelius p.* 14

si quando enim nos demersimus ut qui urinantur, aut nihil superum aut obscure admodum cernimus

*

quibus etiam alabaster plenus unguenti putre esse uidetur

*

error . . . falsi pro uero approbatio

*

nihil ab homine percipi posse, nihilque remanere sapienti nisi diligentissimam inquisitionem ueritatis propterea quia si incertis rebus esset assensus etiam si fortasse uerae forent liberari errore non posset, quae maxima est culpa sapientis

*

quae cum similitudine ueri concinere maxime sibi uideretur

*

probabile uel ueri simile . . . , quod nos ad agendum sine adsensione

---

1. 2 *(fr.* 10*)* *Nonius p.* 474 urinantur Cicero in Academicis lib. II 'si . . . cernimus' 1 demisimus *Sigonius* 3 *(fr.* 11*)* *Nonius p.* 545 alabaster Cicero Academicorum lib. II 'quibus . . . uidetur'. *barbaros aliquos dicit, cf Herodot.* III 22*s* *Plut. adu. Col.* 4 *p.* 1109 *B* putrer (putret) esse *dett* puter esse *tbr* putris esse *ci Gerlachius* putere *Pius m* putrere *L. Muellerus* uideatur *Aldina Nonii m* 4 *Augustinus c. Acad.* I 4,11 «audi ergo» inquit *(Licentius)* «quod heri etiam nisi intercessisses protulissem: error *(cf p.* 55,9 *Lucull.* 20,66*)* mihi uidetur esse falsi pro uero approbatio; in quem nullo pacto incidit qui ueritatem quaerendam semper existimat. falsum enim probare non potest qui probat nihil; non igitur potest errare, beatus autem esse facillime potest. *cf ibid.* 9,24 *(Augustinus in recapitulatione)* ubi enim arcem locauerunt Academici . . . nisi in erroris definitione? 5*ss* *Augustinus c. Acad.* I 3,7 placuit . . Ciceroni nostro beatum esse qui ueritatem inuestigat etiam si ad eius inuentionem non ualeat peruenire . . . quis ignorat eum affirmasse uehementer nihil *eqs. cf* II 5,11. *ad Academicos ea quae supra posui redire cum Hirzelio 'Untersuch. zu Cic. philos. Schriften'* III 297 *adn.* 2 *statui de Hortensio dialogo* 81*s; aduersatus est Ohlmannus de S. Augustini dialogis in Cassiciaco scriptis (diss. Argent.* 1897*)* 36*ss* 9 *(fr.* 2*)* *Nonius p.* 43 concinnare est facere . . . recte autem concinnare et consentire intellegi potest quasi concennare *(sic pr Leid:* concinere *Wolf* concentare *ci Lindsayus)*, ut multis diuerse canentibus unus efficitur modus. Plautus asinaria (216) . . . . . M. Tullius de finibus bonorum et malorum lib. IV (22,60) 'cum is cum quibus re concinebat uerbis discrepare'. idem in Academicorum (naeadami *Leid)* lib. II *(sic Leid:* I *Wolf)* 'quae . . . uideretur'. *fragmentum ad Antiochi sententiam de uetere Academia et Stoicis inter se consentientibus referens libro* I *tribuebat Krischius p.* 180 (54*) tbmr; intellege potius* Carneades docebat sapientem eam uisionem secuturum quae . . . uideretur, *cf Lucull.* 31,99. 34,107. 11,36 *p.* 32,12. 27 *Augustinus c. Acad.* II 5,12 III 1,1. 18,40 qui cum *Wolf tbr* quicum *ex Halmi sententia m* ueri *ci Lindsayus* uerbi *libri tbmr* concinnere *Leid* concinere *Wolf, ex* concinnare *Harl* maxime *om Leid* 10*ss* *(fr.* 33 *tbr* 19 *m)* *Augustinus c. Acad.* II 11,26 probabile uel ueri simile Academici uocant, quod . . . agamus tamen. ut uerbi causa utrum hesterna nocte tam liquida ac pura hodie tam laetus sol exort[ur]us esset si nos quispiam rogaret, credo [quod] id nos scire negaremus, diceremus tamen ita uideri. 'talia' inquit Academicus 'mihi uidentur . . . sapientem.' . . . . . . quid putatis inquam Ciceronem, cuius haec uerba sunt, inopem fuisse Latinae linguae, ut minus apta rebus quas sentiebat nomina imponeret? *cf ibid.* 10,24 *(Alypius)* uideamus quaeso prius ne per hanc quaestionem . . . in uerbi controuersiam decidamus, quod te ipso insinuante et (ex *edd)* auctoritate illa Tulliana turpissimum esse saepe confessi sumus; 11,25 *(Licentius)* saepe abs te audiui turpe esse disputantibus in uerborum quaestione immorari, cum certamen nullum de rebus remanserit. *cf p.* 63,16*s*

potest inuitare; sine adsensione autem dico ut id quod agimus non opinemur uerum esse aut nos id scire arbitremur, agamus tamen. . . . talia mihi uidentur omnia quae probabilia uel ueri similia putaui nominanda; quae tu si alio nomine uis uocare, nihil repugno; satis enim mihi est te iam bene accepisse quid dicam, id est quibus rebus haec nomina imponam; non enim uocabulorum opificem sed rerum inquisitorem decet esse sapientem.

*

frangere auaritiam, scelera ponere, uitam suam exponere ad imitandum iuuentuti

*

qui enim serius honores adamauerunt, uix admittuntur ad eos nec satis commendati multitudini possunt esse

*

Academico sapienti ab omnibus ceterarum sectarum, qui sibi sapientes uidentur, secundas partes dari, cum primas sibi quemque uindicare necesse sit; ex quo posse probabiliter confici eum recte primum esse iudicio suo qui omnium ceterorum iudicio sit secundus. [16]fac enim uerbi causa Stoicum adesse sapientem; nam contra eos potissimum Academicorum exarsit ingenium. ergo Zeno uel Chrysippus si interrogetur qui sit sapiens respondebit eum esse quem ipse descripserit; contra Epicurus uel quis alius aduersariorum negabit suumque potius peritissimum uoluptatum aucupem sapientem esse contendet. inde ad iurgium. clamat Zeno et tota illa porticus tumultuatur hominem natum ad nihil aliud esse quam honestatem, ipsam suo splendore ad se animos ducere nullo prorsus commodo extrinsecus posito et quasi lenocinante mercede, uoluptatemque illam Epicuri solis inter se pecoribus esse communem, in quo-

---

2 nos *Cas* non *Fris Par tbmr* *exemplum aliquod etiam apud Ciceronem fuisse puta* 4 nihil] non *m* 8. 9 *(fr. 5) Nonius p.* 104 exponere pro exempla boni ostentare. Cicero Academicis lib. II 'frangere . . . iuuentuti'. *cf de leg.* III 13,31 8 ponire *ex* poni *pr Leid, unde* poenire *uel* punire *Guietus Lindsayus; sed* uitia ponemus *scripsit de orat.* III 12,46, suscipere scelera *saepe* mitandum *pr Leid* 10. 11 *(fr. 4) Nonius p.* 69 adamare Cicero Academicorum *(~co pauci)* lib. II 'qui . . . esse' 12 *ss (fr. 34 tbr 20 m) Augustinus c. Acad.* III 7,15 *s* est in libris Ciceronis quos in huius causae patrocinium scripsit locus quidam, ut mihi uidetur mira urbanitate conditus, ut non nullis autem etiam firmitate roboratus. difficile est prorsus ut quemquam non moueat quod ibi dictum est, Academico . . . . . . Epicuro. ita peraeque prope de omnibus sectis copiosissime Cicero iucundissimum legentibus quasi spectaculum praebet, uelut ostendens nullum illorum esse qui non, cum sibi primas partes dederit, quod necesse est, secundas ei dicat dare quem non repugnare sed dubitare conspexerit. in quo ego nihil aduersabor nec eis ullam auferam gloriam. uideatur sane quibuslibet Cicero hic non iocatus, sed inania et uentosa quaedam, quod ab ipsorum Graeculorum leuitate abhorreret, sequi et colligere uoluisse. *etsi probabile est Augustinum nonnulla in his suo more 'propter faciliorem intellectum uel praetermisisse uel paululum commutasse' ut ait ipse de ciu. Dei* II 9 *(cf* III 15 XIX 1 *med.) uel ad suum loquendi usum accommodasse (ut* quam *pro* nisi *u.* 22, qui *pro* uter *p.* 61,10*; cf Tim.* 11,40 *de nat. d.* I 11,26 II 28,70*), tamen etiam illa quae proponit u.* 15 *ss ita mihi uisa sunt Ciceronianum leporem prae se ferre, ut ea non putauerim omittenda cum r; libro* II *adscripsi cum eodem* 14. 15 suo iudicio *m* 17 interrogetur *Cas* ~entur *Fris Par tbr* quis *edd* 22 quam ad *tb*

rum societatem et hominem et sapientem trudere nefas esse. contra ille conuocata de hortulis in auxilium quasi Liber turba temulentorum quaerentium tamen quem incomptis unguibus bacchantes asperoque ore discerpant uoluptatis nomen suauitatem quietem teste populo exaggerans instat acriter ut nisi ea beatus nemo esse posse uideatur. in quorum rixam si Academicus incurrerit, utrosque audiet trahentes se ad suas partes, sed si in illos aut in istos concesserit, ab eis quos deseret insanus imperitus temerariusque clamabitur. itaque cum et hac et illac aurem diligenter admouerit, interrogatus quid ei uideatur dubitare se dicet. roga nunc Stoicum qui sit melior, Epicurusne qui delirare illum clamat, an Academicus qui sibi adhuc de re tanta deliberandum esse pronuntiat: nemo dubitat Academicum praelatum iri. rursus te ad illum conuerte et quaere quem magis amet, Zenonem a quo bestia uocatur, an Arcesilan a quo audit 'tu fortasse uerum dicis sed requiram diligentius': nonne apertum est totam illam porticum insanam, Academicos autem prae illis modestos cautosque homines uideri Epicuro?

*

(Academicis) morem fuisse occultandi sententiam suam nec eam cuiquam nisi qui secum ad senectutem usque uixissent aperire consuesse.

*

ACADEMICVS III

*

in tanta animantium uarietate homini ut soli cupiditas ingeneraretur cognitionis et scientiae

*

---

3 tantum *Patricius m; fuitne* Penthea? 10 quis *edd* 17. 18 *(fr. 35 tbr 21 m) Idem ibid.* III 20,43 quisquis autem putat hoc sensisse Academicos *(non posse ab homine inueniri ueritatem)*, ipsum Ciceronem audiat. ait enim illis morem ... consuesse. quae sit autem ista Deus uiderit, eam tamen arbitror Platonis fuisse. *ibid.* III 18,41 *(dubito an non ex Cicerone)* Metrodorus *(cf Lucull.* 6,16. 24,78*)* ... primus dicitur esse confessus non derecto *(*decreto *edd)* placuisse Academicis nihil posse comprehendi, sed necessario contra Stoicos huiusmodi eos arma sumpsisse. *libro* II *adscripsi cum r; Varronis in* III *disputationi tribuit Krischius p.* 186 (60). *cf Lucull.* 18,60 *Tusc.* V 4,11 *Sextus hypot.* I 234 *Ohlmannus de S. Augustini dialogis in Cassiciaco scriptis (diss. Argent.* 1897*)* 75 *s*

20 *quae secuntur usque ad p.* 62,8, *quae Varronis orationi omnia aut pleraque adscribit Krischius p.* 185 (59) *s et r, prooemii potius arbitror esse, de quo Cicero* VIII *K. Sext. a.* 710/44 *Vibone scribit ad Atticum* XVI 6,4 nunc neglegentiam meam cognosce. de gloria librum ad te misi. at in eo prohoemium id *(*idem *ex Wesenbergi coniectura m)* est quod in Academico tertio. id euenit ob eam rem quod habeo uolumen prohoemiorum; ex eo eligere soleo, cum aliquod σύγγραμμα institui. itaque iam in Tusculano, qui non meminissem me abusum isto prohoemio, conieci id in eum librum quem tibi misi. cum autem in naui legerem Academicos, adgnoui erratum meum. itaque statim nouum prohoemium exaraui et tibi misi; tu illud desecabis, hoc adglutinabis. *secundo quoque Academico et quarto sua prooemia fuisse hinc non recte colligitur* 20. 21 *(fr. 14) Nonius p.* 123 ingeneraretur ut innasceretur Cicero Academicorum lib. III 'in ... scientiae'. *cf Lucull.* 10,31 *de leg.* I 7,22

quod si liceret ut iis qui in itinere deerrauissent sic uitam deuiam secutos corrigere errorem paenitendo, facilior esset emendatio temeritatis

*

digladiari autem semper, depugnare in facinorosis et audacibus quis non cum miserrimum tum etiam stultissimum dixerit?

*

aliqua potestas sit, uindicet se in libertatem

*

mihi autem non modo ad sapientiam caeci uidemur sed ad ea ipsa quae aliqua ex parte cerni uideantur hebetes et obtunsi

*

disputationem se habuisse cum M. Varrone
homine omnium facile acutissimo et sine ulla dubitatione doctissimo

*

fixus

*

Reliqua librorum III *et* IV *fragmenta suis locis Lucullo subscribentur*

1—3 *(fr.* 16*)* *Lactantius diu. inst.* VI 24,1 nec tamen deficiat aliquis aut de se ipse desperet, si aut cupiditate uictus aut libidine impulsus aut errore deceptus aut ui coactus ad iniustitiae uiam lapsus est; potest enim reduci ac liberari, si eum paeniteat actorum et ad meliora conuersus satis Deo faciat. quod fieri posse Cicero non putauit, cuius haec in Academico tertio uerba sunt 'quod si . . . temeritatis'. *sententiam cum Luculli cap.* 43 *confert Barthelius p.* 5 *non probabiliter; immo cf Luc.* 3,9 *et cum eodem Lact.* III 7,9 2 secutos *uel* ~tus *codices* ~tis *editiones Lactantii, Patricius tb* 4. 5 *(fr.* 12*)* *Nonius p.* 65 digladiari dictum est dissentire et dissidere, dictum a gladiis. Cicero Academicorum lib. I *(p.* 57,17 *s)* . . . idem tertio 'digladiari . . . dixerit'. *de sententia cf de re publ.* I 5,9 4 et depugnare *Quicheratus m* in] cum *Iunius tbr* facinerosis *mg Harl r* 6 *(fr.* 21 *tbr* 15 *m)* *Nonius p.* 419 uindicare trahere liberare . . . Cicero Academicorum lib. III 'aliqua . . . libertatem'. *cf de re publ.* I 5,9 si sit *Aldina Nonii* 7. 8 *(fr.* 32 *tbr* 18 *m)* *Lactantius diu. inst.* III 14,15 cedo igitur quid didiceris aut in qua secta ueritatem deprehenderis. in Academia scilicet, quam secutus es quam probasti. at haec nihil docet nisi ut scias te nihil scire. tui ergo te libri arguunt quam nihil a philosophia disci possit ad uitam. haec tua uerba sunt: 'mihi . . . obtunsi *(ita codd)*'. *Academicis Sigonius adscripsit, libro* II *Krischius p.* 183 *(*57*)*, III *ego (cf consol. fragm. ap. Lact.* III 14,20*)*, *quae omnia ambigua esse apparet* 9. 10 *(fr.* 36 *tbr* 22 *m)* *Augustinus de ciu. Dei* VI 2 denique et ipse Tullius huic *(M. Varroni)* tale testimonium perhibet, ut in libris Academicis dicat eam quae ibi uersatur disputationem se habuisse cum Marco Varrone 'homine' inquit 'omnium . . . doctissimo'. non ait eloquentissimo uel facundissimo, quoniam re uera in hac facultate multum inpar est, sed 'omnium' inquit 'facile acutissimo', et in eis libris, id est Academicis, ubi cuncta dubitanda esse contendit, addidit 'sine ulla dubitatione doctissimo'. *cf August. c. Acad.* II 9,23 acutissimis ac doctissimis uiris, *et sic uel similiter saepe Varronem appellat de ciuitate Dei. ex Augustino Claudianus Mamertus de statu animae* II 8 11 *(fr.* 17*)* *Diomedes* I

DE CATVLO INDICIA EX LVCVLLO EXCERPTA CERTIORA

3,9 in Hortensii uilla quae est ad Baulos, cum eo Catulus et Lucullus nosque ipsi postridie uenissemus quam apud Catulum fuissemus. *cf* 25,80 Catuli Cumanum, *Augustinus c. Acad.* III 16,35 3

*

4,11 isti libri duo Philonis, de quibus heri dictum a Catulo est 6

4,12 illa dixit Antiochus quae heri Catulus commemorauit a patre suo dicta Philoni 7

7,18 Philo autem dum noua quaedam commouet . . . et aperte mentitur, ut est reprehensus a patre Catulo, et . . . *cf* 4,12 is *(Philo)* qui ista quae sunt heri defensa negat Academicos omnino dicere. etsi enim mentitur . . . 9

*

10,32 uolunt enim — et hoc quidem uel maxime uos animaduertebam moueri — probabile aliquid esse et ueri simile, eaque se uti regula et in agenda uita et in quaerendo ac disserendo. *cf Acad.* II *p.* 59,9 *ss Lucull.* 11,33—36. 17,54 13

18,60 Carneadem . . . etiam heri audiebamus solitum esse *eo* delabi interdum ut diceret opinaturum id est peccaturum esse sapientem. *cf* 21,67. 24,78. 35,112. 48,148 *(Catulus:)* ad patris reuoluor sententiam, quam quidem ille Carneadeam esse dicebat, ut percipi nihil putem posse, adsensurum autem non percepto id est opinaturum sapientem existumem, sed ita ut intellegat se opinari sciatque nihil esse quod comprehendi ac percipi possit. 17

*

4,10 Catulus «Etsi heri . . id quod quaerebatur paene explicatum est . . . tamen exspecto ea quae te pollicitus es Luculle ab Antiocho audita dicturum.» «Equidem» inquit Hortensius «feci plus quam uellem; . . . a me . . ea quae in promptu erant dicta sunt . . . 24

9,28 postulabat Hortensius ut id ipsum saltem perceptum a sapiente diceretis, nihil posse percipi 28

*

---

p. 377,13 *K.* figor ambigue declinatur apud ueteres tempore perfecto; reperimus enim fictus et fixus: Scaurus de uita sua 'sagittis' inquit 'confictus', Varro ad Ciceronem tertio 'fixum', et Cicero Academiarum *(sic codices* ~micarum *editiones interpolatae, t* ~micorum *Keilius bmr)* tertio malcho in opera adfixa' et Vergilius *(Aen.* IV 15*)* 'si mihi non animo fixum' *adscribit Keilius* 'fixum *dixit Cicero in Lucullo* 9,27, stabile fixum ratum esse debeat*; . . . itaque lacunam' (ante* malcho*)* '*indicaui. nam ea quae secuntur ex alio scriptore, cuius nomen uel excidit uel in corrupto uocabulo* malcho . . . *latet, citata esse uidentur'.* malleo *et* opere *hariolatur r, idem a Diomede Varronianum exemplum cum Ciceroniano permutatum suspicatus* *Incertum adscribo hoc: Nonius p.* 433 sensus et sensa hoc separantur. sensus enim sunt qui sentiunt, sensa quae sentiuntur. Cicero de oratore *(*I 8,32*)* 'et quod exprimere dicendo sensa possumus *** nam primum manifestum est et sapere nos cum incitatio sit uel sensus'*; scilicet haec posteriora cum eiusdem Ciceronis esse suspicatus sit Rothius conicias fuisse in Academicis. pergi potuit* uel mentis, et agere aliquid cum animus motus sit ad appetendum*; cf Lucull.* 8,24. 10,30. 11,34

1 4,12 *(Philo)* ista quae sunt heri defensa negat Academicos omnino dicere

3 7,17 fabricemur . . . uerba, ne hic *(Cicero)* sibi . . . hoc licere putet soli. *cf Acad.* I *p.* 46,14 *ss.* 7,18 uisum . . . hoc pro φαντασίᾳ uerbum satis hesterno sermone triuimus *(cf Acad.* I *p.* 54,1*)*. 8,22 ἐννοίας . . notitias appellare tu uidebare

7 25,79 *(Cicero)* heri non necessario loco contra sensus tam multa dixeram. 13,42 haec . . . concidunt etiam minutius. ut enim de sensibus hesterno sermone uidistis item faciunt de reliquis. *cf* 7,19 *Acad.* II *p.* 58,2—59,3

11 4,10 causa *(Antiochi)* . . . hesterno sermone labefacta est

*

12 4,10 etsi heri . . id quod quaerebatur paene explicatum est . . . tamen exspecto ea quae te pollicitus es Luculle ab Antiocho audita dicturum.

CODICES LVCVLLI

A Vossianus 84
- *F Florentinus Marcianus* 257
- *M Monacensis* 528

V Vindobonensis 189 *(deficit inde a* 32,104*)*
- *N Nostradamensis Parisinus* 17812, *adhibitus ubi deficit V*

B Vossianus 86

LVCVLLVS

1 1 Magnum ingenium Luci Luculli magnumque optimarum artium studium, tum omnis liberalis et digna homine nobili ab eo percepta doctrina quibus temporibus florere in foro maxime potuit caruit omnino rebus urbanis. ut enim [urbanis] admodum adulescens cum fratre pari pietate et industria praedito paternas inimicitias magna cum gloria est persecutus, in Asiam quaestor profectus ibi permultos annos admirabili quadam laude prouinciae praefuit; deinde absens factus aedilis, continuo praetor (licebat enim celerius legis praemio): post in Africam, inde ad consulatum; quem ita gessit ut diligentiam admirarentur omnes ingenium agnoscerent. post ad Mithridaticum bellum missus a senatu non modo opinionem uicit omnium quae de
2 uirtute eius erat sed etiam gloriam superiorum; idque eo fuit mirabilius quod ab eo laus imperatoria non admodum expectabatur, qui adulescentiam in forensi opera, quaesturae diuturnum tempus Murena bellum in Ponto gerente in Asiae pace consumpserat. sed incredibilis quaedam ingenii magnitudo non desiderauit indocilem usus disciplinam. itaque cum totum iter et nauigationem consumpsisset partim in percontando a peritis partim in rebus gestis legendis, in Asiam factus imperator uenit, cum esset Roma profectus rei militaris

---

1 *de inscriptione uide p.* 26,21. 28,23. 33,4. 23. 65,20 *et praefationem, de prooemio p.* 28,23 2 luculuculli, *quinta littera et sexta cum parte septimae in ras, sexto loco uid* l *fuisse V* attium *pr A* 3 omīſ, iſ *in ras rec, A* per accepta *V* ᵖcepta *B* 4 qui quibus *Huelsemannus* caruit (l *superscr.*) *rec A, item ut uid B* 5 rebuſ humaniſ ut enim urbaniſ admodum *AB, sed* urbaniſ (u *superscr.*) *rec A* reb; humaniſ utenī admodum *V. corr dett Ven* II; *mendi originem explicauit Dauisius* 6 et *add V* 7 profectoſ *pr A* per multos *cum aliis maluerunt tb praeter usum Ciceronis* 8 *p̄fuit *ex* pfuit *A* praefuit, efui *in ras,* a *et* t *red B* 10 ita, i *rec in ras ampliore A* iſta *pr V* ut *add V* 11 ing. prudentes agn. *ci Reitzensteinus cl Tac. Agric.* 40 *ex.* 12 miſſiſ *pr AVB* 14 expectabatur *dett Rom* ſpect~ *AVB* 15 aduleſcentiā *ex* ~a *AV* ad‿uleſcentia *B* 16 aſia *Vtr* Asiam *dett, unde* in Asia in pace *Gulielmius m* in [Asiae] pace *b. cf pro Cluent.* 69,195 in communi Italiae pace 17 uſum *pr B* 19 pcontendo *A* p contenda *pr V* per|contanda *B* legendiſ, d *aliquando fuit deleta V* 20 pfect *ex* p~ *A* *scholiasta Gronouianus ad orat. pro lege Manilia* 10,28 *p.* 441,10 *Orell.* constat Lucullum usque ad tempora consulatus expertem fuisse

rudis. habuit enim diuinam quandam memoriam rerum — uerborum maiorem Hortensius; sed quo plus in negotiis gerendis res quam uerba prosunt, hoc erat memoria illa praestantior. quam fuisse in Themistocle, quem facile Graeciae principem ponimus, singularem ferunt, qui quidem etiam pollicenti cuidam se artem ei memoriae, quae tum primum proferebatur, traditurum respondisse dicitur obliuisci se malle discere, credo quod haerebant in memoria quaecumque audierat et uiderat. tali ingenio praeditus Lucullus adiunxerat etiam illam quam Themistocles spreuerat disciplinam; itaque ut litteris consignamus quae monimentis mandare uolumus sic ille in animo res insculptas habebat. tantus ergo imperator in omni genere belli 3
fuit, proeliis oppugnationibus naualibus pugnis totiusque belli instrumento et adparatu, ut ille rex post Alexandrum maxumus hunc a se maiorem ducem cognitum quam quemquam eorum quos legisset fateretur. in eodem tanta prudentia fuit in constituendis temperandisque ciuitatibus, tanta aequitas, ut hodie stet Asia Luculli institutis seruandis et quasi uestigiis persequendis. Sed etsi magna cum utilitate rei p. tamen diutius quam uellem tanta uis uirtutis atque ingenii peregrinata afuit ab oculis et fori et curiae. quin etiam cum uictor a Mithridatico bello reuertisset, inimicorum calumnia triennio tardius quam debuerat triumphauit; nos enim consules introduximus paene in urbem currum clarissimi uiri. cuius mihi consilium et auctoritas quid tum in maximis rebus profuisset dicerem, nisi de me ipso dicendum esset, quod hoc tempore non est necesse; ita priuabo potius illum debito testimonio quam id cum mea laude communicem.

---

bellorum, post in consulatu historiis studuisse ut bella destituta *(descripta ci Dauisius;* bellica instituta *Maduigius emend.* 123*)* cognosceret. hunc *(*hoc *Graeuius)* in illo dialogo qui scribitur *(*inscribitur *Dauisius)* Lucullus Cicero docet, unde et in Hortensio Lucullus historiam laudauit. *cf Sall. Iug.* 85,12

1 **ēnī [et, *add ut uid*] *V* dıuınā *ex* ∾a *V* 5 eȷ*, ȷ *ex* ı [*hasta*] *A* &(ei) *V* eı* *cum ras ex* & *B* 7 malle, *prior* l *add B* hærebant *ex* har∾ *B* 8 et *V*, *corr* aū *A;* aut *B. in re ambigua tamen illud praetuli: de fin.* v 19,52 res gestas audire et legere uelle, *de sen.* 6,20 quod si legere aut audire uoletis externa prędıctuſ, *in mg* ł p̄dıt *V* 11 ınculptaſ *B* 12 ınſtrumentı *V* 14 quamquē quam, e *ex* a *B* legıſſet *ex* ∾ſſe *V.* legisset *cum quarto casu ut* cognoscere 16 hodıe ſt& *sed* ſt& *in ras ampliore A* (h)odıeeſtet|&, et *add V* hodıe *ſt& [e] *B* 17 ſed *punctis ut uid erasis V* 18 u*ıſ [ı] *B* 19 a(b)fuıt *rec A* affuıt *V* 20 uertiſſ& *pr V* acalumnıa *A* 22 urbē *ex* ∾e *AVB* clarıſſımumırı *corr* clarıſſımuuırı *(sic) B* 24 ıta(q;) *Vm; cf de diuin.* ıı 9,24 *Tusc.* v 23,66 25 illum potius *dett Ven r* cūmea *ex* cumea *AV* cū(m)ea *B*

2 4 Sed quae populari gloria decorari in Lucullo debuerunt, ea fere sunt et Graecis litteris celebrata et Latinis. nos autem illa externa cum multis, haec interiora cum paucis ex ipso saepe cognouimus. maiore enim studio Lucullus cum omni litterarum generi tum philosophiae deditus fuit quam qui illum ignorabant arbitrabantur, nec uero ineunte aetate solum sed et pro quaestore aliquot annos et in ipso bello, in quo ita magna rei militaris esse occupatio solet ut non multum imperatori sub ipsis pellibus otii relinquatur. cum autem e philosophis ingenio scientiaque putaretur Antiochus Philonis auditor excellere, eum secum et quaestor habuit et post aliquot annos imperator, quique esset ea memoria quam ante dixi ea saepe audiendo facile cognouit quae uel semel audita meminisse potuisset. delectabatur autem mirifice lectione librorum de quibus audiebat.

5 Ac uereor interdum ne talium personarum cum amplificare uelim minuam etiam gloriam. sunt enim multi qui omnino Graecas non ament litteras, plures qui philosophiam, reliqui qui etiam si haec non inprobent tamen earum rerum disputationem principibus ciuitatis non ita decoram putent. Ego autem cum Graecas litteras M. Catonem in senectute didicisse acceperim, P. autem Africani historiae loquantur in legatione illa nobili, quam ante censuram obiit, Panaetium unum omnino comitem fuisse, nec litterarum Graecarum nec philosophiae
6 iam ullum auctorem requiro. Restat ut iis respondeam, qui sermonibus eius modi nolint personas tam graues inligari. quasi uero clarorum uirorum aut tacitos congressus esse oporteat aut ludicros sermones aut rerum conloquia leuiorum. etenim si quodam in libro uere est a nobis philosophia laudata, profecto eius tractatio optimo

1 popoları *pr A* populari *pr B* decorare *pr V* 4 generi *dett Ven* genere *AVB* 6 ⁊ *h. e.* et *add B* proqueſtorẹ *V* alıquot *ex* ~quid *V*, *ex* ~quod *B* alıqđ *A* 11 quıq; *rad corr* cuıq; *B* quịc̄ụque (cū superscr.) *V* cumque, cum *in ras (spatio conuenit* quıc*) A* quoıq: *F* eſſe *pr A* ēē *pr V* ē& *corr* ēē* *B* ea memorıa *corr* eā ~ā *B* qua *Bentleius (cf idem ad Horat. serm.* I 6,15 *Maduigius de fin.* I 8,29 *R. Foersterus ann. philol. suppl.* XXVII 178*) tbm probabiliter non ut certum sit* ea *corr* eā *B* 12 memınıſſ& *B* potuıſſe *pr A* 13 audierat *ci Ernestus* 14 at *Durandus bm; cf Brut.* 49,181 *thes. l. L.* II 1077 uel ı mınuā *V* 15 glorıā, g *e corr et* lorı *in ras ft pr B* 16 pluraſ *pr V* quı *add A, om dett Ernestus r (iidem u.* 18 putant*);* aliqui qui *Bentleius adsentiente Dauisio (qui ci etiam* reliquique*); cf p.* 83,14 18 decorem *pr B* 20 legione *V, pr A* a censura *Duebnerus in Muelleri frg. hist. Graec.* II *p.* XX e c. *Ed. Schwartzius coniectan. (ind. lect. Rostoch.* 1889*)* 4. *cf de re p.* VI 11 cum autem . . . censorque fueris et obieris legatus Aegyptum Syriam Asiam Graeciam, deligere iterum consul*; Marx ad Lucil.* 464 *p.* 172 cenſurā * pane̜ (obiit superscr.) tı*um, *lineola add, uid* ~tuum *fuisse A* 21 quomıtem *pr B* comıtē, com *in ras angusta, reliqua red ut uid A* ne ph~ *pr AV* 24 tacıtaſ *pr V* congreſſoſ *A, inter scribendum corr* ~uſ *B* 26 laudatam̜ *V. Hortensium significat*

atque amplissimo quoque dignissima est. nec quicquam aliud [ut] uidendum est nobis, quos populus R. hoc in gradu conlocauit, nisi ne quid priuatis studiis de opera publica detrahamus. quod si cum fungi munere debebamus non modo operam nostram umquam a populari coetu remouimus sed ne litteram quidem ullam fecimus nisi forensem, quis reprendet otium nostrum, qui in eo non modo nosmet ipsos hebescere et languere nolumus sed etiam ut plurimis prosimus enitimur. Gloriam uero non modo non minui sed etiam augeri arbitramur eorum quorum ad populares inlustrisque laudes has etiam minus notas minusque peruolgatas adiungimus.

Sunt etiam qui negent in iis qui *in* nostris libris disputent 7
fuisse earum rerum de quibus disputatur scientiam. qui mihi uidentur non solum uiuis sed etiam mortuis inuidere.

Restat unum genus reprehensorum, quibus Academiae ratio non 3
probatur. quod grauius ferremus, si quisquam ullam disciplinam philosophiae probaret praeter eam quam ipse sequeretur; nos autem quoniam contra omnes qui *se scire arbitrantur* dicere quae uidentur solemus, non possumus quin alii a nobis dissentiant recusare. quamquam nostra quidem causa facilis est, qui uerum inuenire sine ulla contentione uolumus idque summa cura studioque conquirimus. etsi enim omnis cognitio multis est obstructa difficultatibus eaque est et

---

1 alıud ut uıdendum *AVB, sed* ut *erasum A, expunctum supra addito* ÷ *h. e.* est *V, praeterea in hoc supra primam* d *erasa littera aut signum (/.?) et expunctis* den *supra add rec* tan *(ut esset* uıtandū*), in intercolumnio erasum* /.t *ut uid;* aliut *olim fuisse ci t* 2 R. *add B* 3 de *add B* tum quum *de Goerenzii coniectura Klotzius* cumfungı *ex* co f∼ *uel* eo f∼ *B*

3.4 cum (eo *supra*) ∼ debebamuſ non *(h. e.* et non*) rec V, in eodem post* nrām *(u. 4) in extremo uersu appicta rec* a, *ante uersus ab* umquā *et a* ſed *(u. 5) incipientes item* b *et* c, *credo ut significaretur* debebamus *et* remouimus, *quae in uersibus* a *et* b *sunt, correcta esse ad* facimus, *quod in* c *est* 4 numquam *dett Ven tbmr, quod dubito an non necessarium sit in hac similitudine praedicatorum; Liuii quidem non dissimile hoc est* xxxıı 20,7 haec adhortatio praetoris non modo quemquam unum elicuit ad suadendum sed ne fremitum quidem aut murmur contionis . . . mouit *(cf* xxv 26,10*)* 5 coeture mouımuſ *ut uid corr* coetu*remouemuſ *AV, sed in A etiam prima* e *nescio quo modo ex corr et* ∼ımuſ *radendo restitutum;* cae ture|mouım̉ *pr B* ıllam *pr V* fæcımuſ *ex* fac∼ *A* facım̉ *VB* 7 **pſimuſ *ex* promſımuſ, *sequitur* ſed *(u. 8) additis in mg inferiore quae omissa erant B* 8 enıtımur, *in* e *nescio quid corr A* enıtıtur *pr V* mınuı*ſed *ex* mınuıſſet *A* mınuıſ & *pr V* 11 in *add Asc*

12 disputetur *ci Ernestus* 17 om̄ſ quıdıcere quaeuıdentur (alıis *supra*) *(*alııs *add rec) A* om̄ſ quıdıcere | quaeuıdentur (*** *supra*) *punctis sub* quae *erasis (ita* omneſ quıdıcere quaeuıdentur *Fr), in mg* q̄ ƚ quı ſcıre | ſıbı . uıdent *(et sic* omnes dicere qui scire sibi uidentur *Rom) V* omnes qui scire sibi uidentur dicere quae uidentur *dett* ∼ qui se scire arbitrantur ∼ *ex Halmi coniectura b, cf p.* 69,7 18 alia (1 *supra*) *B* dıſſentıent *B* 19 nrām *V* nrā*, a *e corr ut uid A* nrā* [m] *B* facılıſē *corr* facılıſeſt (or *supra*)*, in mg* ƚ· facılıor *V*

in ipsis rebus obscuritas et in iudiciis nostris infirmitas, ut non sine causa antiquissimi et doctissimi inuenire se posse quod cuperent diffisi sint, tamen nec illi defecerunt neque nos studium exquirendi defatigati relinquemus. neque nostrae disputationes quicquam aliud agunt nisi ut in utramque partem dicendo et audiendo eliciant et tamquam exprimant aliquid quod aut uerum sit aut ad id quam
8 proxime accedat; nec inter nos et eos qui se scire arbitrantur quicquam interest, nisi quod illi non dubitant quin ea uera sint quae defendunt, nos probabilia multa habemus, quae sequi facile, adfirmare uix possumus. hoc autem liberiores et solutiores sumus, quod integra nobis est iudicandi potestas nec ut omnia quae praescripta [et quibus] et quasi imperata sint defendamus necessitate ulla cogimur. nam ceteri primum ante tenentur adstricti quam quid esset optimum iudicare potuerunt; deinde infirmissimo tempore aetatis aut obsecuti amico cuidam aut una aliquoius quem primum audierunt oratione capti de rebus incognitis iudicant et ad quamcumque sunt disciplinam quasi
9 tempestate delati ad eam tamquam ad saxum adhaerescunt. nam quod dicunt omnia se credere ei quem iudicent fuisse sapientem, probarem, si id ipsum rudes et indocti iudicare potuissent (statuere enim qui sit sapiens uel maxime uidetur esse sapientis); sed ut po-tuer*int, aut, ut debuer*unt, omnibus rebus auditis cognitis etiam reliquorum sententiis iudicauerunt, aut re semel audita ad unius se auctoritatem contulerunt; sed nescio quo modo plerique errare malunt eamque sententiam quam adamauerunt pugnacissime defendere quam sine pertinacia quid constantissime dicatur exquirere.

Quibus de rebus et alias saepe nobis multa quaesita et disputata

2 inuerare *pr V* 3 dif fiffi* fint *ex* ~ffif int *B* 5 uti in *B* et audiendo *om Vtbr; cf de nat. d.* I 20,56 eliciant *M* eliceant *AVB* 8 quidefendunt *pr A* 9 feque *pr A* 11 perfcripta *pr V* et quibus *om Rom;* ab aliquibus *ci Schuetzius* a quibusdam *dett r* 12 & *B* hec *in ras rec A* 15 cuipiam *Lambinus m (cf Reisigii scholae* III 65 *ed.* III*) recte, nisi forte ipsam illorum orationem Cicero imitatur* 18 omniafa(e)cre dere, *in intercolumnio* ƚ ōnino | fec· *(ita r) V* 19 id *add A* rudenf *V* rudef *radendo ex* rudaf *B* Statuere| *in ras A* ftatuereenim· *in ras paulo capaciore V; fuerit in utroque* ftat uere *uel* ftatu uere 20. 21 ut potuerunt omnibuf *AVB*. ut potuerint, potuerunt o. r. a., c. e. r. s. Nunc autem iudicauerunt *(postea* At iud. *uel* Iud. autem, *et sic tbmr)* re semel audita, atque ad u. s. a. c. *Lambinus tbmr, quod parum cum iis conuenit quae secuntur; cum enim hoc enuntiato omnes dici uideantur leuiore illa ratione iudicare, qui potest per* sed *addi plerosque ita iudicare; in eodemque uitio aliorum coniecturae sunt uelut C. F. Hermanni philol.* VII 467. *quare praestat certe illud quod posui: duabus iudicandi rationibus propositis per* sed *adiungitur earum plerosque non eam sequi quam debeant. minus apte sed tamen rectius Lambino Muretus uar. lect.* VII 18 *sic* ut potuerint: o. r. a., c. e. r. s. iudicarunt, an, re semel audita, ad u. s. a. c.? *similiterque Weidnerus philol.* XXXVIII 90 24 ea*m quae *ex* enim ~ *A* 25 qd *V* 26 aliafepe *pr B* nobis *om V* a nobis *Lambinus; uide Maduigium de fin.* I 4,11

sunt et quondam in Hortensi uilla quae est ad Baulos, cum eo Catulus et Lucullus nosque ipsi postridie uenissemus quam apud Catulum fuissemus. quo quidem etiam maturius uenimus, quod erat constitutum si uentus esset Lucullo in Neapolitanum mihi in Pompeianum nauigare. cum igitur pauca in xysto locuti essemus, tum eodem in spatio consedimus.

Hic Catulus «Etsi heri» inquit «id quod quaerebatur paene ex- 4 10
plicatum est, ut tota fere quaestio tractata uideatur, tamen expecto ea quae te pollicitus es Luculle ab Antiocho audita dicturum.»

«Equidem» inquit Hortensius «feci plus quam uellem; totam enim rem Catul*e* *Lucul*lo integram seruatam oportuit. et tamen fortasse seruata est; a me enim ea quae in promptu erant dicta sunt, a Lucullo autem reconditiora desidero.»

Tum ille «Non sane» inquit «Hortensi conturbat me expectatio tua, etsi nihil est iis qui placere uolunt tam aduersarium; sed quia non laboro quam[quam] ualde ea quae dico probaturus sim, eo minus conturbor. dicam enim nec mea nec ea, in quibus non, si non fuerint, uinci me malim quam uincere. sed mehercule ut quidem nunc se causa habet, etsi hesterno sermone labefacta est, mihi tamen uidetur esse uerissima. agam igitur sicut Antiochus agebat. nota enim mihi res est; nam et uacuo animo illum audiebam et magno studio, eadem de re etiam saepius, ut etiam maiorem expectationem mei faciam quam modo fecit Hortensius.»

Cum ita esset exorsus, ad audiendum animos ereximus.

At ille «Cum Alexandriae pro quaestore» inquit «essem, fuit 11
Antiochus mecum, et erat iam antea Alexandriae familiaris Antiochi

1 hortenſi/uilla (i *add rec*) *ex* hortē ſiuilla *A* quā̃ .. fuiſſemuſ *in mg superiore add V* 4 Inneopolitanum *ex* ineop∼ *A* ineop∼ *pr V* pompo Ianū *pr A* 8 tota*fere [d] *B* expecta *pr B* 9 te *add B* 11 catulo *AVB* Lucullo *dett Ven* ii *tbmr* Catule Lucullo *scripsi* ſeruatam *F* 15 ē*iſ *ex* etiſ *ut uid A* 16 quam *Rom* quamquā *AV* quaquam *ft ex* quā∼ *B* |ea *euanidum A* ſī*eo *ex* ſimeo *A* ſim* | eo, e *in ras, ex* ſime | bo *ut uid B* 17 *****dicā [dicā] *V* nec ea *om V, add B* nonſi · fuerint *B* ſi non fuerint *AV sed post* ſi *supra add rec* va *h. e.* uera *V*. si (uera *add Lambinus*) non fuerint, non uinci me m. *Ven r* ∼ uinci non m. *t* non, si falsa fuerint, u. me m. *m;* et ea, in q., si non fuerint, u. me m. *b* 18 uince uincere *V* meercula *B* 19 cauſā *V* labefacta[ta] *VB tbmr, e quibus r omnino negat Ciceronem labefaciendi uerbo usum esse, iniuria:* labefecit *est pro Sestio* 47,101, labefacta *consentientibus libris de har. resp.* 27,60 21 magnoſ *V* 22 ex_eſpectationem/ei *ex* ∼nēmei *V* 24 anim[oſ], *fueritne* ∼m' *incertum B* 25 essem *Rom* iſſem *AVB*

Heraclitus Tyrius, qui et Clitomachum multos annos et Philonem
audierat, homo sane in ista philosophia quae nunc prope dimissa
reuocatur probatus et nobilis; cum quo et Antiochum saepe dispu-
tantem audiebam — sed utrumque leniter; et quidem isti libri duo
Philonis, de quibus heri dictum a Catulo est, tum erant allati Ale-
xandriam tumque primum in Antiochi manus uenerant; et homo na-
tura lenissumus (nihil enim poterat fieri illo mitius) stomachari tamen
coepit. mirabar; nec enim umquam ante uideram. at ille Heracliti
memoriam inplorans quaerere ex eo uiderenturne illa Philonis, aut
ea num uel e Philone uel ex ullo Academico audiuisset aliquando.
negabat, Philonis tamen scriptum agnoscebat; nec id quidem dubitari
poterat, nam aderant mei familiares docti homines P. et C. Selii et
Tetrilius Rogus, qui se illa audiuisse Romae de Philone et ab eo
12 ipso duo illos libros dicerent descripsisse. tum et illa dixit Antiochus
quae heri Catulus commemorauit a patre suo dicta Philoni et alia
plura; nec se tenuit quin contra suum doctorem librum etiam ederet,
qui Sosus inscribitur. tum igitur et cum Heraclitum studiose audirem
contra Antiochum disserentem et item Antiochum contra Academicos,
dedi Antiocho operam diligentius, ut causam ex eo totam cognoscerem.
itaque conplures dies adhibito Heraclito doctisque conpluribus et in
is Antiochi fratre Aristo et praeterea Aristone et Dione, quibus ille
secundum fratrem plurumum tribuebat, multum temporis in ista una

1 quı*, ı *in ras, fuit* quae *A* clıto* machum *ex* ~tuſ m~ *A* phıl*onem [ı] *A* ~lı~ *V* fılonem *B* 3 & *(post* quo*) B, add A, om Vtbmr; particulam pendentem agnosco, de qua Maduigius de fin. exc.* ı *p.* 788 *ss Antonius 'Studien zur latein. Gramm.'* ı 39 *ss; poterat enim pergere* et quondam ex Antiocho causam totam cognoui, *quod nunc multis interiectis posuit aliis uerbis u.* 19 4 leuiter *dett Ven; cf u.* 7 quıdeſt *pr B* 5 phıl*onıſ [ı] *A* alexandrıā, ā *e corr, nescio an in ras A* 6 anthıochı* [a *ut uid*] *A* antıochıa *V* 7 ılle *pr V* 8 ‡‡ *h. e.* enim *add B* id *ante* umquam *potuisse excidere monet r, requiritur non magis quam uelut de re p.* ı 30,46 scio tibi ita placere, saepe enim ex te audiui 9 uıderent͜nec *B* 10 uel e] uelle *AB, pr V* fıl*onē [ı] *AB* phılonem *V* au* dıuıſſe* [t *bis*] *A* audıuıſ ſe *ex* ~uıſ ſ) *(h. e.* set *uel* sed*) B* 11 phıl*onıſ [ı] *A* f~ *B* ne *ci r non recte* dubıtare *pr A* ~rı *corr* re, *dein* ı *litura restitutum B* 12 om̄ſ *AVB, sed* ł homıneſ *mg V, uariae lectionis indicium* ∶ *supra* o *appictum B* 13 tretılıuſ *V. nomen reliqui quamuis singulare, cf Guil. Schulzius de nomin. propr. Lat. (comment. societ. litt. Gotting. n. s.* v 5*)* 242*;* Tetrinius *dett Vrsini* Crepereius Rocus *ci r (cf denarius* CIL ı 482*).* metrılıı *codd epist.* vıı 18,3, *ubi* M. Aemilii *Manutius cl Asconio p.* 32,13 *K.* au*dıuıſ—ſ*e,romae *ex* autdıuıſ feromae *A* (rom̄ *B)* fıl*one [ı] *AB* phılıone *V* 14 duoſ *V, rec A* illos duos *Ven* ~ duo *tbm; usus utrumque recipit* ılla *ex* ıllı *AV, ex* ılle *B* antıochoſ *pr B* 15 phılıonı *AVB sed media* ı *erasa AB; insiticium esse temere ci r* 16 nec**ſe [eſ] *V* 17 *cf p.* 33,21 cum et *Goerenzius m, et sane similia exempla praesto multa, compar nullum* hera͜chlẏtum, ẏ *ex* ı *pr, B* 18 antıochū + | contra, *in mg add* +̇ dıffe-rentē · | & ıtem an|tıochum · *A* dıfferentē *pr V* 20 conp*leref (u supra e) [u] *A*

disputatione consumpsimus. sed ea pars quae contra Philonem erat praetermittenda est; minus enim acer est aduersarius is qui ista quae sunt heri defensa negat Academicos omnino dicere; etsi enim mentitur, tamen est aduersarius lenior. ad Arcesilan Carneademque ueniamus.»

Quae cum dixisset, sic rursus exorsus est: «Primum mihi uide- 5 13
mini» (me autem nomine appellabat) «cum ueteres physicos nominatis facere idem quod seditiosi ciues solent cum aliquos ex antiquis claros uiros proferunt quos dicant fuisse populares, ut eorum ipsi similes esse uideantur. repetunt i a P. Valerio qui exactis regibus primo anno consul fuit, commemorant reliquos qui leges populares de prouocationibus tulerint cum consules essent; tum ad hos notiores, C. Flaminium, qui legem agrariam aliquot annis ante secundum Punicum bellum tr. pl. tulerit inuito senatu et postea bis consul factus sit, L. Cassium Q. Pompeium. illi quidem etiam P. Africanum referre in eundem numerum solent; duo uero sapientissimos et clarissimos fratres P. Crassum et P. Scaeuolam aiunt Tib. Graccho legum auctores fuisse, alterum quidem ut uidemus palam, alterum ut suspicantur obscurius. addunt etiam C. Marium; et de hoc quidem nihil mentiuntur. horum nominibus tot uirorum atque tantorum expositis eorum
se institutum sequi dicunt. similiter uos cum perturbare ut illi rem 14
p. sic uos philosophiam bene iam constitutam uelitis, Empedoclen

---

1 phil*onem [1] *AB* philionem *V* 2 ptermite*nda *pr ex* ~mittin~ *aut* ~mittan~ *B* acer, ace *in ras,* r *red A* 4 leuior *dett Ven* carnedemq· *pr V* 6 dixiss* (&.) *B* 7 noatis (·min), min *ex parte in ras, fuerit* noatis, *B* 10 reptunt *pr A* (ii) a *Dauisius* iam *AVB* iam a *dett Lambinus bm* enim a *r. cf de tota hac enumeratione Tusc.* I 48,116 ualerio (v) *AB* 11 leḡ *B* 12 tum ad hos notiores *scil. ueniunt, quod ipsum intercidisse uidebatur Kaysero (cf p.* 115,14. 151,15 *Tusc.* I 48,116 ueniunt inde ad propriora, *similia multa), sed uide Vahlenum ann. gymn. Austr.* XXIV 243 *s, qui confert de diu.* II 70,144 post idem ad Antiphontem, *Acad. p.* 60,20 inde ad iurgium; *cf p.* 105,17 *Maduigius de fin. p.* LXIX *ad p.* 316 13 agra*-riam [g] *A* ant̄ *B* 15 l· cassium quae pompeiū *A* ~cassiumq·~ *VB* 16 eundem (*) *A* duouero (s) *V, pr ut uid A* 17 *de permutatione in B facta uide praefationem* aiunt tib; graccho (v), *tum* v̄ *litura deletum et in exitu add* s *B* aiuntib (q:); gracchos, s *add V* aiuN̄. tiB. gracchos (*), N̄. tiB. in *ras sex fere litt,* s *add A* aiunt Ti. Graccho *tbmr* auctores legum *Ven mr* 18 ut uidemus *et* ut suspicantur *ex Gruteri et Guieti sententia del tb, defendit r: nam quod de Mario illi dicuntur nihil mentiri, non est cur putentur mentiri de reliquis omnibus* 19 metiuntur, *prior* t *ex* c *pr ut uid A* m&iuntur (n) *V* 21 simile*, e *ex* I [*ft* t] *A (*similiter *dett Ven* II*)* simile *VB* similes *dett probante Dauisio. apparet peccatum ab eo qui iungeret* institutum simile 22—*p.* 73,8 *cf p.* 56,3—10. 83,13. 107,1—7 22 uos *del ci Lambin, cf de leg.* III 2,5 ututuos (sic) *A* enpedoclen *AB* ~clem *V*

Anaxagoran Democritum Parmeniden Xeno*phanen*, Platonem etiam et Socratem profertis. sed neque Saturninus, ut nostrum inimicum potissimum nominem, simile quicquam habuit ueterum illorum nec Arcesilae calumnia conferenda est cum Democriti uerecundia. et tamen isti physici raro admodum, cum haerent aliquo loco, exclamant quasi mente incitati, Empedocles quidem ut interdum mihi furere uideatur, abstrusa esse omnia, nihil nos sentire nihil cernere nihil omnino quale sit posse reperire; maiorem autem partem mihi quidem omnes isti uidentur nimis etiam quaedam adfirmare plusque profiteri se scire quam sciant. 15 Quod si illi tum in nouis rebus quasi modo nascentes haesitauerunt, nihilne tot saeculis summis ingeniis maxumis studiis explicatum putamus? nonne cum iam philosophorum disciplinae grauissimae constitissent tum exortus est *ut* in optuma re p. Tib. Gracchus qui otium perturbaret sic Arcesilas qui constitutam philosophiam euerteret et in eorum auctoritate delitisceret qui negauissent quicquam sciri aut percipi posse. quorum e numero tollendus est et Plato et Socrates, alter quia reliquit perfectissimam disciplinam, Peripateticos et Academicos, nominibus differentes re congruentes, a quibus Stoici ipsi uerbis magis quam sententiis dissenserunt, — Socrates autem de se ipse detrahens in disputatione plus tribuebat is quos uolebat refellere; ita cum aliud diceret atque sentiret, libenter uti solitus est ea dissimulatione quam Graeci *εἰρωνείαν* uocant; quam ait etiam in Africano fuisse Fannius, idque propterea uitiosum in illo non putandum quod idem fuerit in Socrate.

---

1 ana*xagoran [g] x *red ut uid, A* parmeniden, *in priore* n *nescio quid cum ras corr B* Xenophanem Platonem *Victorius* xeno platonem *AVB, sed* xeno/· *et in mg add* /· phontē *V* 2 uīm *V* 3 ueterem *pr AVB* 4 arceſſilę *uel* ~le *B, pr AV* 5 hęrentaliquo|ålico [i] *ex* hęrent|alico *V* 6 inciuitati *AV* furere uideat̃, e uid *e corr et, praeter* e *ut uid, in ras;* e *quae sequitur ft ex* t *B* 8 reperire *corr* ~riri *B* mihi quidem omnes *a reliquis seiungit r speciose non uere, nam* maiorem partem *apparet esse* plerumque *non* plerosque, *et opponitur* raro admodum *u.* 5 10 se *om V* 10—12 *cf p.* 109,1—3 13 exortus *dett Rom* exorſuſ *AVB* ut *post* tum *add V, post* est *dett Ven* II 14 tib· *rad ex* tib; *B, ex* tibi *A* tibi *V* Ti. *tbmr* perturbar&ur *V* ſi *pr V* 15 ineorū *ft rad ex* me~ *A* auctoritatē *A* ~tem *V* delitesceret *Ven m* 16 aut *ex* ut *B* 21 tribuebat hiſ *AV* tribu*e batiſ [a] (h *pr) B* aliud atq·, *in mg Δ* cognoſcenſ (ſcer& *supra*) *V* dicer& *ex* ~re *B* 22 est *dett Rom* ·ēēt· *A* e& *VB* graeciIronian, *prior* i *red ut uid,* I *e corr uel add A* greci ironiaN *corr* grę~ *V* graeci* ironian *ex* ~cii ron~ *B* in omni oratione simulatorem, quem *εἴρωνα* Graeci nominarunt, Socratem accepimus *de off.* I 30,108; *cf Hirzelius quaest.* II 1,365 23 a*it *ex* aut *A* fan|niuſ (·p· *supra*) *B.* *cf de orat.* II 67,270 *Brut.* 87,299

Sed fuerint illa uetera si uoltis incognita: nihilne est igitur actum, quod inuestigata sunt, posteaquam Arcesilas Zenoni ut putatur obtrectans nihil novi reperienti sed emendanti superiores inmutatione uerborum, dum huius definitiones labefactare uolt, conatus est clarissimis rebus tenebras obducere. cuius primo non admodum probata ratio (quamquam floruit cum acumine ingeni tum admirabili quodam lepore dicendi) proxime a Lacyde solo retenta est, post autem confecta a Carneade. qui est quartus ab Arcesila; audiuit enim Hegesinum, qui Euandrum audierat, Lacydi discipulum, cum Arcesilae Lacydes fuisset. sed ipse Carneades diu tenuit, nam nonaginta uixit annos, et qui illum audierant admodum floruerunt. e quibus industriae plurimum in Clitomacho fuit (declarat multitudo librorum), ingenii non minus in Hagnone, in Charmada eloquentiae, in Melanthio Rhodio suauitatis; bene autem nosse Carneaden Stratoniceus Metrodorus putabatur. iam Clitomacho Philo uester operam multos annos dedit; Philone autem uiuo patrocinium Academiae non defuit. Sed quod nos facere nunc in[e]gredimur, ut contra Academicos disseramus, id quidam e philosophis et ii quidem non mediocres faciundum omnino non putabant, nec uero esse ullam rationem disputare cum iis qui nihil probarent, Antipatrumque Stoicum qui multus in eo fuisset reprehendebant; nec definiri aiebant necesse esse quid esset cognitio aut perceptio aut, si uerbum e uerbo uolumus, con-

(margin: 6 16 beside line 1; 17 beside line 15)

1 ueteribus *Bentleius tbm, sed* incognita *sunt quae non certa ratione sunt perquisita, significatione ducta ab usu iudiciario; cf p.* 54,16. 57,1. 76,5. 99,1. 6. 103,19. 146,7. 148,10 *de diu.* II 14,33 *al.* uetera *de nat. d.* III 32,80 2 inuestigatum est *Ven; uide Maduigium emend.* 127 *ss* acerſılaſ *A* 3 obtractanſ *V* NOUI *e corr manu antiquissima (*N *dimidia cum* o *et* u *dimidia cum* ı *in ras) A* emendandıſ ſuperıoraſ *pr B* 3 ınmutatıone *corr* ∼neſ *AB* 4 ꝺum *ex* ın *pr ut uid A* 6 cum *corr* tum *V* 7 ſole *pr V* 8 confecta *dett Manutius* conficta *AVB* 9 hegeſſın*ū *ex* ∼ımū *B* egeſınum *V* 11 quıllū *A* 13 Hagnone *Christius, cf Academicorum index Herculanensis* 23,4 *p.* 84 *Mekleri Zellerus de philos. Graec.* III 1,525 *n. ed.* III hạc (o *supra*) ~~nomıe~~ (quam *supra*) *B* hac NONNE *V* hạcquam (o *supra*), quam *in ras* VI *uel* VII *litt A* Aeschine *r cum Dauisio cl de orat.* I 11,45, *ubi quod Hagnon non commemoratur, ne Melanthius quidem* ın**|char mada *(ex* charmada *cum ras pr)* eloquentıae *V* ın carmade loquentıae *corr* ın carneadę eloquentıae *A* 14 melanthıo, nt *ft ex* m, hıo *in ras A* rodıo *AB, pr V* carneadem *V* carneadeN, leN *in ras paulo ampliore A* carneadenſ tratonıceuſ *corr* ∼den* ſtr∼ *B* 15 clıtomacho *sed prima litterae* m *hasta del ut uid A* phıl*o [ı] *B* 16 phılıone *sed posterior* ı *paene erasa B* uıuo *ex* ∼uı *A* 17 quoſ (δ *supra*) *pr nisi fallor A* ınegredımur *corr* ıngr∼ *B*, ın*gr∼ *A* ıngredımur (ag *supra*) *V* et *pr AV* 18 quıdam (* *supra*) [*fuerit* e] *ex* quadam *A* et *red uid A* hı *V* facıundū** *ex* facıunt dū *ut uid, certe fuit* ∼nt∼ *A* facıunt dum *ex* facıum dum *ut uid V* 19 uero*, o *e corr A* uerū *VB* uerum enim *Ven* enim *dett Goerenzius; cf p.* 53,20 *Tusc.* I 24,57 *ex.* 20 cū*ııſ, ū *et* ı *red ut uid,* ȷ *add A* cum hıſ, h *lineola transuersa deleta, postea ipsa lineola erasa V* 21 fuıſſe *pr B* agebant *pr B* NeceſſeeſſE *in ras x fere litt A* 22 aut *prius add B*

prehensio, quam κατάληψιν illi uocant; eosque qui persuadere uellent esse aliquid quod conprehendi et percipi posset inscienter facere dicebant, propterea quod nihil esset clarius ἐναργείᾳ — ut Graeci, perspicuitatem aut euidentiam nos si placet nominemus fabricemurque si opus erit uerba, ne hic sibi» (me appellabat iocans) «hoc licere soli putet — sed tamen orationem nullam putabant inlustriorem ipsa euidentia reperiri posse, nec ea quae tam clara essent definienda censebant. alii autem negabant se pro hac euidentia quicquam priores fuisse dicturos, sed ad ea quae contra dicerentur dici
18 oportere putabant, ne qui fallerentur. plerique tamen et definitiones ipsarum etiam euidentium rerum non inprobant: et rem idoneam de qua quaeratur et homines dignos quibuscum disseratur putant. Philo autem dum noua quaedam commouet, quod ea sustinere uix poterat quae contra Academicorum pertinaciam dicebantur, et aperte mentitur ut est reprehensus a patre Catulo, et ut docuit Antiochus in id ipsum se induit quod timebat. cum enim ita negaret quicquam esse quod conprehendi posset (id enim uolumus esse ἀκατάληπτον), si illud esset, sicut Zeno definiret, tale uisum (iam enim hoc pro φαντασίᾳ uerbum satis hesterno sermone triuimus) — uisum

---

ACADEMICVS III

4 *Quintilianus inst. or.* VI 2,32 insequitur ἐνάργεια, quae a Cicerone inlustratio et euidentia nominatur. *cf Krischius p.* 185 *(59), de inlustratione u.* 6 *part. or.* 6,20 16 *ss Augustinus c. Acad.* II 5,11 sed uerum non posse comprehendi ex illa Stoici Zenonis definitione arripuisse uidebantur, qui ait id uerum percipi posse quod ita esset animo impressum ex eo unde esset ut esse non posset ex eo unde non esset

---

1 qua(N)**catalempſın*ȷllı *ex* quāquatalempſimıllı *B;* catalempſın *etiam AV, cf p.* 54,8 2 alıquod *A* alıqđ *VB, cum ras corr* ~q(1)d *F* 3 clarıuſ ſenerge aut *pr AVB, corr* ~gea*ut *A* ~ge‿a·ut *B, similiter V, sed in hoc correctionis signa erasa;* enarigia *Ven* II 4 euınden‿tıam *B* 5 ne *dett Rom Ven* nec *AVB* 6 putet soli *Rom mr* rationem *Dumesnilus nou. ann.* CXV 760*; uide p.* 89,13 *de re p.* I 24,38 7 reperıre *A* 8 cenſebant, c *in ras pr ex* cl *uel* d *ut uid,* b *ex* r *V* cenſ(v)erant *AB* negebant *pr B* pro(h)ace‿uıdentıa, h *add pr,* p *cum ras ex* b *B* 9 ad *om V* dıcerentur|, r *extrema red opinor A* 10 *ɴequı*fallerent**, ɴe *in ras* IV *litt* [p *ut uid*] f *incertum ex* ſ *corr an red* [ur] *A* ɴequıfallerentur, ı *red uid,* f *ex* ſ *V* 11 euıdentıū *corr* ~tıā, *sed illud restitutum radendo V* 15 Catuli *ex 'antiquo libro' Manutius, et solet sane* Catulus pater *dicere, nam p.* 8,9 *suam rationem habet* 17 aca*talēpton *A* acatalempton *VB (cf u.* 1*)* καταληπτόν *Ald Turnebus aduers.* VII 1 *b. scribit quasi posuerit* omnia incomprehensibilia esse*, fere ut de nat. d.* III 39,92 nihil esse quod deus efficere non possit, et quidem sine labore ullo *quasi scripserit* omnia deum efficere posse*, uel ut de re p.* II 4,9 nulli erant antea maritumi praeter Etruscos et Poenos, alteri mercandi causa latrocinandi alteri *haec extrema non congruunt cum prioribus nisi sic fere conformatis* soli maritumi erant Etrusci et Poeni 19 fantaſia *AVB* *Diog. Laert.* VII 50 *(cf* 46*)* νοεῖται δὲ ἡ φαντασία ἡ

igitur inpressum effictumque ex eo unde esset quale esse non posset ex eo unde non esset (id nos a Zenone definitum rectissime dicimus; qui enim potest quicquam conprehendi, ut plane confidas perceptum id cognitumque esse, quod est tale quale uel falsum esse possit) — hoc cum infirmat tollitque Philo iudicium tollit incogniti et cogniti; ex quo efficitur nihil posse conprehendi. ita inprudens eo quo minime uolt reuoluitur. Quare omnis oratio contra Academiam suscipitur a nobis, ut retineamus eam definitionem quam Philo uoluit euertere; quam nisi optinemus, percipi nihil posse concedimus.

Ordiamur igitur a sensibus; quorum ita clara iudicia et certa sunt, 7 19
ut, si optio naturae nostrae detur et ab ea deus aliqui requirat contentane sit suis integris incorruptisque sensibus an postulet melius aliquid, non uideam quid quaerat amplius. nec vero hoc loco expectandum est dum de remo inflexo aut de collo columbae respondeam; non enim is sum qui quidquid uidetur tale dicam esse quale uideatur; Epicurus hoc uiderit et alia multa. meo autem iudicio ita est maxima in sensibus ueritas si et sani sunt ac ualentes et omnia remouentur quae obstant et inpediunt. itaque et lumen mutari saepe uolumus et situs earum rerum quas intuemur, et interualla aut contrahimus aut diducimus, multaque facimus usque eo dum aspectus ipse fidem faciat sui iudicii. quod idem fit in uocibus in odore in sapore, ut nemo sit nostrum qui in sensibus sui cuiusque generis iudicium requirat acrius. adhibita uero exercitatione et arte, 20
ut oculi pictura teneantur aures cantibus, quis est quin cernat quanta

ἀπὸ ὑπάρχοντος κατὰ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένη καὶ ἐναποτετυπωμένη καὶ ἐναπεσφραγισμένη, οἵα οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος; cf Sextus hypot. II 4 *adu. math.* VII 248. 426 *al., infra p.* 109,13 *ss (Zeno* 59 *Arn.)*

1 effictumque *dett Ven* II effectum que *A* ~quae *V* ~q; *B, quod etsi nonnumquam rectene corrigatur ambigi potest (uelut p.* 48,5 *Caes. de b. G.* VII 22,1, *cf de nat. d.* I 23,65 *Bonnelli lexicon Quintilianeum s. u.), tamen et hoc loco et p.* 109,14 *Graecum exemplum uix sinit dubitari, uide Tim.* 10,34 unde ēē *B, corr* ~ ēēt *AV* 1 *et* 2 quod *pro* unde *Lambinus cl p.* 109,13. 16 *s; sed uide Augustinum supra, itaque Ciceronem ait Maduigius de fin.* V 26,76 *id scribere debuisse, non scripsisse, quod Lambinus posuit, r autem partem tantum definitionis posuisse; mihi uid ὑπάρχον intellexisse quasi esset τὸ ὑποκείμενον* 3 pceptā *corr* ~tv̄ *non deleta* a *V* 6 et**cognıtı, c *in ras A* 8 reteneamuſ *pr AV* re*|teneamuſ [*ft* c] *corr* ~tjn~ *B* 10 quarū *pr A* 13 ne *A* 14 inflexu (o *above* u) *V* 15 non*e—nī*jſ ſum *ex* nonne nımıſ ſum (n *red) A* non enım*ıſ,ſum [m] *B* q (ı *above*) *add A* uıdeatur *B* uıdetur (a· *above*) *A*; *cf p.* 14,13 16 *Єpıcuruſ [*punctum opinor*] Є *ex* e *A* me *pr V* 17 *jta *ex* ıſta *ut uid A* ıſta *V* 20 aut deducımuſ· multaq: facımuſ *in mg add V* eodem *pr V* 22 qui·ın (n *above*) *F* cujuſ quae, j *in ras, fuit* c *uel* o, *etiam prior hasta litterae* u *ft add, ut fuerit* cuoıſ~ *A* 24 & (u *above*) oculı *V* et~ *A* &~ *B*; *an* si ei oculi? pıctu|ra teneantur, a tenea *red A* ut oculi . . . cantibus *ex Dauisii suspicione del tbm, defendit post Ernestum r* qui*n̄cernat, n̄ *e corr, fuisse uid* quıncernat *A* quın cernet *corr* quı/n̄ ~ *rec V*

uis sit in sensibus. quam multa uident pictores in umbris et in eminentia quae nos non uidemus; quam multa quae nos fugiunt in cantu exaudiunt in eo genere exercitati, qui primo inflatu tibicinis Antiopam esse aiunt aut Andromacham, cum id nos ne suspicemur quidem. nihil necesse est de gustatu et odoratu loqui, in quibus intellegentia etsi uitiosa est quaedam tamen. quid de tactu et eo quidem quem philosophi interiorem uocant aut doloris aut uoluptatis, in quo Cyrenaici solo putant ueri esse iudicium, quia sen-
(21) tiatur — potestne igitur quisquam dicere inter eum qui doleat et inter eum qui in uoluptate sit nihil interesse, aut ita qui sentiet non
21 apertissime insaniat? Atqui qualia sunt haec quae sensibus percipi dicimus talia secuntur ea quae non sensibus ipsis percipi dicuntur sed quodam modo sensibus, ut haec: 'illud est album, hoc dulce, canorum illud, hoc bene olens, hoc asperum': animo iam haec tenemus conprehensa non sensibus. 'ille' deinceps 'equus est, ille canis'. cetera series deinde sequitur maiora nectens, ut haec quae quasi expletam rerum conprehensionem amplectuntur: 'si homo est, animal est mortale rationis particeps'. Quo e genere nobis notitiae rerum inprimuntur, sine quibus nec intellegi quicquam nec quaeri *nec* dis-
22 putari potest. quod si essent falsae notitiae (ἐννοίας enim notitias appellare tu uidebare) — si igitur essent eae falsae aut eius modi

---

1 multı *V, pr B;* multa uıdent pıctoreſ *praeter* mul *red, ut incertum sit fueritne primitus* multa *an* multı *A* 2 nos *prius om V* fu~~ıun~~ [giunt] *(uel fuerit* fıuun, *non fuit* fuıuı *neque* fuum*) B* 3 ınflatu*tȷ bıcınıſ *(posterior* t *ex parte in ras) nisi fallor ex* ınflatutı uıcınıſ *B* ınflatu|ụtı‿bıcınıſ, *prior* u *add,* ıſ *in ras, rec V* 4 antıopaṃ *punctum nescio an casu factum V* 5 quıdenıhıl *pr B* deguſtau& *pr B* loquı****|ın *B* 6 uitiosa] obtusior *Schuetzius* uilior *b. cf de nat. d.* ıı 58,146 quıꝺe *pr A* 8 cui assentiantur *Guietus* cui assentiamur *Dauisius* cui adsentiatur *passiue (cf p.* 87,8*) Maduigius emend.* 31 *bm* quia sentiat *(scil.* tactus*) ci Faber. nihil mutandum iudico cum Orellio et r, siue cum hoc interpreteris* δι' αὐτὸ τὸ πεπονθέναι *siue sentiri intellegas dolorem aut uoluptatem; quamquam dubites an interciderit* id unum *uel* solo illo, *cf p.* 108,11. 150,19 *Sextus adu. math.* vıı 191 φασὶν οὖν οἱ Κυρηναικοὶ κριτήρια εἶναι τὰ πάθη καὶ μόνα καταλαμβάνεσθαι καὶ ἀδιάψευστα τυγχάνειν, τῶν δὲ πεποιηκότων τὰ πάθη μηδὲν εἶναι καταληπτὸν μηδὲ ἀδιάψευστον 9 quı doleat et ınter eū *in mg add V* 10 ıta quı* [ſ] *AB* ~quıſ *V* ſentıeṇt *B* sentiat *dett Ald m. simile de fato* 8,15 *med.* 14 olenſ* [ı] *B* hoc ſperum *pr A* 15 ılla d~ *pr B* 16 ſer*ıeſ *ex* ſenıeſ *ut uid B* ut haec *post* amplectuntur *transponebat Walkerus* 17 rerū com[he]prenſionem amplectuntur, *lineola add, uerbum medium in ras paulo ampliore,* a *red A* 18 ratıonıſ *in mg add V* 19 dıſputarı[.ue] *ABtbmr* aut|dıſputarı, aut *in mg add V.* nec *addidi cl de nat. d.* ı 16,43 20 notıcıæ* ·/appellare|**tu, æ *ex* a [ſ *corr* e *ut uid*] [cı *uel* eı], *in mg* ·/ennoeaſ enım| notıtıaſ *B* ennaeaſ *(posterioris* e *pars superior utrum e corr an red incertum in loco paene euanido; certe* o *non uidetur fuisse) A* enno eaſ *V* 21 eſſent*eae falſę, ea *in ras A* ~ea e/falſae *V* eſſent* eae ~ *ex* ~nte ae ~ *B* essent hae ~ *Ven r*

uisis inpressae qualia uisa a falsis discerni non possent, quo tandem his modo uteremur, quo modo autem quid cuique rei consentaneum esset quid repugnaret uide*re*mus? Memoriae quidem certe, quae non modo philosophiam sed omnis uitae usum omnesque artes una maxime continet, nihil omnino loci relinquitur. quae potest enim esse memoria falsorum, aut quid quisquam meminit quod non animo conprehendit et tenet? Ars uero quae potest esse nisi quae non ex una aut duabus sed ex multis animi perceptionibus constat; quam si subtraxeris qui distingues artificem ab inscio: non enim fortuito hunc artificem dicemus esse illum negabimus, sed cum alterum percepta et conprehensa tenere uidemus alterum non item. cumque artium aliud eius modi genus sit ut tantum modo animo rem cernat, aliud ut moliatur aliquid et faciat, quo modo aut[em] geometres cernere ea potest quae aut nulla sunt aut internosci a falsis non possunt, aut is qui fidibus utitur explere numeros et conficere uersus; quod idem in similibus quoque artibus continget, quarum omne opus est in faciendo atque agendo. quid enim est quod arte effici possit nisi is qui artem tractabit multa perceperit?

Maxime uero uirtutum cognitio confirmat percipi et conprehendi 8 23
multa posse. in quibus solis inesse etiam scientiam dicimus, quam nos non conprehensionem modo rerum sed eam stabilem quoque et immutabilem esse censemus, itemque sapientiam artem uiuendi, quae ipsa ex sese habeat constantiam; ea autem constantia si nihil habeat percepti et cogniti quaero unde nata sit aut quo modo. quaero etiam ille uir bonus, qui statuit omnem cruciatum perferre, intolerabili

1 dıſcernı] *ex* ∼ne *B;* dıſcernı n̄poſſent, nı n̄ *e corr, quid fuerit incertum in loco euanido A* q*o** tandem, o *add,* t *e corr aut red, puto fuisse* qđ t∼ *A* 2 iis *tbmr* aut̄ *ex* aut *B* re*ı [g] *B* conſentaneū, *lineola add, post* u *ft* ſ *erasa A* 3 uıdemuſ *V, pr AB* quæ *ex* qua *AV* 4 omnıſ uıtae *AVB nisi quod* ſ *add uid in V;* omnem uitae usum *Walkerus tm* omnes *(uel* ∼nis, *sed ut sit quartus casus)* uitae usus *Bremius br. omnem uitam tam saepe dicit Cicero, ut uix liceat dubitari* om̄ſ quı *A,* omnıſ quı *V,* omneſ quı *B, in omnibus corr* que; *ft fuit* omnisque uno *V* 8 aut *ex usu Ciceronis B* et *Vtb, corr* aẹ̌t *A* aut ex duabus *Ven* ıı, *cf p.* 41,6 quam *perceptionem dici (cf u.* 10*) recte scripsit Maduigius emend.* 139, *cf idem de fin.* ıı 19,61, *cui non recte obloquitur r, p.* 53,4; quas *Walkerus b* 10 dıcem̉ *ex* ∼m *B* negauımuſ *pr AVB* 11 uidebimus *Lambinus* 13 alıquo & *V* aut* [ē] *A* autem *V* aut̄ *B, cf u.* 2 geom&reſ *ex* ∼rıſ *V* geometrıſ *AB (in hoc* ſ *et* c *quae sequitur e corr pr)* 14 |aut *prius ex* |ut *A* falſıſ, ıſ *ft e corr V* 17 poſſet *AB, pr V* 19 uirtutū, ū *in ras rec, uid fuisse* ∼tıſ *A* 20 in quibus *i. e. in percipiendo et comprehendendo; eo enim quae sequitur disputatio spectat omnis* 20—22 *cf p.* 54,14 21 non *add rec A* 21. 22 &ımmutabılem *ex* &ıām̄mut∼ *B* *Sextus hypot.* ıı 214 ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη βέβαιόν τι καὶ ἀμετάπτωτον πρᾶγμα εἶναι θέλει; *cf Tim.* 3,8 23 ſeſe *AB* ſe *V* 24 p̱ceptı *media euanida, ut fueritne* p *incertum sit A* nacta *AB* ne*a*cta *V*

dolore lacerari potius quam aut officium prodat aut fidem, cur has sibi tam graues leges inposuerit, cum quam ob rem ita oporteret nihil haberet conprehensi percepti cogniti constituti: nullo igitur modo fieri potest ut quisquam tanti aestimet aequitatem et fidem, ut eius conseruandae causa nullum supplicium recuset, nisi is rebus adsensus
24 sit quae falsae esse non possint. Ipsa uero sapientia si se ignorabit sapientia sit necne, quo modo primum obtinebit nomen sapientiae? deinde quo modo suscipere aliquam rem aut agere fidenter audebit, cum certi nihil erit quod sequatur? cum uero dubitabit quid sit extremum et ultimum bonorum, ignorans quo omnia referantur, qui poterit esse sapientia? atque etiam illud perspicuum est, constitui necesse esse initium quod sapientia cum quid agere incipiat sequatur, idque initium esse naturae accommodatum. nam aliter adpetitio (eam enim uolumus esse *ὁρμήν*, qua ad agendum impellimur et id adpe-
25 timus quod est uisum) moueri non potest. illud autem quod mouet prius oportet uideri eique credi; quod fieri non potest, si id quod uisum erit discerni non poterit a falso. quo modo autem moueri animus ad adpetendum potest, si id quod uidetur non percipitur adcommodatumne naturae sit an alienum? itemque, si quid officii sui sit non occurrit animo, nihil umquam omnino aget, ad nullam rem umquam inpelletur, numquam mouebitur. quod si aliquid aliquando acturus est, necesse est id ei uerum quod occurrit uideri.

26 Quid quod, si ista uera sunt, ratio omnis tollitur quasi quaedam lux lumenque uitae: tamenne in ista prauitate perstabitis? nam quaerendi initium ratio attulit, quae perfecit uirtutem, cum esset ipsa ratio confirmata quaerendo; quaestio autem est adpetitio cogni-

---

4 aeſtımat *V, pr AB* 5 nıſı hıſ *AV* (nıſı) *ıſ *ex* nıſ *B* 6 possunt *Ven* ſıſeıgnorabıt | ſapıentıa *in mg add A* 7 primum quo modo *ci Lambin, sed cf de off.* ɪɪɪ 33,117 nam ubi primum prudentiae locus dabitur? *accus.* ɪɪ 18,44 quare enim primum ille adesse noluit . . . deinde tu cur . . . iudices alios sortitus es? nomeɴ, me *in ras,* ɴ *ex* e, *fuisse uid* nomıne *B* 8 deın *B* 9 dubıtauıt *V, pr AB* extremum, t *in ras paulo maiore, quid fuerit obscurum B* 12 neceſſe, eſ *in ras A* 19 offıcı *A* offıcıı *VB* 20 nıhıl*ūquā [l] *A* 21 nū mouebıtur? *(om* quam*) V* 23 quıdqđ, *sed* quıd *linea del rec, V* quid si, si *ci Wichertus 'die lateinische Stillehre' p.* 72, *quia id usu Ciceronis flagitetur; qui usus mihi non is uidetur esse qui exceptionem non admittat. post* uitae *u.* 24 *lenius incidunt tb* ista *non quae modo dixit Lucullus sed quae aduersarios fecit statuere* 24 dux lumenque *Bentleius,* quoddam decus lumenque *ci r non melius; rationem dici arbitror et uitae lucem adferre et ipsam quam maxime in uita lucere* p*ſtabıtıſ [ẹ *ut uid*] *A* p**ſtabıtıſ [ae] *B* 25 perfıcıt *prior* ı *corr* e, *posterior primum corr* e, *deinde cum ras restituta* ı *V* perficit uirtutem, cum est ipsa *Christius* 26 ratio *ut p.* 80,3 *addendum ita hic delendum censet Reitzensteinus* ē* [&?] *B* cognıtıonıſ.*quaeſtıonıſq. ÷fınıſ, (quæ ē) *superscripta paene erasa, illa* quaeſt *et reliqua e corr atque praeter* ~ıſ *in ras*

tionis quaestionisque finis inuentio; at nemo inuenit falsa, nec ea quae incerta permanent inuenta esse possunt, sed cum ea quae quasi inuoluta ante fuerunt aperta sunt, tum inuenta dicuntur: sic et initium quaerendi et exitus percipiundi et conprendendi tenet. itaque argumenti conclusio, quae est Graece ἀπόδειξις, ita definitur: ratio quae ex rebus perceptis ad id quod non percipiebatur adducit. quod 9 27
si omnia uisa eius modi essent qualia isti dicunt, ut ea uel falsa esse possent neque ea posset ulla notio discernere, quo modo quemquam aut conclusisse aliquid aut inuenisse dicemus, aut quae esset conclusi argumenti fides? ipsa autem philosophia, quae rationibus progredi debet, quem habebit exitum? sapientiae uero quid futurum est, quae neque de se ipsa dubitare debet neque de suis decretis (quae philosophi uocant δόγματα), quorum nullum sine scelere prodi poterit; cum enim decretum proditur lex ueri rectique proditur, quo e uitio et amicitiarum proditiones et rerum publicarum nasci solent; non potest igitur dubitari quin decretum nullum falsum possit esse sapientis *ne*que satis sit non esse falsum sed etiam stabile fixum ratum esse debeat, quod mouere nulla ratio queat. talia autem

---

(*agnoscebam* ſ *inter* a *et* e, *et ab altero* ıſ *usque ad* ɴ *haec* ſq fınıſ, *ut coniciam primo fuisse quae scripsi cum A) B* cognıtıonıſ quaeſ|ſtıonıſ que eſt fınıſ (ſ *in initio uersus add) V*

1 necta *pr V* 2 pmanent*[ı] *B* 3 ınuoluptate fuerunt, *in intercolumnio* ·f· lun *V* ınuoluta** fuerunt, ta *in ras, in qua extrema agnoscebam* e, *in prima potest fuisse* p *Atbmr* ınuoluta*fuerant*****, *inde a* t *priore ita partim in ras partim add B, ut post* u *mediam agnoscatur* p, *in extremo* erunt *et credi possit fuisse olim* ınuoluptate an̄ fuerunt *recipiendumque duxerim quod ci t* 4 pcıpıundı&cōprehenδeɴten& (e, δı *supra*), & ... ɴ (δı *supra*) *a corr,* cōpr *et* hendeı *in ras, fuit* &p̄dendı, *nisi quod* & *incertum B* conp̄dendı *A* conp̄hen|dendı, hen *add V* ten&.⁷ ıtaq; argum̄tı *B* tenet; (Itaq· *supra*) argumentı *A* tenet argamentı (v *supra*) *V.* *et* itaque *recepi cum r, quod paene necessarium est ad nexum sententiarum, et* tenet *tenui cum Guieto, et rationem tenere puto satis intellegi in hoc loco quo de ipsa ratione agitur; quod cui secus uideatur is* ratio *inserat post* sic *cum Walkero (nam* exitum *scribere cum Lambino uix necesse est);* tenetur. argumenti *Bentleius tbmr* comprendendi facultate tenetur. ~ *Arnimius Chrysipp. fr.* 103 5 apodıxıſ *AVB* 6 ex *ex* et *A* pcıpıebatur ratıo adducıt, ur *e corr pr B* 7 ıſtı *rad ex* ~a *A* ıſta *V, pr B* 8 notio] ratio *Arnimius Chrysipp. fr.* 111; *uide p.* 83,22 9 diceremus *dett Rom tbmr temere ut opinor, quoniam nunc iudicandum est qui olim fieri potuerit ut quisquam inueniret aliquid, si uera uisa a falsis nulla posset notio discernere, et poterat pergere* aut quam esse conclusi argumenti fidem *uel rursus ad haec conformare illa sic* quo modo quisquam aut conclusisset aliquid aut inuenisset, *sed maluit uariare orationem, ut uariauit deinceps cum* quem habebit exitum *posuit et reliqua, non* haberet *nec* habere dicemus ēet *ex* ēē *A* 11 debet (* *supra*) *ex* ~t̃ *B* 12 quam oneq· *pr V* 13 dogmata *AB* doc~ *V; cf p.* 81,13; 146,6. 8 *de fin.* ıı 32,105 14 uera *sed rad* a *in* ı *mutari coepta B* 16 Non* *ex* Nom *V* 17 ſapıentıſ neq;, neq; *in ras* v *fere litt rec A* ſapıentıſq· *V* ſapıentıſ quae *B* ſatıſıt *pr V*

neque esse neque uideri possunt eorum ratione qui illa uisa e quibus
28 omnia decreta sunt nata negant quicquam a falsis interesse. Ex hoc illud est natum quod postulabat Hortensius, ut id ipsum saltem perceptum a sapiente diceretis, nihil posse percipi. sed Antipatro hoc idem postulanti, cum diceret ei qui adfirmaret nihil posse percipi [consentaneum esse] unum tamen illud dicere percipi posse consentaneum esse, ut alia non possent, Carneades acutius resistebat. nam tantum abesse dicebat ut id consentaneum esset, ut maxime etiam repugnaret. qui enim negaret quicquam esse quod perciperetur, eum nihil excipere; ita necesse esse ne id ipsum quidem, quod
29 exceptum non esset, conprendi et percipi ullo modo posse. Antiochus ad istum locum pressius uidebatur accedere. quoniam enim id haberent Academici decretum (sentitis enim iam hoc me δόγμα dicere), nihil posse percipi, non debere eos in suo decreto sicut in ceteris rebus fluctuari, praesertim cum in eo summa consisteret: hanc enim esse regulam totius philosophiae, constitutionem ueri falsi cogniti incogniti; quam rationem quoniam susciperent docereque uellent quae uisa accipi oporteret quae repudiari, certe hoc ipsum, ex quo omne ueri falsique iudicium esset, percipere eos debuisse; etenim duo esse haec maxima in philosophia, iudicium ueri et finem bonorum, nec sapientem posse esse qui aut cognoscendi esse initium ignoret aut extremum expetendi, ut aut unde proficiscatur aut quo perueniendum sit nesciat; haec autem habere dubia nec is ita confidere ut moueri non possint abhorrere a sapientia plurimum. hoc igitur modo potius

---

1 ratıone quı,ılla uıſam ạequıb; *V* ratıoneq[1] ılla uıſa equıb;, *duo* q *red ut uid, interiecta in ras x fere litt,* [1] *add A* ratıonẽ quıȷlla uıſa****e quıb; *ex* ratıonē quıılla uıſẹqub; quıb; *ut uid B* 2 negant* [a?] *B* 3 utıdıpſū *praeter* pſū *in ras A* 4 dıcer&hıſ *V* ante patro *pr A. cf p.* 129,15 *(fr.* 21 *Arn.)* 5 quı *corr* que *AVB* poſ|poſſe, *om* percipi *B* 6 consentaneum esse *hoc loco, ubi om M, anticipatum puto cum tbmr ex u.* 7 *propter proximorum similitudinem,* posse percipi *et* percipi posse*; alterum del Manutius* dıcere *corr* ~ret *rec V* 7 accıuſ *pr A* 8 uteı,con|ſentaneum *V, unde* ut id ei *Lambinus,* utei *deleto* id *t; sed mente aberrasse uidetur librarius ad u.* 5 ēē *B* 10 qđceptū *B* 11 poſſe *corr* poſſet *V* poſſem *B* 13 dogma *V, ex* ~m€ *ft pr A, ex* docma *B; cf p.* 80,12 15 fluc|ctuarı[e], |c *add V. actiuum praetulit r, deponenti enim primum Liuium usum esse, quae ratio admodum incerta est; Cicero* fluctuat *scripsit ad Att.* II 12,3 eo* [ſ] *B* 17 docereque *et quae secuntur suo more uituperat Hauetus albi Herwerdeniani p.* 88 17. 18 quae uisa accipi *t* quaeuıſaccıpı* [o *ut uid*] *A* ~pıọ *V* ~pı *B* 18 et quae *N Ven t sed hic dubitans ipse* ex**quo [ın] *B* 21 ēē *posterius erasum A, del bm; cf p.* 52,5 *Stangelius Tullian.* 58 ınıtıum *cum ras ex* mıttum *ut uid V* 22 expetentı *pr B* 23 dubıa|*necȷıſ *ex* dubı|anecuſ *uel* ~uıſ *ut uid B;* hıſ *A* ıſ *V* 24 poſſunt *sed prior hasta litterae* u *eradi coepta B* possit *scil. sapiens Walkerus, sed uide p.* 80,18

erat ab his postulandum ut hoc unum saltem, percipi nihil posse, perceptum esse dicerent. Sed de inconstantia totius illorum sententiae — si ulla sententia cuiusquam esse potest nihil adprobantis — sit ut opinor dictum satis.

Sequitur disputatio copiosa illa quidem sed paulo abstrusior — 10 30 habet enim aliquantum a physicis, ut uerear ne maiorem largiar ei qui contra dicturus est libertatem et licentiam; nam quid eum facturum putem de abditis rebus et obscuris, qui lucem eripere conetur? — sed disputari poterat subtiliter quanto quasi artificio natura fabricata esset primum animal omne deinde hominem maxime, quae uis esset in sensibus, quem ad modum prima uisa nos pellerent, deinde adpetitio ab his pulsa sequeretur, tum ut sensus ad res percipiendas intenderemus. Mens enim ipsa, quae sensuum fons est atque etiam ipsa sensus est, naturalem uim habet, quam intendit ad ea quibus mouetur. itaque alia uisa sic arripit ut iis statim utatur; alia quasi recondit, e quibus memoria oritur; cetera autem similitudinibus construit, ex quibus efficiuntur notitiae rerum, quas Graeci tum *ἐννοίας* tum *προλήμψεις* uocant; eo cum accessit ratio argumentique conclusio rerumque innumerabilium multitudo, tum et perceptio eorum omnium apparet et eadem ratio perfecta his gradibus ad sapientiam peruenit. ad rerum igitur scientiam uitaeque constantiam 31 aptissima cum sit mens hominis amplectitur maxime cognitionem et istam *κατάλημψιν*, quam ut dixi uerbum e uerbo exprimentes

2 ſede ın conſtantıa *V* 3 sit] est *Ernestus tb, sed cf mr, Muellerus nou. ann.* cvii *(*1873*)* 351 *n.* 11, *ad Seyfferti Laelium p.* 346*; Tim.* 10,37 4 uıctū *pr B* 6 largıareı *ex* ~re *A* largıar*eı *ex* ~r& *B* 7 quıdem (v *supra*) *B* 8 &*obſcurıſ [t] *B* conet̃ *ex* coner *A* lucem in rebus clarissimis eripere *Passeratius, possis addere* soli *uel* diei, *cf Otto de prouerbiis n.* 1663*; sed Faber attulit de nat. d.* i 3,6 eam philosophiam quae lucem eriperet et quasi noctem quandam rebus offunderet *et uide p.* 79,24. 100,3. 126,17 11 ſentıb; *pr B* primo *ex Lambini coniectura m* primum *dett tbr; cf Tim.* 14,51 *de nat. d.* ii 12,33. 19,49 *Seneca de benef.* i 11,1 prima demus necessaria, deinde utilia, deinde iocunda, utique mansura, *ubi item* primum *edunt cum uno codice non optimo; uide etiam epist.* vii 16,1 eos *Lambinus, cf Vahlenus de leg. p.* 100,2 14 ipse *Ernesto auctore (qui etiam* est *delebat) r. Sextus adu. math.* vii 350 *οἱ δὲ αὐτὴν (τὴν διάνοιαν) εἶναι τὰς αἰσθήσεις* ea *add A* 15 ſtatım utatur *praeter* ſtat *e corr aut red, fuit ut uid* ſtatımmıtatur *A* 16 alia quasi *Faber (cf Maduigius de fin.* iii 19,63*)* alıqua ſic *AVB nisi quod* alıqua *red in A; hiare orationem post* recondit *ci Manutius (*⟨ut ea cum opus sit depromat⟩ *ci Lambin)* recundıt *pr A* cetera *(corr* cẹt~*) in mg add V* cẹtera, *supra* e *prius nescio quid litum B.* cetera *ea sunt quae dixit* 7,21 17 conſtruıt, ruıt *in ras et maculis A* constituit *dett Ven* ennoeaſ *BV* enoeaſ *A; cf p.* 77,20 18 prolempſıſ *AB* p|lem‿perſıſ *V; cf p.* 54,8 20 profecta *Rom* progressa *Weidnerus philol.* xxxviii 125, *hoc quidem non contra usum Ciceronis, cf p.* 89,11 *Tusc.* ii 21,47 *de fin.* v 15,43*; sed cf p.* 79,25*s cum leg.* i 9,27 ıſ *A* 23 catalempſın *B* catalēpſıɴ, ɴ *in ras, fuerit* m *A;* catellempſınquam, p *add (non in ras),* n *in ras (uid fuisse primo* p, *deinde* ɴ, *denique* n*) V; cf p.* 54,8 ut dixi *p.* 74,22, *et hac remittendi formula defenditur* dicemus *p.* 83,1, *quod*

conprensionem dicemus, cum ipsam per se amat (nihil enim est ei ueritatis luce dulcius) tum etiam propter usum. quocirca et sensibus utitur et artes efficit quasi sensus alteros et usque eo philosophiam ipsam corroborat ut uirtutem efficiat, ex qua re una uita omnis apta sit. Ergo hi qui negant quicquam posse conprendi haec ipsa eripiunt uel instrumenta uel ornamenta uitae, uel potius etiam totam uitam euertunt funditus ipsumque animal orbant animo, ut difficile sit de temeritate eorum perinde ut causa postulat dicere.

32 Nec uero satis constituere possum quod sit eorum consilium aut quid uelint. interdum enim cum adhibemus ad eos orationem eius modi, si ea quae disputentur uera sint tum omnia fore incerta, respondent: 'quid ergo istud ad nos? num nostra culpa est? naturam accusa, quae in profundo ueritatem ut ait Democritus penitus abstruserit.' alii autem elegantius, qui etiam queruntur quod eos insimulemus omnia incerta dicere, quantumque intersit inter incertum et id quod percipi non possit docere conantur eaque distinguere. cum his igitur agamus qui haec distingunt, illos, qui omnia sic incerta dicunt ut stellarum numerus par an inpar sit, quasi desperatos aliquos relinquamus. Volunt enim (et hoc quidem uel maxime uos animaduertebam moueri) probabile aliquid esse et quasi ueri simile, eaque se uti regula et in agenda uita et in quaerendo ac disserendo.

11 33 Quae ista regula est ueri et falsi, si notionem ueri et falsi propterea quod ea non possunt internosci nullam habemus. nam si habemus, interesse oportet ut inter rectum et prauum sic inter uerum et fal-

dicamus *esse, quamuis Ciceroni in talibus coniunctiuus familiaris fuerit, tamen hoc loco, si quid sentio, ne potuit quidem;* dicimus *Lambinus*

1 Tū *in ras rec A* propter se *Lambinus; usus utrumque recipit* est enim *Ven r* 2 delucıuſ (·dı) *V* 4 corroborat, *tertia* o *in ras A* & *ex* & *V* u∗na [a] *A* 5 est *tbm; res ambigua* 8 dıffıcıle∗|ſıt ex ∼leſ|ıc *B* temerıtatē̃ *ex* ∼tē *B* 9 Nec, N *in ras,* e *red uid A* 11 disputent *Manutius tb* disputentur ab eis *Kayserus; cf p.* 68,12 uera·ſınt (N) *B. cf p.* 79,23 13 Democritus *cf p.* 56,7 abſtuſerıt *pr B* 15 ınter∗ın|certū, ı *posterior in ras,* n *add, fuisse puto* ınterın| *A* ınt certum *pr B* 16 conatur *pr B* 18 dıcunt *ex* ∼t̃, *deinde* ut *om B* pa an ınpar *ut uid corr* paran ınpar, *deinde rec* ∼anImpar *V* quaſı, q *in ras, ft fuit* quıaſı *A* 19 alıqđ *pr B* quıdem (a) *V* 20 probabıle, le *in ras, fuit* probabıq; *B* uerı∗ *ex* ∼re *aut* ∼ro *A* uerȷ *ex* ∼re *VB* 21 eaq; utı *pr B;* eaqueſeutı regula *corr* eāqueſeutı (c) regulā *V* et ınagenda uıta et In *in ras pr A;* uıta∗ [e] *B* 22 ueri et falsi *priore loco del Lambinus tbm, quibus mihi cum Wernsdorfio spec.* ıı 6 *et r* '*sententiae uis et perspicuitas conciliari*' *uidetur, cf de fin.* ı 7,22; *de loquendi genere,* lex *dicitur* iuris atque iniuriae regula *(κανών) de leg.* ı 6,19 notıotıonē *V* 23 ınternoſullā *pr B* nullum *pr A* 24 oport&, *prior* o *ex* a *ut uid B* prauū, ū *red uid A* ınt, *lineola incertum add an red B*

sum. si nihil interest, nulla regula est, nec potest is cui est uisio ueri falsique communis ullum habere iudicium aut ullam omnino ueritatis notam. nam cum dicunt hoc se unum tollere, ut quicquam possit ita *uerum* uideri ut non eodem modo falsum etiam possit [ita] uideri, cetera autem concedere, faciunt pueriliter. quo enim omnia iudicantur sublato reliqua se negant tollere; ut si quis quem oculis priuauerit dicat ea quae cerni possent se ei non ademisse. ut enim illa oculis modo agnoscuntur sic reliqua uisis, sed propria ueri non communi ueri et falsi nota. quam ob rem siue tu probabilem uisionem siue [in]probabilem et quae non inpediatur, ut Carneades uolebat, siue aliud quid proferes quod sequare, ad uisum illud de quo agimus tibi erit reuertendum. in eo autem si erit communitas 34
cum falso, nullum erit iudicium, quia proprium in communi signo notari non potest. sin autem commune nihil erit, habeo quod uolo; id enim quaero quod ita mihi uideatur uerum *ut* non possit item falsum uideri. Simili in errore uersantur cum conuicio ueritatis coacti perspicua a perceptis uolunt distinguere et conantur ostendere esse aliquid perspicui, uerum illud quidem et inpressum in animo atque mente, neque tamen id percipi ac conprendi posse. quo enim modo perspicue dixeris album esse aliquid, cum possit accidere ut id quod nigrum sit album esse uideatur, aut quo modo ista aut perspicua dicemus aut inpressa subtiliter, cum sit incertum uere inani-

---

1 |Si *in ras V* 2 uera *pr A* 4 uerum *ante* possit *add Manutius ex 'antiquo libro', ante* uideri *bm, nec uidetur id in hac disputatione posse abesse (non habent tr), cf u.* 15 ut . . . poſſit *in ras pr A* ita *del Lambinus* 5 concidere *pr AVB* pueri|liter *ex* puer|iter *B* 6 *sic potius distinguendum (cum Maduigio de fin.* IV 12,30*)* ut, si quis quem o. p., dicat *quam sic* ut si quis, quem o. p., dicat*; nam quid huc uerbi* priuauerit *tempus facere dicatur me fugit* oculiſ priuauerit, ſ *add,* priua *in ras,* u *red, uid fuisse* oculi ſpuauerit *B* 7 poſſent· ſe,ei ademiſſe, *in intercolumnio* ·n̄ *V* 8 uixiſ *pr B* uiri *pr A* 10 siue probabilem *Faber cl Sexto adu. math.* VII 166 *προσλαμβάνων (ὁ Καρνεάδης) τήν τε πιθανὴν φαντασίαν καὶ τὴν πιθανὴν ἅμα καὶ ἀπερίσπαστον καὶ διεξωδευμένην, Galeno de plac. Hipp. et Plat.* IX *p.* 778 *K.; uide infra p.* 124,10. in *illo abusus* tu *etiam secundo loco ponebat Dauisius contra usum sermonis* 11 proferenſ *B, pr AV (in A ft corr pr)* ſequa quare *V* 12 quod *A* qvo, vo *in ras, ex* qđ *B post* autem *incidit r, 'ut sit* in eo nullum iudicium, *non probabiliter, cf u.* 1 *ss* 13 in *del Manutius tbm; intellego* in communione signi cōmune *B* 14 abeo *V, pr A* *ha|beo, h *in ras, ex* au|eo *B* 15 uerum ·ut non *V* uerū.ne* *ex* uerūnon *ut uid A* uerūNE, NE *in ras ex* n̄ *B* 16 conuicio ueritatis *Maduigius emend.* 145 conuincio (iudicio) ueritatiſ *V* conuinti* (·c ac) ueritate* *ex* conuintio ueritatiſ *ut uid A* conuinctio (ac) ueritatiſ *sic B* 17 uolant (v) *pr ut uid A* 18 quidem &interpreſ_ ſum *V* quidē** inpraeſſū *Atmr* quidē** ~ [ſt] *(corr pr ut uid) B* impressum subtiliter in animo *cl u.* 22 *ci Dauisius* 19 ac] aut *Lambinus* atque *r, sed uide thes. l. L.* II 1048,84 20 accedere *V* 22 aut menti impressa *Dauisius b* aut in animo impressa *Guietus m, omnes quaerentes quod moueri diceretur, et recte dicitur utrumque, sed ambigo utrum*

terne moueatur: ita neque color neque corpus nec ueritas nec argu-
35 mentum nec sensus neque perspicuum ullum relinquitur. Ex hoc
illud iis usu uenire solet ut quicquid dixerint a quibusdam inter-
rogentur 'ergo istuc quidem percipis?' sed qui ita interrogant ab
iis inridentur. non enim urguent ut coarguant neminem ulla de re
posse contendere nec adseuerare sine aliqua eius rei quam sibi
quisque placere dicit certa et propria nota. Quod est igitur istuc
uestrum probabile? nam si quod cuique occurit et primo quasi
36 aspectu probabile uidetur id confirmatur, quid eo leuius; sin ex
circumspectione aliqua et accurata consideratione quod uisum sit id
(36) se dicent sequi, tamen exitum non habebunt, primum quia is uisis
inter quae nihil interest aequaliter omnibus abrogatur fides; deinde,
cum dicant posse accidere sapienti ut cum omnia fecerit diligentis-
simeque circumspexerit existat aliquid quod et ueri simile uideatur
et absit longissime *a* uero, *ne* si magnam partem quidem, ut solent
dicere, ad uerum ipsum aut quam proxime accedant confidere sibi
poterunt. ut enim confidant, notum iis esse debebit insigne ueri,
quo obscuro et oppresso quod tandem uerum sibi uidebuntur attingere?
quid autem tam absurde dici potest quam cum ita locuntur: 'est hoc
quidem illius rei signum aut argumentum, et ea re id sequor, sed
fieri potest ut id quod significatur aut falsum sit aut nihil sit om-

---

'impersonale' dicam moueatur *cum r (ut* sentiatur *p.* 77,8*) an uniuerse dictum de quouis homine (cf Tim.* 2,6*),* inpressa *autem puto satis per se intellegi nullo uerbo addito* inaniterne *Ald* ınanıt̄ ue *AVB*

1 moueamur *Faber t* ~antur *Manutius* 1555, animus moueatur *idem* 1560 *ex 'antiquo libro' cl p.* 90,22, mens ~ *Lambinus; cf ad p.* 84,22 neq· color *add B* 2 necſenſus *praeter* uſ *manu altera, incertum in ras an red in labe membranae A* nullum *V* ex hoc *inde uidelicet quod eorum perspicuum nullum esse apparet. qua re non intellecta Hirzelius quaest.* III 254 *adn.* 2 *haec omnia usque ad illa* propria nota *u.* 7 *ab interpolatore profecta esse censuit uso illo quidem eis quae supra disputata sunt p.* 81,2 *ss; quae his diuersa esse intelleget qui illa* quicquid dixerint *quid sibi uelint recte aestimauerit: sunt enim cauillantium eos quibus nihil liceat statuere male constituto perspicuo. a responso autem Academicorum illis* quod *eqs u.* 7 *exorsus, quoniam illi certa et propria nota opus esse negauerunt, denuo in eorum probabile inuehitur* 3 *ııſ [h] *A* hıſ *V* dıxerınt, r *red uid,* ı *in ras, ft ex* u *A* dıxerıt *V, pr B; cf p.* 14,13
4 percıpıſſet *pr AV* ~ſ& *pr B* 5 ut*coarguaN̄, t co *in ras A* utquoarguant *pr V* 8 probale *pr B* 9 aſpecto *pr B* ıd*c̄fırmatur, c̄ *add V* ſın* [t] *B* ex *ex* eo *A* 10 accu*rata [r] *A* 14 uerı*ſımıle [ſ] *B* 15 a *add AVB* ne *add Maduigius emend.* 148 magnā* partē* *ex* ~ā ~ē *AB*
16 autuerū *A* at ~ *V* autquā *V* accedant *V* 17 potuerunt *A* 18 quo* [d] *A* obscurato *cum 'u. c.' Lambinus r* obruto *malebat Dauisius, cf* soluto liberoque *de diu.* I 18,34, incuruum et . . . inflexum *ibid.* 17,30 *(sed* inflexum et incuruatum *de fin.* II 11,33*),* confecto et saucio *in Catil.* II 11,24*, al.* uero *pr A* *adtıngere [&] *B* 19 adſurde *pr B*
21 ſit *post* nihil *add manu uetustissima A, qua re abusi del tb; cf de diu.* II 53,109 *de orat.* II 80,328. III 37,150 *Wesenbergus ad Tusc.* I 25,60 II 31,76*, m ad uol.* III *part.* I *p.* 317,23

nino.' Sed de perceptione hactenus; si quis enim ea quae dicta sunt labefactare uolet, facile etiam absentibus nobis ueritas se ipsa defendet.

His satis cognitis quae iam explicata sunt nunc de adsensione 12 37
atque adprobatione, quam Graeci *συγκατάθεσιν* uocant, pauca dicemus, non quo non latus locus sit, sed paulo ante iacta sunt fundamenta. nam cum uim quae esset in sensibus explicabamus, simul illud aperiebatur, conprendi multa et percipi sensibus, quod fieri sine adsensione non potest. deinde cum inter *in*animum et animal hoc maxime intersit, quod animal agit aliquid (nihil enim agens ne cogitari quidem potest quale sit), aut ei sensus adimendus est aut ea quae est in nostra potestate sita reddenda adsensio. et uero 38
animus quodam modo eripitur iis quos neque sentire neque adsentiri uolunt. ut enim necesse est lancem in libram ponderibus inpositis deprimi sic animum perspicuis cedere. nam quo modo non potest animal ullum non adpetere id quod adcommodatum ad naturam adpareat (Graeci id *οἰκεῖον* appellant), sic non potest obiectam rem perspicuam non adprobare. Quamquam si illa de quibus disputatum est uera sunt, nihil attinet de adsensione omni*no* loqui; qui enim quid percipit adsentitur statim. sed haec etiam secuntur, nec me-

2 tacentibus *Walkerus;* absentibus *usu forensi declarat r* 4 ıāex|plıcataſunt.nunc *ex* ıā|nunc *manu uetustissima A;* explıcat^a ſt *ex* explıcat ſ *V* 5 graecı*|ſıncathe ſın** *(*e ſın *in ras) ex* graecıſ| ıncat atheſın *B (*ſıncata theſın *AV). cf p.* 53,24 *Plutarchus* 6 antejecta, j *e corr, primo fueritne* t *an tantum uisa sit esse correctori incertum B* fundamena *pr B* 7 uınq; *corr* uımq; *B;* cūq· *corr* cūq·, *om* uim *V;* quę *ex* quı *A* ē& *corr* e&[*T] *nescio quo consilio V* 9 cū, c *et lineola e corr, ft fuit* tū *A* inter inanimum *Ven* ıı ınt anımū *AVB* 10 quod inanimum nihil agit, animal agit aliquid *Ven* ıı, *sed illis* nihil agens *satis de inanimo significatur, cf Terent. ad.* 74—76 11 cogıtarı, gıtar *in ras paulo ampliore sed puto pr V* 12 quae non est *Walkerus, sed Stoice loquitur, cf p.* 54,4*;* quae sit *ci t* reδenda[d] *pr ut uid A* reddenda[c] *V;* ſıta **redenda[ð] *ex* ſıt adredenda *B* et *ut uid corr* At *A* &[a] *VB.* at *tenuerunt omnes, sed* et *uerum est; adiunguntur enim haec illis* ei sensus adimendus est*; unde simul apparet non recte prius* neque *u.* 13 *delendum uisum esse Christio* 13 adſentıre *pr A* 14 lacē *pr A* lıbrā *A* lıberam *V* lıbram *B tbr; casu sexto nusquam Cicero usus esse uidetur; nam de domo* 52,134 ut uiui etiam et spirantis capiti bustum suis manibus inponeret *scribendum est ex Arusiani memoria (*vıı *p.* 484,1 *K.) et* ut in *in codicibus Ciceronianis aut ex* uti *effectum putandum aut* in *interpolando additum; alienum est de nat. d.* ı 20,54, *ubi uide adnotata* 15 perſpıcuıſ, per *in ras ampliore rec, sed* p *prior fuit etiam ante A* preſpıcuıſ *pr V* non *om V* 17 ıdoetıon, ıdo *manu altera,* d *certe red A* ıdoecıon, e *ex* c, cıon *e corr et praeter extremam hastam in ras V* ıd oetıon, *supra* t *appicta ft pr littera quam* ϰ *Graecum esse puto B* *post* poteſt *add* anım' *M* 18 perspicuam non adprobare *om V* ſı *V* 19 attınenſ, *in mg* ł attıngenſ *V* adtınent[t] *B* omnıloquı *AV* omnıloquı[NO] *F;* omnıloquı***quj*enī, quı *in ras, ex* ~lo..quıcquıdenī *B*

moriam sine adsensione posse constare nec notitias rerum nec artes. idque quod maximum est, ut sit aliquid in nostra potestate, in eo
39 qui rei nulli adsentietur non erit. ubi igitur uirtus, si nihil situm est in ipsis nobis? maxime autem absurdum uitia in ipsorum esse potestate neque peccare quemquam nisi adsensione, hoc idem in uirtute non esse, cuius omnis constantia et firmitas ex is rebus constat quibus adsensa est et quas adprobauit. omninoque ante uideri aliquid quam agamus necesse est eique quod uisum sit adsentiatur. quare qui aut uisum aut adsensum tollit is omnem actionem tollit e uita.

13 40 Nunc ea uideamus quae contra ab his disputari solent. Sed prius potestis totius eorum rationis quasi fundamenta cognoscere. Conponunt igitur primum artem quandam de his quae uisa dicimus, eorumque et uim et genera definiunt, in his quale sit id quod percipi et conprendi possit, totidem uerbis quot Stoici. deinde illa exponunt duo quae quasi contineant omnem hanc quaestionem: quae ita uideantur ut etiam alia eodem modo uideri possint nec in is quicquam intersit, non posse eorum alia percipi alia non percipi; nihil interesse autem non modo si omni ex parte eiusdem modi sint sed etiam si discerni non possint. quibus positis unius argumenti conclusione tota ab his causa conprenditur. conposita autem ea conclusio sic est: 'eorum quae uidentur alia uera sunt alia falsa, et quod falsum est id percipi non potest; quod autem uerum uisum est, id omne tale est ut eiusdem modi falsum etiam possit uideri'; et quae uisa sint eius modi ut in is nihil intersit, non posse accidere

---

1 notıaſrerū *B* 3 quıre nullı *V* quırej nullı, ej *in ras paulo maiore A* quı reı *nullj, j *in ras, ex* ~ re ınulla *B* adſentı*etur [a *ut uid*] *A* 4 adſurdū *pr B* 7 quaſı *V idque ci r p.* ıx *cl p.* 83,20 adpbabıt *pr A* 8 assentiri *Lambinus, sed de mutata structura dixit Maduigius emend.* 131*s de fin.* v 9,25 *(cl de nat. d.* ııı 14,36*); qui quod* adsentiatur *passiue dictum uult, contra dixit r ad p.* 296,4, *cf m ad uol.* ııı *part.* ıı *p.* 192,28, *nec mihi persuadet ille sed uniuerse dictum puto* adsentiatur*: scilicet is cui aliquid uisum erit uel uirtus;* assentiamur *dett Asc, sed de mutata persona cf pro Cluent.* 58,159 est hominis magni .. atque sapientis ... non se reputare solum esse ... maximique aestimare conscientiam mentis suae quam a dis immortalibus accepimus; quae si ... nobis erit, sine ullo metu ... uiuemus, *etiam Vahlenus de leg. p.* 130,3 10 euıdeamuſ *pr V* 11 *in* potestis *primus offendit t, qui ci* oportebit *uel* opus erit*; crucem appinxit b;* oportet uos '*ut esset quod intellegi posset*' *m; et est sane illud singulare* ratıoneſ *pr VB* 12 iis *Manutius tbmr* 13. 14 percıpı*&, & *in ras, ex* percıpıac *B, cf p.* 84,19*;* et *posuit p.* 78,11. 24. 80,4 15 conteneant *pr AB* 16 iis *Rom* hıſ *AVB* 17 ınterſit nonomneſ poſſe *B* ınt̄ ſit | poſſe *corr* ~ſit nonom̄ſ7 | ~ *A* ınterſıtpoſſe *V.* non *Ald recte recepit, sed* omneſ *unde natum sit non intellego* 19 poſſıtıſ, *prima* ſ *uid eradi coepta B* 20 iis *Rom m* autem *om Vt* 21 *et* 23 et *in adsumptione positum ut de nat. d.* ı 40,110 *alibi, quod frustra euitare studuit t interpungendo* 22 pcıpı, *lineola e corr A* 23 etiam falsum *Ven t; cf p.* 84,4 24 sunt *et* potest *tbm, illud cum Rom Ven, hoc cum Ald, sed uariatur oratio, cf p.* 91,3 *Tim.* 12,43*ss de fato* 11,23

ut eorum alia percipi possint alia non possint; 'nullum igitur est uisum quod percipi possit'. quae autem sumunt ut concludant id quod uolunt, ex his duo sibi putant concedi (neque enim quisquam repugnat). ea sunt haec: quae uisa falsa sint ea percipi non posse; et alterum: inter quae uisa nihil intersit, ex is non posse alia talia esse ut percipi possint alia ut non possint. reliqua uero multa et uaria oratione defendunt, quae sunt item duo: unum, quae uideantur eorum alia uera esse alia falsa; alterum, omne uisum quod sit a uero tale esse quale etiam a falso possit esse. haec duo proposita non praeteruolant sed ita dilatant ut non mediocrem curam adhibeant et diligentiam. diuidunt enim in partes et eas quidem magnas, primum in sensus, deinde in ea quae ducuntur a sensibus et ab omni consuetudine, quam obscurari uolunt; tum perueniunt ad eam partem, ut ne ratione quidem et coniectura ulla res percipi possit. haec autem uniuersa concidunt etiam minutius. ut enim de sensibus hesterno sermone uidistis item faciunt de reliquis, in singulisque rebus, quas in minima dispertiunt, uolunt efficere iis omnibus quae uisa sint ueris adiuncta esse falsa quae a ueris nihil differant; ea cum talia sint non posse conprendi.

41 (at "quae autem sumunt")
42 (at "haec duo proposita")

14 43 Hanc ego subtilitatem philosophia quidem dignissimam iudico sed ab eorum causa qui ita disserunt remotissimam. definitiones enim et partitiones et horum luminibus utens oratio, tum similitudines dissimilitudinesque et earum tenuis et acuta distinctio fidentium est hominum illa uera et firma et certa esse quae tutentur, non eorum qui clament nihilo magis uera illa esse quam falsa. quid enim agant, si cum aliquid definierint roget eos quispiam num illa definitio possit in aliam rem transferri quamlubet: si posse dixerint,

2 fumum *pr V* 5 alterum *del Walkerus; cf accus.* IV 53,118 sunt aedes sacrae . . duae quae longe ceteris antecellant, Dianae et altera . . . Mineruae iis *Rom* hıſ *AVB* 6 alıa *ut [a] *AB* ~ aut *V* multa·tuarıa (e *supra*), a *prima in ras, fuit* multẹtu~ *B* 7 unū (eo2u *supra*) quae uıdeantur *** alıa [eo2 *agnoscebam in B*] *AB* 8 auaro *corr* a,uæro *V* 11 et *om V* 12 d*cuntur (u *supra*) [1] *rec A* dıc~ (v *supra*) *V* dıc~ *B* 13 quae obscurare uolunt *ex Dauisii coniectura b, in quibus certe* obscurare *nullo modo erat necesse, uide r, de nat. d.* II 9,23 *de orat.* I 14,61 14 narratıone *corr* næṛratıone (o *supra*), *in mg* ƚ ne,ratıone *V* 15 unauerſa *pr V* ſenſibuſ·, buſ· *ft red A* 18 aıucta (δ n *supra*), c *uid lineola del pr*, n *add pr A* aıunta (d *supra*) *V* adıuncta, ad *in ras, ex* aıuncta *B* 21 quı*, ı *in ras, fuit* quae *B* 22 harum *Lambinus* rhetorum *uel* oratorum *ci t; cf de nat. deor.* II 5,15 *de leg.* II 11,27 ſımılıtudınesq; *B, idem eraso* q; *A, uterque om* dissimilitudines 23 et *om V* tenueſ *V, pr A;* tenuıſſ& acuta *B* 24 sunt *malit t; cf de fin.* V 12,35 *de orat.* I 60,257 26 definıent *B* 27 alıā *ex* ~a *V* quā ıub& *V, pr AB*

quid [enim] dicere habeant cur illa uera definitio sit; si negauerint, fatendum sit, quoniam uel illa uera definitio transferri non possit in falsum, quod ea definitione explicetur id percipi posse; quod
44 minime illi uolunt. eadem dici poterunt in omnibus partibus. ' si enim dicent ea de quibus disserent se dilucide perspicere nec ulla communione uisorum inpediri, conprendere ea se fatebuntur; sin autem negabunt uera uisa a falsis posse distingui, qui poterunt longius progredi: occurretur enim, sicut occursum est. nam concludi argumentum non potest nisi is quae ad concludendum sumpta erunt ita probatis ut falsa eiusdem modi nulla possint esse. ergo si rebus conprensis et perceptis nisa et progressa ratio hoc efficiet, nihil posse conprendi, quid potest reperiri quod ipsum sibi repugnet magis; cumque ipsa natura accuratae orationis hoc profiteatur, se aliquid patefacturam quod non appareat, et quo id facilius adsequatur adhibituram et sensus et ea quae perspicua sint, qualis est istorum oratio qui omnia non tam esse quam uideri uolunt. maxime autem conuincuntur cum haec duo pro congruentibus sumunt tam uehementer repugnantia, primum esse quaedam falsa uisa, quod cum uolunt declarant quaedam esse uera, deinde ibidem inter falsa uisa et uera nihil interesse. at primum sumperas tamquam interesset: ita priore posterius, posteriore superius conuincitur.

45 Sed progrediamur longius et ita agamus ut nihil nobis adsentati

---

1 enim *ex p.* 88,26 *illatum del dett Asc* II   sin *ci Dauisius*
2 fatendum est *ci t sine causa*   uel ılla| uero *corr* ~|auero *V.* uel *del dett Dauisius t,* uel illa *del Kayserus bm,* uera *om Ven,* uel uera *ab aliquo librario ad* illa *adscriptum esse suspicatur t, iure ut arbitror*   ṇọṇ *V*   3 falſum[Avt]· qđ *B* falſum·[ł] qđ *V*   defi|nıone *A* dıfitıone *corr* def~ *B*   4 potuerınt *V* ~tụer~ *A* ~ter~ *B, pr M*   par**ıtıbuſ *(hasta ante* t *ex primitiua* n *superest) ex* parentıbuſ *ut uid A. partes intellego orationis eius quam dixit p.* 88,22; partibus *del Goerenzius,* in omnibus pariter rebus *C. F. Hermannus philol.* VII 468   5 disserant *ci Ernestus, b*   6 se posse fatebuntur *dett Ven m*
8 occurretur, enī· ſıcut, tur, enī· *in ras* VII *litt V*   9 poteſ *pr B*
11 nisa *dett Manutius (cl Tusc.* II 21,47*)* uıſa *AVB*   13 rationis *et* 16 ratio *'docti quidam' apud Lambinum, sed nec* accurata ratio *satis recte dicitur et cf Tim.* 3,8 *de fin.* I 9,29 ratione et uia *(i. e. accurate)* procedat oratio, *de nat. d.* II 7,20 *Tusc.* I 30,73 *ex. omninoque saepe Graecorum* λόγος *utramque interpretationem admittit, cf Tusc.* IV 28,60 ratio et oratio, *in eadem re ibid.* 27,59 oratio, *sed* III 24,58 ratio, *de re p.* II 39,66   14 pate facturā, u *cum ras ex* o, a *ex* u *A*   appare[b]at *V*   15 etſenſuſ et, *ante posterius* et *ft aliquid erasum, certe non* ſ *A*   equę *pr V*   16 maxıme *ex* ~mı *ut uid in loco euanido A*
19 declaraN quaedā| *inde ab* r *in ras V*   ıbıdem *F; cf Maduigius de fin.* I 6,19   21 prıore *cum ras corr* ~rı *A, corr* ~rȷ *B* prıorı *Vtbmr*   poſterıore *corr* ~rȷ *AB* ~re[1] *Vtbmr*   conuincitur *scripsi* conıungıtur *AB* c̃ọṇ~ *Vtbmr; cf p.* 130,17 *Tim.* 3,8 *de fin.* II 31,99 redarguitur ipse a sese conuincunturque scripta eius probitate ipsius ac moribus, *de nat. d.* I 32,91 *Tusc.* I 6,11
22 adſentatı, a *posterior in ras,* ı *add, fuit nisi fallor* adſentaıt *B*

esse uideamur, quaeque ab iis dicuntur sic persequamur ut nihil in praeteritis relinquamus. Primum igitur perspicuitas illa quam diximus satis magnam habet uim, ut ipsa per sese ea quae sint nobis ita ut sint indicet. sed tamen ut maneamus in perspicuis firmius et constantius, maiore quadam opus est uel arte uel diligentia, ne ab is quae clara sint ipsa per sese quasi praestrigiis quibusdam et captionibus depellamur. nam qui uoluit subuenire erroribus Epicurus iis qui uidentur conturbare ueri cognitionem dixitque sapientis esse opinionem a perspicuitate seiungere nihil profecit; ipsius enim opinionis errorem nullo modo sustulit. Quam ob rem cum duae causae 15 46
perspicuis et euidentibus rebus aduersentur, auxilia totidem sunt contra conparanda. aduersantur enim primum quod parum defigunt animos et intendunt in ea quae perspicua sunt, ut quanta luce ea circumfusa sint possint agnoscere; alterum est quod fallacibus et captiosis interrogationibus circumscripti atque decepti quidam cum eas dissoluere non possunt desciscunt a ueritate. oportet igitur et ea quae pro perspicuitate responderi possunt in promptu habere, de quibus iam diximus, et esse armatos ut occurrere possimus interrogationibus eorum captionesque discutere, quod deinceps facere constitui.

Exponam igitur generatim argumenta eorum, quoniam ipsi etiam 47
illi solent non confuse loqui. Primum conantur ostendere multa posse uideri esse quae omnino nulla sint, cum animi inaniter moueantur, eodem modo rebus iis quae nullae sint ut is quae sint. ‘nam cum

1 hıſ *V, pr A* *ıſ [h] *B* his *Ven m* ſic, c *in ras V* 3 magnam *ex* ~um *V* ut] & *V* 5 maıora quaedā *V* 6 praeſtıgıſ**, gıſ *in ras, ex* praeſt rıgıſ *B* prẹſtıgıſ *praeter* gıſ *in ras ampliore A* preſtı**|gıſ *ft ex* preſtrı|~ *Vtbmr. cf de nat. d.* III 29,72 *corp. gloss.* V 323,8 *Buechelerus nou. ann.* CV *(*1872*)* 109 7 Epicurus *ut ‘e margine prauo loco insertum’ del bm, tutatur Vahlenus prooem.* 1894,21*n., cf p.* 57,12 *G. Schraderus de Ciceronis nominum propriorum usu (diss. Berolin.* 1902*)* 18. *lusum Graecanicum (ἐπικουρήσων ὁ ’Επίκουρος, cf in Anton.* XI 6,14*) agnouit Lescaloperius in humanitate theologica (de nat. deor.* I 7,17*)* 8 *ıſ quıuıdentur [h] *superscr rec* ·ſ· erroreſ *A* hịıſ quı uıdeṇtur *V. cf Maduigius emend.* 150*s* 9 ꝓfecıt *V, ex* ꝓfıcıt *AB* fecıt *F et de V errans t cl Tusc.* V 5,13 12 aduersatur *Ald cum ‘uetere’ C. Stephani tbmr, sed uide Maduigium de fin. exc.* I 7 *p.* 797*; de domo* 55,140 *in.*

14 sint *Dauisius* ſunt *A* ſ̃ *VB. quidquid de aliis iudicatur (cf Maduigius de fin.* IV 20,67 *cum Schmalzio synt. p.* 359 *ed.* III, *m ad part.* III *uol.* II *p.* 32,11*), in ista dupliciter pendenti sententia istaque alterius* sunt *propinquitate indicatiuus probabilitatem habet nullam* non possint *Lambinus. si quid addendum sit, malim* quam *ante* ut 15 quidem *pr V;* qdā[1]. cū eaſ| *in ras A* 16 possint *malit m cum O. T. Keilio quaest. Tull. spec.* II *(progr. Lignit.* 1846*)* IX*; cum ὅταν non ὅτι* 17 reſpondere poſſınt *pr A* ıprumptu *corr* ~to *B* 20 ıgnıtur *B* ịgịtụr|ıgıtur *V* argumenta| *in* a *extrema nescio quid corr A* 21 ıllị[a] *pr ut uid B* 22 omnınoulla *pr A* omnı|noṇ nulla *V* inaniter *κενῶς cf p.* 84,22, *quod quale sit explicatur illis* eodem modo ... quae sint 22—*p.* 91,1 moueaN̄ ...... ınquıunt *in ras duorum uersuum extremorum paginae V* 23 ut hịıſ *A* ~̣[h]ıſ *in ras V* ~ hıſ *corr* ~ *ȷıſ *B*

dicatis' inquiunt 'uisa quaedam mitti a deo, uelut ea quae in somnis uideantur quaeque oraculis auspiciis extis declarentur' (haec enim aiunt probari a Stoicis, quos contra disputant) — quaerunt quonam modo falsa uisa quae sint ea deus efficere possit probabilia, quae autem plane proxume ad uerum accedunt efficere non possit, aut si ea quoque possit, cur illa non possit quae perdifficiliter internoscantur tamen, et si haec, cur non inter quae nihil sit omnino.

48 'Deinde, cum mens moueatur ipsa per sese, ut et ea declarant quae cogitatione depingimus et ea quae uel dormientibus uel furiosis uidentur non inquam ueri simile sit sic etiam mentem moueri, ut non modo non internoscat uera illa uisa sint anne falsa, sed ut in is nihil intersit omnino', ut si qui tremerent et exalbescerent uel ipsi per se motu mentis aliquo uel obiecta terribili re extrinsecus, nihil ut esset qui distingueretur tremor ille et pallor, neque ut quicquam interesset *inter* intestinum et oblatum. 'Postremo si nulla uisa sunt

---

1 somnis *iam Dauisius defenderat* ſomn¹iſ *Ft* 3 a *om Vtbmr et ita sane scribit p.* 149,15 *et saepe similiter, sed cf p.* 31,15. 103,5. 110,5 *de fin.* IV 8,19 *de diu.* I 50,113 quaerunt ergo quonam *ci r* 4 deoſ *pr AV* 5 *ex* plane proxume *alterum utrum del Durandus* accedant *Lambinus tbmr probabiliter, cf Hirzelius quaest.* III 261 *n.* 5. 6 aut si . . . non possit *om V* 6 per difıcılıter *corr* ~dıfıculter(f) *V* quae perdifficiliter internoscantur, internoscantur tamen *ci r, sed loqui uidetur quemadmodum Plautus epid.* 426 sine tuo labore quod uelis actumst tamen *uel ipse de nat. deor.* I 20,54 quae interiecto inani cohaerescunt tamen inter se 7 *post* tamen *intercidisse talia* aut quae ne internoscantur quidem *cl p.* 92,15. 20 *ci Bentleius, sed uide p.* 92,2 et *cum ras ex* at *A* quem̨ *ex* quem *A* q̄. *ex* q. *V* intersit *Lambinus, cf p.* 92,16. 24. 93,3 8 e(·a)declarant *V* 9 furiofi∗ſ *ex* ~ſuſ *B* 10 non inquā *BV, corr* non∗n̄quā *A* nonne (*uel* non) inquiunt *Ald t;* nonnumquam *Maduigius de fin.* III 17,58 *p.* 444 *et deinde* uerisimile est, *quae receperunt bmr; et certe qui 'forma interrogatiua et modus coniunctiuus cum membrorum aequabilitate tum pertinacia instantis philosophi magis commendetur', ut ait t, non sentio; possis etiam* fit, *ut loquitur Terentius Andriae* 225 mihi quidem hercle non fit ueri simile, *cf Tim.* 3,8*; sed tamen aegre fero istud* nonnumquam *quod neque cum de his rebus locutus est umquam posuit Cicero, et cur in dormientibus potius furiosisque poneretur quam in cogitationibus nihil erat; itaque suspicio nascitur orationem mancam potius esse quam corruptam et talem fuisse interrogationem* non (*uel* non' inquiunt ') intellegitis (*uel* non uidetis) quam ueri simile sit, *ut scripsit de nat. deor.* I 27,77 sed tu hoc . . non uides quam blanda conciliatrix . . . sit . . natura *et saepe similiter* montem *pr B* 11 iis *Rom* hiſ *AVB* 12 & *add A* 13 motu∗ [ſ] *B, item A sed ut quid fuerit incertum sit* tribıle *pr A* 14 ut *utrumque deleri malebant Lambinus et Dauisius, ut esset ea oratio quam attigit Maduigius de fin.* IV 12,30*; ego puto utroque quasi reuocari uim illius quod fuit u.* 11, *et ea de causa artius has sententias inter se conexas esse significaui; nam si illa inde ab* ut si (*u.* 12) *per se stent, quod uolunt ceteri, qui illud 'nihil ut sit qui distinguatur tremor ille et pallor' efficiatur aegre dicas. sed tempus commutatum quasi haec aduersarii non ipsi dicant sed dixisse dicantur (cf p.* 126,15. 150,7 *Tim.* 42,22 *ss)* pall*or, o *ex* a *ut uid, erasum quid sit nescio A* 15 inter *om AVB, sed in A add* inter, *in B* ın uıſaſ∗ınt [*duae ut uid hastae*] ı *red A*

probabilia quae falsa sint, alia ratio est; sin autem sunt, cur non etiam quae non facile internoscantur, cur non ut plane nihil intersit, praesertim cum ipsi dicatis sapientem in furore sustinere se ab omni adsensu, quia nulla in uisis distinctio appareat.'

Ad has omnes uisiones inanes Antiochus quidem et permulta 16 49
dicebat et erat de hac una re unius diei disputatio. mihi autem non idem faciundum puto sed ipsa capita dicenda.

Et primum quidem hoc reprehendendum, quod captiosissimo genere interrogationis utuntur, quod genus minime in philosophia probari solet, quom aliquid minutatim et gradatim additur aut demitur: soritas hoc uocant, qui aceruum efficiunt uno addito grano, uitiosum sane et captiosum genus. sic enim ascenditis: 'si tale uisum obiectum est a deo dormienti ut probabile sit, cur non etiam ut ualde ueri simile; cur deinde non ut difficiliter a uero internoscatur, deinde ut ne internoscatur quidem, postremo ut nihil inter hoc et illud intersit.' huc si perueneris me tibi primum quidque concedente, meum uitium fuerit, sin ipse tua sponte processeris, tuum. quis 50
enim tibi dederit aut omnia deum posse aut ita facturum esse si possit? quo modo autem sumis ut si quid cui simile esse possit sequatur ut etiam difficiliter internosci possit, deinde ut ne internosci quidem, postremo ut eadem sit. et si lupi canibus similes, eosdem dices ad extremum; et quidem honestis similia sunt quaedam non honesta et bonis non bona et artificiosis minime artificiosa: quid dubitamus igitur adfirmare nihil inter haec interesse? ne

---

1 ſın* [t] *B* 2 *pro* ut *Lambinus coniciebat* inter quae *uel* eiusmodi ut, *sed eodem breuiloquentiae genere scripsit u.* 20 sequatur ut etiam difficiliter internosci possit, *cum explicate deberet* sequatur ut etiam sit quod d. i. possit 3 ſapıentē *ex* ~te *AV* ~tē* *ex* ~tıſ *B* 9 ınterrogatıonȷſ *ex* ~neſ *pr B* ın *AB* a *V* 10 pbarıaſol& *B* Cū *in ras A* cum *V* quom (c v supra) *B* 11 hoc *genus (cf p.* 118,8*)*; hos *dett Asc, cf Brut.* 12,46 *ex. orat.* 61,204 quıa‿cer uū *A* quıaceruum *VB* quia aceruum *dett Lambinus tbmr non necessario ut opinor, cf p.* 42,9. 79,14 *Tim.* 6,17 grano *ex* ~nu *ut uid B* 12 uı*ſū *ex* uaſū *ut uid A* 13 &ıa *corr* ~ā *ut uid V* 14 uerȷ*ſımȷle *ex* uerıſſıme *B* //non /ut *h. e. a correctore transpositum V* anuero *B* uero Intnoſcatur, o Int *in ras A* 16 concedente. (m supra) eū *A* concedente/m‿eum *V* 18—21 ıta *ft red, deinde* | facturū ... &ıā ınter| *in ras, tum infra hunc uersum, qui debebat paginae esse extremus, add* | noſcı dıffıcılıter poſſıt ... ſımıleſ| *; turbatum erat ft propter* possit *breuibus interuallis recurrens A* 20 possint *Dauisius b nulla necessitate, cf u.* 14 *p.* 114,16. *ceterum uide ad u.* 2 21 ea|dem *sed linea transuersa del et in priore uersu superscr* ıdem *B*; eadem sint *dett Asc tbmr, sed ft intellegitur* eadem res &ſı *B et e corr A (cf ad u.* 18*)* & (v supra) ſı *VFtbmr, quae correctio uerane sit ambigo; solet enim Cicero in talibus coniunctiuo uti, et apte possunt haec superioribus per* et *subiungi, praesertim cum illorum uis interrogatiua in exitu sententiae admodum tenuis relinquatur;* ita si *ci Dauisius* sint similes *Lambinus* similes sunt *Maduigius de fin.* IV 12,30, *b* 22 eodem *A, pr VB*

repugnantia quidem uidemus? nihil est enim, quod e suo genere in aliud genus transferri possit; at si efficeretur ut inter uisa differentium generum nihil interesset, reperirentur quae et in suo genere essent et in alieno; quod fieri qui potest?

51 Omnium deinde inanium uisorum una depulsio est, siue illa cogitatione informantur, quod fieri solere concedimus, siue in quiete siue per uinum siue per insaniam. nam ab omnibus eiusdem modi uisis perspicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abesse dicemus. quis enim, cum sibi fingit aliquid et cogitatione depingit, non simul ac se ipse commouit atque ad se reuocauit sentit quid intersit inter perspicua et inania? eadem ratio est somniorum. num censes Ennium, cum in hortis cum Seruio Galba uicino suo ambulauisset, dixisse 'uisus sum mihi cum Galba ambulare'? at cum somniauit ita narrauit 'uisus Homerus adesse poeta', idemque in Epicharmo 'nam uidebar somniare med ego esse mortuum'. itaque simul ut experrecti sumus uisa illa contemnimus neque ita habemus ut ea quae in foro

17 52 gessimus. 'At enim dum uidentur, eadem est in somnis species eorum quae uigilantes uidemus.' Primum interest, sed id omittamus; illud enim dicimus, non eandem esse uim neque integritatem

---

ACADEMICVS III

7. 8 *(fr.* 18*) Nonius p.* 139 mordicibus et mordicus pro morsu pro morsibus . . . Cicero Academicorum lib. III 'perspicuitatem . . . dicamus'

---

1 repugnantiam *Kayserus; cf de diu.* II 72,150 *de fin.* I 19,63 *orat.* 4,16 quo de *V, corr* quod de *A* quode *Btbmr. usus utrumque recipit* 2 poſſ& at *B* poſſet. dt, t. dt *in ras A* poſſjt | dat *ex* poſſe | dat *V* 3 int · eēt ** | reperirentur [p *et littera nescio quae*] re *add A* 6 cogitationeinformant *ex* ~nē for~ *A* fiere *pr A* 7 pulnū *ex* pumū *A* abōnib;, ō *ft red A* abhominib; *V* 9. 10 nſimul acſe cōmouit, ō *ex* o, *quae antecedunt in ras* XII *litt (om* ipse*) A.* commonuit *ci Lambinus; de orat.* II 44,186 commouere languentem 11 eodem *pr V* ratio*ē & [n *aut* it] *B* cenſeſ *enniū *ex* cenſe ſen ~*A, idem sed* enium *B* 12 ābulauiſ ſet, *lineola add,* ſet *in ras A* 13 ſūmihi *ex* ſum~ *A* *Ennius ann.* 6 *Vahl. cf p.* 115,23 14 uiſ *ex* uiſ *B* idēq; *ut uid ex* ideq; *A* inepichar mo·nā *A* in,epio harmo;nam *V* inepi char mo.nā *B* *Ennius uar.* 45 *Vahl.* 15 med ego *Manutius* me et|ego *A* me & ego *VB* memet *(sed omisso praeter necessitatem* ego*) Gulielmius* me decesse *Vseneri coniectura a Vahleno commemorata*

simul ut *cf r et Maduigius de fin.* II 11,33 17 cum *V* ē-adē *ex* ē adē *A* in somniis *Rom Ven t, cf p.* 91,1 18 eorū quae *AV* eorūq; *B* horum et eorum quae *Lambinus* eorumque quae *C. F. Hermannus philol.* VII 468 *tbmr, cui Lambini commentum ea de causa praeferas quod Cicero post* idem *non posuit* que*; sed sic potius intellexerim: ἡ αὐτή ἐστι καθ' ὕπνους ἢ τῶν ὕπαρ ὁρωμένων φαντασία, eadem manet, non mutatur* primū, *in mg* ł plurimū *V*

dormientium et uigilantium nec mente nec sensu. ne uinulenti quidem quae faciunt eadem adprobatione faciunt qua sobrii: dubitant haesitant reuocant se interdum iisque quae uidentur inbecillius adsentiuntur, cumque edormierunt illa uisa quam leuia fuerint intellegunt. quod idem contingit insanis, ut et incipientes furere sentiant et dicant aliquid quod non sit id uideri sibi, et cum relaxentur sentiant atque illa dicant Alcmeonis 'sed mihi ne utiquam cor consentit cum oculorum aspectu'. 'At enim ipse sapiens sustinet 53
se in furore ne adprobet falsa pro ueris.' Et alias quidem saepe, si aut in sensibus ipsius est aliqua forte grauitas aut tarditas, aut obscuriora sunt quae uidentur, aut a perspiciendo temporis breuitate excluditur. Quamquam totum hoc, sapientem aliquando sustinere adsensionem, contra uos est. si enim inter uisa ** *nihil interesset*, aut semper sustineret aut numquam. Sed ex hoc genere toto perspici potest leuitas orationis eorum qui omnia cupiunt confundere. quaerimus grauitatis constantiae firmitatis sapientiae iudicium, utimur exemplis somniantium furiosorum ebriosorum: illud attendimus, in hoc omni genere quam inconstanter loquamur? non enim proferremus uino aut somno oppressos aut mente captos tam absurde, ut tum diceremus interesse inter uigilantium uisa et sobriorum et sanorum et eorum qui essent aliter adfecti, tum nihil interesse. Ne 54
hoc quidem cernunt, omnia se reddere incerta, quod nolunt? (ea dico

---

1 ſenſu* [ſ] *B* ne[c] *AB* quidem *om V* 4 edormiuerunt *AV tbmr* 5 furore *pr V* *iunge* incipientes furere *(ut* cum relaxentur*) et* sentiant et dicant, *eodemque modo u.* 7 *intellege* sentiant aliquid quod non sit id uideri sibi, *nisi quod id deinde exemplo confirmatur* 6 id *del Lambinus; uide Maduigium de fin.* v 8,22 uiderıſibi&cū, ſibi& *in ras (ſt additurus in mg erat* ÷ eſſe*) A* 7 ſentiant *ex* ∼ent *V* alcmeonıſ *semper AVB* Alcmaeonis *Asc* ıı *tbmr* *Ennius scen.* 34 *Vahl. cf p.* 115,24 ſedmıhı, lmıhı *in ras A* 8 atenī, ate *in ras A, fuerit* adenī *(*ad *etiam pr VB)* sustinet se in furore *cf p.* 92,3 10 in *om V* ipsis *ci r* ipsius *esse ratus 'non aliorum hominum'; sed cf de fin.* ı 19,63 exiguam dixit fortunam interuenire sapienti maximasque ab eo .. res consilio ipsius et ratione administrari, *de leg.* ı 16,45 quis .. prudentem ... non ex ipsius habitu sed ex aliqua re externa iudicet 11 pſpıcendo *AV* 12 excludıtur *sic V quasi corrigendum* 13 nıhıl ıNeſſet *in mg add V;* si enim interesset nihil inter uisa *ci t non probabilius uerbis collocatis. sed plura uidentur deesse uelut* differentium generum *(p.* 93,2*)* 14 ho *pr A* toto, *prior* t *red puto A* tota *V* 15 poteſt *ex* ∼eſ *rec V* 16 fırmıtatıſ *ex* ∼tı *ut uid V* ſapıentıæ ıudıcıū. | utımur, ıudıcıū. *add in mg,* r *in ras ex* m *ut uid A* 17. 18 *interrogari uidit Guietus;* illud *non ab* attendimus *sed a* loquamur *pendere ait r, uereor ut recte* 18 proferremus *Ven* pferemuſ *AV, ex* ∼ram∼ *cum ras pr B* 19 captuſ *pr B* 20 tū *ex* cū *A* 20. 21 ınt. ēē· (ȷnter)| uıgı(lantıū uıſa etſobrıorū) et(ſanorū eteorū quı)ēēnt *seclusa in ras pr A* 22 ſereddere, ſere *red opinor A* *interrogari malui cum r quam ut ceteri adfirmari*

incerta quae ἄδηλα Graeci.) si enim res se ita habeant ut nihil intersit utrum ita cui uideatur ut insano an sano, cui possit exploratum esse de sua sanitate? quod uelle efficere non mediocris insania est.

Similitudines uero aut geminorum aut signorum anulis inpressorum pueriliter consectantur. quis enim nostrum similitudines negat esse, cum eae plurimis in rebus appareant. sed si satis est ad tollendam cognitionem similia esse multa multorum, cur eo non estis contenti, praesertim concedentibus nobis, et cur id potius contenditis quod rerum natura non patitur, ut non suo quidque genere sit tale quale est, nec sit in duobus aut pluribus nulla re differens
✽ ulla communitas? ut sibi sint et oua ouorum et apes apium simillimae: quid pugnas igitur aut quid tibi uis in geminis? con-
(55) ceditur enim similes esse, quo contentus esse potueras; tu autem uis eosdem plane esse non similes, quod fieri nullo modo potest.

55 Dein confugis ad physicos eos qui maxime in Academia inridentur, a quibus ne tu quidem iam te abstinebis, et ais Democritum dicere innumerabiles esse mundos, et quidem sic quosdam inter sese non solum similes sed undique perfecte et absolute ita pares ut

---

1 adela *AV* ad_aela *B* habeat *Goerenzius (de fin.* I 7,25*) et ita solet Cicero, nec illum refutauit C. F. Hermannus philol.* VII 469*; cf Tim.* 12,44 2 ut *V* an ut sano *Lambinus bm; ego ambigo propter inconstantem in similibus usum; uide p.* 53,9 *Maduigium de fin.* IV 9,22 4 ınſanıa ē *AB* ~eſt *corr* ınſanıæ eſt *Vtbmr; cf de inu.* I 6,8. 9,12 II 41,120 *orat.* 71,236 *Tusc.* III 32,77 *de nat. deor.* III 34,84 *de diuin.* II 26,56 5 anullıſ *corr* ~ll~, *deinde* ~ll~ *V* 8 cognitionem, nit *in ras, fuit nisi fallor* nat *B* 9 preſertım *corr* prę~ *V* curıd *cum ras ex* ~ıt *B* 10 in *ante* genere *add Lambinus t, ante* suo *ex Halmi sententia m, qui item de fin.* V 9,26 *scribi uult* ut in suo genere perueniant ad extremum, *ubi* in *libri non habent; et certe scripsit Cicero* quod in suo genere expletum atque cumulatum est *Tusc.* V 13,39, ut omnia floreant et in suo quaeque genere pubescant *de nat. deor.* II 15,41. *nam illud* ut in suo quaeque genere permaneat *ibid.* 47,121 *et talia conferri non debent* 11 ſitale *pr A* ſic *pr VB* dıfferent *pr V* 12 nulla communitas *Ven Lambinus b, quod falsum esse demonstrauit Maduigius emend.* 154*s idemque adu. crit.* II 242 *his uerbis: 'ii quorum hic sententia defenditur contendebant suo quidque genere esse tale quale esset, nec esse in duobus nulla re differentem ullam communitatem. itaque sequitur ut dicant naturam non pati ut non ita sit, pertinetque prima illa negatio* ut non *ad totum hunc complexum sententiae ex affirmatiuo membro et negatiuo (*nec sit — ulla*) constantem'* cōmunıta *A* ut [sibi] sint *Goerenzio auctore t* at tibi sint *Lambinus* ut tibi sint *Christius etiam si* sint *ci t* ut si sint *Muelleri (coni. Tull.* 24*) suasu br, quamquam contra dixerat Maduigius adu. crit.* II 242 *neque ipse m coniecturam suam commemorauit in editione, atque illa omnia ferri uix possunt propter* igitur*; nec probabilius Maduigius l. d. et olim in Turicensi altera p.* 854 ulla communitas uisi. sint et oua, *quoniam non nunc de uisis agitur sed de rebus ipsis.* at si uis sint *ci Dauisius non male ut opinor, cf de diuin.* II 15,34 *de fato* 4,8, *nisi quod* ut *in adiungendis exemplis uerum uidetur. plura deesse uidentur Vahleno* 14 ſımıle *pr A* qᵛo *cum ras ex* qđ *A* qᵒđ *ex* qđ *V* Democritum *A* 81 *D.* 18 ſıquoſdā *A* ınter.ēē (ſe) *V* ınt. ſe (ſe) *B* 19 ita *auctore*

inter eos nihil prorsus intersit, et eo quidem innumerabiles ** itemque homines. deinde postulas ut, si mundus ita sit par alteri mundo ut inter eos ne minimum quidem intersit, concedatur tibi ut in hoc quoque nostro mundo aliquid alicui sic sit par ut nihil differat nihil intersit. ʻcur enim’ inquies ʻex illis indiuiduis, unde omnia Democritus gigni adfirmat, in reliquis mundis et in iis quidem innumerabilibus innumerabiles Quinti Lutatii Catuli non modo possint esse sed etiam sint, in hoc tanto mundo Catulus alter non possit effici?’ 18

Primum quidem me ad Democritum uocas, cui non adsentior potius 56
qua re fallor potest id quod dilucide docetur a politioribus physicis, ❊
singularum rerum singulas proprietates esse. fac enim antiquos illos Seruilios, qui gemini fuerunt, tam similes quam dicuntur, num

Christio del t; confert r ad Att. xiv 13,6 quam dissolute quam turpiter quamque ita perniciose ut non numquam Caesar desiderandus esse uideatur *nec dissimile est hoc* memoria ita fuit nulla ut *Bruti* 60,217

1 eo *AB* eo *ex* & *ut* et *nunc desit V* eos *dett Asc;* et eos q. innumerabiles *Manutio auctore del Lambinus tbmr;* et eos quoque *(hoc cum dett)* i. *sed deletis* it. hom. *Bootius Mnemos.* xxiii *(*1895*)* 211. *a sententia non absone* eoque innumerabiles item homines *ci Dauisius, sed putauerim quaedam intercidisse, ut haec fere fuerint* et eo quidem innumerabiles etiam soles lunas maria terras *(cf Lucret.* ii 1085*)*, singulas denique res, itemque homines*; sic enim et apte transitus paratur ad id argumentum quo aduersarius utitur u.* 5 *ss et tegitur quodam modo fraus quae isti argumentationi subest: nam cum modo quosdam dixerit mundos absolute esse inter se pares, infra eos ipsos esse uult innumerabiles* 3 hoquoq; *pr A* 5 cum ex *Ven* ii *m* ındıuıduıſ uɴde, uıduıſ uɴ *in ras B* 7 quıntı, tı *in ras A* quınọtı *V* luctatıı *ex* ∾tı *V* 8 &[fed] *B* tantŏ* *ex* ∾tū *A* 9. 10 potıuſ quare fallar *cum ras corr* ∾quere—fellā* *A* potıuſ qua[e],re| fallọr[e] *(in mg nihil nisi* q̄*) V* potıc*qualefallor, tıc *in ras, supra haec et proxima litura* v *litterarum capax, sub qua cognoscere uidebar manu insolita scriptum* ſvm*; ante* q *olim fuisse uidebatur* at *B;* poteſt *AB* pọtẹſṭ[ppt] *V*. potiusque refello propter id *cum V correcto tbr; sed de* propter *iam t dubitauit (*potiusque † refallor potest id *m; cf Reissingerus de* ob *et* propter, *diss. Erlang.* 1897,68 *n., qui ci* priusquam refelli potest id*), et de* potest *nihil mouendum esse recte scripsit Deiterus philol.* lii 159 *a sententia ille quidem aberrans cum coniecit* potiusque refello, si potest, id*; apparet enim Lucullum politiorum quos dicit physicorum (cf p.* 114,13 *Chrysipp.* 114 *Arn.) auctoritate uti ad profligandum Democritum, cui rei haec uerba apta erant* cui non adsentior, potiusque refellere potest id *et reliqua, in quibus* que *si opus est uindicabit Deiterus. uerum scrupulum inicit cum Vossiani B dubia memoria tum quod duo membra refutationis, quae fuisse testatur* primum *u.* 9*, ita parum inter se discernuntur ut prius ne quale fuerit quidem satis appareat. fuit autem ut opinor tale ut Lucullus Democriti se auctoritate negauerit in illa causa commoueri; cui deinde alterum adiunxit, id quod ex Democriti sententia efficiat aduersarius refelli politiorum physicorum auctoritate. quare defectu haec laborare credas, fuerintque olim talia fere* cui non adsentior potius quam re fallar minime perspicua; inde autem quod efficis id ipsum redarguere atque refellere potest id 10 d[1]*-lcide[u] [u] *V* 11 ſıngulaſ *add A* antıquo *pr AV* ∾co *corr* ∾qoſ[v] *B* 12 ıllo *pr V* ſeruılıaſ *pr B* similes fuisse quam *dett Lambinus* 12—*p.* 97,1 ɴūcenſeſ, ɴ *red ut uid, lineola e corr, etiam in* c *nescio quid corr (fuit cum fuisse uideretur* cuı enſeſ*) A*

censes etiam eosdem fuisse? 'non cognoscebantur foris': at domi; 'non ab alienis': at a suis. an non uidemus hoc usu uenire, ut quos numquam putassemus a nobis internosci posse eos consuetudine adhibita tam facile internosceremus *uti* ne mi*nim*um quidem similes
57 uiderentur. Hic pugnes licet, non repugnabo, quin etiam concedam illum ipsum sapientem, de quo omnis hic sermo est, cum ei res similes occurrant quas non habeat dinotatas, retenturum adsensum nec umquam ulli uiso adsensurum nisi quod tale fuerit quale falsum esse non possit. sed et ad ceteras res habet quandam artem qua uera a falsis possit distinguere, et ad similitudines istas usus adhibendus est: ut mater geminos internoscit consuetudine oculorum, sic tu internosces si adsueueris. uidesne ut in prouerbio sit ouorum inter se similitudo: tamen hoc accepimus, Deli fuisse complures saluis rebus illis qui gallinas alere permultas quaestus causa solerent; ii cum ouum inspexerant quae id gallina peperisset dicere solebant.
58 Neque id est contra uos; nam uobis satis esset oua illa non internoscere; nihil*o* enim magis adsentirer hoc illud esse quam si inter

ACADEMICVS III

13—15 *(fr. 19) Nonius p.* 117 gallinas Cicero Academicorum lib. III 'qui gallinas . . . solerent libro II *(sic libri plerique, quod ex* hII *natum adnotat Lindsayus;* idem libro II *Wolf cum cognatis)* cum . . . quae gallina . . . solebant'. *cf Plinius nat. hist.* x 155 traditur quaedam ars gallinarii *(p.* 114,23*)* cuiusdam dicentis quod ex quaque esset

1 dignoscebantur *ci Dauisius* intern~ *Walkerus; cf p.* 114,24 adomı *pr AV* ad domı *pr B* 2 uenisse *Dauisius* 4 uti ne minimum quidem *dett Ald* nımıum quıdem *corr* .mı*nıum (ne, m *supra*) quıdem *V* ũtımı.quıdē (*, nımū *supra*), utımı *in ras,* erasarum *prima fuit* n *uel* m, *supra hanc* ⊣ *ut uid A* nımıū quıdē (utımınımum *supra*) *B.* uti *an* ut *posuerit Cicero incertum, incertius quod t coniecit* ut ii ne min. q. ſımılıſeſ *h. e. falsus exitus cum uero coniunctus, deinde corr* ſımılıſeſſe *B, unde* ſımıleſ^ee^ *Am* 7 occurrent *Manutius* habeant *AVB* 8 adſeſū, n *pr ut uid, lineola e corr A* 9 ſed&|c&eraſ *corr* ſed&ad|~ *V* ſed ad| ceteraſ, ſed *in ras,* ad *add A* ſedadceteraſ *B* 10 poſſıſ *pr V* 11 gemınuſ *pr B* eoculo♃ *B* 13 accıpımuſ *pr B* cōpluręſ, *lineola ft red in loco euanido A* cō‿plureſ *ex* cū p~ *V* ſoluıſ *B* 14 gallınaſ ſalere *ex* ~na ſal~ *(prima* 1 *deleta erat lineola, sed haec deinde erasa) V* gallınaſ*alere *inde ab* ſ *in ras A* quae|ſ*tuſ [ı] *B* 15 q* *ex* qī *ut uid V in* gallına *mutatum ut u.* 14 *V* 16 ıdem *V* ıdē *A, corr* ıd·ē· *B* noſ *AMVB (cf p.* 94,13*)* noſ *F tbmr, quod mihi non satis certum est: potest enim similiter disputare ac p.* 95,8. 14, *ut, quamuis concedatur res similes usu posse distingui, tamen affirmet sapientem in iis retenturum adsensum, id quod modo (u.* 5*) se dixit aduersario concedere, et ita pergere ut doceat quid ipse si de ouis iudicandum esset faceret a similitudine profectus* nobis *dett Rom Ven tbmr* esset *(*ē&*)* oua *scripsi (an* esse posset o.*?)* ē exoua *ABtbmr* eſt exoua *ex* ~ exouo *V forsitan fuerit* illa nos non 17 nihilo *Lambinus* nıhıl *AVBtbr, quod aegre defendas sceptico illo* οὐδὲν μᾶλλον, *cf p.* 88,25, *m ad part.* II *uol.* III *p.* 143,32 III *uol.* I *p.* 74,32 adsentirer hoc *scripsi (cf p.* 142,7*)* adsentırephoc (poteſt *supra*) *A* ad|ſentı rep· hoc *corr* ~rȷ* hoc, *in mg* q̄ poteſt *V* adſentıre

illa omnino nihil interesset. habeo enim regulam ut talia uisa uera iudicem qualia falsa esse non possint; ab hac mihi non licet transuersum ut aiunt digitum discedere, ne confundam omnia; ueri enim et falsi non modo cognitio sed etiam natura tolletur, si nihil erit quod intersit. Vt etiam illud absurdum sit, quod interdum soletis dicere, cum uisa in animos inprimantur, non uos id dicere, inter ipsas inpressiones nihil interesse, sed inter species et quasdam formas eorum. quasi uero non specie uisa iudicentur; quae fidem nullam habebunt sublata ueri et falsi nota. Illud uero perabsurdum, quod 59
dicitis probabilia uos sequi si nulla re inpediamini. primum qui potestis non inpediri, cum a ueris falsa non distent; deinde quod iudicium est ueri, cum sit commune falsi? Ex his illa necessario nata est ἐποχὴ id est adsensionis retentio, in qua melius sibi constitit Arcesilas, si uera sunt quae de Carneade non nulli existimant. si enim percipi nihil potest, quod utrique uisum est, tollendus adsensus est; quid enim est tam futtile quam quicquam adprobare non

phoc, p *ex* p *B.* adsentiri potest hoc *correctam Vindobonensis lectionem Maduigius emend.* 132 *cum aliis ita probabat, ut sensu passiuo acciperetur (cf p.* 87,8*);* adsentiri par est hoc *Dauisius tbmr* quasi *Maduigius emend.* 160 *tbr. sic interpretor: 'nam nobis, si illa oua non internosceremus, satis esset, nec ideo adsentiremur hoc ouum illud esse, sed, id quod uultis, adsensionem retineremus; qui ne tum quidem, si inter oua omnino nihil interesset, adsentiremur hoc illud esse i. e. eadem plane esse non similia, quod fieri nullo modo potest' (p.* 95,15*). nec opponi potest noluisse Stoicos inter duas res nihil interesse (p.* 98,4*), quoniam id fieri non posse ipsa oratione perspicue indicatur, fitque haec comparatio quo magis illud quod se facturum negat absurdum esse intellegatur atque pueriliter aduersarios similitudines illas rerum consectari. sed illis* non magis quam *apparet rationi parum satisfieri; nam magis adsentiendum erat eadem esse si nihil interesset quam si tantum non internoscerentur, rectiusque erat* multo minus quam. *sed illa formula loquendi* non magis quam, *cum idem fere ualeret atque* non aliter ac *uel* itidem ac, *non numquam minus accurate ueteres usi sunt, ut Valerius Max.* II 1,7 *Alexander de fato* 9 *p.* 175,17 *Br. (cf* 21 *p.* 191,3*), et similiter* haud minus quam *praeter rationem posuit Apuleius apol.* 24 *p.* 27,26 *H.* inter illa] in,terra, *posterior* r *e corr ut uid V* interea *Ven*

1 int eē *corr* ~eēt *AV*, ~ēẽ *B* 2 iudicem *om V* 3 nen *ex* non *A* ne* *ex* nec *V;* necfundam *ex* necfundam *B* 6 uiſa]~animoſ *ex* uiſe animoſ *B* animoſ *etiam AV praeter usum Ciceronis, uide p.* 55,8. 84,18 *de nat. deor.* I 16,43 *de fato* 19,43 *de leg.* I 10,30*;* animo *ci m* animis *dett Lambinus* 7 et quasi formas *Walkerus ut* species et quasi figura *orat.* 1,2, *et sane solet Cicero pronomen* quidam *in talibus aut priori nomini adiungere aut si posteriori postponere; tamen cf pro Cluent.* 28,76 scrupulus et quaedam dubitatio. formam quandam et speciem deorum *scripsit de nat. deor.* I 14,37. *Graecum* ἰδέα *uel* εἶδος, *cf p.* 49,12 formeſ *pr A* 10 ſedqui *A* re *add A;* re nulla *Ven tbr* 11 diſtant *V* 13 epoche id·ē·, *lineola red puto A* epochei-|dem *corr* ~|dem *V* epochei idē *B. cf ad p.* 53,24 *Plutarchus, p.* 32,42 id est ads. ret. *suspecta erant Manutio et Lambino; quod genus totum recte aestimatum est ab E. V. E. Vogelo obseruationum ad aliquot Ciceronis locos (progr. Bipont.* 1830*)* 12, *cf r p.* 138,3, *de nat. deor.* I 8,20*; nec in eo haerendum quod uideatur idem uocabulum iam ante fuisse explicandum; nam et bis unum uocabulum eodem libro interpretatur de nat. deor.* I 19,50 *et* 39,109 *et* περίοδον *orat.* 61,204 *eas interpretationes commemorat quibus iam ante usus est* 14. 15 extimant ſe *pr V* 15 p *cipi [p *ut uid*] *A* utiq· *V*

cognitum. Carneadem autem etiam heri audiebamus solitum esse *eo* delabi interdum ut diceret opinaturum id est peccaturum esse sapientem. mihi porro non tam certum est esse aliquid quod conprendi possit, de quo iam nimium etiam diu disputo, quam sapientem nihil opinari id est numquam adsentiri rei uel falsae uel

60 incognitae. Restat illud quod dicunt ueri inueniundi causa contra omnia dici oportere et pro omnibus. uolo igitur uidere quid inuenerint. 'Non solemus' inquit 'ostendere'. Quae sunt tandem ista mysteria, aut cur celatis quasi turpe aliquid sententiam uestram? 'Vt qui audient' inquit 'ratione potius quam auctoritate ducantur'. Quid si utrumque, num peius est? unum tamen illud non celant, nihil esse quod percipi possit. an in eo auctoritas nihil obest? mihi quidem uidetur uel plurimum. quis enim ista tam aperte perspicueque et peruersa et falsa secutus esset, nisi tanta in Arcesila, multo etiam maior in Carneade et copia rerum et dicendi uis fuisset.

19 61 Haec Antiochus fere et Alexandreae tum et multis annis post multo etiam adseuerantius, in Syria cum esset mecum paulo ante quam est mortuus. Sed iam confirmata causa te hominem amicissimum» me autem appellabat «et aliquot annis minorem natu non dubitabo monere. Tune cum tantis laudibus philosophiam extuleris Hortensiumque nostrum dissentientem commoueris, eam philosophiam sequere quae confundit uera cum falsis, spoliat nos iudicio, priuat adprobatione omni, orbat sensibus? et Cimmeriis quidem, quibus

1 audebamuſ *pr AV* ēē delabı *AVB sed* e *media cum ras ex* o *ut uid pr V.* huc sol. esse del. *ci Lambin;* s. esse eo labi *Dauisius* s. eo delabi *ci Ernestus* s. esse eo d. *Goerenzius* 2 ıd·ē· *A, ex* ıdē *B* ıdem (t) *V* 3 ē *add A* conpedı (hn) *ex* conpedı *ut uid A* 4 qo *A* qđ *V* q* *B, omnes ex* qđ IānImıū*&ıā, Imıū *in ras, ex* ıamnımıūetıā *ut uid A* 5 ıdeſt *ex* ıdem *ut uid A* ıdem (t) *V* uelıncognıte *(corr* ~tę*)*, n *prior e corr, puto ex* m *A* 7 omnıa *dıcıo portere, c *in ras, ex* omnı adıtıo p~ *ut uid B* udere *pr V* ınuenerıt *VB, pr F, ex* ~nırıt *A* 8 tadē (n) *AV, fueritne* tā~ *in utroque ualde dubium;* ta*N dem|ıſtamyſterıa *ex* tā de|myſterıa *B* 9 quaſıtur pe(t)alıquıd *V* 10 quıd *B* ratıoN (ne), N *litura del, nec uid fuisse primitus B* *q (a) *h. e.* quam *rec* [q *nescio quo signo distincta*] *A* auctorıtatı *pr V* 11 utroque *dett Dauisius tbr* utraque *Vaucherus; cf Maduigius de fin.* III 17,56 *Lucil.* 418 *Marx. Plaut. cist.* 149 peı *ex* peı *ut uid V* eſt *add A* celam *corr* cęlam *V* celamur *Gulielmius, 'satis probabiliter' ait r; cf u.* 9

12 poſſet *pr A* 15 carneadē* *A* ~dem *V* carneade'm'&, m *ft deleri coepta B* rerū ē & *sed* ē *ut uid eradi coepta B* uıſ **** fuıſſet [fuıſ *ut uid*] *A* 16 alexandreę *corr* ~drıę *V* 18 ſedetıā *A* 21 *significat Hortensii exitum* phılosophā *pr A* 22 ſequere q̄;, ere *in ras, fuisse uid* ſequa req; *B* 23 omnı,(b;) *Vtr nec dubium est Ciceronem* omnibus orbat sensibus *potuisse scribere, sed* omni adprobatione *non sine ui po-*

aspectum solis siue deus aliquis siue natura ademerat siue eius loci quem incolebant situs, ignes tamen aderant quorum illis uti lumine licebat: isti autem quos tu probas tantis offusis tenebris ne scintillam quidem ullam nobis ad dispiciendum reliquerunt; quos si sequamur iis uinclis simus astricti ut nos commouere nequeamus. sublata 62 enim adsensione omnem et motum animorum et actionem rerum sustulerunt; quod non modo recte fieri sed omnino fieri non potest. Prouide etiam ne uni tibi istam sententiam minime liceat defendere. an tu, cum res occultissimas aperueris in lucemque protuleris iuratusque dixeris ea te conperisse (quod mihi quoque licebat qui ex te illa cognoueram), negabis esse rem ullam quae cognosci conprendi percipi possit? uide quaeso etiam atque etiam ne illarum quoque rerum pulcherrimarum a te ipso minuatur auctoritas.»

Quae cum dixisset ille finem fecit. | Hortensius autem uehe- 63 menter admirans (quod quidem perpetuo Lucullo loquente fecerat, ut etiam manus saepe tolleret: nec mirum; nam numquam arbitror contra Academiam dictum esse subtilius) me quoque, iocansne an ita sentiens (non enim satis intellegebam), coepit hortari ut sententia desisterem. tum mihi Catulus «Si te» inquit «Luculli oratio flexit, quae est habita memoriter accurate copiose, taceo neque te quo minus si tibi ita uideatur sententiam mutes deterrendum puto. illud uero non censuerim, ut eius auctoritate moueare. tantum enim te [non] modo monuit» inquit adridens «ut caueres ne quis inprobus

---

suit, quoniam aliquando etiam Antiochus retineri adsensionem uoluit; cf p. 107,3. 126,1. omnino *ci t* cimmeri hiſ *V* cimeriſ *B*

1 natura /////// ademerat*; in litura* II *uel* III *litterarum capaci nescio litteraene fuerint olim* (dȩ?) *necne; prior* e *in ras, fuit* adhim~ *B* adimerat *pr AV* 2 quē *lineola add, sub* e *litura B* uti*lumine·licebat, ine· *in ras, ex* utillum inelicebat *B;* uti,lumine *ex* utilum ne *V* 3 qᵛoſ *in ras, uid fuisse* qđ *A* 4 addiſpiciendū *ex* addeſp~ *V* adaſp~ *ex* adeſp~ *AB (hic* t *pro* c*);* *cf Tusc.* I 19,45 5 cōmeuere *A* sublata enim] ſublatent̄ *V* 6 adſeſ|ſione *corr* aſſeſ|ſionē *V* adſedſione *posterioris* d *lunula ft eradi coepta B* aſſenſione ... rationem *(sic pro* actionem*) in mg add A* 10 dixeriſ*eate, iſ *et* e *in ras, uid fuisse* dixer iſ ate *uel* ~iſeate *A* conperisse *cf in Catil.* I 4,10 *(quamquam iusiurandum ibi nullum) Reitzensteinus Herm.* XXXIII 97 *n.* 4 liquebat *duo dett Goerenzii cum detrimento sententiae, quamquam neque ille improbauit nec r et recepit Klotzius* 11 rē*ullā *ex* remillā *ut uid A* rem,ᵛol|lam *ex* remo|lam *V* 12 illa| rerū quoq. rerū *V* q̄q* *ex* qđ *B* 16 nec *add B* NĀNūquā, NĀN *in ras, lineola supra* u *add A* 17 me *ex* ne *B* 18 hortaRI, RI *e corr, euanuerant ut uid* ri *B* 20 habita, ita *red uid A* quom_inuſitibi *(' add) V* 22 confuerim *pr V* auctoritatē *lineola uid erasa B* tenmodo *AB* tenon|modo *V quae seruauit r interrogandi signo post* dixisses *p.* 101,3 *posito non probabiliter, et dubitat ipse;* non te modo *ex Dauisii et Maduigii (emend.* 160*) coniectura t inusitata Ciceroni formula dicendi; cum Ald bm deleui* non *ut librarii alicuius socordia illatum qui* non modo *ex usu uellet iuncta ut* modo *post* non *insertum est pro Sulla* 10,29

tr. pl., quorum uides quanta copia semper futura sit, arriperet te et in contione quaereret qui tibi constares cum idem negares quicquam certi posse reperiri idem te conperisse dixisses. hoc quaeso caue ne te terreat. de causa autem ipsa malim quidem te ab hoc dissentire; sin cesseris, non magnopere mirabor. memini enim Antiochum ipsum, cum annos multos alia sensisset, simul ac uisum sit sententia destitisse.»

20 64 Haec cum dixisset Catulus, me omnes intueri. tum ego non minus conmotus quam soleo in causis maioribus huius modi quadam oratione sum exorsus: «Me Catule oratio Luculli de ipsa re ita mouit ut docti hominis et copiosi et parati et nihil praetereuntis eorum quae pro illa causa dici possent, non tamen ut ei respondere posse diffiderem; auctoritas autem tanta plane me mouebat, nisi tu opposuisses non minorem tuam. adgrediar igitur, si pauca ante quasi de fama mea dixero.

65 Ego enim si aut ostentatione aliqua adductus aut studio certandi ad hanc potissimum philosophiam me adplicaui, non modo stultitiam meam sed etiam mores et naturam condemnandam puto. nam si in minimis rebus pertinacia reprehenditur, calumnia etiam coercetur, ego de omni statu consilioque totius uitae aut certare cum aliis pugnaciter aut frustrari cum alios tum etiam me ipsum uelim? itaque nisi ineptum putarem in tali disputatione id facere quod cum de r. p. disceptatur fieri interdum solet, iurarem per Iouem deosque penates me et ardere studio ueri reperiendi et ea sentire quae dicerem.

epist. IX 16,6, *post* quoquo *de domo* 10,25, quam *post* aliud *ad Att.* III 15,5, *post* magis *ibid.* XIII 1,1*; cf Stangelius Tullian.* 21*s.* tantum *adridentis est ('nicht mehr und nicht weniger'), neque in eo haerendum quod Lucullus non ea ipsa dixit (p.* 100,8*) quae eum dixisse ait Catulus.* modo *delere maluit Crat, sed* tantum non *Tullianum non est*

2 contentione *B non male, si significetur quam dicit ad Att.* I 16,9 *de off.* I 38,137*, sed uide p.* 151,10 *(*14*) pro Mil.* 3,8 *in Vatin.* 10,24*; cf de nat. d.* I 23,63*, m ad part.* III *uol.* I *p.* 31,27 3 Idēte *lineola ft red A* 4 nete|treat *ex* net|reat *A* ipsā *ex* ~ā *A* ipsam *VB* malim|* *ex* mali|m *uel* ~|in *V* equidem *mg Lambin probabiliter; cf pro Tull.* 12,29 *(*30*), m ad part.* III *uol.* II *p.* 76,14 *Iordanus symb. crit. ad hist. ling. Lat. p.* 317. 319 6 alia *corr* talia *F* ac] atque aliud *ci r* est *Halmio auctore b* sententiā *A* 9 quandam orationem *Lambinus* ab huius modi quadam oratione *ci r; cf Brut.* 34,128 L. Bestia bonis initiis orsus tribunatus 10 catulle *A, pr V* 11 ut**docti [ut *uel* et] *A* homines *pr VB* 12 respondere me posse *Lambinus, cf p.* 69,2 *orat.* 1,3 responderi posse *dett Dauisius bm, cf de nat. d.* I 4,8*; cf Maduigius de fin.* V 11,31 18 naturā *ex* ~ra *AVB* 19 nā *in ras paulo ampliore A* 20 ego *Ven* II ergo *AVB* omni* [s] *A* 21 frustrari|tum *ex* frustrar|cum *ut uid V* 21. 22 uelim itaque *dett Rom* itaque uelim *AVB* 23 de*r·p· *ex* d.er·p· *(post* d *quid fuerit incertum) B* disceptur *pr A* iurarē* *ft lineola in ras pr A;* iurarem piouem *corr* iurare,me,p,iouem *V*

qui enim possum non cupere uerum inuenire, cum gaudeam si simile 66 ueri quid inuenerim? sed ut hoc pulcherrimum esse iudicem, uera uidere, sic pro ueris probare falsa turpissimum est. Nec tamen ego is sum qui nihil umquam falsi adprobem qui numquam adsentiar qui nihil opiner; sed quaerimus de sapiente. ego uero ipse et magnus quidam sum opinator (non enim sum sapiens) et meas cogitationes sic dirigo, non ad illam paruulam Cynosuram, qua 'fidunt duce nocturna Phoenices in alto', ut ait Aratus, eoque directius gubernant quod eam tenent 'quae cursu interiore breui conuertitur orbe', sed Helicen et clarissimos Septem triones id est rationes has latiore specie non ad tenue limatas; eo fit ut errem et uager latius. Sed non de me, ut dixi, sed de sapiente quaeritur. uisa enim ista cum acriter mentem sensumue pepulerunt accipio iisque interdum etiam adsentior, nec percipio tamen: nihil enim arbitror posse percipi. non sum sapiens; itaque uisis cedo nec possum resistere. sapientis autem hanc censet Arcesilas uim esse maximam Zenoni adsentiens,

ACADEMICVS IV

5. 6 *Augustinus c. Acad.* III 14,31 clamat Cicero se ipsum magnum esse opinatorem sed de sapiente se quaerere

1 uero (v̄ *supra*) *V* 2 inuenirim *B, pr A* iudico *Ernestus tbmr, sed nescio an subaudiatur* si uideam 3 falſat̄ peſſimū *pr B* egoiſ*ſū, ſū *in ras ampliore A* ego,iſ,ſum, iſſu *in ras,* m *add V; in utroque ut opinor distinguendi causa corr* 4 ad(p)dem *sic B* 5 opinor *pr A* 6 quidam *Manutius* quidem *AVBtbmr, quod non uidetur ferri posse nisi aut deleto priore* et *aut ordine sic mutato* sum opinator et magnus quidem ſum *add A* opinatur *pr B* 7 derigo *m* n̄* *ex* nū *V* illā (paruulam) **cinoſyram, cin *in ras, fuit* illā amicnoſyram *uel* ~myc~ *B;* cẏnoſẏrā *A* cẏnoſyram *ex* ~ſyr~ *ut uid V* 7 *et* 9 *uide de nat. d.* II 41,106, *ubi* hac fidunt *et* nam cursu *congruenter cum Arato* 8 foeniceſ *V* pho|niceſ *B* directuſ *pr A* derectius *m* 9 conuer. (titur) *B* conu&itur (h) *V* ſedelicen *V, corr* ſed.(ad)el~ *rec A;* ſed.(ad)helicen ****** &clariſſi|muſ [&clariſ] *B. praepositio omissa ut pro Q. Rosc.* 2,5 non ex tuis tabulis sed aduersariis, *pro Balbo* 28,64 non de suo peccato sed huius ... uiri facto, *orat.* 12,38 non .. ad iudiciorum certamen sed uoluptatem aurium*; accedit quod intercessit* tenent 10 ſeptentrioneſ *VBtb* id·ē· *ex* idē *B* 10. 11 id est ... elimatas *del Bootius Mnemos.* XXIII *(1895)* 211 10 latiores *ci r* 11 attenue limataſ *V* aδtenuae|limataſ *(uel primo scriptum erat* liu*) corr* adtenu*e elim~ *Atbmr;* natte nuelimataſ *corr* ·n̄·atte nue(e)lim~ *B.* elimare *Cicero numquam scripsit,* limare *aliquotiens (*limatam quandam ... tenuitatem *de fin.* III 12,40*).* ad tenue limatas *singulare, sed tamen cf de opt. gen. or.* 3,9 se ipse .. ad minutarum causarum genera limauerit, *Quint. inst. or.* XII 2,13 *(dialectica)* sectas ad tenuitatem suam uires ipsa subtilitate consumet*; λόγους κατ' εὐρύτερα οὐ κατὰ λεπτὸν ἐρρινημένους* 12 de,m(e)ut *V* dixi*ſed [ſ] *A, idem sed* ~d *in ras ex* t *B* 14 per cipio, per *in ras paulo ampliore A* 15 neque *Ven m* 16 arceſ i*laſ, c *in ras, ex* arteſ illaſ *B* Zenoni *cf eth.* 548 *ss Arn.*

cauere ne capiatur, ne fallatur uidere; nihil est enim ab ea cogitatione, quam habemus de grauitate sapientis, errore leuitate temeritate diiunctius.

Quid[quid] igitur loquar de firmitate sapientis? quem quidem nihil opinari tu quoque Luculle concedis. quod quoniam a te probatur, ut praepostere tecum agam iam (mox referam me ad ordi-
21 67 nem), haec primum conclusio quam habeat uim considera: 'si ulli rei sapiens adsentietur umquam, aliquando etiam opinabitur; numquam autem opinabitur; nulli igitur rei adsentietur.' hanc conclusionem Arcesilas probabat; confirmabat enim et primum et secundum. Carneades non numquam secundum illud dabat, adsentiri aliquando; ita sequebatur etiam opinari, quod tu non uis, et recte ut mihi uideris. sed illud primum, sapientem si adsensurus esset etiam opinaturum, falsum esse Stoici dicunt et eorum adstipulator Antiochus; posse enim eum falsa a ueris et quae non possint percipi ab iis
68 quae possint distinguere. Nobis autem primum etiam si quid percipi possit tamen ipsa consuetudo adsentiendi periculosa esse uidetur et lubrica. quam ob rem cum tam uitiosum esse constet adsentiri quicquam aut falsum aut incognitum, sustinenda est potius omnis adsensio, ne praecipitet si temere processerit. ita enim finitima sunt

---

ACADEMICVS IV

14 *(fr. 20) Nonius p.* 69 adstipulari positum est adsentiri. Cicero in Academicis libro IV 'falsum esse Stoici ... Antiochus'

---

1 ∗abea [h] *B* 4 quid∗∗∗∗| [q ...] *A* quidquid *V* quic.quid *sic,* c *in ras ex* d *B* 5 locullе *A* 6 agam iammox *Vtbmr* agā.Iammox *A* agam. iāenīmox *B.* iam *quamuis facile errore scribi potuerit post* agam *tamen non satis tuto abicitur (de collocatione cf de diu.* I 31,67*);* enim *autem isto quidem loco ferri nequit, quare aut transponendum est* mox enim *aut ei* enim *tribuendum qui falso ante* iam *distingueret, cf p.* 104,2, *unde* iam enim *huc adscriptum uidetur Vahleno.* iam enim *(del* mox*) Victorius* 7 haec ... habeat *in mg add A* 7—9 *Sextus adu. math.* VII 157 *εἰ τῶν συγκατατιθεμένων ἐστὶν ὁ σοφός, τῶν δοξαστῶν ἔσται ὁ σοφός. οὐχὶ δέ γε τῶν δοξαστῶν ἐστιν ὁ σοφός ... οὐκ ἄρα τῶν συγκατατιθεμένων ἐστὶν ὁ σοφός. εἰ δὲ τοῦτο, περὶ πάντων αὐτὸν δεήσει ἀσυγκατατίθεσθαι* 9 *de lacuna quae post* opinabitur *est in V uide praefationem* 10 arceſſılaſ *B* 11 non numquam *del m, sed cf p.* 99,2. 110,5. 131,5. 153,13 secundum *del dett Dauisius bm.* secundum illud dabat *non cum Arcesila sed contrarie illi, ut in conclusione illa primum i. e. τὸ λῆμμα (cf u.* 13*) maneret, secundum autem i. e. πρόσληψις fieret* sapiens adsentietur aliquando. *non congruenter iis quae secuntur* adsentiri *et* opinari *locum mutare iubebat Manutius* 12 ita sequebatur *Manutius* id adſequebatur *AV* idadſe·bat *B* 14 ēē∗ſtoici [t] *Amr* ēē & ſtoici *V* ēē∗&ſtoici, & *in ras, ex* e& eſtoici *ut uid B, cf p.* 104,19. esset *natum puto ex eo quod prope antecedit; cf Nonius* 15 a *add ft pr A;* a∗uerıſ [d] *B* poſſı∗nt *ex* ~ſunt *A* 15. 16 poſſınt' dıſtınguere, *om* percipi ab iis quae possint, *in mg add* /· pcipı *V* poſſınt *A* 19 adsentiri *cum casu quarto ut* adprobare, *nisi forte id ipsum intercidit, cf p.* 142,7 20 adſenſıoxepcıpıt&∗∗ſıtemere,

falsa ueris eaque quae percipi non possunt *iis quae possunt* (si modo ea sunt quaedam; iam enim uidebimus), ut tam[en] in praecipitem locum non debeat se sapiens committere. Sin autem omnino nihil esse quod percipi possit a me sumpsero et quod tu mihi das accepero, sapientem nihil opinari, effectum illud erit, sapientem adsensus omnes cohibiturum, ut uidendum tibi sit idne malis an aliquid opinaturum esse sapientem. 'Neutrum' inquies 'illorum [nitamur]'. Nitamur igitur nihil posse percipi; etenim de eo omnis est controuersia.

Sed prius pauca cum Antiocho, qui haec ipsa quae a me de- 22 69
fenduntur et didicit apud Philonem tam diu ut constaret diutius didicisse neminem, et scripsit de iis rebus acutissime, et idem haec non acrius accusauit in senectute quam antea defensitauerat. quamuis igitur fuerit acutus, ut fuit, tamen inconstantia leuatur auctoritas. quis[quam] enim iste dies inluxerit quaero, qui illi ostenderit eam quam[quam] multos annos esse negitauisset ueri et falsi notam. excogitauit aliquid? eadem dicit quae Stoici. paenituit illa sensisse? cur non se transtulit ad alios, et maxime ad Stoicos; eorum enim erat propria ista dissensio. quid eum Mnesarchi paenitebat, quid Dardani; qui erant Athenis tum principes Stoicorum. numquam a Philone discessit nisi postea quam ipse coepit qui se audirent habere. Vnde autem subito uetus Academia reuocata est? nominis dignita- 70
tem uidetur, cum a re ipsa descisceret, retinere uoluisse. quod erant

---

ne *et hasta ac lineola quae secuntur e corr, & in ras,* ſi *add A* adſenſio/ne p̄ cjpit_&·ſi,temere, ȷ *ex* e *V* adſenſio ne p̄cipit& ſi*temere, & *et* ſi *in ras, ex* ~pit &ſittemere *ut uid B* ꝑceſ ſerit₇ Jta, rit *in ras,* Jt *red uid, supra* ſerit *ras A*

1 iis quae possunt *add Lambinus* 2 enī uidebimuſ, ī ui *utrum in ras an red ambigebam, supra* enī ui *ras cohaerens fere cum ea quam modo dixi A* tam̄ in *A* tamen in *B, pr V. cf Maduigius de fin.* v 9,26 *p.* 651

3 ſe *cum ras ex* ſa *A* 4 poſitame *ſumpſero [e] *B* meſūm$\overset{1}{\text{y}}$ ſero *sic ex* meſumy ſero *(ambigebat opinor corrector inter* me sumsero *et* me summisero*) V* 6 an *cum ras ex* al *pr V* 7 nitamur; Nitamur *V et priore* nit~ *eraso AB* 10 dicit *V, pr A* 11 dixiſſe *in ras, potuit esse* didiciſſe *V* nſ *ut uid corr* hiſ *Vtbmr* 13 inconſtanta *pr AB*

14 quis *Lambinus* quiſquā *VB* Q~ *A* $\overset{\text{IN}}{\text{Quiſquā}}$ *F* quisnam *ci Gruterus*
15 quam*** [quā] *A* quāquam *V* ***quā [quā] *B* neg**auiſſet [it] *A* nega*|uiſſ*& *ex* negita|uiſſe& *ut uid B* 16 penituit$\overset{\text{eum}}{\cdot}$ illa *AB* 18 quide$\overset{*m}{\text{ū}}$·ineſar$\overset{h}{\text{c}}$i *ex* quiδeūin~, *cauit scil. corrector ne quis* qui deum *legeret;* m *si fides puncto non pro* i *sed ante* i *posita A* quid.|deum inneſarci *ex* qui|deum~ *(corrector uoluisse uid* quid eumne Sarci*) V* quideū inneſarchi *B* quid enim Mnesarchi *dett Rom* penitabat *pr V* 19 adheniſ*tū, t *in ras, ex* ~niſtū *B* principeſ*ſtoicorū [e] *B* 20 phjlone *ex* phol~ *A* phil*one [i] *B* audierent *V* 21 renouata *Manutius, cf Tim.* 1,1 *(aliter p.* 39,15. 40,18 *de diu.* ii 2,7*), sed uide de fin.* ii 1,2 *(aliter p.* 71,3 *Tusc.* i 1,1*) et de orat.* ii 48,199

qui illum gloriae causa facere *dicerent*, sperare etiam fore ut ii qui se sequerentur Antiochii uocarentur; mihi autem magis uidetur non potuisse sustinere concursum omnium philosophorum. etenim de ceteris sunt inter illos non nulla communia; haec Academicorum est una sententia quam reliquorum philosophorum nemo probet. itaque cessit, et ut ii qui sub nouis solem non ferunt item ille cum aestuaret ueterum ut maenianorum sic Academicorum umbram secutus est.

71 quoque solebat uti argumento tum cum ei placebat nihil posse percipi, cum quaereret, Dionysius ille Heracleotes utrum conprehendisset certa illa nota qua adsentiri dicitis oportere, illudne quod multos annos tenuisset Zenonique magistro credidisset, honestum quod esset id bonum solum esse, an quod postea defensitauisset, honesti inane nomen esse, uoluptatem esse summum bonum — qui ex illius commutata sententia docere uellet nihil ita signari in animis nostris a uero posse quod non eodem modo possit a falso, is curauit quod argumentum ex Dionysio ipse sumpsisset ex eo ceteri sumerent. Sed cum hoc alio loco plura; nunc ad ea quae a te Luculle dicta sunt.

ACADEMICVS IV

1 *Augustinus c. Acad.* II 7,15 Antiochus . ., ut nonnullis uisus est, gloriae cupidior quam ueritatis 6.7 *(fr.* 21*) Nonius p.* 65 Maeniana ab inuentore eorum Maenio *(*moenio *e corr Wolf* moenia *uel* menia *uel* monia *cett)* dicta sunt, unde et columna Maenia. Cicero Academicorum lib. IV ʻinterim ille . . . Academicorum uiam secutus est'

---

1 *hinc Plutarchus Cic.* 4 *de Antiocho* facerent· Sperare etıam *corr* ~Speraret etıam *A* ~ſperare &ıā (t *supra*) *B* fecerunt | ſperare &ıam *V*. facere dicerent *ex Camerarii coniectura Lambinus* fecisse dicerent *dett Dauisius t;* cum speraret iam *t* cum speraret etiam *b* sperantem *m* sperare *(uel potius* sperasse*)* enim *Dauisius* for*e [t] *A* utı (h *supra*) *A* ut ıı *corr* ut hı *V* 2 ſe *add B* Antiochei *Asc* ~ii *Ald* antıochı *AVB* Mıhı, ı *prior e corr, erasa lineola*, *quid fuerit nescio A* 6 &ut *V* sub Nouis *Faber* ſub nubeſ *AV* ~ſ *M* ſub_nubeſ *B; ft fuit* sub noueis. *cf de orat.* II 66,266 *Varro de l. L.* VI 59 f*er̄ [u] *V* 7 moenıanorū *A* menıanorum *V* mẹnıanoꝝ *ex* ~ano *B* 8 tum *ex* cum *ut uid V* 9 queret (re *supra*) *A* dıonıuſ *B* eracẹle o*teſ *ex* eracelo oſteſ *A* eracleoteſ *V* 10 quaẹ *V* dıc*ſ [ı] (tı *supra*) *A* oportere *ex* opert~ *ut uid A* 11 tenuıſ ſ& *add A* ēēt * ıd [d *ut uid*] *A* 12 ıdonū *pr B* defenſita*uıſſet *ex* ~ſit auıſſet *A* defenſıtauıſ ſ& *punctum pr ut uid V* 15 poſit.a (ſ *supra*) *ex* poſita *B* posset *m. quamquam* possit *et* posset *saepe inter se permutata esse et constat et consentaneum est, tamen uide p.* 110,2. 114,2. 129,21 *de nat. d.* III 4,9 uelis, 4,10 regantur *Maduigium de fin.* I 7,25 *Wetzelium ʻselbständiger und bezogener Gebrauch der Tempora'* 35 curauit ut quod *Lambinus tb praeter necessitatem, uide Muellerum progr. Landsberg.* 1865,12 *et ad part.* III *uol.* II *p.* 452,6 16 ſumerent̃ *B* 17 cumḥoc (·ex *supra*) *V* alio loco 35,113. 43,133 te . culle (·lu *supra*) *B*

Et primum quod initio dixisti uideamus quale sit, similiter a nobis de antiquis philosophis commemorari atque seditiosi solerent claros uiros sed tamen populares aliquos nominare. illi cum res *non* bonas tractent similes bonorum uideri uolunt; nos autem ea dicimus nobis uideri quae uosmet ipsi nobilissimis philosophis placuisse conceditis. Anaxagoras niuem nigram dixit esse. ferres me si ego idem dicerem? tu ne si dubitarem quidem. at quis est; num hic sophistes (sic enim appellabantur ii qui ostentationis aut quaestus causa philosophantur): maxima fuit et grauitatis et ingeni gloria. Quid loquar de Democrito: quem cum eo conferre possumus non modo ingenii magnitudine sed etiam animi, qui ita sit ausus ordiri ʻhaec loquor de uniuersis': nihil excipit de quo non profiteatur, quid enim esse potest extra uniuersa; quis hunc philosophum non anteponit Cleanthi Chrysippo reliquis inferioris aetatis, qui mihi cum illo collati quintae classis uidentur. atque is non hoc dicit quod nos, qui ueri esse aliquid non negamus, percipi posse negamus: ille esse uerum plane negat [esse]; sensus quidem non obscuros dicit sed tenebricosos (sic enim appellat eos). Is qui hunc maxime est admiratus Chius Metrodorus initio libri qui est de natura ʻnego' inquit ʻscire nos sciamusne aliquid an nihil sciamus, ne id ipsum quidem nescire aut scire nos, nec omnino sitne aliquid an

23 72 (at line 1); 73 (at line 10 "gloria. Quid loquar de Democrito")

5 *cf Lactantius diu. inst.* III 23,11 *epit.* 34,2

1 initio *p.* 72,6 *ss* 2 atq. *corr* at,q. (1 *supra*) *rec V* 4 non *add dett Asc* II; bona (ſ *supra*) *A* nouas *Faber tm speciose sed parum apte ut puto orationis tenori, propter quem etiam* tractent *posuit non* tractant; *cf p.* 72,21 4. 5 dicimus ea *Ven r* 5 ıpſı* [ſ] *VB* ıp|ıpſı* [ſ] *A* 6 Anaxagoras *(A 97 D.) cf p.* 124,7 me* [ſ] *B* 7 tunıſı *corr* tūnıſı *V* 8 num hic *t* nunc hıc *AVB* hic? num *Ald m* ſophıſteſ, e *ex* ı, ſ *extrema red uid A* appellantur *dett Ven* II 9 philosophabantur *dett Goerenzius tbmr, quod necessarium non uidetur in definitione de qua cf Xenophon memorab.* I 6,13 *Aristot. soph. el.* 1. 165 *a* 21 10 demıcroto *corr* demıcrȷto *sic V. Democr. B* 165 *D.* 11 sit] est *t* 14 relıquıſ *corr* ~quıſq· *AB* 15 quıntæ***|claſſıſ *ex* quıntahoc|laſſıſ *B* hıſ *A* ıſ *in ras, fuitne* ſı *V* 17 negat. eſſe *in ras* VIII *litt A* *prius* esse *del Dauisius tmr, posterius ex Halmi coniectura b* sensusque idem *Dauisius tbr, cf p.* 38,10 18 sed *Guietus* nec *AVB* *Democritus B* 11 *D. (Sextus adu. math.* VII 139*) γνώμης δὲ δύο εἰσὶν ἰδέαι, ἡ μὲν γνησίη ἡ δὲ σκοτίη· καὶ σκοτίης μὲν τάδε σύμπαντα, ὄψις ἀκοὴ ὀδμὴ γεῦσις ψαῦσις* eos *del Maduigius emend.* 165 *tb* *ante* is *primus distinxit Rosa;* isque qui *Dauisius* 19 Metrodorus *B* 1 *D.: Eusebius praep. euang.* XIV 19,5 *γράφων γέ τοι περὶ φύσεως εἰσβολῇ ἐχρήσατο τοιαύτῃ ʻοὐδεὶς ἡμῶν οὐδὲν οἶδεν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο πότερον οἴδαμεν ἢ οὐκ οἴδαμεν'; Diog. Laert.* IX 58 *ἔλεγε μηδ' αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι ὅτι οὐδὲν οἶδε; Sextus adu. math.* VII 88 *οὐδὲν ἴσμεν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἴσμεν ὅτι οὐδὲν ἴσμεν; cf Philodemus rhet. fr. inc.* 3,1 20 ſcı*re, ı *ex* r *ut uid* [*ft* ı] *A* ſcıere *B* ſcıamuſ, cı *in ras, fuit ft* ſuamuſ *B* 21 ſcıre. (·ſcıre *supra*) noſ *ABtbmr post*

74 nihil sit'. Furere tibi Empedocles uidetur: at mihi dignissimum rebus is de quibus loquitur sonum fundere. num ergo is excaecat nos aut orbat sensibus, si parum magnam uim censet in is esse ad ea quae sub eos subiecta sunt iudicanda? Parmenides Xenophanes minus bonis quamquam uersibus sed tamen illi uersibus increpant eorum adrogantiam quasi irati, qui cum sciri nihil possit audeant se scire dicere. Et ab iis aiebat remouendum Socraten et Platonem. cur, an de ullis certius possum dicere? uixisse cum iis equidem uideor, ita multi sermones perscripti sunt e quibus dubitari non possit quin Socrati nihil sit uisum sciri posse; excepit unum tantum, scire se nihil se scire, nihil amplius. quid dicam de Platone, qui certe tam multis libris haec persecutus non esset nisi probauisset; ironeam enim alterius, perpetuam praesertim, nulla fuit ratio perse-
24 75 qui. Videorne tibi non ut Saturninus nominare modo inlustres homines, sed etiam imitari numquam nisi clarum nisi nobilem? atqui habebam molestos uobis sed minutos, Stilbonem Diodorum Alexinum,

10 *cf Lactantius de ira Dei* 1,6.7

quidem *distinguentes, ut* id *sit* nescire aut scire *quod sequitur. multo planius* id *referemus ad id quod ante negauit et* nescire aut scire *dictum putabimus noto genere abundantiae quod apud Graecos nuper persecutus est E. Kemmerus Schanzii symbolarum uol.* xv, *apud Latinos F. Leo analect. Plaut. de figuris sermonis* II 36*ss (cf Vahlenus opusc.* I 77*) quoque Terentius Phorm.* 809 *scribit* una omnis aut scire aut nescire hoc uolo *('i. e. quacunque ratione scire' Ruhnkenius); nam* nescire aut scire *hoc ordine aptum uideatur cum a nesciendi affirmatione profectus sit (*nego scire *i. e.* dico nescire*)*

1 anıhıl *pr B* furere**** tıbı, rere *in ras,* tı *red uid; agnoscere uidebar* fut...... ttıbı *B.* ımpedoclef *pr AVB* 1—7 *cf p.* 72,22*ss* 2 iis *Rom* hıf *AVB* 3 adeoquae *corr* adeoquae, *deinde* adeaquae *A* 4 parmenı de xenophanef (f *supra*) *B* Parmenides *B* 6 *D.* Xenophanes *B* 34 *D. (Sext. adu. math.* VII 49 *Diog. L.* IX 72*)* 5 ıllı *corr* ıllıf *AVB* ıncrepant *AB, sed in A correctionis signa ut uid coepta deleri* 7 dıcıre *B, pr A* aıeba·t (N *supra*) *B* aiebas *Ald tbmr, sed uide p.* 24,16 *(*110,17*)* 125,5. 132,17. aiebat *p.* 73,17 8 ıllıf *pr B* 10 fcıre *pr A* 11 fcrıre, r *prior corr*], ı *erasa uid B* fe *prius ex* fı *V cf p.* 41,12. 56,11 12 certe* *ex* ~t& *B* 13 Ironeam *corr* ~ȷam *Atbmr* ı~eā *corr* ~ȷā *B* ıro,eam (n *supra*) *V* nulla *ex* fiulla *B* 15 etiam *om Vtr* imitari? num quem *ex Manutii coniectura b* imitari neminem *ci Dauisius,* sed ne imitari quidem philosophum quemquam nisi clarum *ci m; qui iniuria dubitant omnes siue de* numquam, *cui sua uis manet (cf de leg.* I 14,41*), siue de totius membri forma siue de* numquam *et* nisi *compositis (cf pro Mil.* 21,55 *de nat. d.* I 34,93*).* clarum *et* nobilem *pro substantiuis posita si quis auersetur, is scribat licet* numquam quemquam, *cf de fin.* III 8,29 16 moleftuf *pr A* Stilbonem *e corr Cantabrigiensis Rom* fılıbonē *AV;* mınutof**|fıl*ıbonem *ex* mınutoffı|bıbonem *B.* Stilponem *mg Lambin tbmr, sed uide Croenertum 'Kolotes und Menedemos' (Wesselyi stud. palaeogr.* VI*)* 19 *n.* 106

quorum sunt contorta et aculeata quaedam sophismata (sic enim appellantur fallaces conclusiunculae). Sed quid eos colligam, cum habeam Chrysippum, qui fulcire putatur porticum Stoicorum: quam multa ille contra sensus, quam multa contra omnia quae in consuetudine probantur. 'At dissoluit idem.' Mihi quidem non uidetur, sed dissoluerit sane: certe tam multa non collegisset quae nos fallerent probabilitate magna, nisi uideret is resisti non facile posse. Quid Cyrenaei uidentur, minime contempti philosophi, qui negant 76 esse quicquam quod percipi possit extrinsecus, ea se sola percipere quae tactu intumo sentiant, ut dolorem ut uoluptatem, neque se quo quid colore aut quo sono sit scire sed tantum sentire adfici se quodam modo.

ACADEMICVS IV

1 *cf Augustinus de beata uita* 2,14 contortum hoc et aculeatum *Seneca epist.* 111,1 quid uocentur Latine sophismata quaesisti a me. multi temptauerunt illis nomen inponere, nullum haesit ... aptissimum tamen uidetur mihi quo Cicero usus est: cauillationes uocat. *cf Krischius p.* 188 *(*62*)* 3 *Lactantius diu. inst.* VII 23,3 Chrysippus quem Cicero ait fulcire porticum Stoicorum

---

1 contor & *pr B* acu enucleata *A. Otto arch. lexicogr.* VI 338 *(de prouerb. Rom. p.* 4*) cl pro Scauro* 10,20, *sed uide p.* 122,16 *de fin.* IV 3,7, *supra Augustinum; λόγους ἀκανθώδεις καὶ ἐννοίας πολυπλόκους Lucianus dial. mort.* 10,8 *Aristoteles top.* VIII 11. 162*a* 16 *σόφισμα δὲ συλλογισμὸς ἐριστικός, Galenus de animi peccatis* II 3 *(*V *p.* 72 *K.) τὰ καλούμενα σοφίσματα, λόγοι τινὲς ὄντα ψευδεῖς εἰς ὁμοιότητα τῶν ἀληθῶν πεπανουργημένοι* 4 *Diog. Laert.* VII 183 *καὶ κατὰ τῆς συνηθείας καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἐπεχείρησε, cf fr.* 109 *Arn., infra p.* 115,17 5 at dissoluit *Dauisius* ddd ıſſoluıt *V* ***dıſſoluıt, *potuit esse* ddd ıſ~ *A* addıſſoluit *sed* ad *linea del B* 6 ſane*** (7 certe) [tte *sic*] *B* tam, t *ſt red A* collegisset *ex* ~lıg~ *AVB* 7 probabılıtatem,ag|nı- (m) *uıderet*ſ (hı) reſıſtı *sic*, m *red uid* [a *(potius quam* tı*) et* ı] *omnia corr rec V;* magna nıſıuıderetlſ reſıſtı, ſ *prima in ras, ex* ~ nıtıuıderetıſ ~ *A* ~ nıſıuıdere-(ıſtıſ) t** reſıſtı, ſ *prima in ras, ex* ~nıtıuıderıtıſ~ *B (*uıderet·ıſ (ı) *pr F)* 8 cyrenei *B* cyranei *A* cyrenei *V* Cyrenaici *mg Lambin tbmr ut et Graeci et Cicero ipse p.* 77,8. 144,8.10. 150,19 *alias.* q. C.? uıdentur mıhı mınıme c. *M Rom* ~ uidenturne tibi c. *'alii' a Lambino commemorati* quid? Cyr. uid. min. c. *Dauisius* quid Cyr.? [uid.] min. c. *cum Grutero m;* quid Cyr.? [uid. ... qui] negant *t.* quid ... uidentur *satis defendit r (epist.* IX 21,1 quid tibi ego uideor in epistulis nonne plebeio sermone agere tecum, *ad Att.* XIII 10,1 quid tibi Seruius quid uidetur*), quamquam non tam idem quod* qualis *esse dixerim* quid *quam primo positum ad uniuerse inducendam quaestionem (ut epist.* IX 21,1 *uel Plat. Charm.* 154 *D τί σοι φαίνεται ὁ νεανίσκος ... οὐκ εὐπρόσωπος;), inde liberius etiam sine illa quaestione: 'was meinst (sagst) du zu den Cyr.?'.* tibi *ante* uidentur *add Durandus br praeter necessitatem ut opinor; urbane enim sic fere quaerit* quid iudicamus de Cyr.? *cf p.* 116,8 *de nat. d.* III 26,66. 27,69 *Schmalzius 'Zeitschr. f. d. Gymnasialwesen'* XXXV 113 10 qo (v* quid) colore *ex* qđcolere *A;* colere *pr B*

11 ſomno *B, pr V* ſetantū (d) *pr ut uid A* ſ& (d) *pr, deinde* tam̄ *B* adficiſe, e *in ras ut uid V* adfici* ſe [ſ] *B τὰ πάθη καταληπτά, οὐκ ἀφ' ὧν γίνεται Diog. Laert.* II 92

Satis multa de auctoribus. quamquam ex me quaesieras nonne putarem post illos ueteres tot saeculis inueniri uerum potuisse tot ingeniis tantisque studiis quaerentibus. quid inuentum sit paulo post uidero, te ipso quidem iudice. Arcesilan uero non obtrectandi causa cum Zenone pugnauisse sed uerum inuenire uoluisse sic in-
77 tellegitur. nemo umquam superiorum non modo expresserat sed ne dixerat quidem posse hominem nihil opinari, nec solum posse sed ita necesse esse sapienti. uisa est Arcesilae cum uera sententia tum honesta et digna sapienti; quaesiuit de Zenone fortasse, quid futurum esset si nec percipere quicquam posset sapiens nec opinari sapientis esset. ille credo nihil opinatur*um*, quoniam esset quod percipi posset. quid ergo id esset. 'uisum' credo. 'quale igitur uisum?' tum illum ita definisse: ex eo quod esset sicut esset inpressum et signatum et effictum. post requisitum etiamne si eius modi esset uisum uerum quale uel falsum. hic Zenonem uidisse acute nullum esse uisum quod percipi posset, si id tale esset ab eo quod est cuius modi ab eo quod non est posset esse. recte consensit Arcesilas ad definitionem additum, neque enim falsum percipi posse neque uerum, si esset tale quale uel falsum; incubuit autem in eas disputationes

---

3 *cf Lactantius diu. inst.* III 2,8 tot temporibus tot ingeniis in eius inquisitione contritis

---

1 deaucto|ribuſ *in priore uersu multa red uid A* quaesieras *p.* 73,10

2 ueter*eſ [¯] *A* inueri *pr V* 3 tantis studiis *ci r et iam ante Pluygersius Mnemos.* XI *(*1862*)* 62 4 uidero 36,116 *ss* obtractandi *(*b *corr* p, *dein restitutum) V. cf p.* 74,3 5 ze|no *B* intelli**|gitur [gi] *A* 6 ū·quā, ū· *in ras, ex* inquā *rec A* inquam *V* in quā *B* 7 differat *pr B* 9 ſapienti *AB, corr* ~ti^e, *dein* ~te* *Vtbmr, etiam in B agnoscitur corrigendi conatus; cf p.* 12,15 10 quicquā, qu *priores in ras, in cuius initio agnoscebam* p*; ft iam pr corr, dein red A* poſſet *ex* ~ſit, t *red uid A* poſſe *pr VB* opinare *pr A* 11 opinaturum *Asc* II ~tur *AVB* 12 *priore loco* uſum *pr V* 13 *ss cf p.* 75,21 *ss* ſicut ·eēt, *lineola et* t *red uid A* 14 effictum *Manutius* effectū *AVB, cf p.* 76,1 etiam_neſi *ex* etiam niſi *F* etiā niſi *AVB* eiusdem modi *Dauisius tbmr (cf p.* 124,15*) praeter necessitatem, cf u.* 16. 19 *p.* 75,18 15 uerū uel quale† falſū *A* 16 cuius *scripsi (cf* quale *u.* 19 *p.* 75,18. 76,1*)* eiuſ *AB* ^ut eiuſ *V* ut eiusdem *Dauisius tbmr*

17 ab eo quodnonuteſtpoſ|ſet *usque ad* p *in ras,* oſ *add A* ab eo qđ ū ^ut poſſ& *B* recte *cum* additum *iungendum esse significaui cum Lambino et r cl p.* 76,2*, et sic facilius intellegitur uter incubuisse dicatur; quamquam ipse r dubitat proponitque cum Manutio* recte; c. A. *(uel* recte concessit A.*)*; ad d. a. (est)*; et alii et tbm post* Arcesilas *inciderunt; certe non quod sequitur sed quod antecedit ad definitionem additum est* conſenſit, ſ *posterior in ras ex* t *A*

17. 18 adfinitionē *pr B* 19 tale† quale, uel falſum*; in intercolumnio* add † uerū· | *non eadem manu qua prior* † *V* *]neaſ *ex* aeneaſ *B*

ut doceret nullum tale esse uisum a uero ut non eiusdem modi etiam a falso possit esse. Haec est una contentio quae adhuc per- 78 manserit. nam illud, nulli rei adsensurum esse sapientem, nihil ad hanc controuersiam pertinebat. licebat enim 'nihil percipere et tamen opinari'; quod a Carneade dicitur probatum: equidem Clitomacho plus quam Philoni aut Metrodoro credens hoc magis ab eo disputatum quam probatum puto.

Sed id omittamus. illud certe opinatione et perceptione sublata sequitur, omnium adsensionum retentio, ut si ostendero nihil posse percipi tu concedas numquam adsensurum esse. Quid ergo est quod 25 79 percipi possit, si ne sensus quidem uera nuntiant. quos tu Luculle communi loco defendis. quod ne id facere posses, idcirco heri non necessario loco contra sensus tam multa dixeram; tu autem te negas infracto remo neque columbae collo commoueri. Primum cur? nam et in remo sentio non esse id quod uideatur, et in columba pluris uideri colores nec esse plus uno. Deinde nihilne praeterea diximus? 'Maneant illa omnia lacerat ista causa. ueracis suos esse sensus dicit *Epicurus*.' Igitur semper auctorem habes, et eum qui magno suo periculo cau-

1 *ut [a] *V* *a [h] *B* mo&ıam (di supra) *V* 2 a *add B* posset *Ernestus tbm, cf p.* 105,15 ēē₇ *red uid A* 3 illud *p.* 103,9 ad-hanc, n *in ras*, c *add A* 5 Carneade *cf p.* 103,11 equıδē, *lineola red uid A* 6 phıhonı *V* fıl*onı [ı] *B* metro|do2o, 2 *in ras ut uid ex* l *B. cf p.* 74,15 *abeo [h] *A* 8 oppınatıonem (&pceptıone supra) ſublata *B* 10 te *ci Dauisius, sed agitur de sapienti, et cf quae scripsi ad p.* 87,8 adsensurum sit necesse *ci r temere, nec quid m putet in his* illud certe . . . adsensurum esse '*uix recte se habere*' *uideo. redit enim his uerbis eo unde digressus erat, p.* 104,3 *ss, ubi quod quasi optionem dedit aduersario utrum mallet de duobus, id nunc suo iure neglegit* 11 ſj,ne *ex* ſene *V* 12 defendis *p.* 76,10 *ss* quod *Faber adnotauit* '*ornatus causa hic adiici*' *i. e. poni ut* quod si, quod quoniam, quod utinam, *similia, idemque et Reisigius schol. p.* 108 *ed.* III *sentit et r (cf de nat. d.* II 37,93 *de diu.* II 57,118. 62,127*)*; id *Manutio auctore del tb*, tu *mg Lambin*, quamquam ne id *Durandus; si illud ferri non potest, ut est sane singulare, scribendum* quod ne ita *cum m, qui confert Maduigium de fin.* II 6,17 13 negas *p.* 76,14 14 inflexo *ut p.* 76,14 *ci Bentleius, cf p.* 58,8 *(*refracta *et* reflexa *in eadem re Lucret.* IV 440. 442*)* ınfracto,remo *ex* ınfractorem *V* commouerım *B* 15 ın remo, *post* ın *in mg olim add* fracto *sed paene del litura B* 16 neceſe *pr B* 17 lacerat *AV (cum cruce t)* lecerat *B;* ıſta *VB, cum ras corr* ıſte *A. inde* lacerat iste causam, qui ueraceis *Lambinus Epicurum intellegens, similiter Wernsdorfius spec.* II 12 *Lucullum;* lacera est ista causa *ci t,* laceratur i. c. *Maduigio auctore (ed. Tur.* II *p.* 854*) b;* latrat i. c. *Asc* II, *quod mireris placuisse C. F. Hermanno philol.* VII 469; lateat *dett Heruag;* blaterat iste tamen et ueraces *uel* blatero i. t. u. *ci Dauisius;* laborat *ex Ernesti coniectura m (adscribit* '*poteram etiam* labat, uacillat, claudicat, iacet'*)*. iaceat *Cantabrigiensis (et e corr regius Dauisii), quod etiam Maduigius commendarat emend.* 175 *(*iacebit *ci Faber)*; manent *et* iacet *maluit r.* haereat *Reitzensteinus, qui, quidquid de uerbo iudicatur, haec recte uidetur statuere, et aduersarium loqui nec posse abesse nomen Epicuri, quod ante* ueracis *addi uoluit Orellius, cum ceteri* dicit *de aduersario Stoico intellexisse uideantur (*uos . . . dicitis *Maduigius in ed. Tur., b;* dicis *m.). de re cf p.* 76,16 ueracıſ uoſ *Vb, corr* ~cıſ ſ uoſ, *deinde rec* ~ceſ~ *A.* sanos *pro* suos *m, sed cf p.* 111,1 *s* 18 et *om Vtbm;* habet eum *ci Maduigius emend.* 176 *(cf Muellerus cens.* 130*)* habetis eum *idem (ed. Tur.) et b*

sam agat; eo enim rem demittit Epicurus, si unus sensus semel in
80 uita mentitus sit, nulli umquam esse credendum. hoc est uerum esse, confidere suis testibus et inportata insistere. itaque Timagoras Epicureus negat sibi umquam cum oculum torsisset duas ex lucerna flammulas esse uisas; opinionis enim esse mendacium non oculorum: quasi quaeratur quid sit, non quid uideatur. sic hic quidem, maiorum similis; tu uero, qui uisa sensibus alia uera dicas esse alia falsa, qui ea distinguis? Et desine quaeso communibus locis; domi nobis ista nascuntur. 'Si' inquis 'deus te interroget "sanis modo et integris sensibus num amplius quid desideras", quid respondeas?' Vtinam quidem roget: audies quam nobiscum male agerent. ut enim uera uideamus, quam longe uidebimus? ego Catuli Cumanum ex hoc loco cerno; regionem uideo *Pompeiani, ipsum* Pompeianum non cerno, neque quicquam interiectum est quod obstet,

ACADEMICVS IV

8. 9 *Hieronymus contra Pelagianos* 14 *t.* II *col.* 707 *C Vall.* uerum audi quid idem dicat orator tuus: 'desine communibus ... nascuntur'. *cf Augustinus de utilitate credendi* 1,5 desinam talibus agere, ut, quemadmodum ille ait, separatis nugis locorum communium res cum re causa cum causa ratio cum ratione confligat *(uide pro Cael.* 9,22*)*

---

1 demittit *Asc* dımıttıt *AV* dımıttıt* [e] *B*   Epicurus *cf p.* 125,2 *de nat. d.* I 25,70 *(fr.* 251 *Vs.)*   2 nūllı| umquā *ex* nū|ınquā *ut uid A* nullūq·, q· *in ras, fuit* ~p *B*   uirum *Maduigius ad I. C. Orellium epist. crit. (Haun.* 1828*)* 139 certum *ci t*   3 conſidere *pr B*   ınportata *AVB, cum cruce tm* ınportata (une) *F* in porta *Gulielmius* in re probata *b* in prauitate *(uel* in peruersitate *uel* in importunitate*, cl p.* 79,24*) r*   ınſiſ|ſtero *ex* ~ſiſ|t~ *V* Itaque, I *et* e *red uid A*   5 uıſa *pr B*   6 ſıc*quıdē (hic), c *in ras paulo ampliore, quid fuerit nescio B;* sit *dett Goerenzius tbmr* sed *dett Ald (probat Maduigius emend.* 178*)*   7 tuu (o) *ex* tuu (1) *ut uid B*   ſenſıbı *B*   8 quı ea dıſtınguıſ *V* quıea*dıſtınguıſ, ı *in ras ft ex* a, e *ex* r *ut uid,* a *red [ft* d] *A* quı.e_a*dıſtınguıſ [d] *B*   &deſine *V* **d~ [et] *Ar* *d~ [&] *B* sed desine *Goerenzius tbm* desiste *ci r; intellege* desine communibus locis sensus defendere*, cf p.* 110,12 *(*doce mercede *pro Mur.* 33,70, possum si uelim pluribus *Apul. apol.* 80*); certe* desinere *cum casu sexto barbarum*   9 inquis *p.* 76,11*ss*   10 modı *pr A*   ıntegrıſſenſıb; nū, rıſſe *in ras,* n *add,* ; *in ras, fuisse uid* ıntegıſſen *(uel* ~ſem*)* ſıbınū *B*   quıdeſıderaſ (d), a *ex* e *pr B* quıd desideres *mg Lambin tbm*   11 audiet *(liber Vrsini)* ... egerit *(dett) bm (cf hic ad Seyfferti Laelium p.* 454 *et hoc loco)* audiat ... agatur *Manutius* ~ egerit *Goerenzius* audias ... egerint *Asc* ~ egerit *Ernestus* audiret ... ageretur *ex Dauisii coniectura t* ~ ageret *r* audies ... agi dicerem *conicio (cf* responderem ... dicit ... quererer *p.* 112,5. 6. 11 *Maduigius de fin.* IV 17,47 *p.* 551*)* ~ agere uoluerit *Helmius* ~ agi rear *Reitzensteinus*   12 uıdebımuſ *AVB* uidemus *liber Vrsini Lallemandus tbmr*   catulı *corr* catule (1) *V*   13 cum anū *V* cumanū *corr* ~nā *A* cū anum *corr* cū (*m) anam *B*   cerno *AB*   regionem uideo *del tbm ut 'glossema ad uerba* Pompeianum non cerno *adiectum',* e regione uideo *(deleto* cerno*) Lipsius epist. quaest.* V 17 et e regione uideo *r; mihi potius hiare uisa est oratio*

sed intendi acies longius non potest. o praeclarum prospectum: Puteolos uidemus; at familiarem nostrum P. Auianium fortasse in porticu Neptuni ambulantem non uidemus. 'At ille nescio qui, qui 81 in scholis nominari solet, mille et octingenta stadia quod abesset uidebat.' Quaedam uolucres longius; responderem igitur audacter isti uestro deo me plane his oculis non esse contentum. dicit me acrius uidere quam illos pisces fortasse, qui neque uidentur a nobis (et nunc quidem sub oculis sunt), neque ipsi nos suspicere possunt; ergo ut illis aqua sic nobis aer crassus offunditur. 'At amplius non desideramus.' Quid talpam num desiderare lumen putas? Neque tam[en] quererer cum deo quod parum longe quam quod falsum uiderem. uidesne nauem illam: stare nobis uidetur; at iis qui in naue sunt moueri haec uilla. quaere rationem cur ita uideatur; quam ut maxime inueneris, quod haut scio an non possis, non tu uerum testem habere, sed eum non sine causa falsum testimonium dicere ostenderis. Quid ego de naue; uidi enim a te remum contemni: 26 82 maiora fortasse quaeris. Quid potest sole maius, quem mathematici

ACADEMICVS IV

17 *s* *Lactantius diu. inst.* III 23,12 Xenophanes dicentibus mathematicis orbem lunae duodeuiginti partibus maiorem esse quam terram stultissime credidit. *cf p.* 137,19 *Dielsius doxogr.* 121 *n.* 1 *Barthelius p.* 14

---

2 nr̄m *auianiū [p] *(supra priorem* u *ad laeuam ft inserta olim erat* c, *ut fieret* Pacuianium, *sed ex ea quod nunc uidetur superesse potest etiam macula esse) A* nr̄m oauiani*um *ex* ~aninim *ut uid V* nr̄m auianū *B* nostrum C. Auianium *dubiis deteriorum indiciis usus Goerenzius tbmr. C. Auianium Flaccum frumentarium, quem Cicero epist.* XIII 75,1 *hominem familiarissimum uocat et ibid.* 79 *laudat mortuum, eundem fuisse atque hunc non necesse est* 4 octoginta *M, quod cum Harduino uerum esse censuit Dauisius aliique propter testimonium Plinii n. h.* VII 85 in nuce inclusam Iliadem Homeri carmen in membrana scriptum tradit Cicero. idem fuisse qui peruideret cxxxv passuum. huic et nomen M. Varro reddit, Strabonem uocatum*; at ne constat quidem huncne Ciceronis librum dicat Plinius an alium uelut admiranda. cf Muenzerus* '*Beiträge zur Quellenkritik der Naturgeschichte des Plinius*' *(Berol.* 1897*)* 173 5 at quaedam *ci m, qui haec recte a superioribus discreuit* uidebat quaedā uolu|cref qd ab e& uidebat quaedam *(corr rec* quafdam*) V* 6 dicet *dett Asc tbmr* 7 illos *dett Ven* ullof *AV, ex* ~uf *B* mullos illos *ci Orellius* mullos *C. F. Hermannus philol.* VII 470 *(del* pisces *uterque); uide Halmium nou. ann.* LXXI *(*1855*)* 46, *u.* 12 *p.* 126,24. 142,9 8 fufpi*cere *ex* fufcip ere *A* 9 offenditur *V* 9. 10 non**defideramuf, de *in ras A;* desiderant *Christio auctore t* 10 talpam *V* 11 tam quaereretur *A* ~ qu*ereret [a] *B* tamen quaerer&ur *V;* tamen tam *Dauisius;* quererer *Ald* 12 uiderem *Ald* uideret *AVB* ftaranobif *pr AV (in A cum ras corr)* naui, i *in ras Amr* naua *V* naue *corr* -ı *B* 14 *ut [a] *A* inuenirif *pr AVB* aut *pr AVB* non te uerum t. *Lambinus* non tu u. te t. *Dauisio auctore m. uide Maduigium de fin.* V 11,31 16 sed quid *ex Ernesti coniectura b* naue *corr* ~ı *AB* 17 · ēē *post* poteft · *add Vtbmr, quo non opus, cf p.* 49,2. 136,12. 145,11 *de nat. d.* II 18,48

amplius duodeuiginti partibus confirmant maiorem esse quam terram: quantulus nobis uidetur; mihi quidem quasi pedalis; Epicurus autem posse putat etiam minorem esse eum quam uideatur, sed non multo; ne maiorem quidem multo putat esse, uel tantum esse quantus uideatur, ut oculi aut nihil mentiantur [tamen] aut non multum — mentiantur *tamen*: ubi igitur illud est 'semel'? —. sed ab hoc credulo, qui numquam sensus mentiri putat, discedamus, qui ne nunc quidem, cum ille sol, qui tanta incitatione fertur ut celeritas eius quanta sit ne cogitari quidem possit, tamen nobis stare uideatur.

83 Sed ut minuam controuersiam, uidete quaeso quam in paruo lis sit[is]. quattuor sunt capita quae concludant nihil esse quod nosci percipi conprehendi possit, de quo haec tota quaestio est. e quibus primum est esse aliquod uisum falsum, secundum non posse id percipi, tertium inter quae uisa nihil intersit fieri non posse ut eorum alia percipi possint alia non possint, quartum nullum esse uisum uerum a sensu profectum cui non adpositum sit uisum aliud quod ab eo nihil intersit quodque percipi non possit. horum quattuor capitum secundum et tertium omnes concedunt; primum Epicurus non dat, uos, quibuscum res est, id quoque conceditis. omnis pugna

84 de quarto est. Qui igitur P. Seruilium Geminum uidebat, si Quintum se uidere putabat, incidebat in eius modi uisum quod percipi non posset, quia nulla nota uerum distinguebatur a falso; qua dis-

1 *numerum, quem fuerunt qui mutari uellent, tuetur Dielsius doxogr. p.* 63 *n.* 2; *cf Cicero p.* 142,10 2 Epicurus *ad Pythoclem apud Diog. Laert.* x 91, *cf Vsenerus Epic. p.* 382 4 ne[c] *V* quidē, *lineola ft red A* quidem (a *supra*) *V* quid ē *B* putat *Asc* ıı putant *AVB* 5 aut nihil mentiant tam̃ *(hoc linea del)* aut ñmultū mentiant₇ ubi *B* aut nihil mentiatur (n *supra*) *** aut non multū m̃tiantur₇ ubi *Atbm (deleto etiam cum dett posteriore* mentiantur *r)* aut | nihil mentiant ubi *corr* aut ñ,multū · | aut,nihil ∾ *V, cuius primitiua scriptura nihil impedit quominus ad eandem redeat quae ante correctionem fuit in B et ut puta in A, in qua ipsa mihi uidetur turbatum esse uerbo* tamen *omisso et loco non suo inserto, quo transposito quaestioni quae sequitur ad p.* 111,1 *respiciens suum acumen redditur; cui melius etiam consulas si scribas* est 'si semel' *(cf p.* 120,8*)* 7 Quine *praeter* O *in ras paulo angustiore A* qui ne *VB* ne *'doctus quidam' apud Lambinum* quid? ne *Dauisius m* quin ne *tb*; qui ne n. q. putat *Asc; uide p.* 35,2 *Maduigium de fin.* v 20,56 10 controuerſiā *ex* ∾a *B* in paruoliſ ſitiſ (v *supra*) *AVB (*∾uol∾ *ex* ∾uul∾ *V* ∾uul∾ *B)* parua lis sit *Dauisius* in paruo lis sita *(s.* sit*) Durandus* ∾ lis sit *Goerenzius (Matthiaei miscellan. philol.* ıı 2,83*)* 11 conclıdaN (v T *supra*) *(*T *pr) A* cognosci *mg Lambin, cf p.* 100,11 *de fin.* ı 19,64 15 *priore loco* alia** , ı *in ras, ex* alla (ı *supra*) *ut uid et hoc ex* alla *V* · aliañpoſſint₇ | *add A* 16 aſenſū* [¯] *A* aliud falsum quod *Lambinus* 19 om̃ſ (J *infra*) *ex* om̃ſ *AB* omnjſ *ex* ∾eſ *V* 20 quı, q *ut uid in ras,* uı *red V* is si *ci t* ſı* quNtū (ı *supra*) *ex* ſiq uinctū *A* 22 poſſe*t [*hasta*] *V* nullā* *ex* ∾lū *ut uid A* notauero (v *supra*) *A*

tinctione sublata quam haberet in C. Cotta, qui bis cum Gemino consul fuit, agnoscendo eius modi notam quae falsa esse non possit? negas tantam similitudinem in rerum natura esse. pugnas omnino, sed cum aduersario facili. ne sit sane: uideri certe potest; fallet igitur sensum. et si una fefellerit similitudo, dubia omnia reddiderit; sublato enim iudicio illo quo oportet agnosci etiam si ipse erit quem uideris qui tibi uidebitur tamen non ea nota iudicabis qua dicis oportere ut non possit esse eiusdem modi falsa. quando igitur 85
potest tibi P. Geminus Quintus uideri, quid habes explorati cur non possit tibi Cotta uideri qui non sit, quoniam aliquid uidetur esse quod non est?

Omnia dicis sui generis esse, nihil esse idem quod sit aliud. Stoicumst id[em] quidem nec admodum credibile, nullum esse pilum omnibus rebus talem qualis sit pilus alius, nullum granum. haec refelli possunt, sed pugnare nolo; ad id enim quod agitur nihil interest omnibusne partibus uisa re nihil differat, an internosci non possit etiam si differat. sed si hominum similitudo tanta esse non potest, ne signorum quidem? dic mihi: Lysippus eodem aere eadem temperatione, eodem caelo aqua ceteris omnibus centum Alexandrus eiusdem modi facere non posset? qua igitur notione discerneres? | quid 86
si in eius modi cera centum sigilla hoc anulo inpressero, ecquae poterit in agnoscendo esse distinctio? an tibi erit quaerendus anularius aliqui, quoniam gallinarium inuenisti Deliacum illum qui oua cognosceret?

Sed adhibes artem aduocatam etiam sensibus: 'pictor uidet quae 27

1 ın c· cotta *corr* m.∗ cotta *B* м. c. cotta *in ras* xɪɪ *litt A* ın,cotta *V* quıbıſ, *altera* ı *in ras, ex* ~buſ *A* ~buſ *pr V* cum P. Gemino *dett Dauisius* 2 agnoſcendum *V* posset *dett Dauisius; cf p.* 105,15 3 negas *p.* 95,10 4 uıdere *V;* uıderı ∗ certe [p] *B* 6 ıudıcıo, c *in ras, fuit* t *B* 7 uedebıt̃ *pr A* uıd&ur *V* καὶ ἐὰν αὐτὸς ὁ ὁρώμενος ᾖ ὁ δοκῶν ὁρᾶσθαι 9 exploratu *V* 12 dicis *p.* 93,1. 95,10 13 Stoicum est id *Lambinus* ſtoıcum |ſedē *corr* ~|ſedeſt *A* ~ſedem *corr* ſed.ē.ṃ *V* ſtoıcū ſedē *corr* ~ ſed·ē· *B* Stoıcum ſedeſt *Ftb* St. id est *Dauisius* St. est istud *ex Halmi coniectura r* St. istuc *m. uide Chrysipp.* 112 *s Arn.* 14 qualeſ ſit *pr AV* qualeſit *pr B* 15 poſſint *pr V* 16 re[ſ] *Vbmr* res a re *t; cf p.* 96,4 17 poteſ *pr AB* 18 ae∗re [a] *B* 18. 19 aere χαλκῷ, caelo τορεῖ; aqua *βάψις significari iam Fabro uisa est, cf Bluemnerus technologiae* ɪv 333 *ss* 346 *s;* acu *ci Orellius* eadem caelatura *(pro* eodem caelo aqua*) C. F. Hermannus philol.* vɪɪ 470, aeque *t* aequis *Deiterus philol.* xʟvɪ 176 atque *r* 19 centum *Ald* certū *AVB* alexandruſ *(Graeco exitu) corr* ~drū∗ *A, cum ras corr* ~druſ *ut uid V* ~drū *B* ~dros *Ald tbmr* 20 poſſet, t *in ras A* 21 eiusdem modi *Lambinus tbmr non magis necessario quam* hoc eodem anulo cera *cum ras ex* cena *V* anu∗lo [l] *B* ınpreſſoro *pr AVB (*ae *pro* e *A)* ecque *Rom* haec quae *AV* ~ que *corr* ~quę *B* 22 a∗nu∗|larıuſ [n, l] *B* 23 gallınarıū *(lineola ft red) B, ex* ~rū *A* ~rum *V. cf p.* 97,13 24 dignosceret *ci Dauisius; cf p.* 97,1 25 adhibes *p.* 76,23 *ss*

nos non uidemus' et 'simul inflauit tibicen a perito carmen adnoscitur'. quid hoc nonne uidetur contra te ualere, si sine magnis artificiis, ad quae pauci accedunt, nostri quidem generis admodum, nec uidere nec audire possimus. Iam illa praeclara, quanto artificio esset sensus nostros mentemque et totam constructionem hominis fabri-
87 cata natura — ' cur non extimescam opinandi temeritatem? etiamne hoc adfirmare potes Luculle, esse aliquam uim, cum prudentia et consilio scilicet, quae finxerit uel ut tuo uerbo utar quae fabricata sit hominem? qualis ista fabrica est, ubi adhibita, quando cur quo modo? tractantur ista ingeniose, disputantur etiam eleganter; denique uideantur sane, ne adfirmentur modo. sed de physicis mox, et quidem ob eam causam, ne tu, qui id me facturum paulo ante dixeris, uideare mentitus.

Sed ut ad ea quae clariora sunt ueniam, res iam uniuersas profundam, de quibus uolumina inpleta sunt non a nostris solum sed etiam a Chrysippo (de quo queri solent Stoici, dum studiose omnia conquisierit contra sensus et perspicuitatem contraque omnem consuetudinem contraque rationem, ipsum sibi respondentem inferiorem
88 fuisse, itaque ab eo armatum esse Carneadem); ea sunt eius modi, quae a te diligentissime tractata sunt.

Dormientium et uinulentorum et furiosorum uisa inbecilliora esse dicebas quam uigilantium siccorum sanorum. quo modo? quia cum experrectus esset Ennius non diceret se uidisse Homerum sed uisum esse, Alcmeo autem 'sed mihi ne utiquam cor consentit'; similia de uinulentis. quasi quisquam neget et qui experrectus sit eum *non* somniare, et cuius furor consederit putare non fuisse ea

---

1 tibicjna| perito *ex* ~cen~ *A* tibi_cen;a,perito *V* tibi_cjna.perito *ex* ~cen~ *B* adnoſcit *cum ras corr* agn~ *AVB* 2 ualereſi*ſine, ı *prior e corr ut uid,* ſ *posterior ft red, quid fuerit non dispicio A* mag*niſ [ı] *A* 4 possumus *dett Ven* illa *p.* 82,9 *ss* 5 conſtractionē *pr V* 6 temeritatem *cf p.* 83,8 7 poteſ* [t] *V* 8 tuo uerbo *p.* 82,9 fabricata*(ſit), *fuisse uid* ~ta ē *A* 9 fabrica eſt, eſt *in ras paulo ampliore A* 10 ingenioſe | ſẹḍ diſ putantur *ex* ingenio | ſed biſ ~ *V* elegant̄ *cum ras ex* ~t̃ *A* ~tụ(e)r *V* 11 ſede ṗhyſiciſ *(punctum pr) B* mox *p.* 133,13 *ss* 12 qu(ı)id me *B* quiıδē me *A* qui idem me *V* dixeris *p.* 95,17. 96,5 14 quæ *ex* qua *AB* qua *corr* qua(e), *deinde rec* quæ(e) *V* 15 ſẹḍ(de) *B* 16 Chrysippo *cf p.* 108,4 17 conqueſierit *B* ẹcontraq· *V* 18 *Plutarchus de Stoic. repugn.* 10 *p.* 1036 C βουληθεὶς αὖθις συνειπεῖν τῇ συνηθείᾳ καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἐνδεέστερος γέγονεν ἑαυτοῦ ipſū *corr* ~ā *V* 20 adṭe *AB* tracta *pr AB* tractata sunt *p.* 90,12 *ss* 22 dicebas *p.* 93,19 *ss* 23 Ennius *cf p.* 93,14 24 *coniciebam* uidere uisum esse, *sed uide p.* 93,14; *an* uisum esse adesse? Alcmeo *cf p.* 94,7 26 ſomniarẹ *V et ita Faber, ut* putare *esset ἀπὸ κοινοῦ satis dure, nec minus* somniasse *Lambinus,* somniasse se *m;* somnia reri *abhorrente uoce ab usu r;* somnia sua uisa putare *(ita b)*

uera quae essent sibi uisa in furore. sed non id agitur; tum cum uidebantur quo modo uiderentur, id quaeritur. nisi uero Ennium non putamus ita totum illud audiuisse 'o pietas animi', si modo id somniauit, ut si uigilans audiret. experrectus enim potuit illa uisa putare, ut erant, et somnia; dormienti uero aeque ac uigilanti probabantur. quid Iliona somno illo 'mater te appello' nonne ita credit filium locutum ut experrecta etiam crederet? unde enim illa 'age asta, mane audi; iteradum eadem [et] ist*aec* mihi': num uidetur minorem habere uisis quam uigilantis fidem?

Quid loquar de insanis? qualis tandem fuit adfinis tuus Catule 28 89
Tuditanus: quisquam sanissimus tam certa putat quae uidet quam is putabat quae uidebantur? quid ille qui 'uideo uideo te uiuum Vlixes, dum licet' nonne etiam bis exclamauit se uidere, cum omnino non uideret? quid apud Euripidem Hercules, cum ut Eurysthei filios ita suos configebat sagittis, cum uxorem interemebat, cum conabatur etiam patrem, non perinde mouebatur falsis ut ueris moueretur? quid ipse Alcmeo tuus, qui negat cor sibi cum oculis consentire, nonne ibidem incitato furore 'unde haec flamma oritur' et illa

uel simile aliquid non inepte ci t, somnia fuisse scire *Helmius;* non *addidi cum Manutio eiusque 'antiquo libro', quo etsi non acutior at certe acerbior fit oratio* 2 uidebantur *Dauisius* uideant *AVB* Ennium *ann.* 8 *Vahl.* 5 falsa putare *Reitzensteinus;* et *del Lambinus Maduigius emend.* 182 *tbmr;* esse *pro* et *Dauisius; sed ft, id quod ait r,* uisa *non φαντασίας nunc dicit sed φαντάσματα (cf r, Macrobius in somn.* I 3,2 omnium quae uidere sibi dormientes uidentur quinque sunt principales et diuersitates et nomina. aut enim . . . aut est *φάντασμα,* quod Cicero quotiens opus hoc nomine fuit uisum uocauit*), et* uisa et somnia *quae alibi* uisa somniorum 6 Iliona *Pacuuii fr.* IV *Ribb.* iliona **sono, ona *in ras* [*ante* s *fuisse uid* a] *A;* somna *pr B* ita *Dauisius* illa *AVB, cf u.* 3 credidit *ex Halmi suspicione b nec improbat m; certe* ut experrecta etiam crederet *est* ut crederet etiam si experrecta esset 7 illa *ibidem fr.* V 8 mane *in ras A* audit·era, it· *in ras*, er *red A* audi‿it·era *B* istaec *Manutius* et ista *A* &ista *VB (*ec ista *pro* istaec *Plauti Palatini Pseud.* 362, ista et *decurtatus Bacch.* 163*)* ista *ad Att.* XIV 14,1 *Tusc.* II 19,44 *tamquam suis uerbis usus Cicero, hoc loco m* 9 uigilantis *AB, corr* ~tes *Vtbmr; est opinor* quam si uigilantis essent, *ut scripsit u.* 4 ut si uigilans audiret, 5 aeque ac uigilanti, 7 ut experrecta etiam crederet 10 tuus *praeter* t *in ras A* catu,le *V* 12 uidebant? *praeter* ui *in intercolumnio add, deinde* quid . . . uiuum| *in ras V* q*uideo, d *ex* b, i *supra* q *ft add A* uideo te uideo *Bothius, cf trag. inc. inc. fr.* XXIX *Ribb.;* uiuu *A* uiuum *VB (in ras V, post* m *punctum erasum B)* uiue *ex* III *de orat.* 40,162 *Goerenzius tbmr; sed uide ne fuerit* uideo te uiuum? uiue Vlixes dum licet 13 Vlixe *r, cf Maduigius de fin.* V 18,49 dic& *V* 14 eurystei **filios *ex* ~ste hifilios *B* 15 ita *del Victorius uar. lect.* XXXV 12, *cf Muretus uar. lect.* XVII 10 *Naegelsbachius 'Stilistik'* 156,2 configebat *h. e.* conficiebat *et* configebat *ex* conficebat *B* 17 negat *p.* 94,7 sibi ee cum *V* sibi ** cu [*potest fuisse* ee] *A* consentiri *pr V* 18 ibidem *Enn. Alcm. fr.* III *Ribb. et Vahl.* incitato *uehementiore facto (*incitatus *ci Dauisius); cf Halmius comment. Sest.* 55,117*; Ammianus* XXXI 2,11 furori incitatissimo

deinceps 'incede incede, adsunt me expetunt'; quid cum uirginis fidem implorat 'fer mi auxilium, pestem abige a me, flammiferam hanc uim, quae me excruciat, caeruleae incinctae angui incedunt, circumstant cum ardentibus taedis', num dubitas quin sibi haec uidere uideatur? itemque cetera 'intendit crinitus Apollo arcum aura-
90 tum luna innixus, Diana facem iacit a laeua': qui magis haec crederet si essent quam credebat quia uidebantur; apparet enim iam cor cum oculis consentire. Omnia autem haec proferuntur ut illud efficiatur, quo certius nihil potest esse, inter uisa uera et falsa ad animi adsensum nihil interesse. uos autem nihil agitis, cum illa falsa uel furiosorum uel somniantium recordatione ipsorum refellitis. non enim id quaeritur, qualis recordatio fieri soleat eorum qui experrecti sunt aut eorum qui furere destiterint, sed qualis uisio fuerit aut furentium aut somniantium tum cum mouebantur.

91 Sed abeo a sensibus; quid est quod ratione percipi possit? dialecticam inuentam esse dicitis ueri et falsi quasi disceptatricem et iudicem. cuius ueri et falsi, et in qua re? in geo[meo]metriane quid sit uerum aut falsum *dia*lecticus iudicabit an in litteris an in musicis? at ea non nouit. in philosophia igitur: sol quantus sit quid ad illum? quod sit summum bonum quid habet ut queat iudicare? quid igitur iudicabit? quae coniunctio quae diiunctio uera sit, quid

---

1 incede incede adfunt *A, corr* incęde incęde adfunt *V* incede incede at f *B; incedunt incedunt tbr, corruptelae signum posuit m; uide Vahlenum* adsunt *cum Ald (quae etiam* me me*) aliisque duplicauit r* exp&unt, *& in ras* II *uel* III *litt A* 3 quaene *pr V* ceruleae *AV* cerulęe *B* caeruleo *Columna* caerulea *Goerenzius tbmr. Aeschylus choeph.* 1049 φαιοχίτωνες καὶ πεπλεκτανημέναι πυκνοῖς δράκουσιν, *Statius Theb.* I 600 monstrum . . . conceptum Eumenidum thalamis . . . : aeternum stridens a uertice surgit et ferrugineam frontem discriminat anguis; *quamquam Vergilius georg.* IV 482 caeruleosque implexae crinibus angues angui *cum Columna Goerenzius* igni *AVB*

5 cetera *ex* cetra *ut opinor A* 5. 6 *cf Vahlenus* 7 credebant *A*

7. 8 coreū *pr V, corr* corcū *A* 11 falsa uisa uel *ci r* 13 funt *A* f̃ *B* funt *Vtbmr, cf p.* 24,14 14 cum moueantur *pr M, t* commouebant *AB* cōm~tur *V* comm~tur *F* 16 eē feddicitif, fed *linea del B* 16. 17 quafi . . . . falfi (cui* *ex* cui;*) in mg add,* et *quod sequitur om V* disceptatricem et iudicem *quasi* διαγνωστικὴν καὶ διακριτικήν *(Sext. hypot.* II 229*)* 17 ingeo–|meo m&ri,ne quid (~ne *ex* ~no *ft pr) V* ingeome* metrianequid [*ft* o] *ex* ~niquit *A* ingeometriane****quid *(*metriane *maximam partem in ras) ex* ingeomeo metrianequid *B* 18 fit *ft ex* fic *A* falfū lectif cuf *A, pr BV (in hoc media* f *non del).* dialecticus *del Pluygersius Mnemos.* XI *(*1862*)* 62, *b, iidem u.* 20 illam *pro* illum, *utrumque propter* ipsa *p.* 118,2; *cf p.* 36,4. 126,1 *de nat. d.* I 31,89 dialecticorum quae 20 fi *V, pr AB* 21 quæ*difiunctio uera, I *prima add,* f *in ras, fuit* quaīd eiunctio ~ *B* quaedjconiunctio uera *ex* qua ideconiunctio ~ *A* qua id | ēconiunctio[ne] uerv̄, v̄ *ex* a, *in mg* ad · | nem *(ut fieret* quid ad coniunctionem*) V* fit *add A*

ambigue dictum sit, quid sequatur quamque rem quid repugnet. si haec et horum similia iudicat, de se ipsa iudicat; plus autem pollicebatur. nam haec quidem iudicare ad ceteras res, quae sunt in philosophia multae atque magnae, non est satis. Sed quoniam tan- 92
tum in ea arte ponitis, uidete ne contra uos tota nata sit; quae primo progressa festiue tradit elementa loquendi et ambiguorum intellegentiam concludendique rationem, tum paucis additis uenit ad soritas, lubricum sane et periculosum locum, quod tu modo dicebas esse uitiosum interrogandi genus. quid ergo istius uitii num nostra 29
culpa est? rerum natura nullam nobis dedit cognitionem finium, ut ulla in re statuere possimus quatenus, nec hoc in aceruo tritici solum, unde nomen est, sed nulla omnino in re minutatim interrogati, diues pauper clarus obscurus sit, multa pauca magna parua longa breuia lata angusta, quanto aut addito aut dempto certum respondeamus non habemus. 'At uitiosi sunt soritae.' Frangite igitur eos 93
si potestis, ne molesti sint; erunt enim nisi cauetis. 'Cautum est' inquit; 'placet enim Chrysippo, cum gradatim interrogetur uerbi causa tria pauca sint anne multa, aliquanto prius quam ad multa perueniat quiescere' (id est quod ab his dicitur ἡσυχάζειν). 'Per me uel stertas licet' inquit Carneades 'non modo quiescas. Sed quid proficit? sequitur enim qui te ex somno excitet et eodem modo interroget: 'quo in numero conticuisti, si ad eum numerum unum addidero, multane erunt?' progrediere rursus quoad uidebitur. quid

---

1 ambigue (/·an) *V* 3 iudicare, u *in ras, ex* ind~ *ut uid B* 4 philosophia*multę|*at quae, multę *in ras A* philosophia,m ultae atq· *V* 5 nata *cum Ernesto r suspicatur insiticium esse; cf de fin.* II 21,69 6 progressa *V, cum ras corr* ~u *A* pgressa *Btbmr* elementa loquendi τὰ τοῦ λόγου στοιχεῖα *(Chrysippus* 148 *Arn.)* ābiguorū *ex* ab~ *B* 7 concludendi|q;, di *in ras, fuit* ti *ut uid B* dū *pr B* paucis additis *i. e. paulo longius progressa; cf* ad extremum *de orat.* II 38,158 7. 8 adsoritas, tas *red uid, cetera in ras A* adfor*,taf *V* 8 modo *p.* 92,11 10 nullā *cum ras ex* ~lū *V* cog|NItionem, NI *in ras,* t *red, fuerit* ~|nat~ *B* 11 acerbo *V, corr* ~vo *A, item cum ras B* 12 ulla *Ald, cf ad u.* 15 interroga(ti) *ex* ~gi *A* 15 non *ex Christii sententia del tbm (cf ad u.* 12*), defendit Maduigius opusc.* I 508 *cl in Vatin.* 1,3 *(dubia de nat. d.* II 13,35 *in Anton.* VI 3,7*)* *at *ex* aut *A* ad *pr B* *angite *AB* [f *ut uid non* f *B, maius nescio quid, ft* fr *A*] 17 Chrysippo 277 *Arn., cf* 275. 276 cū, c *in ras, ex* tū *ut uid B* 18 si*nt *ex* sunt *V* aliquando *pr B* 19 peruenias *uel* ~atur *ci Ernestus (hoc ex 'fr. cod.' Goerenzius), sed ipsum Chrysippum dici apparet ex Carneadis uerbis quae secuntur* est *om B* iis *Rom m; cf p.* 145,19 esi cazi in *A* esicazi in *V* esycha ziin *B* 21 proficit *quamquam accipi possit de Chrysippo (cf p.* 24,16*) tamen aptius intellegitur* τὸ ἡσυχάζειν *cum Maduigio emend.* 184, *qui affert Brut.* 24,92. 37,139 *Tusc.* II 24,58. *quo usque autem pertineat ipsius Carneadis oratio dubium* 22 qd *AV, pr B* innumere *pr V* inmero *pr B* 23 addidere *pr B*

plura? hoc enim fateris, neque ultimum te paucorum neque primum multorum respondere posse. cuius generis error ita manat ut non
94 uideam quo non possit accedere. 'Nihil me laedit' inquit; 'ego enim ut agitator callidus prius quam ad finem ueniam equos sustinebo, eoque magis si locus is quo ferentur equi praeceps erit. sic me' inquit 'ante sustineo nec diutius captiose interroganti respondeo'. Si habes quod liqueat neque respondes, superbe; si non habes, ne tu quidem percipis. si quia obscura, concedo; sed negas te usque ad obscura progredi; *in* inlustribus igitur rebus insistis. si id tantum modo ut taceas, nihil adsequeris; quid enim ad illum qui te captare uult, utrum tacentem inretiat te an loquentem. sin autem usque ad nouem uerbi gratia sine dubitatione respondes pauca esse, in decumo insistis, etiam a certis et inlustrioribus cohibes adsensum; hoc idem me in obscuris facere non sinis. nihil igitur te contra soritas ars ista adiuuat, quae nec augendi nec minuendi quid aut pri-
95 mum sit aut postremum docet. Quid quod eadem illa ars quasi Penelopae telam retexens tollit ad extremum superiora: utrum ea uestra an nostra culpa est? nempe fundamentum dialecticae est,

1 hoc∗enī, oc *in ras, fuit ft* haec enī *uel* hancenī; fa∗terıſ *ex* factorıſ *A* tepaucoꝛū ɴeq·| prımum *in mg add A* paucorum quid sit *Kayserus* 2 ıta *add A* 4 agıtator *ex* ~tur *VB* *cf p.* 32,41, *de comparationis membris confusis ad p.* 19,14—20,1 5 q∗ (vo) *ex* q; *B* quoſ erentur *pr A* quoferuñ *pr V* 6 *de iterato* inquit *cf m ad part.* ɪɪ *uol.* ɪɪɪ *p.* 208,2 sustinebo (~ebo *M*) . . . respondebo (*hoc Rom*) *dett Asc; cf p.* 118,21 sequitur . . . progrediere 23 7 reſponde *AVB, pr F* ſupbe *corr* ~bȷſ *F* facis superbe *t;* superbe *satis defendit r* 8 pſıpıſ (c) *ft pr M;* perſıpıſſı quıa *V* p~ *B, corr* pſ∗-pı∗∗ſıquıa (cıſ) *rec A* 9 in *add b (om tmr) cl u.* 13 *p.* 128,12 *et ita solet Cicero; quamquam scripsit accus.* ɪɪɪ 74,172 quot uoltis esse in uno furto peccatorum gradus? ut si singulis insistere uelim, progredi iste non possit. *nam Tusc.* ɪ 19,43 *alienum est* 11 cap∗tare [ı] *B* 12 reſpondaſ (e) *B* reſpondeſ (a) *A* 13 &luſtrıorıb; *V* et illustribus *Lambinus* 15 augendı (o) nec mınuendı (o) *B* ~tem *utrobique Lambinus* ~ti *Lambin* ~tis *(quarto casu) tr, cum detrimento sententiae, in qua* primum *et* postremum *sic nude posita aegre feruntur.* primum augendi *Latine dici negant, dubito quo iure; sed ut summo,* extremum augendi *opinor non negant, quod si ferimus, ferendum est etiam* primum *ita cum illo copulatum ut u.* 1 ultimum *et* primum, *et ita quidem ut praeter rationem positum uideatur illa prioris loci similitudine inducente, si quidem in sorita augendi aut minuendi quaeri potuit extremum, initium non potuit (sed insistendi)* 17 penelope te∗la,re–texenſ [c] *V* paenelopetelaretexeɴ|, petela *in ras,* re *uel* ret *red, reliqua add, ut uideatur* texens *primo ante* tollıt *omissum esse A* penelo p&elarete xenſ *corr* penelo‿p&ela·rete‿xenſ (7;) *B.* Penelope *tbmr, sed casum secundum cum Lambino praetuli, cf Plato Phaed.* 84 *A* ἀνήνυτον ἔργον πράττειν, Πηνελόπης τινὰ ἐναντίως ἱστὸν μεταχειριζομένην *(inde Iamblichus protrept.* 13 *p.* 70,2 *Pist.), Proclus in Timaeum* 341 *B* κατὰ τὸν τῆς Πηνελόπης ἱστόν *(Ottonis prouerb. Rom.* 1379*).* telam *dett Rom* 18 anr͡a *pr B.* nostra an uestra *ex Christii coniectura b, nostro usui ut satis fieret, qui solemus ita quaerentes secundo loco id collocare quod uerius esse uolumus; at ne nos qui-*

quicquid enuntietur (id autem appellant *ἀξίωμα*, quod est quasi ecfatum) aut uerum esse aut falsum. quid igitur haec uera an falsa sunt 'si te mentiri dicis idque uerum dicis, mentiris' *et 'si te mentiri dicis idque mentiris,* uerum dicis'? haec scilicet inexplicabilia esse dicitis; quod est odiosius quam illa quae nos non conprehensa et non percepta dicimus — sed hoc omitto, illud quaero: si ista ex- 30 plicari non possunt nec eorum ullum iudicium inuenitur ut respondere possitis uerane an falsa sint, ubi est illa definitio, effatum esse id quod aut uerum aut falsum sit? Rebus sumptis adiungam ** ex

---

dem opinor sine exceptione, certe ueteres, etsi saepe eodem modo locuti sunt, ut Cicero p. 8,18. 13,9. 20,11. 23,1. 25,7*ss* 61,10. 132,15 *de nat. d.* I 42,119 *al., tamen nequaquam sibi constiterunt: de fin.* IV 24,67 perspicuisne dubia aperiuntur an dubiis perspicua tolluntur, *Tusc.* V 19,54 utrum malles te . . . semel ut Laelium consulem an ut Cinnam quater, *ibid.* 56 *de diu.* II 22,49 *de off.* III 22,87, *perspicue Liuius* VII 4,6 quod naturae damnum utrum nutriendum patri, si quicquam in eo humani esset, an castigandum ac uexatione insigne faciendum fuisse *cqs, Tac. Germ.* 5 propitiine an irati   fundamẽtū *ex* ~menū *A*

1 quidquid *pr B* quo quid *V*   enuntiaet̃ *A*   a*xioma [n *ut uid*] *A* ax~ *VB*   *cf Chrysipp.* 193—196 *Arn.*   ecfatum *t* effatū, ef *ex* et *ut uid A* &fatū (ef) *Vr* &~ (f) *B.* *cf de fato* 1,1. 10,20   2 aut *ante* falſū *add V*   3 ſun*ſi,te (T?) *ex* ſumſite *V*   mentire *pr A*   uere, ~e *in ras ex* ~ū *ut uid A*   3. 4 mentiriſ uerū diciſ *VB, corr* ~ (et) uerū~ *rec A.* an *Ernesto auctore inseruit Schuetzius tbmr, cf Gellius* XVIII 2,10 quaesitum ibi est quae esset huius quoque sophismatis resolutio 'cum mentior et mentiri me dico, mentior an uerum dico?'; mentiris [uerum dicis] *Ernesto auctore Goerenzius, ut Hieronymus epist.* 69,2 *t.* I *col.* 413 *C Vall.* recordatus Chrysippei sophismatis 'si mentiris idque uere dicis, mentiris'; *uide etiam Placidum corp. gloss.* V 38,18. 95,14 (VII 153) *et schol. Horat. epist.* II 1,47 si dico mentiri et mentior, uerum dico. *apud Ciceronem plura intercidisse uisa sunt non tam propter pluralia* haec *u.* 2 *et* 4 *(cf p.* 125,10*) quam quod illa quaestio* haec uera an falsa sunt *duplici conclusioni magis conuenire uidebatur; inexplicabile enim quod utroque modo efficitur eundem et uerum dicere et mentiri, cf Alexander qui fertur in Arist. soph. el. p.* 171,17 *Wallies.*   ſcílicet, ſcí *in ras angustiore rec A* ſcilic& *in ras paulo ampliore B*   5 inuidiosius *hic nisi fallor ci r (p.* IX*) cl p.* 151,14. 152,9*; sed quae illic* inuidiosa *dicit Stoicorum paradoxa eadem* odiosiora *p.* 7,4   6 dicitiſ *pr AVB*   7 ullum *ex* illum *ut uid V* ut *ex* ui *AV*   8 poſitiſ *pr A*   effatum *Rom* ecf~ *tm* effectū *AVB*

9 *haec non minimo defectu laborare miror neminem uidisse superiorum, qui satis habuerunt* alias *p.* 121,1 *duplicare cum Rom, illa* ex iis *quo referrentur securi. dubium non est quin ab effatis transeat ad syllogismos in iisque quae sunt λήμματα appellet res sumptas (de diu.* II 53,108 sumptiones*); quibus adiunguntur scilicet προσλήψεις (de orat.* II 38,158*) ut efficiantur rationum summae. atque demonstraturus est, quamuis eodem modo nectantur conclusiones, tamen uel eas uel summas illas non pariter esse probandas. sed illa* quae sint in genere contrario *dubito rectene dicat r ad utrumque genus rerum pertinere ante dictarum, ut fere hoc ualeant* quae sint inter se repugnantia, *sed quo modo sint accipienda non adsequor nisi plura interciderunt; quae qualia fuisse possint una cum illis proponam:* rebus sumptis adiungam <alias, deinde concludam rationum summas, eodem in omnibus conclusionis genere; tamen alias uincam> ex iis sequendas *(συνακτικοὺς uel περαντικούς)* esse alias inprobandas *(ἀπεράντους uel ἀσυνάκτους)*, <cum uos dicatis eas conclusiones omnes sequendas esse, in quibus id quod summae contrarium sit pugnet cum conexione sumptionum *(τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐπιφορᾶς μάχεται τῇ διὰ τῶν λημμάτων συμπλοκῇ, cf Diog. L.* VII 77*)*, eas autem inprobandas> quae sint in genere contrario   ex*iſ [ſ] *AB* ex,iſ (h) *rec V* ex hiſ *M r*

❊ iis sequendas esse alias inprobandas quae sint in genere contrario.
96 quo modo igitur hoc conclusum esse iudicas: ‘si dicis nunc lucere et uerum dicis, *lucet; dicis autem nunc lucere et uerum dicis;* lucet igitur’? probatis certe genus et rectissime conclusum dicitis, itaque in docendo eum primum concludendi modum traditis. aut quidquid igitur eodem modo concluditur probabitis, aut ars ista nulla est. uide ergo hanc conclusionem probaturusne sis: ‘si dicis te mentiri uerumque dicis, mentiris; dicis autem te mentiri uerumque dicis; mentiris igitur’. qui potes hanc non probare, cum probaueris eiusdem generis superiorem? haec Chrysippea sunt, ne ab ipso quidem dissoluta. quid enim faceret huic conclusioni ‘si lucet, *lucet*; lucet autem; lucet igitur’? cederet scilicet; ipsa enim ratio conexi cum concesseris superius cogit inferius concedere. quid ergo haec ab illa conclusione differt ‘si mentiris, mentiris; mentiris autem; mentiris igitur’? hoc negas te posse nec adprobare nec inprobare; qui igitur magis illud? si ars si ratio si uia si uis denique conclusionis
97 ualet, eadem est in utroque. Sed hoc extremum eorum est: postulant ut excipiantur haec inexplicabilia. tribunum aliquem censeo uideant; a me istam exceptionem numquam inpetrabunt. etenim cum ab Epicuro, qui totam dialecticam et contemnit et inridet, non inpetrent ut uerum esse concedat quod ita effabimur ‘aut uiuet cras Hermarchus aut non uiuet’, cum dialectici sic statuant, omne quod ita disiunctum sit quasi ‘aut etiam aut non’ *non* modo uerum esse sed etiam necessarium (uide quam sit cautus is quem isti tardum

---

3 lucet ...... dicis *add Manutius, nisi quod* nunc *Dauisii est, quod etiam u.* 2 *abesse maluit Klotzius, cf p.* 142,8 6 igitur *solet priori in diiunctione* aut *subiungi, cur hic non subiungatur apparet* 7 uide *Manutius* uideo *AVB; fuitne* uidebo? 8 mentiris] mentiri *pr AVB* di*|cis, cis *in ras paulo minore A* 9 potes* [t] *AB* potest *V* 10 chrysipphea, si *e corr sed ft pr, cum scripsisset* chryp *A* chrysipphea *V* chrysippe[a] *pr B* 11 luc& *bis B, pr AV (*lucet *secundo loco add A, tertio V)* 12 lic& *pr V* eder& *pr B* 13 haec *add A* 15 neadpbare *pr A* 16 *magis [i] *B* *audi* potes adprobare, *cf p.* 122,12 siuia, a *in ras AB, in B fuit* si uita, *in A etiam* i *prior add* 17 ·ē· *add A* 19 uidebant *A* uideant, *in mg* ł adeant *V et ita etiam r,* adhibeant *t cl p.* 114,25 *pro Rab. perd. reo* 7,20*; quod in rebus dici soleat* uidere aliquid *pro* circumspicere, *idem hic iocose translatum in hominem putat m; sed cf ad Att.* XII 14,1 quemcumque appellaris, nemo negabit. sed Septimium uide, *ibid.* 2, *ibid.* IV 12 uidebis ergo hominem si uoles *et ita saepius* uidere *positum plane ut* adire 20 *cf de nat. d.* I 25,70 *de fato* 9,19 *ss (Epic. fr.* 376 *Vs.)* 21 inperent *pr A* 22 hermarcus *AVB* dialectici *Chrysipp.* 219 *Arn.* 23 non *semel AV, pr B* 24 *perrecturus sic fere erat* qui magis ego illis dem quo ipsorum ars euertatur*; per parenthesin orationem alio deflexam esse uidit Wichertus ‘die Lateinische Stillehre’* I 61 catus *Lambinus tbm ft recte, in eodem enim Epicuro idem uocabulum posuit Tusc.* II 19,45 *teste Nonio p.* 92*; quamquam ibi quoque libri Ciceronis* cautus *habent, nec de leg.* I 16,45 *cati uocabulo utitur nisi cum*

putant: 'si enim' inquit 'alterutrum concessero necessarium esse, necesse erit cras Hermarchum aut uiuere aut non uiuere; nulla autem est in natura rerum talis necessitas') — cum hoc igitur dialectici pugnent, id est Antiochus et Stoici; totam enim euertit dialecticam: nam si e contrariis disiunctio (contraria autem ea dico, cum alterum aiat alterum neget) — si talis disiunctio falsa potest esse, nulla uera est. mecum uero quid habent litium, qui ipsorum disciplinam se- 98
quor? cum aliquid huius modi inciderat, sic ludere Carneades solebat: 'si recte conclusi, teneo; sin uitiose, minam Diogenes reddet'; ab eo enim Stoico dialectica didicerat, haec autem merces erat dialecticorum. sequor igitur eas uias quas didici ab Antiocho, nec reperio quo modo iudicem 'si lucet, *lucet*' uerum esse ob eam causam quod ita didici, omne quod ipsum ex se conexum sit uerum esse, non iudicem 'si mentiris, mentiris' eodem modo esse conexum: aut igitur hoc ut illud, aut nisi hoc ne illud quidem iudicabo.

Sed ut omnes istos aculeos et totum tortuosum genus dispu- 31
tandi relinquamus ostendamusque qui simus, iam explicata tota Carneadis sententia Antioche*a* ista conruent uniuersa. nec uero quicquam ita dicam ut quisquam id fingi suspicetur; a Clitomacho

cautione. si obsoleta quaerenda sint, possis etiam bardum *pro* tardum, *ut ci r cl de fato* 5,10 *(de diuin.* II 50,103 hebetem et rudem*)*

1 ſi eceſſero (c *supra*) *h. e. omissa* nim inquit alterutrum con, *correctum mance V* 2 hermarcum *VB* hermacum *A* 3 *uereor ne fuerit* fatalis, *cf de nat. d.* I 20,55 *de fato* 10,21 4 Totā *in ras A* 5 *ἐξ ἐναντίων (uel ἀντικειμένων) διεζευγμένον; cf de fato* 16,37 6 aiat *Ven* II aıt *VB, in ras A; potius* negat *Lambin* dıunctıo *Br* 7 dıſcıplınam∗ſequor, lınam *in ras, ex* dıſcıpulı nāſequor *ut uid B;* dıſcıplınā *praeter* d *et* ā *in ras pr A* 8 cludere *V, cum ras ex* ∾r& *B; fuitne* eludere *ut de diuin.* II 70,145 carneadeſ, adeſ *in ras paulo ampliore, extrema uid fuisse* t *A* 9 concluſıt teneo.ſ ın *ex* concluſıt eneoſ ın *AVB, sed in B prior* t *erasa, dein restituta;* conclusi teneo *Lambinus* ∾ te teneo *ci Dauisius. similiter Augustinus c. Acad.* III 9,21 si uera *(complexio),* bene teneo, si falsa *eqs* uıtıoſe∗∗ ∗mınam̃, mınam *in ras, ex* uıtıo ſe mınımā *B* uıtıoſe mı∗∗ nā [*n hastae*] *lineola incertum fueritne primitus A* ∾ mınımā *sic, lineola add ut uid V* dıogenı *AV, pr B* ∾ı. (ſ *supra*) *F* Diogenes mihi *tbmr, possis etiam* mihi minam, *sed neutrum necessarium* reddat *Manutius* 10 dıalectıcā *AVtbmr, ex* ∾a *B; cf de fin.* I 6,20 *(Maduigius) Tusc.* I 13,29. 21,48. 24,57 11 ne *pr A* 12 lucet', *in mg* /. lucet *V* luc& *semel B, item* lıc& (v *supra*) *A* uerū *cum ras ex* ∾ā *B* 14 esse *posterius auctore Christio del tb, post* non *transponi malit Helmius,* ex se *m; cf p.* 121,16 *s* 15 hocne·illut (t, d *supra*) *Btbmr* hoc∗∗|ne ıllud [et *additum erat non deleto* ne] *A* hoc ne ıllud *V;* ut *probabilius uidetur* iudicabo *del Durandus* 16 omneſ ſuſtoſ, *prima* ſ *add V* et hoc totum *Lambinus, et ita uel similiter saepe Cicero non semper, cf p.* 40,17 *Hortens. fr.* 55 *Muell.* pseudomenus et soritam et totam dialecticam 18 Antiochea *uel* ∾ia *dett Dauisius* antıoche *AVB* Antıoche (ı *supra*) *Fr; cf p.* 132,14

sumam, qui usque ad senectutem cum Carneade fuit, homo et acutus ut Poenus et ualde studiosus ac diligens; et quattuor eius libri sunt de sustinendis adsensionibus, haec autem quae iam dicam [quae]
99 sunt sumpta de primo. Duo placet esse Carneadi genera uisorum; in uno hanc diuisionem, alia uisa esse quae percipi possint, *alia quae non possint*, in altero autem, alia uisa esse probabilia alia non probabilia. itaque quae contra sensus contraque perspicuitatem dicantur ea pertinere ad superiorem diuisionem, contra posteriorem nihil dici oportere. quare ita placere, tale uisum nullum esse ut perceptio consequeretur, ut autem probatio multa. etenim contra naturam esset, *si* probabile nihil esset; sequitur omnis uitae ea quam tu Luculle commemorabas euersio. itaque et sensibus probanda multa sunt, teneatur modo illud, non inesse in iis quicquam tale quale non etiam falsum nihil ab eo differens esse possit — sic quicquid acciderit specie probabile, si nihil se offeret quod sit probabilitati illi contrarium, utetur eo sapiens, ac sic omnis ratio uitae gubernabitur. Etenim is quoque qui a uobis sapiens inducitur multa sequitur probabilia non conprehensa neque percepta neque adsensa sed similia

1 ſenectute *pr AV* fuit**homo, it *in ras pr A* 2 ꝭ qu~ *V* 3 quae *AB* quae *V* 4 carneadí, í *in ras rec A* genera *quaestionis* (*σχέσεις Sextus adu. math.* VII 168), *cf de off.* I 3,7 5 alia uiſa ẽẽ ⊢: alia ñ ꝑbabilia; Jtaq;, ẽẽ *red uid*, alia ñ ꝑbabilia *in ras*, J *ex* ı; *in mg add* ⊢: queꝑcipi ...... eſſeꝑbabilia, *et illa quidem* queꝑcipi poſſiñ *ab altero correctore, ab altero reliqua, ex his rursus prima illa* aliaquae ꝑcipi *ut uid in ras (primo fuisse arbitror* alia uiſa ẽẽ probabilia itaq;, *a priore autem correctore adscripta fuisse ut post* ẽẽ *inserenda* que ꝑcipi poſſiñ alia uiſa eſſe, *deinde adhibito scilicet altero Vossiano correctionem perfectam) A* alia| uiſa eſſe quae percipi ..... eſſe probabilia · alia ñ pro**| *omnia in ras* III *paulo plus uersuum, quae etiam supra intercolumnium patet, sed in hoc non rescripta; primitiuae scripturae uestigia nulla (a qua non modo illa* alia quae non possint *afuisse suspicor uerum etiam proxima* in altero autem); *in extremo erasae* ba|, *deinde pergit manus prima* |babilia *V* poſſınt, ı *ex* e *B* alia | quae non poſſint *e corr V* (*ut p.* 88,1. 6. 103,16. 113,15. 125,24) alia quæꝑcipi |non poſſint *in mg add B, et ita etiam mg A (uide supra), m* 7 quę *add A* 10 consequatur *ex Halmi coniectura b; uide ad u.* 11 11 ſi *add ft pr F*; est probabile nihil esse: et sequitur *ex Christii coniectura tbm* (sequetur *ci t*), *eadem sed* esset probabile *r. inserto* si *patefit commutatorum in his modorum ratio: primum enim post* possint (*5*) *et* dicantur (*8*) *infertur* consequeretur (*10*), *legitime id quidem in sententia multo ante prolata; deinde condicionalis enuntiatio inducitur et ex mente quidem Carneadis sed iis uerbis quae eadem possint esse Ciceronis ipsius; qua ambiguitate fit ut is deinde non* sequi ... euersionem *scribat (ut Dauisius) sed suis uerbis utatur. et potuit sane sic quoque* sequeretur, *quod ci Lambin addito cum Manutio* enim; *sed uidetur disputationis Carneadeae locum breuiter indicare* 12 commemorabas *p.* 83,7 et s. p. m. s. *adiuncturus erat* et utetur iis sapiens (*u.* 16); *cf Maduigius de fin. exc.* I *p.* 790 ꝑ**banda [ba] *A* 14 quic quid, id *in ras paulo ampliore V* accederit *pr V* 15 offe*ret [r] *A* offerrꝭ *pr VB* quid *pr A* 16 uteretur *B* utet*, t̃ *in ras A* uterꝭur *V* 17 nobis *liber Vrsini Rom Ven non inepte (cf p.* 141,12), *sed uide p.* 129,11 indicitur *B*

ueri, quae nisi probet omnis uita tollatur. quid enim conscendens 100 nauem sapiens num conprehensum animo habet atque perceptum se ex sententia nauigaturum? qui potest? sed si iam ex hoc loco proficiscatur Puteolos stadia triginta probo nauigio bono gubernatore hac tranquillitate, probabile uideatur se illuc uenturum esse saluum. huius modi igitur uisis consilia capiet et agendi et non agendi faciliorque erit ut albam esse niuem probet quam erat Anaxagoras, qui id non modo ita esse negabat, sed sibi, quia sciret aquam nigram esse unde illa concreta esset, albam ipsam esse ne uideri quidem; et quaecumque res eum sic attinget ut sit uisum illud probabile 101 neque ulla re impeditum, mouebitur. non enim est e saxo sculptus aut e *ro*bore dolatus, habet corpus habet animum, mouetur mente mouetur sensibus, ut ei uera multa uideantur neque tamen habere insignem illam et propriam percipiendi notam. eoque sapientem non adsentiri, quia possit eiusdem modi existere falsum aliquod cuius modi hoc uerum.

Neque nos contra sensus aliter dicimus ac Stoici, qui multa falsa esse dicunt longeque aliter se habere ac sensibus uideantur. hoc autem si ita sit, ut unum modo sensibus falsum uideatur, praesto 32 est qui neget rem ullam percipi posse sensibus. ita nobis tacentibus

ACADEMICVS IV

7 *cf Lactantius diu. inst.* III 23,11 *epit.* 34 (39) 2 11. 12 *(fr. 22) Nonius p.* 99 dolitum quod dolatum usu dicitur ... Cicero dolatum Academicorum lib. IV 'non e. e. e saxo aut cultus e robore dolatus'

---

1 uiri *pr B* 2 nū* *in ras rec A* non *VB* 5 *ac [h] *B* ac *AV* ei uideatur *Lambinus b probabiliter* ſi *pr V* 6 uiſi*ſ *ex* ~ſuſ *V* aut agendi aut non agendi *Durandus ut de inu.* I 25,36 faciendi aut non faciendi .. ratio, *ibid.* II 5,18. 9,31, *sed* et manendi in uita et migrandi ratio omnis iis rebus quas supra dixi metienda *de fin.* III 18,61 7 erit] erat *A* ꝓbat *pr A* anaxagoraſ *ex* un~ *ut uid V. cf p.* 106,6 *A* 97 *D. (Sext. hyp.* I 33) 8 quiδ *A* quid *ex* quid *V* 9 concreta *Manutius* congregata *AB* ~tam *V, cf de nat. deor.* II 10,26; *congregari aquam dixisse unum Cassiodorum narrat thes. l. L.* IV 294,17. congelata *Camerarius* 10 quęcūque *ex* qui~ *A* ſicat ting*et [u *ut uid*] *A* ſic *AB, pr V* 11 neq; *add A* impeditū *cum ras ex* impetūtū *A* enī *add A.* non est enim *Beierus de off.* I *p.* 157, *uide Maduigium de fin.* I 13,43 ē *ſaxo [a *ut uid, sed ft ea ipsa fuit e corr*] *V* eſaxo*ſcultuſ, ſ *media add B* 12 e robore *mg Crat ex Nonio* ebore *AB* eb~ *V* *cf Odyss.* XIX 163, *quo etiam Sextus utitur adu. math.* XI 161 13 ſenſib; *in mg add V* multa uera *Ald r* uiδeatur *pr A* habet *Lambinus, sed habere uisa negantur non sapiens, cf p.* 54,5; *ea autem quae secuntur non satis accurate Cicero ad hanc sapientis cogitationem adiunxit Graecis opinor inductus, quae fuerint omnia ab* ὥστε (ut *u.* 13) *suspensa infinitiue;* sapientis est *pro* sapientem *ci Dauisius* 17 Stoici *cf Chrysipp.* 77 *Arn.* 19 modo* *ex* ~dum *B* 20 ꝑcipo *pr AB*

ex uno Epicuri capite altero uestro perceptio et conprehensio tollitur. quod est caput Epicuri? 'si ullum sensus uisum falsum est, nihil potest percipi.' quod uestrum? 'sunt falsa sensus uisa.' quid sequitur? ut taceam, conclusio ipsa loquitur: 'nihil posse percipi'. 'Non concedo' inquit 'Epicuro'. Certa igitur cum illo, qui a te totus diuersus est, noli mecum, qui hoc quidem certe, falsi esse aliquid in sensibus, tibi adsentior.

102 Quamquam nihil mihi tam mirum uidetur quam ista dici, ab Antiocho quidem maxime, cui erant ea quae paulo ante dixi notissima. licet enim haec quiuis arbitratu suo reprehendat quod negemus rem ullam percipi posse, certe leuior reprehensio est, quod tamen dicimus esse quaedam probabilia. non uidetur hoc satis esse uobis. ne sit; illa certe debemus effugere, quae a te uel maxime agitata sunt: 'nihil igitur cernis, nihil audis, nihil tibi est perspicuum'. explicaui paulo ante Clitomacho auctore quo modo ista Carneades diceret; accipe quem ad modum eadem dicantur a Clitomacho in eo libro quem ad C. Lucilium scripsit poetam, cum scripsisset isdem de rebus ad L. Censorinum eum qui consul cum M'. Manilio fuit. scripsit igitur his fere uerbis — sunt enim mihi nota propterea quod earum ipsarum rerum de quibus agimus prima institutio et quasi disciplina
103 illo libro continetur — sed scriptum est ita: Academicis placere esse rerum eius modi dissimilitudines ut aliae probabiles uideantur aliae contra. id autem non esse satis cur alia posse percipi dicas alia non posse, propterea quod multa falsa probabilia sint, nihil autem falsi perceptum et cognitum possit esse. itaque ait uehementer

1 Epicuri *cf p.* 111,1. 113,13. 18 *de nat. d.* I 25,70 *(Vseneri Epic. fr.* 251*)* 3 potest *om V, add A;* percipi potest *Ald mr; cf p.* 12,16 pecıpı *pr B* ſenſuſ *ex* ſenſ *V* ſenſibuſ *A* qđ *V, corr* qđ *A* 4 concluſi° ſt *pr A* loquitur *F* 5 Noncon|concedo *B* 6 certe *ex* ~tı *V* 9 er̄ *pr AB* erunt *pr V* 10 hoc *Christii suasu tb; cf m, idem ad part.* III *uol.* II *p.* 12,6, *infra p.* 146,18. 21 *de leg.* I 2,3 *in.* (*Vahlenus relat. acad. Berol.* 1904, 1076) *de orat.* I 52,226 quae ... hoc, *de fato* 19,45 illa ... illud; *Kirkius stud. in hon. Gildersleevii scr.* 1903 *p.* 30 11. 12 *orationem recte cum Manutio distinxit Maduigius (ed. Turic.* II *p.* 854 *ubi* tamen *certe casu omissum est);* reprehensio est: quod ... probabilia, non *cum Asc t et Maduigii mente non perspecta r* 13 ſit *radendo corr* ſic *A* ſit *B* 14 nihil ... perspicuum *interrogari significant tbmr* cernıſ *ex* ~neſ *AV* ~nıſ, ı *in ras, ex* ~naſ *ut uid B* 15 ante *p.* 122,17 *ss* dıtomacho *(an* dıc~*) pr B* 16 accepı *pr V* *ante* quē *in A ft* a *erasa, sed id admodum incertum* 17 ad·C·lucılıū, ·C *in ras, alterum punctum add A, fuerit ut in V* adc̄ luc~ ſcıpſit *pr A* poetam '*ut manifestum glossema*' *del tb; cf Brut.* 28,107. 35,132 ſcrıpſit ſet *pr A* 18 lucenſorınū *A* ·*L·cenſ~ *pr, scribere coeperat* l *V* L·cenſ~ *B* ·(ɱ)· *A* ·(ɱ) *V;* cū.m.**| *ex* cūmen| *uel* ~man| *B, cf* CIL I *p.* 147 *ed.* II 19 ıſ *A, pr V* 21 ılla *V* 22 similitudines *Ven* II; *puto* dissimilitudines et similitudines, *cf p.* 88,22 *et Faber* alıæ contra *ex* alıa~ *B* 23 co|tra *laesa membrana littera non apparet V* 25 a*ıt *ex* aut *A*

errare eos qui dicant ab Academia sensus eripi, a quibus numquam dictum sit aut colorem aut saporem aut sonum nullum esse, illud sit disputatum, non inesse in iis propriam quae nusquam alibi esset ueri et certi notam. quae cum exposuisset, adiungit dupliciter dici 104
adsensus sustinere sapientem, uno modo cum hoc intellegatur, omnino eum rei nulli adsentiri, altero cum se a respondendo ut aut adprobet quid aut inprobet sustineat, ut neque neget aliquid neque aiat. id cum ita sit, alterum placere ut numquam adsentiatur, alterum tenere ut sequens probabilitatem, ubicumque haec aut occurrat aut deficiat, aut 'etiam' aut 'non' respondere possit. nec ut placeat eum qui de ✻
omnibus rebus contineat se ab adsentiendo moueri tamen et agere aliquid, reliquit eius modi uisa quibus ad actionem excitemur, item ea quae interrogati in utramque partem respondere possimus sequentes tantum modo quod ita uisum sit, dum sine adsensu; neque tamen omnia eius modi uisa adprobari, sed ea quae nulla re inpedirentur.
Haec si uobis non probamus, sint falsa sane, inuidiosa certe non 105
sunt. non enim lucem eripimus, sed ea quae uos percipi conprehendique eadem nos, si modo probabilia sint, uideri dicimus.

Sic igitur inducto et constituto probabili, et eo quidem expedito 33
soluto libero nulla re implicato, uides profecto Luculle iacere iam illud tuum perspicuitatis patrocinium. isdem enim hic sapiens de quo loquor oculis quibus iste uester caelum terram mare intuebitur. isdem sensibus reliqua quae sub quemque sensum cadunt sentiet. mare illud, quod nunc fauonio nascente purpureum uidetur, idem

---

1 Academicis *Schichius relat. syll. philol. Berolin.* xxix 105; *cf u.* 17 *cum p.* 99,22 *Helmius philol. suppl.* ix 564 *de off.* i 34,122 haec aetas . . . eorum ſenſiſ *pr V* 3 hiſ *Mr* 4 expoſuiſſet *cum ras ex* ~potu~ *A* 5 adsensus *ab Hirzelii (quaest.* iii 168 *n.) criminatione uindicauit r* ſuſtinere *ex* ſiiſ~ *ut uid B* uno(mo·)docū *B* 6 ut aut adprobet quid aut inprobet *del Dauisius tb; defendit C. F. Hermannus philol.* vii 470 *et* ubi *pro* ut *inutiliter coniciens O. Heinius ibid.* xv 677 *et progr. Posnan.* 1862,18; *scilicet non omnino a respondendo se sustinet sed ab his duobus generibus* 7 ait *B* ait₇ *in ras* iv *uel* v *litt A* 8 unū|quā *pr B* tere *pr B* 10 *in* non *nunc deficit V* poſſit *N, ex* ~ſet *F* ~ſet *A* ~ſ& *B* nec ut *ANB* hic ut *Manutius* cum id *Lambinus* nam cum *mg Lambin* et cum *ci Dauisius, b* sed cum *ex Halmi suspicione m* etenim cum *r. nihil affirmo nisi hoc moneo, relinquendi uerbum usum habere duplicem, ut incertum sit probandane relinquantur illa uisa an non relinquantur improbata (de hoc usu cf p.* 42,14. 51,9. 55,6 *de fin.* iv 14,38, *de altero p.* 52,4. 56,9, *praeterea p.* 12,22 *et de fin.* iv 15,41. 16,43 *de diu.* i 3,5, *al.), ut* nec cum *possit uerum esse* 12 reliquit|**** eiuſmodi, quit *add* [ſt quid] *A* reliquit *NBt* relinqui *ex Dauisii coniectura bmr;* relinquit *non necessarium* 13 interroganti *Ven, cf p.* 119,6 *et* 118,12 utrāq; *ex* ~aq; *B* 15 *in* eius modi *(uel* eius modi uisa*) aut errasse Ciceronem aut librarium peccasse censet Hirzelius quaest.* iii 165 *n.* 2; *recte r confert p.* 84,10 approbat *ex 'antiquo libro' Manutius* adprobauit *t* 17 lucem eripimus *cf p.* 82,8 19 inducta et conſtituta ꝓbabilia *AB, add N, emendauit Ald* 22 ūr* [o *an* m] *A* 23 cadent *dett Goerenzius* ſentient *AB*

huic nostro uidebitur, nec tamen adsentietur, quia nobismet ipsis modo caeruleum uidebatur mane rauum, quodque nunc qua a sole conlucet albescit et uibrat dissimileque est proximo ei continenti, ut etiam si possis rationem reddere cur id eueniat tamen non possis id uerum esse quod uidebatur oculis defendere.

106 'Vnde memoria, si nihil percipimus?' sic enim quaerebas. quid meminisse uisa nisi conprensa non possumus? quid Polyaenus, qui magnus mathematicus fuisse dicitur, is posteaquam Epicuro adsentiens totam geometriam falsam esse credidit, num illa etiam quae sciebat oblitus est? atqui falsum quod est id percipi non potest, ut uobismet ipsis placet. si igitur memoria perceptarum conprensarumque rerum est, omnia quae quisque meminit habet ea conprensa atque percepta; falsi autem conprendi nihil potest; et omnia meminit Seiron Epicuri dogmata; uera igitur illa sunt nunc omnia. hoc per me licet; sed tibi aut concedendum est ita esse, quod minime uis, aut memoriam mihi remittas oportet et fateare esse ei

107 locum etiam si conprehensio perceptioque nulla sit. 'Quid fiet artibus?' Quibus? iisne quae ipsae fatentur coniectura se plus uti quam

---

ACADEMICVS IV

2 *(fr. 23) Nonius p.* 164 rauum fuluum *(furuum L. Muellerus)* Cicero Academicorum lib. IV 'quia nobismet ipsis tum caeruleum tum rauum uidetur, quodque nunc a sole conlucet', *quod potest ita uerum esse ut ad Lucullum nihil inde efficiatur; cf Krischius p.* 187 *(61)*

---

2 mane rauū *corr* mane f.auū (l *supra*) *A* Manef-lauū, f *in ras*, la *add*, *fuit* Manera uū *B*. *uide Nonium* quod *non relatiuum est (quod esse ratus* que *u.* 3 *delendum ci t, quem sequitur b, probat Hauetus albi Herwerdeniani p.* 87*) sed adplicatur ad* quia *u.* 1, *cuius rei exempla attulit m (adde p.* 55,5 *Tusc.* II 23,56 *orat.* 39,134. 48,162*)* qua] quā (l *supra*) *F* q2 *i. e.* quia *N* 3 ei] et *Lambinus tbmr, cf de fato* 15,44, *sed* proximo ei continenti *uidetur iungi potuisse ut* huic proximum inferiorem *de nat. d.* II 20,53 *(cf ibid.* III 21,54*)*, his contrarios dissidentes *Tim.* 12,44, aetatibus medius interiectus *in Anton.* X 5,10 *(cf de re p.* II 42,69, *sed* interiecta et media *p.* 52,2, *cf de opt. gen. or.* 1,2*)* 6 memo|riaſı*nıhı·pcıpım (1 *supra*) *ex* ~|riaſ mıhıp~ *B* quaerebas *fere p.* 78,3 Quid (o *supra*) *B* qſı* (a *supra*), q *red, reliqua in ras rec* [d] *A* qđ *F* quid *N* 7 menıſſe *B* polıen' *N* ~nıuſ *A* polıenjuſ, ı *in ras, ex* polſemuſ *ut uid B* 8 Epicuro *cf fr.* 229ᵃ *Vs.* 9 quaeſcıebat, c *cum ras ex* t *B* 12 ea *delendum ci r; cf de nat. d.* II 9,24 III 9,24 *pro Mur.* 13,29 (non nullos ... eos*) alia* 14 memınıt ... nunc omnıa₇ *in mg add A* ſeıron *BN, mg A(FM)* Sciron *uel* Scyron *dett Rom tb* Siron *mr. cf Hauptius Hermae* I 40 *s (opusc.* III 344 *s) Croenertus 'Kolotes und Menedemos' (cf p.* 107,16*)* 126 nunc *cum Siron uiuit;* huic *Bootius Mnemos.* XXIII *(1895)* 212 16 fateare *Dauisius* facere *ut uid corr* facj l*e *A* face|rē *corr* facj le|rē *B* face (s *supra*) *sed om* esse *N.* facere esse *defendit Christius apud t cl Maduigio de fin.* IV 4,8 *non recte* 17 artibus *cf p.* 78,7 *ss* artıbuſ quıbuſ ıſ (? *supra*) que ıpſae, que *in ras A* artıb; | ıſ? neq; ıpſę *B; ut nos (sed* hıſ ne*) N, e corr ft pr M*

scientia, an iis quae tantum id quod uidetur secuntur nec habent istam artem uestram qua uera et falsa diiudicent?

Sed illa sunt lumina duo quae maxime causam istam continent. Primum enim negatis fieri posse ut quisquam nulli rei adsentiatur. at id quidem perspicuum est, cum Panaetius princeps prope meo quidem iudicio Stoicorum ea de re dubitare se dicat quam omnes praeter eum Stoici certissimam putant, uera esse *responsa* haruspicum auspicia oracula somnia uaticinationes, seque ab adsensu sustineat — quod is potest facere uel de iis rebus quas illi a quibus ipse didicit certas habuerint, cur id sapiens de reliquis rebus facere non possit? an est aliquid quod positum uel inprobare uel adprobare possit, dubitare non possit? an tu in soritis poteris hoc cum uoles, ille in reliquis rebus non poterit eodem modo insistere, praesertim cum possit sine adsensione ipsam ueri similitudinem non inpeditam sequi.

Alterum est quod negatis actionem ullius rei posse in eo esse 108 qui nullam rem adsensu suo conprobet. primum enim uideri oportet, in quo sit etiam adsensus (dicunt enim Stoici sensus ipsos adsensus

---

1 ꝺutlıſ, ꝺ *ex* a, ut *in ras,* l *reliqua ut uid ex* d, *ut fuerit* audıſ *A* an hıſ *N* hab& *pr AB;* nec habent istam *om N* 5 *illa* at id quidem perspicuum est *ad sequentia spectare significaui, quod idem Manutius uoluit aliique et b, ut post ea quae de Panaetio narrantur h. e. post* sustineat *u.* 8 *perrecturus fuerit* nihil esse cur id sapiens de r. r. facere non possit, *sed interposita ex abundanti (cf ad p.* 4,3*) sententia relatiua illa mutata oratione protulerit (*quod si is *u.* 9 *etiam ἀνακολουθότερον dett Asc). per se stare illa* at ... est *uolunt tb, quod ita fieri posse concedo ut desiderem deinde* nam *uel* enim. *nam r cum superuacaneam superioribus affirmationem adiungens scribit* et id quidem perspicuom esse, *suspicatur uero ea insiticia esse, non recte illos uituperat quasi id ipsum a Cicerone dici uelint esse perspicuum quod adfirment aduersarii; uide Vahlenum de leg. p.* 87,4 6 quam] quem *pr AB, deinde ras* II *fere litt A* qđ *N* 7 certıſſımū *N, pr AB* haruspicum responsa *ex Ernesti coniectura tbmr, ego malui inuerso ordine, quo supplemento paululum probabilitatis accederet.* haruspicia *Faber* haruspicinam *Ernestus* haruspicum omnia *ci r cl p.* 133,13 8 oraculaſ ſom̄a, *prior* ſ *eradi coepta, altera add B* oꝛacula ſōnıa* *praeter primae litterae partem in ras A* uatıcınatıoneſ, c *ft ex* t *A* *uatınatıoneſ *sic,* ua *in ras, ex* uatıtın~ *B* Sequeab, e *posterior e corr, fuit ut uid* u *pr corr* e *B* ſuſteneaṅt *pr B* 9 uel *Goerenzius* ** [ut *ut uid*] *A* ut *N* ụṭ *B* etiam *ci r* dıc̄ *pr B* 10 habuerunt *Kayserus b*
11 poſito *pr AB (in A ft pr corr);* quo *(om* positum*) N* dubitare *Dauisius* ~rı *ANB; tria potius passiua Asc* 12 ſorıtı*ſ [*hasta*] *A*
15 nega*tıſ [n] *AB* 16 *ss horum, in quibus haeserunt cum alii tum m, intellectum adiuuare studui distinguendo; scilicet sic ex mente aduersarii disputat, qui adsensum tollat tollere etiam uisa, ea autem si tollantur omnia tolli; interponit autem paene scholiastae more quo sensuum adsensuumque ratio patefiat (οἱ Στωικοὶ πᾶσαν αἴσθησιν εἶναι συγκατάθεσιν καὶ κατάληψιν Aetius* IV 8,12, *cf p.* 54,13*). haec autem prima pars huius loci est, a qua ad secundam transit p.* 129,9 *(cf p.* 90,2*ss* 131,14 *et* 20. 132,19*s de nat. d.* I 16,43*). de oratione:* oportere *b, potius* est *pro* sit *r, neuter non probabiliter, sed* sit *post* oportet *et infinitiuum poni potuit fere ui causali, cf p.* 83,5, oportet *autem ipsum post pendentem orationem ut de fato* 11,23 id fuit defendi melius, *deinde post interiecta illa pergi oblique*

esse, quos quoniam adpetitio consequatur, actionem sequi) — tolli
34 autem omnia si uisa tollantur. hac de re in utramque partem et
❋ dicta sunt et scripta multa uide superiore, sed breui res potest tota confici. ego enim etsi maximam actionem puto repugnare uisis obsistere opinionibus adsensus lubricos sustinere, credoque Clitomacho ita scribenti, Herculi quendam laborem exanclatum a Carneade, quod ut feram et inmanem beluam sic ex animis nostris adsensionem id est opinationem et temeritatem extraxisset, tamen, ut ea pars defensionis relinquatur, quid impediet actionem eius qui probabilia se-
109 quitur nulla re inpediente? 'Hoc' inquit 'ipsum inpediet, quod statuet ne id quidem quod probet posse percipi'. Iam istuc te quoque impediet in nauigando et in conserendo, in uxore ducenda in liberis procreandis, plurimisque in rebus, in quibus nihil sequere praeter probabile. Et tamen illud usitatum et saepe repudiatum refers, non ut Antipater, sed ut ais pressius. nam Antipatrum reprensum quod diceret consentaneum esse ei qui adfirmaret nihil posse conprendi id ipsum saltem dicere posse conprendi. quod ipsi Antiocho pingue uidebatur et sibi ipsum contrarium; non enim potest conuenienter dici nihil conprendi posse, *si quicquam conprendi posse* dicatur. illo modo potius putat urguendum fuisse Carneadem, cum sapientis nullum decretum esse possit nisi conprehensum perceptum cognitum, ut hoc ipsum decretum qui sapientis esse *diceret*,

ACADEMICVS IV

5. 6 *(fr.* 24*) Nonius p.* 107 exanclare est perpeti uel superare. Cicero Academicorum lib. IV 'credoque . . . scribenti ut *(*uelut *L. Muellerus)* Herculi . . . exanclatum' 17. 18 *(fr.* 25*) Nonius p.* 163 pingue positum pro inpedito *(*inpedimento *dett* imperito *Gulielmus)* et inepto. Cicero Academicorum lib. IV 'quod ipse *(*ipso *Leid) . . .* uidetur et s. ipsum contrarium'

1 Toli* *ex* Tolit *B* 3 ſint *pr A* ſuperiore *corr* ~ra *A*, ~ra *B*. uide superiora *Manutio auctore del Dauisius tbmr; mihi, cum illa glossematis opinio nata sit ex correcta scriptura, primitiuam nihil esse uidetur cur a limine propulsemus, quamquam haereo in emendando. forsitan quaedam interciderint; conieci* et scripta multa, et oratione quidem multo ut uides uberiore, *cf p.* 150,26 *de nat. d.* II 7,20 5 clitomacho *ex* ~tho *B* 6 quout *pr A* 7. 8 idē *B* 8 defenſionjm, j *ex* e, ſ *ft pr A* 11 tequoque *ex* ceq~ *A* 12 et *del Ald tbmr; at non una haec serie efferuntur; cf p.* 25,21.. ¬in *etiam ante* nau~ *N* ducendo *pr A* 13 librıſ *pr A* plu*rimiſ quae, u *e corr* [*hasta*] r *red,* im *red aut ex* um, *supra* *rim *ras A* plimiſq; *N* 14 tam *add B* 15 u*ta*iſ *ex* uitatiſ *B*. *cf p.* 81,12 reprenſu, repre *in ras A* reſponſū *N* 18 ipſum *N*, *inductum B;* ſibi*contrariū *eraso* ip *quod incertum add an fuerit primitus A. cf Nonius* 19 conprendj *ex* ~de *B* si . . . posse *habet N* ſi ipſum comphendi poſſe *in mg add F* 21 posset *ex Halmi coniectura bm, cf p.* 105,15 22 cognotum *pr B*

diceret *addidi (cf u.* 16*);* qui *sic et* ēē *F, item* quod *et* esset *tbm (*21 nullum . . . sapiens *p.* 130,1 *om N);* ut hoc ipsum quidem decretum, sapientis esse n. p. p. *r*

nihil posse percipi, fateretur esse perceptum. proinde quasi sapiens nullum aliud decretum habeat et sine decretis uitam agere possit. sed ut illa habet probabilia non percepta, sic hoc ipsum nihil posse 110 percipi. nam si in hoc haberet cognitionis notam, eadem uteretur in ceteris; quam quoniam non habet, utitur probabilibus. itaque non metuit ne confundere omnia uideatur et incerta reddere. non enim quem ad modum si quaesitum ex eo sit stellarum numerus par an impar sit, item si de officio multisque aliis de rebus, in quibus uersatus exercitatus*que sit*, nescire se dicat. in incertis enim nihil est probabile; in quibus autem est, in iis non deerit sapienti nec quid faciat nec quid respondeat.

Ne illam quidem praetermisisti Luculle reprehensionem Antiochi 111 (nec mirum, in primis enim est nobilis), qua solebat dicere Antiochus Philonem maxime perturbatum. cum enim sumeretur unum esse quaedam falsa uisa, alterum nihil ea differre a ueris, non attendere superius illud ea re esse concessum quod uideretur esse quaedam in uisis differentia, eam tolli alter*o* quo neget uisa a falsis uera differre — nihil tam repugnare. id ita esset, si nos uerum omnino tolleremus. non facimus; nam tam uera quam falsa cernimus. sed probandi species est, percipiendi signum nullum habemus.

Ac mihi uideor nimis etiam nunc agere ieiune. cum sit enim 35 112 campus in quo exultare possit oratio, cur eam tantas in angustias et Stoicorum dumeta compellimus? si enim mihi cum Peripatetico res esset, qui id percipi posse diceret quod inpressum esset e uero

---

1 eſſe·ᵗ *B* 1. 2 nullum sapiens *r* sapiens aut nullum a. d. h. aut sine *Durandus* 2 alıū *B* 3 ılle *A* alia *Dauisius;* illa *sunt quae praeter illud unum esse sapientis decreta cogitur usu uitae* ꝓbalıa *pr A* 5 Quā qm̄ *corr* Quaᴺ qm̄ *sed* ɴ *uid litura del B* non *om B* 7 ſıquae|ſıtū, ae *in ras,* |ſı *add, lineola ft add A* ****** ſıq̄;ſıtū| [ſıquae] q̄; *ex* q; *B* 9 uerſat', *sigillum* ' *corrigi coeptum in* ˜ *sed restitutum A* (uersatur *F)* uersetur *Rom* exercıtat'q; ſıt *N tbmr* est atque exercitatus *ci t* dıcaṇt *A* 10 probabile est *r* 11 quod *pro* quid *bis Lambinus* 12 *cf p.* 89,16 *ss*

13 mⁱ,rum, m *prior in ras, rec A* uırum *BFN* Antiochus *del b, cf p.* 57,12 14 phılıonē *B, pr A* |********* ſumer&̃ unū *A* ſumeretur.u|-num*************** [ſumeret̃ unum *ut uid*] *B* 16 ea re *N* a*ſe, a *et* ſ *in ras A* a*ſe, ſe *in ras, fuisse uid* aere *B* ea rē a se *Rom tbmr* 17 alt̃o *N* alıt̄ *A* alter *B* quod *dett Ven; cf Tusc.* ɪ 22,52 *et de sen.* 10,32 neget *is qui sumpsit nec attendit (cf p.* 14,2*), nisi forte* negetur *fuit* 20 signum *ἀπὸ κοινοῦ, cf p.* 98,7 *s* Percıpıeᴺdı.ſıgnū *B* pcıpıendı ſıgnū, e *red,* ndı *in ras,* ſ *add A* pcıpr. ˥ıd ſıgnū *N* 23 in Stoicorum dumeta *dett Ven r.* St. in d. *tb. cf p.* 41,6 dume*ta *ex* dū ecta *B* δū|m&æ, m&æ *in ras* ıı *litt A; cf de nat. d.* ɪ 24,68 *Paulus Festi p.* 67,10 *M.* (47,23 *Th.)* 24 q*ıδ *ex* quıδ *A* Quı·ıδ *B* euero | *e corr,* eue *in ras A* a uero *M Lambinus m; cf p.* 76,1. 77,18. 109,13, *de uariata praepositione Tim.* 4,13

neque adhaerere illam magnam accessionem 'quo modo inprimi non posset a falso', cum simplici homine simpliciter agerem nec magno opere contenderem atque etiam si, cum ego nihil dicerem posse conprendi, diceret ille sapientem interdum opinari, non repugnarem, praesertim ne Carneade quidem huic loco ualde repugnante. Nunc
113 quid facere possum? quaero enim quid sit quod conprendi possit. respondet mihi non Aristoteles aut Theophrastus, ne Xenocrates quidem aut Polemo, sed [mi]hi minores, tale uerum quale falsum esse non possit. nihil eius modi inuenio. itaque incognito nimirum adsentiar id est opinabor. hoc mihi et Peripatetici et uetus Academia concedit, uos negatis, Antiochus in primis. qui me ualde mouet, uel quod amaui hominem sicut ille me, uel quod ita iudico politissimum et acutissimum omnium nostrae memoriae philosophorum. A quo primum quaero, quo tandem modo sit eius Academiae cuius esse se profiteatur. ut omittam alia, haec duo de quibus agitur quis umquam dixit aut ueteris Academiae aut Peripateticorum, uel id solum percipi posse quod esset uerum tale quale falsum esse non posset, uel sapientem nihil opinari: certe nemo. horum neutrum ante Zenonem magno opere defensum est; ego tamen utrumque uerum
36 114 puto, nec dico temporis causa, sed ita plane probo. Illud ferre non possum: tu cum me incognito adsentiri uetes idque turpissimum esse dicas et plenissimum temeritatis, tantum tibi adroges ut ex-

1 adhęrere *ex* ~he~ *A* aderere *N* ad^h ęrere *ex* ad er~ *B* adherere* *ex* ~rer& *F* adderet *tbm* adhiberet *Ven* II *r;* neque adhaereret illa magna accessio *Kayserus. nescio an Cicero ipse haec minus accurate scripserit fere ut Terentius hecyr.* 278 ita animum induxerunt socrus omnis esse iniquas: haud pol me quidem *(ubi* equidem *Skutschius Hermae* XXXII 94, *cf Maduigius de fin.* II 27,88*) uel Brutus epist.* I 4 *a* 2 timeo .. ne .. altius se ascendisse putet .. quam .. descensurum, *cum deberet* descendet, *et facile puto ex* diceret *subauditur* uellet *uel* iuberet 2 homını *pr A* 3 contenderē *lineola ft red A*

5 ne^c carneadę*, ę *ex* e [m] *A* ɴe^c carneade* [m] *B* huıc, hu *in ras, uid fuisse* uhıc *B* hoc *ci et paene certum praedicat r nescio cur, cum* huic loco sic soletis occurrere *scripserit de nat. deor.* III 28,70 *et* ei loco respondere *saepe* 7 Ref|pondıt *pr B* autheophraftuf *pr A* ne *Ald* nec *ANB*

8 hi minores *scripsi* mıhı mınor‾ef* [t *ut uid*] *A* m^1 mıno2ē *N* mıhımınorē *B* qui his minor est *Ioannes Clericus a Dauisio laudatus, t* qui minor est *dett Dauisius r* his minores *Guietus bm* minutior *Durandus* minutiores *ci t* 9 Incognıt*o/ne^c mırū *rec A* ıncognıtıonemırū *NB* ~cıone^N1 mırū *M* ~to nimirum *Lambinus* uerum *uisum, cf u.* 17 *Maduigius de fin.* v 26,76 *p.* 741 10 acadamıa *A* 12 ficut* [‾] *B* ita *cf p.* 129,6 *Maduigius de fin.* II 4,13 *p.* 158, *in hoc loco (p.* 70,24*) et part.* II *uol.* II *p.* 378,33*; nec* eum esse *addendum ex Halmi sententia post* politissimum *nec* esse *cum Kaysero et b post* acutissimum*; cf p.* 102,7. 109,13 17 eff& uerọ^v̄, f& *e corr, & ex parte in ras, fuit opinor* ef feuero *A* (ūm *N)* 18 *nıhı^1· *ex* mıhı *B* 19 ·ē *add A (habet pr N)* |**utrūque [ut *ut uid*] *A* 20 nedıco *N, pr A* fed*ıta [*hasta*] *A* sed ista *ci Dauisius* fere *pr A* 21 pof|**fum [.po.] *B* uetef, e *posterior e corr sed pr ut uid A*

ponas disciplinam sapientiae, naturam rerum omnium euoluas, mores fingas, fines bonorum malorumque constituas, officia describas, quam uitam ingrediar definias, idemque etiam disputandi et intellegendi iudicium dicas te et artificium traditurum — perficies ut ego ista innumerabilia conplectens nusquam labar nihil opiner? quae tandem ea est disciplina ad quam me deducas si ab hac abstraxeris? uereor ne subadroganter facias si dixeris tuam; atqui ita dicas necesse est. Neque uero tu solus, sed ad suam quisque rapiet. ' age restitero 115 Peripateticis, qui sibi cum oratoribus cognationem esse, qui claros uiros a se instructos dicant rem p. saepe rexisse, sustinuero Epicureos tot meos familiares, tam bonos tam inter se amantes uiros: Diodoto quid faciam Stoico, quem a puero audiui, qui mecum uiuit tot annos, qui habitat apud me, quem et admiror et diligo, qui ista Antiochea contemnit. 'Nostra' inquies 'sola uera sunt'. Certe sola, si uera; plura enim uera discrepantia esse non possunt. utrum igitur nos inpudentes, qui labi nolumus, an illi adrogantes qui sibi persuaserint scire se solos omnia? 'Non me quidem' inquit 'sed sapientem dico scire'. Optime: nempe ista scire quae sunt in tua disciplina. hoc primum quale est, a non sapiente explicari sapientiam? sed discedamus a nobismet ipsis, de sapiente loquamur, de quo ut saepe iam dixi omnis haec quaestio est.

In tres igitur partes et a plerisque et a uobismet ipsis distri- 116 buta sapientia est. Primum ergo si placet quae de natura rerum sint quaesita uideamus — uel, ut illud ante: estne quisquam tanto inflatus errore ut sibi se illa scire persuaserit? non quaero rationes eas quae ex coniectura pendent, quae disputationibus huc et illuc trahuntur, nullam adhibent persuadendi necessitatem; geometrae pro-

---

1 naturam*rerū, m *in ras, ante* r *fuit hasta* |, *fuerit* ~raadrerū *B* 2 discribas *m, cf p.* 38,7 3 uiam *Durandus; cf de off.* III 2,6 *in.* dȷfınȷaſ *ex* defımaſ *B* Idemque* *A* 4 *post* traditurum *enuntiatum continuari uolunt tbm, quod in eodem uocabulo concludit r; ego illa* tantum tibi adroges *(p.* 131,22*) ita Ciceronem arbitror scripsisse quasi haec extrema* perficies *eqs illi sententiae aut non esset adiuncturus aut aliter ac deinde fecit (uelut sic* quae conplectens quo modo perficies*)* 5 ınmerabılıa *B* 6 dıſcıplınā* *A* deduces *ci r* abtraxerıſ *B* 7 adqui (t *superscr*) *B* atq *N* atq; *A* 8 age*reſtıtero, re *in ras,* ſ *red A;* AGE*REſt‿ıter‿o.perı patetıcıſ, R *add B* 9 claro *B* 12 a*p*uero *ex* aparuero *ut uid B* 16 NOLUMUſ *ex* uol~ *AB* nolimus *dett tb; cf p.* 24,14. 150,18 17 ſoloſ *ex* ~uſ *A* 19 primum *cf p.* 128,16 |ē *in ras* II *fere litt, in cuius exitu apparet* I *A,* est *om N; ft fuit* quale ſı *ex* qualeſt ſapıete *B* 21 saepe *p. (*97,6*)* 102,5. 126,21 omſ *ex* omſ *AB* 24 uelut *ANB* uerum *Dauisius (cf de orat.* I 32,148*;* sed *Tusc.* IV 21,47 *de nat. d.* II 32,81, *cf p.* 142,4*)* at *r* uel *tb. parui Wopkensio lect. Tull.* I 8 *('scil.* uideamus *uel* dicam'*) cl m de fin.* II 32,104 25 ınflatoſ *pr A* 27 nullā *add A* prouideant *caueant; eorum enim*

uideant, qui se profitentur non persuadere sed cogere, et qui omnia nobis quae describunt probant. non quaero ex his illa initia mathematicorum, quibus non *con*cessis digitum progredi non possunt, punctum esse quod magnitudinem nullam habeat, extremitatem et quasi libramentum in quo nulla omnino crassitudo sit, liniamentum *longitudinem* sine ulla latitudine * carentem. haec cum uera esse concessero, si adigam ius iurandum sapientem, nec prius quam Archimedes eo inspectante rationes omnes descripserit eas quibus efficitur multis partibus solem maiorem esse quam terram, iuraturum putas?
117 si fecerit, solem ipsum, quem deum censet esse, contempserit. quod si geometricis rationibus non est crediturus, quae uim adferunt in docendo uos ipsi ut dicitis, ne ille longe aberit ut argumentis credat philosophorum — aut si est crediturus, quorum potissimum? omnia enim physicorum licet explicare; sed longum est; quaero tamen quem sequatur. finge aliquem nunc fieri sapientem, nondum esse; quam potissimum sententiam [melius] eliget *et* disciplinam? etsi quamcumque eliget insipiens eliget; sed sit ingenio diuino: quem unum e physicis potissimum probabit; nec plus uno poterit.

Non persequor quaestiones infinitas; tantum de principiis rerum e quibus omnia constant uideamus quem probet; est enim inter
37 118 magnos homines summa dissensio. Princeps Thales unus e septem,

---

non initia quidem sed rationes quaesiturus est; cf p. 100,8. prodeant *(ut testes) Bootius Mnemos.* xxiii *(*1895*)* 212

1 quia *(*q̍ *N)* ōma *A* 3 non concessis *dett Rom Ven* ñ|ceſſiſ *B* 9ceſſiſ, 9 *in ras* i *uel* ii *litt, ut* non *nunc desit A* nonceſſiſ *F* con|ceſſiſ *N* 5 liberamtū *A* liniamtū *ut uid corr* ~tā* *A* ~mentum *corr* ~to* *B* 5. 6 *tradita cum cruce t.* lineam autem sine ulla latitudine currentem *Io. Scala uel Manutius, quod defendit Bootius Mnemos.* xxiii *(*1895*)* 212 *iniuria cum C. F. Hermanno philol.* vii 472 *aliisque dubitans de liniamenti uocabulo (cf* lineatio*); rectius* liniamentum longitudinem latitudine carentem *Vrsinus tbm uel* liniamentum longitudinem sine latitudine *ci Dauisius (*lin. sine ulla lat. *r). cf Gellius* i 20,8 M. Varro ... 'linea est' inquit 'longitudo quaedam sine latitudine et altitudine', *Εὐκλείδης* autem breuius praetermissa altitudine '*γραμμὴ*' inquit 'est *μῆκος ἀπλατές*', *Martianus Capella* vi 707 linea in longitudinem ducta latitudinis nihil prorsus adquirit, *Chalcidius in Tim.* 33 *p.* 99,5 *Wr.* linea sine latitudine longitudo. *sed nec* sine ulla, *quod aptissimum esse docet Martianus, eiciendum cum bm nec* carentem, *quo mihi, nisi credas* patentem *fuisse, alter potius defectus indicari uidetur, quem signaui et sic suppleuerim* atque omni altitudine, *cf p.* 48,3. *prius de liniamento quam de extremitate dici iubebat Guietus* 7 adigam ius *Manutius* adiciamuſ *AB* adiiciam ius *dett Ald; cf Maduigius aduers.* ii 251 *s* nec prius*: sintne haec sana dubitat m* 9 ſolēmaiorē *ex* ſolemai~ *A* 10 censent *Rosa* 16 quā* potiſſimū *AB, deinde* ſententiā* *A,* ~tia *B* melius *del Dauisius* et *add Crat* aut *Nr. cf p.* 68,15. 69,16. 24. 135,5 *Tusc.* v 29,84 18 ꝓbabit (mꝰ) *B* ꝓbabimuſ *A* ~tiſ *N* nec enim *Asc* 20 Inter, *in* t *nescio quid cum ras corr, incertum an manu altera A* 21—*p.* 135,2 *cum Graecis quae exstant confert Dielsius doxogr.* 120 *s* 21 taleſ *pr A*

cui sex reliquos concessisse primas ferunt, ex aqua dixit constare omnia. at hoc Anaximandro populari et sodali suo non persuasit; is enim infinitatem naturae dixit esse e qua omnia gignerentur. post eius auditor Anaximenes infinitum aera, sed ea quae ex eo orerentur definita; gigni autem terram aquam ignem, tum ex iis omnia. Anaxagoras materiam infinitam, sed ex ea particulas similes inter se minutas, eas primum confusas postea in ordinem adductas mente diuina. Xenophanes paulo etiam antiquior unum esse omnia, neque id esse mutabile, et id esse deum neque natum umquam et sempiternum, conglobata figura. Parmenides ignem qui moueat, terram quae ab eo formetur. Leucippus plenum et inane. Democritus huic in hoc similis, uberior in ceteris. Empedocles haec peruolgata et nota quattuor. Heraclitus ignem. Melissus hoc quod esset infinitum et inmutabile et fuisse semper et fore. Plato ex materia in se omnia

ACADEMICVS IV

2.3 *(fr.* 26*) Nonius p.* 122 Cicero Academicorum lib. IV 'ad hoc Anaximandro popularis ... persuasit. his enim infinitatem rerum atque naturae et in hoc mundo ipso caelum terras maria cognoscimus'. *intercidisse huius exempli exitum cum principio alterius ex Tusc.* V 36,105 *petiti intellexit Rothius* 6—8 *cf Augustinus de ciu. Dei* VIII 2 Anaxagoras ... harum rerum omnium quas uidemus effectorem diuinum animum sensit et dixit ex infinita materia, quae constaret similibus inter se particulis rerum omnium; quibus suis et propriis singula fieri, sed animo faciente diuino *(ita libri et recte)* 14 *hinc fortasse Seneca epist.* 58,6 cupio ... essentiam dicere ... Ciceronem auctorem huius uerbi habeo ... quo

1 confenſiſſe prımaſ (o *supra*) *B* ∾moſ, o *e corr, ſt ex* ∾aſ *A;* concessisse *Io. Scala uel Manutio auctore Lambinus* 2 anaxımandra *pr B* ſolalı *pr A* ſodal*ı *ex* ∾dab *ut uid B* 3 infinitatem naturae τὸ ἄπειρον *(*13 *D.); cf Woelfflinus arch. lexicogr.* IV 411 4 a*naxıme_neſ *ex* amax∾ *B. A* 9 *(cf* 6*) D.* aere *pr A* orerentur *corr* orȷr∾ *Ar;* exeoor ı rent, ı *add, ras nulla ut uid B* 5 his *Ven tbmr* 6 anaxagoraſ (* *supra*) *A. A* 49 *(cf* 1,8. 48*) D.* sed ex ea] id est *Lambinus* dissimiles *olim Zellerus de philosophia Graecorum* I 880 *adn. ed.* IV, *qui nunc (*I 984 *adn.* 2*) ipse statuit (cum Dielsio doxogr.* 120*) Ciceronem uocabuli* ὁμοιομερῆ *ui ambigua esse deceptum. cf supra Augustinus* 7 et minutas *dett Lambinus* primo *malit m ut de re p.* II 37,63 *cl de nat. d.* II 55,138 a mente *Lambinus* 8 *enophaneſ (x *supra*) [ſ *ut uid*] *A. A* 4. 34 *D.* 9 umquam *dett Ald* ūqm (a *supra*) qcquā (1 *supra*) *N* uſquam *AB* 10 et conglobata *Ald* conglogata *pr B.* σφαιροειδές, *cf A* 33,2 *D.* Parmenides *A* 35 *D.* ignem, qui moueat terram, quae *ferebatur; mutaui cum Karsteno Parmenidis p.* 225 *et Dielsio l. d., qui conferunt Hippolyti refut.* 11 Παρμενίδης ... πῦρ λέγων καὶ γῆν τὰς τοῦ παντὸς ἀρχάς, τὴν μὲν γῆν ὡς ὕλην, τὸ δὲ πῦρ ὡς αἴτιον καὶ ποιοῦν; *de* moueat *cf p.* 47,17 *Aristoteles metaph.* I 3. 984ᵇ 6 11 Leucippus *A* 8. 11 *D.* Democritus *cf A* 46 *D.: Aetius* I 3,16 τὰ ναστὰ καὶ κενά 12 ımpedocleſ *AB, corr* emp∾ *F;* enp∾ *N. cf A* 28. 30 *ss B* 6 *D.* 13 Heraclitus *cf A* 1,7 *s.* 5 *D.* ıgnemelıſſus *pr A* Melissus *A* 9 *B* 7 *D.* hoc] *an* omne*?* ἄπειρον καὶ ἀμετακόσμητον *(*ἀνετεροίωτον, ἓν καὶ ὅμοιον*)* καὶ ἀίδιον *(*ἀεὶ ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται *B* 2*)* 14 Plato *in Timaeo (*εἶδός τι .. πανδεχές *p.* 51 *A; cf Theophr. phys. op. fr.* 9 *D.)*

recipiente mundum factum esse censet a deo sempiternum. Pythagorei e numeris et mathematicorum initiis proficisci uolunt omnia. Ex is eliget uester sapiens unum aliquem credo quem sequatur, ceteri tot
119 uiri et tanti repudiati ab eo condemnatique discedent. quamcumque uero sententiam probauerit eam sic animo conprensam habebit ut ea quae sensibus, nec magis adprobabit nunc lucere quam, quoniam Stoicus est, hunc mundum esse sapientem, habere mentem quae et se et ipsum fabricata sit et omnia moderetur moueat regat; erit ei persuasum etiam solem lunam stellas omnes terram mare deos esse, quod quaedam animalis intellegentia per omnia ea permanet et transeat; fore tamen aliquando ut omnis hic mundus ardore deflagret.
38 sint ista uera (uides enim iam me fateri aliquid esse ueri), conprendi ea tamen et percipi nego. cum enim tuus iste Stoicus sapiens syllabatim tibi ista dixerit, ueniet flumen orationis aureum fundens Aristoteles qui illum desipere dicat; neque enim ortum esse umquam mundum, quod nulla fuerit nouo consilio inito tam praeclari operis inceptio, et ita esse eum undique aptum ut nulla uis tantos queat motus mutationemque moliri, nulla senectus diuturnitate temporum

---

ACADEMICVS IV

modo dicetur *οὐσία*, res necessaria, natura continens fundamentum omnium? *Apollinaris Sidonius praef. carm.* 14 lecturus es hic etiam nouum uerbum id est essentiam, sed scias hoc ipsum dixisse Ciceronem. nam essentiam nec non et indoloriam *(cf Maduigius de fin.* II 4,11*)* nouauit addens *(cf p.* 47,5*)* 'licet enim nouis rebus noua nomina imponere'. *Chalcidius in Tim.* 27 *p.* 92,19 *Wr.* substantiam siue ut Cicero dicit essentiam. *cf Krischius p.* 188 *(*62*)* 14 *Ammianus* XXVII 4,8 Stagira ubi Aristotelen ut Tullius ait fundentem aureum flumen accepimus natum

---

1 recipiente* [m] *A* 2 e *om B nec nunc habet A sed hic deinde* NU *in* NUmeriſ *in ras, et* ex *N, quod in eo saepius pro* e *scriptum est; ut uideatur* e *in A fuisse.* ex *tbmr* a *ci t* 2. 3 exiſ eljget *ex* ~leg~ *A* exiiſ|eleg& *ex* exiſe|l~ *B;* ex his *N tbmr* 5 conpreſam *pr A* 6 nunc *Asc* num *AB* quonjam *ex* quomam *A* 7 et *om B* 10 intellegentiā̽ *A* permanet *N* permeet *media* e *in ras* II *litt A* pme&, e *in ras, ex* ~man& *B* tanſeat *pr A* 11 adore *pr A* 14 dictauerit *Durandus, cf p.* 31,41 *de fin.* II 29,95 *de nat. d.* I 26,72 fundent *pr A* 15 *Plutarchus Cic.* 24 *ὅμως δέ, καίπερ οὕτως ἀκράτῳ φιλοτιμίᾳ συνών, ἀπήλλακτο τοῦ φθονεῖν ἑτέροις ἀφθονώτατος ὢν ἐν τῷ τοὺς πρὸ αὑτοῦ καὶ τοὺς καθ' αὑτὸν ἄνδρας ἐγκωμιάζειν, ὡς ἐκ τῶν συγγραμμάτων λαβεῖν ἔστι. πολλὰ δ' αὐτοῦ καὶ ἀπομνημονεύουσιν· οἷον περὶ Ἀριστοτέλους ὅτι χρυσίου ποταμὸς εἴη ῥέοντος; quae licet ad hunc ipsum locum redeant tamen hausta sunt aliunde, ut puta ex Tironis de uita Ciceronis* Aristoteles *in libro de philosophia ut coniecerunt docti (fr.* 22 *Rosii)* deſipere *media* e *in ras ex* a *ut uid A* 16 inito *Victorius* initio *B, ex* ~cio *A* 17 aptā *Rom* apertum *A* aptum *B* tantoſ queat** *ex* ~que at *A* tantoſ*|queat, que *add,* at *red uid, fuerit* tantoſq;|at *B* 18 moleri *pr AB* diuturnitasue *Dauisius; cf de leg.* I 8,24 perpetuis cursibus conuersionibus*que* caelestibus extitisse quandam maturitatem serendi generis humani

exsistere ut hic ornatus umquam dilapsus occidat. tibi hoc repu-
diare, illud autem superius sicut caput et famam tuam defendere ne-
cesse erit: mihi ne ut dubitem quid*em* relinquatur? ut omittam le- 120
uitatem temere adsentientium, quanti libertas ipsa aestimanda est
non mihi necesse esse quod tibi est. *quaero enim* cur deus om-
nia nostra causa cum faceret (sic enim uultis) tantam uim natri-
cum uiperarumque fecerit, cur mortifera tam multa *ac* perniciosa
terra marique disperserit. negatis haec tam polite tamque subtiliter
effici potuisse sine diuina aliqua sollertia; cuius quidem uos maiesta-
tem deducitis usque ad apium formicarumque perfectionem, ut etiam
inter deos Myrmecides aliquis minutorum opusculorum fabricator
fuisse uideatur. negas sine deo posse quicquam: ecce tibi e trans- 121
uerso Lampsacenus Strato, qui det isti deo inmunitatem — magni
quidem muneris; sed cum sacerdotes deorum uacationem habeant,
quanto est aequius habere ipsos deos —: negat opera deorum se
uti ad fabricandum mundum, quaecumque sint docet omnia effecta
esse natura, nec ut ille qui asperis et leuibus et hamatis uncinatis-

---

ACADEMICVS IV

5—8 *Lactantius diu. inst.* VII 4,11 respondendum est hoc loco philosophis maximeque Ciceroni, qui ait 'cur deus o. nostra (nostri *Palatinus*) c. c. faceret tantam uim . . . fecerit, cur tam multa pestifera terra marique disperserit'. *idem de ira Dei* 13,9 sed Academici contra Stoicos disserentes solent quaerere cur, si omnia deus hominum causa fecerit, etiam multa contraria et inimica *et* (et *add Bononiensis*) pestifera nobis reperiantur tam in mari quam in terra 6. 7 (*fr.* 27) *Nonius p.* 65 natrices dicuntur angues natantes. Cicero Academicorum lib. IV 'sic enim . . . fecerit' 11 *cf Augustinus de ciu. Dei* VI 2 illam quasi plebeiam numinum multitudinem minutis opusculis deputatam 17*s* (*fr.* 28) *Nonius p.* 189 uncinatum ab unco. Cicero Academicorum lib. IV 'nec ut . . . hamatis u. corpusculis concreta h. e. dicat'. *cf p.* 36,10 *de nat. d.* I 24,67

---

1 efficere *Walkerus b, quod etiam Dauisio et Halmio placuit; uide quae modo attuli ex legum* I hıcnatuſ *pr A* repuare (·di *supra*), e *et* u *in ras, quid fuerit non perspicio A* 2 caput *ex* apuð *pr ut uid A, ex* aput *B* capud *N* et] e *in ras* I *uel* II *litt A* ⁊ *N* famā *N* flammā *B, corr* ~ã *A* tua *uel* tuā *corr* tuv̄ *A* 3 cum mihi *Goerenzius ex codice, r* quidem *dett Ven* quıd *AB* relinquetur *Manutius* 5 quaero *add r*, q. enim *ego* (*cf p.* 131,6 *de fin.* II 34,115), respondere *tb*, dicere *m; intellegitur fere* non mihi necesse esse aliquid sicut caput et famam meam defendere 6 nrā *corr* nrj̄ *F* nr̄ı *N* natricum *Ven* II *ut Lactantius et Nonius* matrıcum *AB* 7 ac *add r*, tam multa *bis Lambinus*; perniciosa *del Dauisius cum Cantabrigiensi suo et Fabro.* cur tam multa pestifera terra *cum Lactantio (diu. inst.) tbm* 11 alıquıſ *N* ~quı *pr A (corr rec) tbm* ~quıd *BF, pr M* 12 quicquam esse *Dauisius b; uide p.* 112,17 14 et cum sacerdotes *ex Goerenzii sententia r et ab his parenthesin incipere facientes tbm; nostra distinctione et memoriae librorum consuli apparet et sententiae lepori* ðeorum *extrema hasta in ras A* 17 qui ex asperis *r; cf Tusc.* I 25,60 terra, 62 ex hac . . . terrena . . natura

que corporibus concreta haec esse dicat interiecto inani: somnia censet haec esse Democriti non docentis sed optantis, ipse autem singulas mundi partes persequens quidquid aut sit aut fiat naturalibus fieri aut factum esse docet ponderibus et motibus. ne ille et deum opere magno liberat et me timore. quis enim potest, cum existimet curari se a deo, non et dies et noctes diuinum numen horrere et si quid aduersi acciderit, quod cui non accidit, extimescere ne id iure euenerit? nec Stratoni tamen adsentior nec uero tibi: modo hoc modo illud probabilius uidetur.

39 122 Latent ista omnia Luculle crassis occultata et circumfusa tenebris, ut nulla acies humani ingenii tanta sit, quae penetrare in caelum, terram intrare possit. Corpora nostra non nouimus, qui sint situs partium, quam uim quaeque pars habeat ignoramus; itaque medici ipsi, quorum intererat ea nosse, aperuerunt ut uiderentur, nec eo tamen aiunt empirici notiora esse illa, quia possit fieri ut patefacta et detecta mutentur. Sed ecquid nos eodem modo rerum naturas persecare aperire diuidere possumus, ut uideamus terra penitusne de-
123 fixa sit et quasi radicibus suis haereat an media pendeat. Habitari ait Xenophanes in luna, eamque esse terram multarum urbium et montium: portenta uidentur; sed tamen nec ille qui dixit iurare

---

ACADEMICVS IV

10 *(fr.* 29*) Martianus Capella* v 517 uitandum similiter ne . . . in notissimos uersus et maxime heroicos structura fundatur . . ., quamuis . . Cicero . . . heroici uersus finem uel initium non declinet cum dicit *(fr. I* 10 *m)* 'o miserum cui peccare licebat' et in Academicis 'latent ista omnia Varro magnis *(*magis *libri)* obscurata et circumfusa tenebris'. *cf Krischius p.* 186 *(*60*)* 19 *cf ad p.* 112,17

---

2 ipse *Strato, non Democritus cui adscribunt; cf de nat. d.* I 13,35
3 naturab; *pr B* 4 *aut [A] *B* ne *cum ras corr* ſic *A* NE *inductum et superscriptum* ſic *B* 6 nomen *pr B* 7 accıdıt**, ıt *in ras, fuit* ~derıt *A* accıdıt *ex* ~ced~ *pr B* 8 ſtratonıtameN, tonıtame *in ras,* N *add A* 9 mo|modo *B* 10 craſſıſ, craſ *in ras A* *cf p.* 56,9 12 sint situs] sit habitus *ci r, qui ipse adfert Sen. controu.* x 5,17 14 ipsa *t.* ipsi *ad posteriorem potius sententiae partem pertinet: medici ipsi, quamquam aperuerunt, tamen negant esse nota* aperuerunt *cum ras ex* apar~ *A* ut ut *prius uid deleri coeptum, in altero* t *red uid B* ut ea uiderent *Ald*
15 tam̄ taıunt, *sequitur spatium solito maius (II uel III litt), sed quidquam erasum esse non uid B* empırıcı *AB* 16 detecta *dett Rom* deıecta *AB; cf Tusc.* I 20,46 medici qui ista aperta et patefacta uiderunt; *nam de deiectis hominibus tamquam hostiis hoc uix licet intellegi* ecquid *Ven* hęcquıδ *ft ex* hec~ *A* haec|quıd *B* 17 poſſumuſ ****et quaſı, *in mg inferiore ft pr* ÷ ut uıdeamuſ terra paenıtuſ nedefıxaſıt *sed* ſıt *postea add A* 18 ſıt *NM* ſınt *B, quod idem erasum puto in A, cf quae modo adnotaui* radicibus suis haereat ἐρρίζωται: *Xenophanes A* 47 *D.* 19 *de Xenophane errat Cicero: uide Dielsium doxogr.* 121 *n.* 1 20 portenta haec u. *ci r* ıllo *pr B*

posset ita se rem habere neque ego non *ita. Vos* [enim] etiam dicitis esse e regione nobis, e contraria parte terrae qui aduersis uestigiis stent contra nostra uestigia, quos antipodas uocatis: cur mihi magis suscensetis qui ista non aspernor quam eis qui cum audiunt desipere uos arbitrantur? Hicetas Syracosius, ut ait Theophrastus, caelum solem lunam stellas supera denique omnia stare censet, neque praeter terram rem ullam in mundo moueri; quae cum circum axem se summa celeritate conuertat et torqueat, eadem effici omnia quasi stante terra caelum moueretur. atque hoc etiam Platonem in Timaeo dicere quidam arbitrantur, sed paulo obscurius. Quid tu Epicure, loquere: putas solem esse tantulum? 'Egone? nobis quidem * tantum'. Et uos ab illo inridemini et ipsi illum uicissim eluditis. liber igitur a tali inrisione Socrates, liber Aristo Chius qui nihil istorum

ACADEMICVS IV

1—3 *(fr.* 30*) Nonius p.* 102 e regione positum est ex aduerso. Cicero Academicorum lib. IV 'nec ego non ita. uos etiam . . . nobis in contraria . . . stent a d contra *(*ad nostra *Mercerus)* uestigia' 2. 3 *cf Lactantius diu. inst.* III 24,1 *epit.* 34 *(*39*)* 2 homines qui uestigiis nostris habeant aduersa uestigia. *Augustinus de ciu. Dei* XVI 9 antipodas esse . . id est homines a contraria parte terrae . . . aduersa pedibus nostris calcare uestigia, *Isidorus orig.* IX 2,133. *Seruius in Verg. georg.* I 235

1 possit *m* non ita uos etiam *ex Nonio Dauisius* NON enim etiā *AB* Non ne etiā *N.* enim *uid errore scriptum pro* etiam, *nisi forte pro* hoc *(cf F. Marx ad Lucil.* 378 *p.* 139*)* 2 nobis in c. *cum Nonio tbm;* e contraria parte terrae *aliena non Ciceronis uidebantur Lambino, de illis* e regione nobis *dubitabat Gruterus* 4 quam eis *dett Rom Ven* quā eoſ *AN* quameoſ *ex* quamuiſ *ut uid B* 5 hic et aſſyra co^{v}ſiuſ *A(t). fr.* 1 *D.* theophraſtuſ, ~ſ *in ras, fuit* ~m *A* ~tum^{f} *B* theofraſt' *N. physic. opin. fr.* 18 *D.* 6 ſup^{er}a *cum ras ex* ſupa *B* ſupera *in ras* IV *fere litt, in qua media agnoscebam* p *A* ſtarecenſet, ece *add, maximam partem in ras A* 7 que *N* Quæ *ex* Qua *F* qua *AB* *circū, cir *in ras A* 8 torqueat * eadem [ł *sed lineola perbreuis*] *B* quae si *Ald tbmr, sed cf de leg.* II 21,53 *Lael.* 4,14 9 in Timaeo *p.* 40 *B, cf Zellerus de philos. Graec.* II 1 *p.* 810 *n. ed.* IV 11 egoneuobiſ *AB* Ego ne? uoſ *N* egone? ne bis *Lambinus tb* ego ne bis *Orellius (inuitus nisi fallor) mr, qui Epicurum uolunt 'non praecise definire sed latius circumscribere, ne bis quidem tantum esse, sed inter pedalem magnitudinem et bipedalem (de fin.* I 6,20*)': ita quidem Maduigius emend.* 186. *at primum id Epicuro ne uisum est quidem, qui solem posse etiam minorem esse putauerit quam uideretur (p.* 113,3*); tum quis ita respondet? debebat certe* tantum uel paulo maiorem, certe non bis tantum. *ne illud quidem, quod Faber uoluit,* egone? nobis quidem tantum *per se stare potest, quoniam non id quaeritur; sed accepta illa emendatione suspicor quaedam intercidisse in hunc modum conformata* nobis quidem tantulum, reapse uel paulo maiorem quam uidetur aut minorem uel tantum, *ut est in Epicurea epistula* II *p.* 39,3 *Us. (Diog. Laert.* X 91*)* τὸ δὲ μέγεθος ἡλίου . . . κατὰ μὲν τὸ πρὸς ἡμᾶς τηλικοῦτόν ἐστιν ἡλίκον φαίνεται, κατὰ δὲ τὸ καθ' αὑτὸ ἤτοι μεῖζον τοῦ ὁρωμένου ἢ μικρῷ ἔλαττον ἢ τηλικοῦτον τυγχάνει 12 et uos] ſ; ꞁ uoſ *N* 13 at ali *cum ras ex* ad ali *B* ariſthoch^{1}uſ*qui, u *prior ex* ii, ſ *e corr, fuit* ſt ~chiuiſqui *A. fr.* 355 *Arn.*

124 sciri putat posse. Sed redeo ad animum et corpus. satisne tandem ea nota sunt nobis, quae neruorum natura sit quae uenarum? tenemusne quid sit animus ubi sit, denique sitne an ut Dicaearcho uisum est ne sit quidem ullus; si est, trisne partes habeat ut Platoni placuit, rationis irae cupiditatis, an simplex unusque sit; si simplex, utrum sit ignis an anima an sanguis an ut Xenocrates merus *numerus* nullo corpore, quod intellegi quale sit uix potest; et quidquid est, mortale sit an aeternum; nam utramque in partem multa dicuntur. horum aliquid uestro sapienti certum uidetur, nostro ne quid maxime quidem probabile sit occurrit; ita sunt in plerisque contra-

40 125 riarum rationum paria momenta. Sin agis uerecundius et me accusas non quod tuis rationibus non adsentiar sed quod nullis, uincam animum cuique adsentiar deligam — quem potissimum, quem? Democritum; semper enim ut scitis studiosus nobilitatis fui. urgebor iam omnium uestrum conuicio: 'Tune aut inane quicquam putes esse, cum ita conpleta et conferta sint omnia, *ut* et quod mouebitur *corpus* * corporum cedat et qua quidque cesserit aliud ilico subsequatur, aut atomos ullas, e quibus quidquid efficiatur illarum sit dissimillimum, aut sine aliqua mente rem ullam effici posse praeclaram; et, cum in

---

1 *redit ad p.* 137,12, *quamquam de animo ibi nihil dixit* 1. 2 ſatıſne tanδem ea *praeter* ſatıſ *in ras rec A* 3 an *Lambinus* aut *AB* dıce*‿archo *ex* dıc& archo *B* dıce** archo, *in rasura secundo loco agnoscebam* t *A* 4 trıſne, ne *in ras, pro* e *ft fuit* t *A* Platoni *rei p.* IV *p.* 436 *A ss, cf Tusc.* I 10,20 5 si simplex] ¬ ſı un' et ſımplex *N* 6 ut*xenocrateſ [e] *A* Xenocrati *Lambinus; uide p.* 23,5. 144,3. 4 *Maduigium de fin.* II 6,17. *Xenocrates fr.* 67 *Heinzii* menſ *AB, quod aegre tuearis cum Fabro et Dauisio; cf Tusc.* I 10,20 Xenocrates animi figuram et quasi corpus negauit esse, merum *(ita Bentleius:* uerum *libri)* numerum dixit esse, *unde hic* numerus *Bentleius tbmr,* merus numerus *ego* 7 ıntellege *pr A* 8 utramque in partem *dett Henr. Stephanus in Sexti hypot.* I 8 *Lambinus* utraq; ınparte *B* utraqueınpıarte, r *del pr ut uid A* 10 ın*plerıſ que *ex* ımp~ *A* ımplıſ *N* exınplerıſq; *sed* ex *deleri coeptum B* 12 uıncam [ı] *A* uıncā *in littera* c *nescio quid mutari coeptum B* 13 *secundo loco* quemnam *ci r cl Verr.* IV 3,5 *Aug. c. Acad.* III 15,33 domocrıtū *pr A, corr rec* 14 Urgebar *pr B* 15 puteſ *AN* ~aſ *B, uide p.* 140,8 co*ıta *ex* comıta *A* 16 com|pl&a·Et *ex* ~|pl&·Et *ut uid B* ut et *dett Rom* et *AB* ut *N, e corr F.* ut et quacumque quodque moueatur corpus *(uel* qua quicquam m. corporum*)* ea aliud cedat *ci Lambinus* ut et qua quodque mouebitur corpus aliud cedat *m* ut et quo quid *(hoc Christio auctore sed ut* quo quidque *malit t)* mouebitur corporum corpus cedat *tb* ut et quidquid mouebitur corporeum cedat *r. cum* quod *coniunctum fuisse* corpus *pro certo habeo deinde uel* ei aliquid corporeum cedat *fuisse ratus uel copiosius* ei aliquid ex numero uicinorum corporum cedat. *traiciendum* corporum *post* conferta *suspicabatur Faber. cf Plato Tim.* 79 *B* τὸ πλησίον ἐκ τῆς ἕδρας ὠθεῖ, τὸ δ' ὠθούμενον ἐξελαύνει τὸ πλησίον ἀεί, *Simplicius in Aristot. phys.* VIII *p.* 1350,31 *D.* ἀντιπερίστασις δέ ἐστιν ὅταν ἐξωθουμένου τινὸς σώματος ὑπὸ σώματος τὸ μὲν ἐξωθῆσαν ἐν τῷ τοῦ ἐξωθηθέντος στῇ τόπῳ τὸ δ' ἐξωθηθὲν τὸ προσεχὲς ἐξωθῇ καὶ ἐκεῖνο τὸ ἐχόμενον, *pap. Hercul.* 1012,50 *p.* 117 *Croenerti (cf p.* 107,16*) Lucretius* I 373 *ss* 17 quodque *de Lambini coniectura tbm* ılıco*, ıco *in ras* V *uel* VI *litt A* 18 dıſſımımū *pr A*

uno mundo ornatus hic tam sit mirabilis, innumerabilis supra infra dextra sinistra ante post alios dissimiles alios eiusdem modi mundos esse; et ut nos nunc simus ad Baulos Puteolosque uideamus sic innumerabiles paribus in locis esse eisdem nominibus honoribus rebus gestis ingeniis formis aetatibus isdem de rebus disputantes; et si nunc aut si etiam dormientes aliquid animo uidere uideamur, imagines extrinsecus in animos nostros per corpus inrumpere. tu uero ista ne asciueris neue fueris commenticiis rebus adsensus; nihil sentire est melius quam tam praua sentire'. Non ergo id agitur ut 126
aliquid adsensu meo comprobem; *sed ut eadem* quae tu uide ne inpudenter etiam postules non solum adroganter, praesertim cum ista tua mihi ne probabilia quidem uideantur. nec enim diuinationem quam probatis ullam esse arbitror, fatumque illud esse quo omnia contineri dicitis contemno; ne exaedificatum quidem hunc mundum diuino consilio existimo. Atque haud scio an ita sit; sed cur rapior 41
in inuidiam? licetne per uos nescire quod nescio, an Stoicis ipsis inter se disceptare, cum is non licebit? Zenoni et reliquis fere Stoicis aether uidetur summus deus, mente praeditus qua omnia regantur; Cleanthes, qui quasi maiorum est gentium Stoicus, Zenonis auditor solem dominari et rerum potiri putat: ita cogimur dissensione sapientium dominum nostrum ignorare, quippe qui nesciamus soli an aetheri seruiamus. Solis autem magnitudinem (ipse enim hic radia-

ACADEMICVS IV

3 *(fr.* 13*) Nonius p.* 65 exultare dictum est exilire. Cicero Academicorum lib. III 'et ut nos nunc sedemus *(sic libri)* ad Lucrinum pisciculosque (pisculos *libri praeter corr Flor)* exultantes uideamus *(sic libri:* uidemus *tbmr)*'. *non dubito quin fuerit* lib. IV *Krischiique rationem (p.* 185 *uel* 59*) abicio cum r; cf Lindsayus mus. Rhen.* LVII 204

1 or**natuſ [ðı *ut uid*] *A* 2 ſınıxtra *A* 4 ēē *lineola add uid B* locis eisdem esse *r* e*ıſdem *A* eídem *N* eídem (ſ *supra* *) *ex* eīdem *B* 5 ıſdem ******* derebuſ, ı *prior add,* d *ex* ð, de *in ras A* [1]Iſdem *B* dıputanteſ *pr A* dıſputantıſ *pr B* 6 auſı *pr A* ut ſı (N *supra*) *N* 7 extrıſecuſ *A* 7.8 Tuueroſtane *pr A* 8 aſcıuerıſ, a *rec in ras paulo ampliore, ft fuit* a *aperta A* 9 quan|tam *pr B* paraua *A* prauam *B* 10 sed *add Kayserus (deinde* quod *ante* uide*)*, sed ut eadem *ego; nam ne id quidem uidetur ferri posse quod Maduigio auctore (emend.* 187*) scripsit r* quae tu, uide ne impudenter e. p. 11 cūſtatua *pr B* 12 ꝓbalıa *B* 13 ꝓbabıtıſ *B* factumque, c *in ras A* esse] etiam *Asc* II, *del Christio auctore tbm; cf p.* 52,5 *de nat. d.* I 30,83 14 cōtemno* [r *ut uid*] *B* mondum *pr A* 15 *ante* atque *aliquid intercidisse uelut* deum dicitis corporeum *existimat Reitzensteinus* 16 ſtoıcı*ſ *ex* ~cuſ *A* 17 mihi cum his *dett Ald* cum his nobis *ci r* ıſ *B* hıſ *ANr* Zononı *pr A. fr.* 154 *Arn.* f*ere [ı] *B* ſtoıcı*ſ *ex* ~cuſ *A* 19 Cleantheſ *B. cf fr.* 510 *Arn.* 20 potı*rı *trabes in* t *e corr,* ı *et* r *in ras, fuit* potherı *nisi quod* t *incerta B*

tus me intueri uidetur admonens ut crebro faciam mentionem sui) — uos ergo huius magnitudinem quasi decempeda permensi refertis; ego me, quasi malis architectis, mensurae uestrae nego credere: du-
127 bium est uter nostrum sit, leuiter ut dicam, uerecundior? Nec tamen istas quaestiones physicorum exterminandas puto. est enim animorum ingeniorumque naturale quoddam quasi pabulum consideratio contemplatioque naturae: erigimur, altiores fieri uidemur, humana despicimus cogitantesque supera atque caelestia haec nostra ut exigua et minima contemnimus. indagatio ipsa rerum cum maximarum tum etiam occultissimarum habet oblectationem; si uero aliquid occurrit quod ueri simile uideatur, humanissima completur animus uoluptate.
128 quaeret igitur haec et uester sapiens et hic noster, sed uester ut

8. 9 *cf Ammianus* xvi 5,6 exigua haec spernentem et minima

2. 3 decempeda hinc *(*hic *A* hinc ēnī *sic N)* me quaſi maliſ architectiſ menſurę *(~*ae *B)* ur̃ę *(~*ae *B)* nego hoc *(*hoc *add A)* permenſi refertiſ *(*re *add ft pr A)* ergo credere *ANB. transpositione turbatum esse intellexit Manutius, quo duce* ego *u.* 3 *ex* ergo *fecit Lambinus. scripsi haec ut post Maduigium emend.* 190 *et C. F. Hermannum philol.* vii 473 *s constituit t recte deleto etiam* hoc, *quod ut* hic *uel* hinc *credo correctoris esse uerum ordinem restituentis; de* hoc *idem statuens r illud alterum seruat* huic me *scribens cum dett* 3 mali sitis architecti *Lambinus* mali architecti *Dauisius; cf p.* 23,5 *Apul. met.* viii 28 ne . . deae peregrinae stomachus, ut quorundam hominum lactem sic illa sanguinem concupisceret asininum *(Weymanus 'Berl. philol. Wochenschr.'* 1905, 1060*), unde mihi quoque hoc uidetur ferri posse, sed dubito an fuerit* quasi in malis a. *h. e.* ut facere solemus in m. a.*; similiterque* in *addendum puto Lael.* 17,63 est igitur prudentis sustinere ut cursum sic impetum beneuolentiae, quo *(impetu)* utamur quasi equis tentatis sic ⟨in⟩ amicitia ex aliqua parte periclitatis moribus amicorum 3 ergo dubium *ci Manutius* et d. *uel* hic d. *ci m;* d. est igitur *r. asyndeton concitatae orationi aptissimum* 4 leniter *Dauisius b; cf m hic et ad p.* iii *uol.* i *p.* 60,4 inuerecundior *non nimis leuiter Car. Morgensternus de litteris humanioribus (Halis Sax.* 1800*) p.* 53 *s adn. tbm; cf p.* 119,18 *(*73,4*). similiter in re simili interpolatum apud Senecam de benef.* i 10,2, *ubi* abrumpetque frenos inpudicitia *dett, meliores libri* pudicitia*; simile id quoque genus quo scribit uelut epist.* xiii 67,1 non te fugit . . . quam multi grati reperiantur *i. e. paucos reperiri. cf C. F. Hermannus mus. Rhen.* vi *(*1847*)* 445 5 extermi*nandaſ [*ft* o] *A* 7 altiores *cum 'codice uno uetere' Lambini Dauisius* latioreſ *AB* elacioƨeſ *Nr. in exiguo discrimine illud praetuli, quod et* elatum *uel* elatiorem fieri *non uidetur Cicero dixisse et quia sic* uidemur *aptius uidebatur. proprie scripsit de fin.* ii 16,51 tanta uis inerat in uerbis . . . ut altior fieres*;* altum animum *tam quam* elatum *saepe dicit* uidetur *pr A* 8 deſpicimuſ *ex* diſp~ *AB, sed* ici *in ras* iv *litt A* ſupera** *ex* ſuper era *B* 9 minuta *mg Lambin tb, cf Tusc.* ii 13,30*; sed uide Maduigium de fin.* v 26,78 exigua et paene minima, *Iuuenalem* 13,13 leuium minimam exiguamque malorum particulam, *supra Ammianum; Graecorum* σμικρὰ καὶ ἐλάχιστα *et alia confert r* ipſa rerū cum, ſa rerū *in ras rec A* 10 occurrit *N* occurret *AB. cf Maduigius opusc.* ii 282 *s de fin.* v 15,41 *Wesenbergus ad Tusc.* iv 15,35 11 ueriſ ſimile *B* inmaniſſima, in *in ras paulo ampliore, in cuius initio conspicitur hasta* |, *rec A;* humanissima *aptissimum in studiis humanitatis* comple*tur [a] *A* 12 haec noſter *pr corr* hajc~ *sic non deleta* a *B*

adsentiatur credat adfirmet, noster ut uereatur temere opinari praeclareque agi secum putet si in eius modi rebus ueri simile quod sit inuenerit.

Veniamus nunc ad bonorum malorumque notionem; et paulum ante dicendum est. Non mihi uidentur considerare cum physici ista ualde adfirmant earum etiam rerum auctoritatem si quae inlustriores uideantur amittere. non enim magis adsentiuntur nec adprobant lucere nunc quam cum cornix cecinerit tum aliquid eam aut iubere aut uetare, nec magis adfirmabunt signum illud, si erunt mensi, sex pedum esse, quam solem, quem metiri non possunt, plus quam duodeXX partibus maiorem esse quam terram. ex quo illa conclusio nascitur: 'si sol quantus sit percipi non potest, qui ceteras res eodem modo *quo* magnitudinem solis adprobat is eas res non percipit; magnitudo autem solis percipi non potest; qui igitur id adprobat quasi percipiat, nullam rem percipit'. respondebunt posse percipi quantus sol sit: non repugnabo, dum modo eodem pacto cetera percipi conprehendique dicant. nec enim possunt dicere aliud alio magis minusue conprendi, quoniam omnium rerum una est definitio conprehendendi.

Sed quod coeperam: quid habemus in rebus bonis et malis ex- 42 129
plo*ra*ti? nempe fines constituendi sunt ad quos et bonorum et malorum summa referatur. qua de re est igitur inter summos uiros maior dissensio? Et omitto illla quae relicta iam uidentur, Erillum

1 adfirmet *ex* ~mat *ut uid B* 2 putent *A* Sin *pr B* 4 sed *Ald* at *r ut p.* 132,24, *sed haec quae secuntur ita iam pertinent ad secundum locum, ut ipsos fines bonorum et malorum intellegendum sit in iis rebus esse quae inlustriores (u.* 6*) esse dicantur physicis illis quaestionibus; quare aduersatiua particula non opus; cf u.* 23 *Stangelius Tullian.* 52 *s* 5 physici istam *AB;* physica *Ald tbm, quod repudiaui non quo de latinitate dubitem cum r, qui* physici *del, sed quia* physici *uerum puto et ex more positum, quo more scribit* ne hoc quidem physici intellegere potuistis *de nat. d.* II 18,48, ne omnes physici inrideamur *de fato* 11,25, hoc uos dialectici non facitis *de diu.* II 50,104*: leuiter carpit Stoicos ut qui physicis glorientur; de collocatione cf pro Cluent.* 62,175 cecidisse de equo dicitur et homo infirma ualetudine latus offendisse, *cum sen. grat. egit* 6,14 litteris studere incipit et belua immanis cum Graeculis philosophari 5. 6 se *post* considerare *add Lambinus, pro* si *scripsit Dauisius tbm; sed* si *non tuto tollitur, cf Vahlenus de leg. p.* 133,7, *et pronomen potest abesse, uide p.* 112,14 7 assentientur neque approbabunt *Ernestus* 8 nunc quam *Ald* nusquam *AB* q[1]squā *N; cf p.* 121,2 ali quid, li *ex* u *ut uid, fuitne* aū quid *B* 9 illud *quod in conspectu est, cf p.* 112,7*;* ullū *N* mensi*sex, se *in ras A* 10 me*tiri *A* mentiri *B* 13 quo *add F, rec A,* quo modo *tb praeter usum sermonis* soli*s *ex* ~lus *B* 15 respondebunt *scripsi* responderunt *N, corr* ~ri*nt *A* ~derī *corr* ~derint *Btbmr* 16 quantos *pr A* sol *add A* pa[illegible]t[illegible], a *e corr, litterae ante et post* t *euanidae A* 17 aliud *cum ras ex* abud *B* 18. 19 conp̄hendi *pr B* 20 habus *pr B* explorati *N* exploti *B, pr A (corr rec)* 23 et *del Maduigius emend.* 201 *tmr* est *deleto eodem uerbo post* re *u.* 22 *Klotzio auctore b.* at et *est tamquam* et quidem, *cf u.* 4 *ad Att.* IX

qui in cognitione et scientia summum bonum ponit — qui cum Zenonis auditor esset uides quantum ab eo dissenserit et quam non multum a Platone. Megaricorum fuit nobilis disciplina, cuius ut scriptum uideo princeps Xenophanes quem modo nominaui, deinde eum secuti Parmenides et Zeno (* itaque ab is Eleatici philosophi nominabantur), post Euclides Socratis discipulus Megareus, a quo idem illi Megarici dicti, qui id bonum solum esse dicebant quod esset unum et simile et idem semper; hi quoque multa a Platone. a Menedemo autem, quod is Eretria fuit, Eretriaci appellati, quorum omne bonum in mente positum et mentis acie qua uerum cerneretur,

130 Erilli similia, sed opinor explicata uberius et ornatius. Hos si contemnimus et iam abiectos putamus, illos certe minus despicere debemus: Aristonem, qui cum Zenonis fuisset auditor re probauit ea quae

---

ACADEMICVS IV

6—8 *Lactantius diu. inst.* III 12,9 Euclides qui fuit Megaricorum conditor disciplinae dissentiens a ceteris id esse dixit summum bonum quod simile sit et idem semper

---

5,2, *p.* 111,8 quaerelicta*, licta *in ras, agnoscebam* quaere l . . ta *B. de uerbo cf p.* 42,14; reiecta *ci r cl p.* 143,12 *de fin.* II 13,43 Etillum *F* et Er~ *Ven* II ut Er~ *Dauisius tr, sed* Erillum *cum posuisset ceteros (Eleaticos Megaricos Eretriacos) una cum illo serie complexurus ac deinde subiuncturus* illos certe *et reliqua* (*p.* 143,12), *pluribus de eo additis institutum orationis mutauit ut p.* 143,12 *ss uel ut pro Mur.* 18,38 *cum sic coepisset* num tibi haec parua uidentur adiumenta et subsidia consulatus, uoluntas militum, *id quod alterum est, ludorum elegantiam, multis interiectis denique mutata oratione protulit* 19,38 Herillum *Ald t; uide Maduigium de fin.* II 11,35, *de orat.* III 17,62. *(fr.* 413 *Arn.)*

1 ponit, t *in ras A* 3 megari corū *corr* megari· qorū (v *supra*) *B* 4 modo *p.* 137,19 5 *defectum notaui; deest fere* Eleatae ambo (uterque Eleates *Helmius)* iiſ *B* hiſ *ANr* Eleatici *Victorius uar. lect.* x 17 eretriaci *AB, cf u.* 9 filoſophi, i *prior in ras ampliore pr ut uid A* philo|phi *B* 6 nominantur *pr A (non N)* poſteucli deſocratiſ (ſ *supra*) *ex* ~diſoc~ *A* poſt euclydeſ ſocratjſ *ex* ~teſ *B.* Socrati *r cl Maduigio de fin.* I 5,14 v 5,12 *sed huius nominis sine exemplo* diſcipuliſ (1 *supra*) *ex* ~liſ *A* 7 quid *B* 8 et sui simile *ci r, cf Tim.* 10,36, *supra Lactantius* multa (1 *supra*) *AB* 9 hiſ eretria, etri *in ras,* a *add, fuit* hiſ ert . . a *A* iſ*eretria [ſ] *B* is ex Eretria *dett r (hic ci* Eretrieus *cum Camerario) nullo opinor exemplo Tulliano;* Ameria *pro S. Rosc.* 27,74, Larino *pro Cluent.* 13,36 eretriaci, a *aperta ex parte in ras, ft fuit* ~tridici *A.* Eretricos *appellat de orat.* III 17,62 *Tusc.* v 39,113 *et ita solent Graeci, sed* Ἐρετρικὴ *(αἵρεσις) Suidas u.* Φαίδων 10 Ementiſ *B* em~ *N, pr F;* em~ acie *in ras (ft etiam in* poſitū *lineola e corr) A.* et in mentis acie *malit t, cf p.* 41,6 11 Herilli *Maduigius t (de scriptura uide p.* 142,23) ulli *AB* Elii *r (uel* Eliaci, *quia* Ἠλιακοὺς *uel* Ἠλειακοὺς *Graeci), sed absurdum est in hac sententia antiquiores recentioribus subiungi, et de orat.* III 17,62 genera philosophorum iam diu fracta et extincta *commemorat* Eretricorum Erilliorum Megaricorum Pyrrhoneorum *non Eliacorum, neque hos usquam nominat* 13 Aristonem 362 *Arn.* reprobabit (v *supra*), p *cum ras ex* b *A*

ille uerbis, nihil esse bonum nisi uirtutem nec malum nisi quod uirtuti esset contrarium; in mediis ea momenta quae Zeno uoluit nulla esse censuit. huic summum bonum est in is rebus neutram in partem moueri, quae ἀδιαφορία ab ipso dicitur. Pyrrho autem ea ne sentire quidem sapientem, quae ἀπάθεια nominatur. Has igitur tot sententias ut omittamus, haec uideamus, quae nunc diu multumque defensa sunt. Alii uoluptatem finem esse uoluerunt, quorum prin- 131
ceps Aristippus, qui Socraten audierat, unde Cyrenaici, post Epicurus, cuius est disciplina nunc [disciplina] notior nec tamen cum Cyrenaicis de ipsa uoluptate consentiens. uoluptatem autem et honestatem finis esse Callipho censuit, uacare omni molestia Hieronymus, hoc idem cum honestate Diodorus, ambo hi Peripatetici. honeste autem uiuere fruentem rebus is quas primas homini natura conciliet et uetus Academia censuit, ut indicant scripta Polemonis quem Antiochus probat maxime, et Aristoteles eiusque amici huc proxime uidentur accedere. introducebat etiam Carneades, non quo probaret sed ut opponeret Stoicis, summum bonum esse frui rebus is quas primas natura conciliauisset. honeste autem uiuere quod ducatur a

ACADEMICVS IV

15 *hinc Lactantius ea sumpsisse uideatur quae de Aristotele narrat diu. inst.* III 7,8 *in ceteris illa potius secutus quae sunt de fin.* V 7,20 *ss (cf* II 6,19. 11,34 *Tusc.* V 30,84 *s)*

1 illa *pr B* nihiſ *pr A* 2 uirtutiſ *B* monenta *pr B cf p.* 51,25 *ss* 3 iiſ *B* hiſ *At* 4 adiaphoria *B* adiaforia, fo *e corr cum ras, pro* f *olim fuit* p *A* adiapozia *N* Pyrrhoni *Dauisius; uide p.* 139,6

5 ἀπάθεια *(dett) Asc* II; quæ*apatino|minatur *ex* quaeap~nātur *A* q̄ apati nominatur *N* quę apati·nominatur *ex* que apatinominatur *B* 6 ut *del Ald; cf pro Lig.* 7,20 *de fin.* I 7,24 nunc *post* haec *traiecit Lambinus bmr, traiectum del t; ft post* nunc *intercidit* remanent et *(cf de orat.* III 18,63*), nisi forte breuius locutus est; cf de fin.* V 7,20 *Tusc.* V 30,84 8 ariſtyp|puſ* [a? o?] *B* ſocratem *B* 9 *posteriore loco* diſciplina *linea subiecta A,* ~nam *transuersa del B (om N)* neque *Ven* II *r* 10 uoluntate *A (non N)* 11 finē *(tr)* ēē bono2ц *ut u.* 7 *N, et recte scribit r Ciceronem solere coniunctos fines singulariter appellare; sed non numquam minus accurate pluralem ponit ut de fin.* IV 16,43 *(cf* II 6,18*) Tusc.* V 29,83 callipho *Rom* calippo *AB* uacari *NB, corr* ~re *A* *ieronim̄·hoc idem ꝯ cū [h] *lunula add,* ·hoc idem ꝯ *in ras A;* cum *om N* 13 uiuere, *secunda* u *in ras rec A* uiꝺe *N* uidere *B* fruentem, fru *in ras rec A* iis *Manutius* hiſ *AB* 14 acamia *pr A* 15 ꝓbamaxime *pr A* amici] aemuli *Bentleius, cf pro Mur.* 29,61 huc *ex codicibus Io. Scalae Vrsinus, Orellius* nunc *AB*

17 oppoñet *N* oppene‿re[t] *B* opponeret , et *e corr et ft partim in ras, ut putem fuisse* ~nere *A. cf de fin.* II 13,42 ſtoiciſ ſimū *pr B* esse *delendum censebat Ernestus; uide p.* 52,5 frue *pr B* iis *Manutius* hiſ *AB*

18 Honeſtā *AB* *honeſta [H?] *N* uiuere *ex regio suo Dauisius* uidetur *A (del F)* uidere *N, corr* uidet* *B, cf u.* 13 dicatur *pr B*

conciliatione naturae Zeno statuit finem esse bonorum, qui inuentor
43 132 et princeps Stoicorum fuit. iam illud perspicuum est, omnibus is finibus bonorum quos exposui malorum fines esse contrarios. Ad uos nunc refero quem sequar; modo ne quis illud tam ineruditum absurdumque respondeat 'quemlubet modo aliquem': nihil potest dici inconsideratius. Cupio sequi Stoicos. licetne — omitto per Aristotelem, meo iudicio in philosophia prope singularem — per ipsum Antiochum, qui appellabatur Academicus, erat quidem si perpauca mutauisset germanissimus Stoicus. erit igitur res iam in discrimine: nam aut Stoicus constituatur sapiens aut ueteris Academiae — utrumque non potest; est enim inter eos non de terminis sed de tota possessione contentio; nam omnis ratio uitae definitione summi boni continetur, de qua qui dissident de omni uitae ratione dissident; non potest igitur uterque esse sapiens, quoniam tanto opere dissentiunt, sed alter —: si Polemoneus, peccat Stoicus rei falsae adsentiens (uos quidem nihil esse dicitis a sapiente tam alienum [esse]); sin uera sunt Zenonis, eadem in ueteres Academicos Peripateticosque dicenda.
133 hic igitur neutri adsentiens * si numquam uter est prudentior? Quid cum ipse Antiochus dissentit quibusdam in rebus ab his quos amat

ACADEMICVS IV

8 *Augustinus de ciu. Dei* XIX 3 *ex.* Antiocho ... quem sane Cicero in pluribus fuisse Stoicum quam ueterem Academicum uult uideri

1 Zeno 181 *Arn.* ſtatuit*, ı *add*, t *in ras*, *fuit* ſtatu ıd *ut uid* *B* ēē* *ex* e& *uel* e& *B* 2 prıncepſtoıcoꝛum *pr A* eſt ınomnıb; *AN* ııſ *B* hıſ *AN tbm*, *cf p.* 160,9 5 quemlub& *ex* ~ıub& *B* ~lıbet *AN* 9 ſtoıcıſ *AN* *reſ *A* 10 constituetur *mg Lambin b*; necesse est *post* sapiens *add m* 11 t̄mını *pr B* 12 defınıtıone* *ex* ~nıſ *A*, *ex* ~neſ *B* 13 contı *net, tı *in ras* [*hasta*] *fuerit* conto ınet *A* contı*netur [o] *B* quı* [d *ut uid*] *A* 15 alter *N* alıt *AB* uos *dett Ven* noſ *N* xum *A* non *B* nam uos *Dauisius tbm*; namque idem *r* 16 esse *prius om Victorius b*, *posterius Asc* II; posse ... esse *ci Vahlenus* ſin *B* ſin̄ *sed lineola non satis certa A* ſi n̄ *N* 17 perıpatetıcoſ que*, e *extrema in ras A* et Perip. *de libris errans r* dicenda sunt *ci r*

18 neut *N* ſinquā *ex* ſinquā *B* hic i. neutri assentiens, si numquam, uter sit sapiens, apparebit, nonne utroque est prudentior *Lambinus 'non sine ope codicum manu scriptorum'*, *bm*; hic i. n. a. multo quam uester est prudentior *Christius*; hic i. neutri adsentietur? sin *(scil.* adsentietur*)*, inquam, uter est prudentior? *r (similiter Guietus)*, *contra quem id maxime teneo, de prudentia quaeri non Polemonei et Stoici sed eorum quibus statuendum sit utros sequantur, deinde* hic *et* numquam *esse inter se opposita; quae si uera sunt, credi potest fuisse* hic i. neutri adsentiens tu effugies turpitudinem; ego si numquam *(scil.* adsentior*)*, uter est prudentior *(h. e.* ego mihi uideor prudentior, *cf p.* 141,4*)*; adsentieris; ego si *ci Reitzensteinus* 19 hiſ *AN* ııſ *B*. *hos dicit quos saepe nostros, uide Stangelium Tullian.* 34, *nec de fin.* III 11,36 his Stoicis *tutum est mutare*

Stoicis, nonne indicat non posse illa probanda esse sapienti? placet
Stoicis omnia peccata esse paria; at hoc Antiocho uehementissime
displicet. liceat tandem mihi considerare utram sententiam sequar.
'Praecide' inquit, 'statue aliquando quidlibet'. Quid quae dicuntur
quom et acuta mihi uidentur in utramque partem et paria, nonne
caueam ne scelus faciam? scelus enim dicebas esse Luculle dogma
prodere; contineo igitur me, ne incognito adsentiar, quod mihi tecum
est dogma commune. Ecce multo maior etiam dissensio. Zeno in 134
una uirtute positam beatam uitam putat. quid Antiochus? 'etiam'
inquit 'beatam, sed non beatissimam'. deus ille qui nihil censuit
deesse uirtuti, homuncio hic qui multa putat praeter uirtutem ho-
mini partim cara esse partim etiam necessaria. sed *et* ille uereor ne
uirtuti plus tribuat quam natura patiatur, praesertim Theophrasto
multa diserte copioseque dicente, et hic metuo ne uix sibi constet,
qui cum dicat esse quaedam et corporis et fortunae mala tamen eum
qui in his omnibus sit beatum fore censeat si sapiens sit: distrahor,
tum hoc mihi probabilius tum illud uidetur, et tamen nisi alterutrum
sit uirtutem iacere plane puto. Verum in his discrepant. quid illa 44 135
in quibus consentiunt num pro ueris probare possumus, sapientis
animum numquam nec cupiditate moueri nec laetitia ecferri. age
haec probabilia sane sint; num etiam illa, numquam timere num-
quam dolere: sapiensne non timeat ne[csi] patria deleatur, non do-

1 indicat *dett Ven r; sed* indicat *tamquam inuiti est* ılle *addito* c *corr, ut quidem noluit,* ılla *A* pbanta (o *above*) *ex* ~te *B* probabilia *ex 'antiquo libro' Manutius;* non esse illa probanda s. *b cum Lambino, qui idem* non posse illa probata esse s. *proposuit. forma orationis etsi insolita tamen ad hunc locum accommodata uideatur: quod ne Antiochus quidem amicis suis concedit id fieri nequit ut ullo modo probandum sit* ſapıente *pr B* 2 *cf p.* 11,17 at *om B* 4 quıdq; *B, corr* ~q̄ *F* ·que (·quid *above*) *ft pr A* queq; *N* 5 quom *scripsi duce Bentleio* quıd *AB* (quıdet (m *above*) *F*) q̄ *N;* quod *Ven* ıı *et post* quid *Guieto auctore (cf Maduigius emend.* 203) *transponens r; hic pronomine deleto in initio sententiae* quid si quae *cum Mosero symb. crit. spec.* ıv 9 *s ponunt tbm traiectis simul cum Orellio illis* in utramque partem *post* dicuntur, *quae ut opinor tam bene se ad haec* mihi uidentur *applicant quam scribit ad Att.* ııı 21 te oro ut, si quid erit quod perspicias in utramque partem, quam planissime scribas *uel de off.* ıı 10,37 quae qui in utramque partem . . . despiciunt *uel de fin.* ııı 4,12 in utramque partem ita paria redderent ut nulla selectione uterentur 6 dicebas *p.* 80,13 7 adſentıar *NB, ex* ~at *A* 9 *ss cf p.* 10,2. 51,23 (*fr.* 187 *s Arn.*) 11 *homuntıo [*punctum opinor*] *A* 12 chara *Ald* clara *AB* praeclara *ci r. cf de fin.* v 23,68 et *addidi* 13 Theophrasto *in libro de beata uita (de fin.* v 28,85) 14 contra *post* multa *add Lambinus, post* copioseque *Goerenzius tbm* 15 ēē *in ras paulo ampliore A* 16 ſenſeat *N, pr AB* ſentıat *M* 17 tum *prius in ras A* 18 nſ *B* ılludfla *ft pr M* ıllud *AB* 20 cupıdıtatē* *A* 22 ne *Dauisius* nec ſı *AB; cf Maduigius de fin. exc.* ııı *p.* 807. *an fuit* ne sibi? patrıa·δeleat., a·δeleat. *in ras B* dolea*t *A* doleant *B. cf Tusc.* ııı 22,54

leat si deleta sit? durum, sed Zenoni necessarium, cui praeter honestum nihil est in bonis, tibi uero Antioche minime, cui praeter honestatem multa bona, praeter turpitudinem multa mala uidentur, quae et uenientia metuat sapiens necesse est et uenisse doleat. Sed quaero quando ista fuerint Academia uetere decreta, ut animum sapientis commoueri et conturbari negarent: mediocritates illi probabant et in omni permotione naturalem uolebant esse quendam modum. legimus omnes Crantoris ueteris Academici de luctu; est enim non magnus uerum aureolus et ut Tuberoni Panaetius praecipit ad uerbum ediscendus' libellus. atque illi quidem etiam utiliter a natura dicebant permotiones istas animis nostris datas, metum cauendi causa, misericordiam aegritudinemque clementiae; ipsam iracundiam fortitudinis quasi cotem esse dicebant — recte secusne alias uiderimus;
136 atrocitas quidem ista tua quo modo in ueterem Academiam inruperit nescio. Illa uero ferre non possum — non quo mihi displiceant, sunt enim Socratica pleraque mirabilia Stoicorum quae paradoxa nominantur; sed ubi Xenocrates, ubi Aristoteles ista tetigit[ur] (hos enim quasi eosdem esse uultis): illi umquam dicerent sapientes solos reges solos diuites solos formosos; omnia quae ubique essent sapientis esse; neminem consulem praetorem imperatorem, nescio an ne quinqueuirum quidem quemquam nisi sapientem, postremo solum ciuem solum liberum, insipientes omnes peregrinos exules seruos, furiosos denique; scripta Lycurgi Solonis, XII tabulas nostras non esse leges, ne urbis quidem aut ciuitatis nisi quae essent sapientium.
137 haec tibi Luculle, si es adsensus Antiocho familiari tuo, tam sunt defendenda quam moenia, mihi autem bono modo tantum quantum
45 uidebitur. legi apud Clitomachum, cum Carneades et Stoicus Diogenes

1 ſı deleta ſit *N* ſıdelaeſatıſ *ex* ſıdelaetatıſ *A* ſı delet;atıſ (·ſ *superscr.*) *(; add) B* 4 uenıentıā* *B* m&ua *pr A* 5 quanda *pr*, d *rcd uid B* Academia uetere *intellego 'dum A. uetus floret'*; ab Ac. u. *Rom bmr* dunttıa (ecr&a *superscr.*) ut *F* dunt tıa ut *A* duntti aut *B* dıcta ut *N*, *unde* dictata ut *ci t* declarata ut *ci r* 8 omnıſ *A* grantorıſ (v *superscr.*) *AB* 9 Ettuberonı *B* *cf de fin.* IV 9,23 *Tusc.* IV 2,4 11 dıtaſ *pr B* 13 alias *cf Tusc.* V 19,43 15 ılla *uero *ex* ıllı auero *ut uid B* 16 ſunenī *pr B* quæ *ex* qua *A* 17 ıſtatetıgıt* *ex* ıſtate ıgıt *ut uid A* ıſta/te ıgıtur *N* ıſta tetıgıt· tur, t· *add B* hoc (ſ *superscr.*) *ft pr M* hoc *AB* 18 *ss cf pro Mur.* 29,61 *Chrysipp. eth.* 599 *Arn.* 20 neſcı°an *ft pr A* 22 *cf p.* 151,15 *de orat.* III 18,65 23 furıoſuſ *pr B* furiosos denique *coniunxi cum Dauisio et Bootio Mnemos.* XXIII (1895) 213 *s, qui confert de fin.* V 3,7 *Tusc.* V 10,29. 27,77 *al.* scita *ci Goerenzius inscite, quamquam commendat Bootius l. d.; cf de leg.* I 6,19. 20 lẙgurgı* [ſ], G *ex* C *B* XII *NB* duodecım *A* 24 quidem *ex Manutii coniectura t* denıq; *AB* quidem denique *Klotzius* 26 bono *NB* bonū *A* 27 *narratiuncula quae sequitur,*

ad senatum in Capitolio starent, Aulum Albinum, qui tum P. Scipione et M. Marcello cos. praetor esset, eum qui cum auo tuo Luculle consul fuit, doctum sane hominem ut indicat ipsius historia scripta Graece, iocantem dixisse Carneadi 'ego tibi Carneade praetor esse non uideor, quia sapiens non sum, nec haec urbs nec in ea ciuitas?' tum ille 'huic Stoico non uideris'. Aristoteles aut Xenocrates, quos Antiochus sequi uolebat, non dubitauisset quin et praetor ille esset et Roma urbs et eam ciuitas incoleret; sed ille noster est plane, ut supra dixi, Stoicus perpauca balbutiens. uos autem mihi uerenti ne 138 labar ad opinionem et aliquid adsciscam et conprobem incognitum, quod minime uultis, quid consilii datis? Testatur saepe Chrysippus tris solas esse sententias quae defendi possint de finibus bonorum: circumcidit et amputat multitudinem. aut enim honestatem esse finem aut uoluptatem aut utrum*que*. nam qui summum bonum dicant id esse si uacemus omni molestia, eos inuidiosum nomen uolup-

ACADEMICVS IV

8, 9 *(fr. 31) Nonius p.* 80 balbuttire est cum quadam linguae haesitatione et confusione trepidare. Cicero Academicorum lib. IV 'plane ut s. dixi *(*dic *pr Leid* dictus *Wolf* dictumst *ci Luc. Muellerus)* St. p. balbutiens'

quam editores a superioribus solent diiungere, ita cum illis cohaeret ut quae ratio inter Carneadem et Diogenem intercesserit eadem inter Ciceronem et Lucullum uel Antiochum intercedere intellegatur; quare dubito an superioribus per particulam ut *adnexa fuerit. cf hist. Rom. reliq.* I *p.* CXXIII *Petri*

1 ſenatū* *ex* ~tut *ut uid A* incapitulı[o] *A* alpınū *B* quıcū*.p.ſcıpıone *ex* quıcumpſcıpıone *ut uid A* 2 et *del b. cf Lahmeyerus philol.* XXII 67, *m ad p.* II *uol.* I *p.* 162,20 &·M· *et* con· *in ras A;* 9ſul *N* ·coſ· *ex* coſ *B* *ad Att.* XII 23,2 *(Astura* XIV *K. Apr. a.* 709/45*)* quibus consulibus Carneades et ea legatio Romam uenerit scriptum est in tuo annali; *cf Muenzerus Hermae* XL 52 eſſet* eum, e *tertia cum ras ex* t *aut* c *A* *(*p̄to2ē tecū *N)* eſſet·e*ū *ex* eſſetecū *ut uid B* 4 ıudıcantem *B* 5 quia sapiens non sum *del r nimium opinor cupiens inscitiae crimine liberare eum qui ut ait Polybius* XXXIX 1(12) *στωμύλος καὶ λάλος καὶ πέρπερος διαφερόντως fuit cuiusque iocum Clitomachus ob ipsam inscitiam importunitatemque narrauerit* urb*ſ [*ft* e] *B* *interrogari potius puto quam adfirmari* 6 Stoico *ex Halmi suspicione del b, et ft id Ciceronis est non Carneadis* 7 dubıtau[1]·ſ ſ& *B* 8 urb*ſ [ı] r *ex* l *pr B* 9 dixi *p.* 145,8 *puto* perpauca Academica uerenti ne *Christii suasu t cl p.* 142,1 ueremıx[1]·ne *ex* ueremnıne *aut* uerennıne *ut uid A* ueremını ne *N* uerem[·xı]ı·ne *B* 10 opinationem *Bentleius tbm; cf p.* 54,15 *cum* 55,10 *et Tusc.* IV 7,15 11 Chrysippus *eth.* 21 *Arn.* 12 trıſſolaſ *N* tẏſolaſ *A, pr F* tıſſolaſ *B* qua *AB, corr* quæ *F* defınıtıſ *AB, corr* ~tıſ *sed* bv *et puncta erasa F* ~tıſ *M* de fine *ci r; cf p.* 149,5

13 cırcūcıdıt *(*d *ex* δ, ı *red uid,* t *in ras ft ex* ſ*)* &*ā putat [ı] *A* c[1]cūcıdı etıam putat *N* ‡ *h. e.* enim *add B* 14 utrumq;, q; *in ras rec, fuerit punctum A* utrūq; *N* utrū *B*

tatis fugere sed in uicinitate uersari; quod facere eos etiam qui illud idem cum honestate coniungerent, nec multo secus eos qui ad honestatem prima naturae commoda adiungerent. ita tris relinquit sen-
139 tentias quas putet probabiliter posse defendi. Sit sane ita — quamquam a Polemonis et Peripateticorum et Antiochi finibus non facile diuellor nec quicquam habeo adhuc probabilius. uerum tamen uideo quam suauiter uoluptas sensibus nostris blandiatur; labor *eo* ut adsentiar Epicuro aut Aristippo: reuocat uirtus uel potius reprendit manu, pecudum illos motus esse dicit, hominem iungit deo. possum esse medius, ut, quoniam Aristippus quasi animum nullum habeamus corpus solum tuetur, Zeno quasi corporis simus expertes animum solum conplectitur, ut Calliphontem sequar — cuius quidem sententiam Carneades ita studiose defensitabat ut eam probare etiam uideretur; quamquam Clitomachus adfirmabat numquam se intellegere potuisse quid Carneadi probaretur — sed si eum ipsum finem uelim sequi, nonne ipsa seueritas et grau*it*as et recta ratio mihi obuersetur: 'tune, cum honestas in uoluptate contemnenda consistat, honestatem cum uoluptate tamquam hominem cum belua copulabis?'
46 140 Vnum igitur par quod depugnet relicum est, uoluptas cum honestate; de quo Chrysippo sunt, quantum ego sentio, non * magna contentio. alteram si sequare, multa ruunt et maxime communitas cum hominum genere, caritas amicitia iustitia reliquae uirtutes, quarum esse

2 multo* [ſ] *B* 3 naturæ *ex* ~ra *A* qu̥o̥moda (com *superscr.*) *ex* ~do *A* relinqui *Goerenzius* 4 putet *ex* putat *pr ut uid B* putat *dett tbm; cf p.* 148,12 sit ita sane *Lambinus, et ita est de leg.* I 1,2 *Lael.* 5,18; sit sane ita *Brut.* 81,279 5 facı*le [l] *A* 7 blandıa*tur [n] *B* labor *Rom* ~ eo *Gruterus (cf p.* 99,1*)* labore *N, corr* ~ro *A* ~rẹ (o *superscr.*) *B* 8 reprendıt, repren *in ras paulo capaciore A* rep̄ndıt *N* 9 iungi *Dauisius* 10 habe,muſ (a *superscr.*) *rec A* 12 ut *del Guietus Lambinus b; defenderunt Manutius et postea Lambinus, uide Maduigium de fin.* III 13,43 *Haasium ad Reisigii scholas* III *p.* 477 *ed.* III, *m ad p.* II *uol.* II *p.* 276,4 15 si eum *scripsi* ſı*** [cut *in B certum est fuisse, in A probabile*] *AB* ſı *Ntbmr* ipsum *cum cruce t* istum *ex Halmi coniectura bmr* 16 ſeuerıtaſ *A, corr* ſẹ~ *B* ueritas *dett Ven tbmr* grauitas *scripsi* grauıſ *ANtbmr* grauıſ·, ſ· *in ras B; cf p.* 94,16 *Tusc.* II 13,32 *Hortens. fr.* 64 *m;* seueritas *et* grauitas *coniunctae pro Mur.* 31,66 *pro Cael.* 12,29 aduersetur *Lambinus tbm; obuersandi uerbum per se prorsus aptum esse huic rei monuit r cl Tusc.* II 22,52 *pro Sest.* 3.7 *(de domo* 55,141*)* 17 tune *r (cf p.* 99,20; tun' *Gulielmius)* tum *AB* tu *Ven* II *tbm, et potest ambigi* conſıſtat|honeſtatē, ſta *in ras,* t|ho *add, omnia pr ut uid A* conſıſtat ſı honeſtatē *N* 18 copulabaſ *pr A* 20 chrẏ*ſıppo [*ft* p] fu*ıt *(hoc ex* ſunt*) Atbmr* chrıſıppı* [*hasta*] ſunt *N* chrẏſıppoſ*uı*t *ex* chrẏſıppuſıuıt *ut uid B. restituto* sunt *defectum signaui, quem sic fere expleas* non pauca acute disputata estque inter illas magna contentio. *non enim contempsisse Chrysippum certationem illam quae esset uirtuti cum uoluptate Cicero ipse scribit de fin.* II 14,44; *cf eth.* 21 *Arn.*

21 alterā̌ *A* Alterǎm *B* mame *pr AB* 22 quarem *pr A*

nulla potest nisi erit gratuita; nam quae uoluptate quasi mercede aliqua ad officium inpellitur ea non est uirtus sed fallax imitatio simulatioque uirtutis. audi contra illos qui nomen honestatis a se ne intellegi quidem dicant (nisi forte quod gloriosum sit in uolgus id honestum uelimus dicere), fontem omnium bonorum in corpore esse, hanc normam hanc regulam hanc praescriptionem esse naturae, a qua qui aberrauisset eum numquam quid in uita sequeretur habiturum. Nihil igitur me putatis, haec et alia innumerabilia cum 141 audiam, moueri? tam moueor quam tu Luculle, nec me minus hominem quam *te* putaueris; tantum interest quod tu cum es commotus adsciscis adsentiris adprobas, uerum illud certum conprehensum perceptum ratum firmum fixum fuisse uis deque eo nulla ratione neque pelli neque moueri potes, ego nihil eius modi esse arbitror cui si adsensus sim non adsentiar saepe falso, quoniam uera a falsis nullo uisi discrimine separantur, praesertim cum iudicia ista dialecticae nulla sint.

Venio enim iam ad tertiam partem philosophiae. Aliud iudi- 142 cium Protagorae est qui putet id cuique uerum esse quod cuique uideatur, aliud Cyrenaicorum, qui praeter permotiones intumas nihil putant esse iudicii, aliud Epicuri, qui omne iudicium in sensibus et in rerum notitiis et in uoluptate constituit; Plato autem omne iudicium ueritatis ueritatemque ipsam abductam ab opinionibus et a sensibus cogitationis ipsius et mentis esse uoluit. num quid horum 143 probat noster Antiochus? ille uero ne maiorum quidem suorum. ubi enim [et] Xenocraten sequitur, cuius libri sunt de ratione loquendi multi et multum probati, aut ipsum Aristotelem, quo profecto nihil

2 imitio *pr A* 3 illos *Epic. fr.* 400 *Us.* 6 præſcriptionē *ex* praſ~, *supra* a *paruula ras B* 8 putabis *Ald* putas *malebat Goerenzius* 10 te *N*, *add F*, *om AB* 11 aſciſciſ *N* Adſcriſciſ (quieſciſ) *Br* adſcriſciſ *corr* ad*q*eſciſ *A*; *cf p.* 140,8. 148,10 *de fin.* III 5,17 12 uis *(om* fuisse*) dett tbm* esse uis *Durandus* uis esse *r.* fuisse uis *esse opinor 'nunc ais tum fuisse cum adsensus es', ut u.* 14 adsensus sim *ponit non* adsentiar; *cf p.* 147,25 dequeeo *ex* ~queo *A* de quo eo *N* Dequeeo *ex* ~quoeo *B* rationexequae, xe *add A* 13 poteſ* [t] *B* 14 adſenſuſim *B* *puto* cui sic ads. sim ut (ὡς) non; *aliter enim tempus non uidetur constare, de quo cf u.* 12 falso *dett Crat* falſe *an* ~ſo *dubium propter maculas A* falſe *N* falſae *B* 15 nullo inſindiſcrimine, inſin *inducta A* nulloinſindiſ crimine *B* nullo diſc(r)imine *Ntbmr*; uisi *scripsi* Præſertimcū, æ *ex* a, m *e corr et ex parte in ras ut uid B* 17 adter**tiā, r *red, ex* ~territiā *ut uid B* 18 put& *A*, *corr ut sit* ~tat *B tbm*; *cf p.* 132,17 20 Epicuri *fr.* 245 *Us.* 21 notiſ *pr A* conſtu*it [*hasta ut uid*] *B* 23 cogitationiſ *ex* ~ni *B* cognitioniſ *N*, *corr* cogitationiſ *A*. *cf de leg.* I 7,22 *de sen.* 12,41 *de nat. d.* III 9,21 uolunt *B*, *corr* uolui*t *A* uoluit *N* 25 et *A* & *B*, *om Ven recte opinor ut ortum ex* e *spurio (cf p.* 139,6*).* aut *Ntbmr* τῆς περὶ τὸ διαλέγεσθαι πραγματείας βιβλία *Diog. L.* IV 13 26 probati* *ex* ~tū *B*

47 est acutius nihil politius; a Chrysippo pedem numquam. Qui ergo Academici appellamur (an abutimur gloria nominis?) aut cur cogimur eos sequi qui inter se dissident? In hoc ipso quod in elementis dialectici docent, quo modo iudicare oporteat uerum falsumne sit si quid ita conexum est ut hoc 'si dies est lucet', quanta contentio est: aliter Dio*do*ro, aliter Philoni, Chrysippo aliter placet. Quid cum Cleanthe doctore suo quam multis rebus Chrysippus dissidet; quid duo uel principes dialecticorum Antipater et Archidemus spinosissimi
144 homines nonne multis in rebus dissentiunt? Quid me igitur Luculle in inuidiam et tamquam in contionem uocas, et quidem ut seditiosi tribuni solent occludi tabernas iubes? quo enim spectat illud cum artificia tolli quereris a nobis, nisi ut opifices concitentur? qui si undique omnes conuenerint facile contra uos incitabuntur. Expromam primum illa inuidiosa, quod eos omnes qui in con[ten]tione stabunt exsules seruos insanos esse dicatis. Deinde ad illa ueniam quae iam non ad multitudinem sed ad uosmet ipsos qui adestis pertinent. negat enim uos Zeno, negat Antiochus scire quicquam. 'Quo modo?' inquies: 'nos enim defendimus etiam insipientem multa conprendere.'
145 At scire negatis quemquam rem ullam nisi sapientem et hoc quidem Zeno gestu conficiebat. nam cum extensis digitis aduersam ma-

ACADEMICVS IV

8 *cf Hieronymus epist.* 69,2 *t.* I *col.* 413 *D Vall.* spinosulus noster · obmutuit

1 aḃ *A* nusquam *Dauisius ex regii sui uaria lectione, r cl ad Att.* VII 3,11 *(accus.* IV 15,33*) Terent. ad.* 227 quid *Ald tbmr dubito quam recte* 2 ḋn *ex* In *B* abutımur *ex* ~muſ *B* 3 ınelementıſ *ex* ıncl~ *AB* 4 iudicari *ci r; cf Maduigius de fin.* I 9,30 ſı *add B* 6 dıoro *B, pr A* Diodoto *Lambin. uide Zellerum de philos. Graec.* II 1 *(ed.* IV*)* 250,2. 270 phılını *pr AB* Chrysippo *fr.* 285 *Arn.* 8 dıalectı corū, co *e corr, ft ex* eo *A;* c *posterior ex* e *B* antıpat *ex* ~par *A. fr.* 25 *Arn.* &*a^r^chıdemuſ [r] *B. fr.* 6 *Arn. (qui* Archedemus, *sed cf pro Flacco* 22,53*)* spinosissimi *C. F. Hermannus philol.* VII 475 opınoſiſımı *A (cum cruce tbm)* opınıoſıſſımı *Nr;* opınoſıſ‿ſımıhıhomıneſ *B.* opinione omnium ingeniosissimi *ci Georges in lexico* copiosissimi *Deiterus philol.* XLVI 176. *cf orat.* 32,115 qui dialectici dicuntur spinosiora multa pepererunt, *de fin.* III 1,3 Stoicorum ... subtile uel spinosum potius disserendi genus, *al.; supra Hieronymus. nec quid melius inueniri possit uideo nec opinioni qui locus sit in hac re intellego, et ad quem prouocant Tertullianus adu. Marc.* IV 35 *opiniosi uocabulum sententia plane diuersa posuit* 10 ınınuıdıā *N* JNJNuıdjā *ex* ınıuıdeā *A* ^IN^ınuıdjam *ex* ınuıdeam, *sed* e *pr effecta erat ex* ı *B* uocas *cf p.* 72,6 *ss* 101,2 11 expectat *AN* 12 quereris *p.* 83,6 13 expromā, p *ras ex* ,p, ro *in ras (fuit* ḅ *uel* ḥ, *tum ft* a*) A* 14 contione *Rom* contentıone *A* contemptıone *B* *cf p.* 147,22 20 Zeno 66 *Arn.* geſtū* *ex* ~ū *A* geſtu* [m] *B*

num ostenderat, 'uisum' inquiebat 'huius modi est'; dein cum paulum digitos contraxerat, 'adsensus huius modi'; tum cum plane conpresserat pugnumque fecerat, conprensionem illam esse dicebat, qua ex similitudine etiam nomen ei rei, quod ante non fuerat, *κατάληψιν* imposuit; cum autem laeuam manum ad*mo*uerat et illum pugnum arte uehementerque conpresserat, scientiam talem esse dicebat, cuius compotem nisi sapientem esse neminem. sed qui sapiens sit aut fuerit ne ipsi quidem solent dicere. ita tu nunc Catule lucere nescis, nec tu Hortensi in tua uilla nos esse. 146 num minus haec inuidiose dicuntur? nec tamen nimis eleganter; illa subtilius. Sed quo modo tu si conprendi nihil posset artificia concidere dicebas nec mihi dabas id quod probabile esset satis magnam uim habere ad artes, sic ego nunc tibi refero artem sine scientia esse non posse. an pateretur hoc Zeuxis aut Phidias aut Polyclitus, nihil se scire, cum in iis esset tanta sollertia? quod si eos docuisset aliquis quam uim habere diceretur scientia, desinerent irasci; ne nobis quidem suscenserent cum didicissent id tollere nos quod nusquam esset, quod autem satis esset ipsis relinquere. Quam rationem maiorum etiam conprobat diligentia, qui primum iurare ex sui animi sententia quemque uoluerunt, deinde ita teneri si sciens falleret, quod inscientia multa uersaretur in uita; tum qui testimonium diceret ut arbitrari se diceret etiam quod ipse uidisset, quaeque iurati iudices cognouissent ut ea non aut esse *aut non esse* facta sed ut uideri pronuntiarentur.

48 147 Verum quoniam non solum nauta significat sed etiam fauonius ipse insusurrat nauigandi nobis Luculle tempus esse, et quoniam satis multa dixi, sit mihi perorandum. posthac tamen cum haec

2 contraxerat *dett Victorius* contexerat *A* conſtrinxerat *N* conxerat, e *ex* a *pr*, *B*. *Quintil. inst. or.* xi 3,94 tres contracti pollice premuntur, *ibid.* 102 *Plin. n. h.* xi 94 3 *cf orat.* 32,113 *de eodem Zenone* cum compresserat digitos pugnumque fecerat compraenſionē *cum ras ex* cumpraeſſionū *A* 4 catalempſin*jmpoſuit *ex* ~ſinim poſ~ *A* catalempſi_n·impoſuit *B*; *cf p.* 54,8 5 aduerat *pr AB* aduerterat *N*; *an fuit* ad dexteram admouerat? 7 cōpotē* *ex* cūpoteſt *potius quam* ~em *A* conpote *N* cō·potem, m *in ras*, *ex* cū poteſt *B* 7. 8 ſapienſ*ſit*aut *ex* ſapienteſ haut *A* ſapienteſ ſ ſit aut *B*; ſapienteſ aut ſint aut fuerint *N et sine priore* aut *t* 8 ita, i *in ras*, *uid fuisse* I ta *B* 9 neſtiſ *pr B* ortenſi *pr A* 10 eleganter *ex* elig~ *A* eligant (*uix* ~t), *sequitur paruula labes membranae, qua uix quidquam interceptum B* illa *p.* 151,14*ss* 11 concidere *corr* ~ced~, *sed i radendo coepta restitui B* nihil comprehendi *dett Ven* (~ſi) *r* neque *iidem* 12 dabas *p.* 78,7 *ss* pbabile* [*ft* ſ] *A* 14 polichtuſ *AN* polyclytuſ *potius quam* policl~ *B* 16 deſinirent *A* 17 nuſ*quā *ex* numquā *A* 22 &iā *ex* &iā *ut uid B* q̄q; *N* quaque *A* Qua|q; *B* iurati diceſ *pr B* 23 aut non esse *addidi*; ut ea non esse f. *Manutius tbm* ea non ut (*hoc cum N*) esse f. (*del* ut *ante* ea) *r* ut *ante* uideri *delendum ci Guietus*; *cf p.* 91,10*s* pronuntiarent *dett Manutius* 25 ſolum *add B* 27 dixi***|eſt, eſt

|tamen| quaeremus, potius de dissensionibus tantis summorum uirorum disseramus *de* obscuritate naturae, deque errore tot philosophorum qui de[in] bonis contrariisque rebus tanto opere discrepant ut cum plus uno uerum esse non possit iacere necesse sit tot tam nobiles disciplinas, quam de oculorum sensuumque reliquorum mendaciis et de sorite aut pseudomeno, quas plagas ipsi contra se Stoici texuerunt.»

148 Tum Lucullus «Non moleste» inquit «fero nos haec contulisse. saepius enim congredientes nos et maxume in Tusculanis nostris si quae uidebuntur requiremus.»

«Optume» inquam, «sed quid Catulus sentit, quid Hortensius?»

Tum Catulus «Egone» inquit, «ad patris reuoluor sententiam, quam quidem ille Carneadeam esse dicebat, ut percipi nihil putem posse, adsensurum autem non percepto id est opinaturum sapientem existumem, sed ita ut intellegat se opinari sciatque nihil esse quod conprehendi et percipi possit. per epochem illam omnium rerum conprobans illi alteri sententiae, nihil esse quod percipi possit, uehementer adsentior.»

«Habeo» inquam «sententiam tuam nec eam admodum aspernor. sed tibi quid tandem uidetur Hortensi?»

Tum ille ridens «Tollendum».

add A tbmr dıxı ſit *N* dıxı*eſt, eſt *in ras, fuit* dıxıſıt *ut uid B et ita etiam si semel locutus sit Cicero tamen non intellego cur ne semel quidem, ut* facile sim passus *semel uidetur posuisse Tusc.* I 23,55 *(cf Terent. Andr.* 203*), quamquam ne id quidem ei concedunt docti, concedunt ut semel dixerit* ne quis sit admiratus *in sententia pendenti pro* admiretur *de off.* II 10,35; *uide etiam p.* 82,3 haec, c *red uid B*

1 tam̄ *linea transuersa del AB, om N; an fuit* iterum? dedı ſenſıonıb; *pr B* 2 de *N, add F, om AB; nisi forte* in *potius fuit, quod errore aliquo in u.* 3 *inrepserit: certe haec* de obsc. nat. *cum* dissensionibus *coniungenda sunt (cf p.* 133,20*), non ut medium in tribus membrum efficiant, quod uoluerunt tbmr* 3 de**bonıſ [ın *ut uid*] *A* debonıſ *N* deınbonıſ *B (cf de leg.* III 15,33 *et adn. u.* 2*)* 4 compluſ (v *sup.*) *ex* conpluſ *A* tot*tam, ta *ex* a *aperta A* 6 deſonte *pr B* autſeudomeno *cum ras ex* ~mono *A* ſtoıce *pr A* 9 *de* enim *non recte dubitatur* n̄rıſ, ſ *add B* 13 dıcebat *NB* ~bant *A* 15 exıſtumē* ſed, *lineola add [duae hastae non plus] A* ĩtellıgat ſe opınarı *N* ıntellıgentjſ opınarı *ex* ~teſ ~ *AB (~leg~ B)* sentiatque *ci r argutius, ne scire dicatur is cui nihil uideatur sciri posse* 16 per *AB* quare *ex Manutii coniectura tbmr;* per *ex* percipi *natum statuens* epochen enim illam *Lambinus curis secundis non improbabiliter, modo efficiatur negatio; sed potuit esse, ut exemplum proponam,* perfectam igitur et absolutam. *certe eam dicit quam Carneadem probasse Clitomachus auctor erat p.* 126,8. 10, *improbasse Metrodorus p.* 99,1. 110,5; *quare ad sententiam (quae contraria est illi p.* 110,9 *s) recte* nec *pro* per *Turnebus aduers.* XVI 18 *(*nec semper *Faber)* non probans *Maduigius emend.* 205 *tb* inprobans *ex Dauisii coniectura m, contra quos obscurius quam uerius disputat r* 17 p|banſ ıllalterı *pr A* 19 (h *sup.*) *abeo [*punctum ut uid*] *A* 20 quıd tıbı tandem *B, quod quae uideatur habere similia (de re p.* III 35,48 quid tibi tandem Spuri Rhodiorum ... nullane uidetur esse res p., *de leg.* I 3,9 *de diu.* II 20,46*) in iis* tibi *nulla ui effertur* 21 rj*denſ *ex*

«Teneo te» inquam; «nam ista Academiaest propria sententia». Ita sermone confecto Catulus remansit, nos ad nauiculas nostras descendimus.

reddenſ *B* tollendum *scil. ancoras (cf Varro r. r.* III 17,1*), quod Cicero facete ad tollendum adsensum (p.* 87,9. 98,15*) traducit. rem recte explicuit r (et ante eum Ern. Hauetus act. acad. scient. moral. Paris.* CXXI [1884] 681*), cui non adsentiendum est huc referenti illa ad Att.* XIII 21,3 *(p.* 32,33 *ss)*

1 academia eſt *corr* ~æ eſt *AB* (ach~ *A*) 3 (M. T. CICERONIS LUCULL)US EXPLICI(T ******* INCIPIT DE LEGIB. LI)B PRI(O) *A* (M. TVLLI CICERONIS LVCVLLVS EXPLICIT (INCIPIT LIBER PRI(M)US DE LEG)IBUS *B*: *in utroque quae inclusi in ras.* finit dialog' ad oston- *(sic)* fium. marcii tullii de n̈ dõꝝ lib· i· incip̄· *N*

M. TVLLI CICERONIS
TIMAEVS

de fin. I 3,7 quamquam si plane sic uerterem Platonem aut Aristotelem ut uerterunt nostri poetae fabulas *(cf* 2,4 fabellas Latinas ad uerbum e Graecis expressas, *p.* 39,7*)*, male credo mererer de meis ciuibus si ad eorum cognitionem diuina illa ingenia transferrem. sed id neque feci adhuc nec mihi tamen ne faciam interdictum puto. locos quidem quosdam si uidebitur transferam, et maxime ab iis quos modo nominaui, cum inciderit ut id apte fieri possit, ut ab Homero Ennius Afranius a Menandro solet.

Tusc. V 4,10 Pythagoras . . . cuius de disciplina aliud tempus fuerit fortasse dicendi.

Hieronymus comm. in Isaiam XII *t.* IV *p.* 492 *Vall.* denique Timaeum de mundi harmonia astrorumque cursu et numeris disputantem ipse qui interpretatus est Tullius se non intellegere confitetur *(de fin.* II 5,15 cum rerum obscuritas non uerborum facit ut non intellegatur oratio, qualis est in Timaeo Platonis*)*.

Idem comm. in Amos lib. II *t.* VI *col.* 283 *CD Vall.* de cuius numeri *(septenarii)* sacramentis in Scipionis somnio plenius narrat Tullius et obscurissimus Platonis Timaeus liber est, qui ne Ciceronis quidem aureo ore fit planior.

CODICES CICERONIANI

A Vossianus 84
F Florentinus Marcianus 257
M Monacensis 528
L Vossianus 10 *raro commemoratus*
V Vindobonensis 189
B Vossianus 86

CODICES PLATONICI

quorum selectas lectiones adscripsi ex Burneti exemplo Oxoniensi

A Parisinus 1807
P excerpta Palatini Vaticani 173
Y Vindobonensis 21
F Vindobonensis 55
Pr Procli testimonia

his uncis ⌜ ⌝ *includuntur quae aut Plato aut Cicero plura habet quam alter*

1 1 Multa sunt a nobis et in Academicis conscripta contra physicos et saepe *cum* P. Nigidio Carneadeo more et modo disputata. fuit enim uir ille cum ceteris artibus, quae quidem dignae libero essent, ornatus omnibus, tum acer inuestigator et diligens earum rerum quae a natura inuolutae uidentur; denique sic iudico, post illos nobiles Pythagoreos, quorum disciplina extincta est quodam modo, cum aliquot saecla in Italia Siciliaque uiguisset, hunc extitisse qui illam
2 renouaret. Qui cum me in Ciliciam proficiscentem Ephesi expectauisset Romam ex legatione ipse decedens, uenissetque eodem Mytilenis mei salutandi et uisendi causa Cratippus Peripateticorum omnium, quos quidem ego audierim, meo iudicio facile princeps, perlibenter et Nigidium uidi et cognoui Cratippum. ac primum quidem tempus salutationis in percunctatione consumpsimus

*

D 2 3 ⌜Ἔστιν οὖν δὴ κατ' ἐμὴν δόξαν πρῶτον διαιρετέον τάδε·⌝ τί τὸ ὂν ἀεί γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γιγνόμενον μὲν ⌜ἀεί⌝

Quid est quod semper sit neque ullum habeat ortum, et quod gignatur

Post libri de diuinatione II *subscriptionem* INCIP TIMEUS *A* | INC· TIMAEUS · FELIC : | *infra hunc uersum linea erasa et iuxta eum ad laeuam locus rasus eadem fere amplitudine V* INCIPIT TIMEUS | *B. cf praefatio*
2 cum *add dett Manutius* p̄ *corr* p̄· *A*, p̄ *V*, ·p̄· *B* 3 ceteriſ *ex* tet~ *B*; ceteriſar.quae (tib· *supra*), ſar *e corr et praeter partem litterae* r *in ras A* libero* [ſ] *B* 4 ornatoſ *pr B* tunc *AB*, *cum ras corr* tum *V* 6 pẏtagoreoſ *ex* fyt~ *A* phithagoreaſ (o *supra*) *V* phythagoreoſ *pr ut uid ex* ~aſ *B* 7 ſiciliа quae *cum ras ex* ſic~ *B* 8 ciliciā *ex* ~a *B* proficiſcentē *F* p̧ficiſcente *AVB* 9 Romam *dett Ven* II roma *AVB* decedens *dett Asc* II deſcendenſ *A*, *ex* diſc~ *B* deſc~ *V* ueniſſe quae *pr B* 10 me* [i] *A* me *B* gratyppuſ *corr* gratyppuſ (c* *supra*) *A* gratippuſ *pr VB* p̧ipateticorum *ex* ~titic~ *A* p—ipateticorū, eticorū *in ras V* peri pateticorum *ex* ~titic~ *B* 12 gratippū *pr AVB* 13 p̧cunctatione* *ex* ~niſ *A* per—cunctationiſ, i *alteri nescio quid appictum ut ft uoluerit* e *V* p̧ concatationiſ (e *supra*) *ex* ~cunc~ *B* *hiatum cognouit Ald* 15—*p.* 158,3 *Boethius comment. in Ciceronis topica lib.* III *p.* 319,39 *Orell. (ad Cic.* 5,27) nam, ut inter optime philosophantes constitit, illa maxime sunt quae longe a sensibus segregata sunt, illa minus quae opiniones sensibus subministrant (opinioni sensus s. *ci Orellius*, opinioni sensibus subministrantur *Helmius)*; unde etiam idem Cicero in Timaeo ait 'quid est . . . rationis expers'. hic igitur id quod semper sit rationi adiecit, id uero quod numquam sit sensibus iunxit 15 nec *Boethius* habeat *Boethius* habet *AV*; hab&*or|tum [t *ut uid*] *B*

ὂν δὲ οὐδέποτε; τὸ μὲν δὴ νοήσει μετὰ λόγου 28 A
nec umquam sit? quorum alterum intellegentia et ratione

περιληπτόν, ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὄν, τὸ δ᾽ αὖ δόξῃ
conprehenditur, quod unum atque idem semper est; alterum quod

μετ᾽ αἰσθήσεως ἀλόγου δοξαστόν,
adfert *ad* opinionem sensus rationis expers, quod ⌜totum⌝ opinabile est.

γιγνόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν. πᾶν δὲ
id gignitur et interit nec umquam esse uere potest. omne

αὖ τὸ γιγνόμενον ὑπ᾽ αἰτίου τινὸς ἐξ ἀνάγκης γίγνεσθαι· παντὶ γὰρ ἀδύ-
autem quod gignitur ex aliqua causa gigni necesse est; nullius enim

νατον χωρὶς αἰτίου γένεσιν σχεῖν. ὅτου μὲν οὖν ἂν ὁ δημιουργὸς
rei causa remota reperiri origo potest. quocirca si is qui aliquod 4

πρὸς τὸ κατὰ ταὐτὰ ἔχον βλέπων ἀεὶ
munus efficere molitur eam speciem quae semper eadem intuebitur

τοιούτῳ τινὶ προσχρώμενος παραδείγματι τὴν ἰδέαν καὶ δύναμιν αὐτοῦ ἀπεργά-
atque id sibi proponet exemplar,

ζηται, καλὸν ἐξ ἀνάγκης οὕτως ἀποτελεῖσθαι πᾶν· οὗ δ᾽ ἂν εἰς τὸ γεγονὸς
praeclarum opus efficiat necesse est; sin autem eam quae

⌜γεννητῷ παραδείγματι προσχρώμενος,⌝ οὐ καλόν. 28 B
gignitur, numquam illam quam

Ὁ δὴ πᾶς οὐρανὸς ἢ
expetet pulchritudinem consequetur. Omne igitur caelum siue

κόσμος ἢ καὶ ἄλλο ὅτι ποτὲ ὀνομαζόμενος μάλιστ᾽ ἂν δέχοιτο τοῦθ᾽ ἡμῖν
mundus siue quo alio uocabulo gaudet hoc a

ὠνομάσθω — σκεπτέον δ᾽ οὖν περὶ αὐτοῦ πρῶτον ὅπερ
nobis nuncupatus sit — de quo id primum consideremus quod 5

1 *ss cf orat.* 3,10 has rerum formas appellat *ἰδέας* ... Plato, easque gigni negat et ait semper esse ac ratione et intellegentia contineri; cetera nasci occidere fluere labi nec diutius esse uno et eodem statu   intelligentiae ratione *Boethius*   2 quod u. a. i. s. est *om Boethius, idem* quod, *necessario nisi uellet plura afferre*   3 ad *addidi*   opınIonē, Io *in ras V* opinioni *Boethius tbm ad sententiam recte; nam libere Graeca uertit Cicero, cf p.* 159,5. alterum opinione, quam affert *Hermannus p.* 36   expreſ *pr A*   totum *praeter necessitatem sed eleganter positum ut* undique *p.* 159,4; *cf de re p.* I 2,2 uirtus in usu sui tota posita est *et similia multa*   4. 5 & ɪɴterıt ... quod gıgnıtur *in discrimine paginarum omissa, deinde in prioris paginae mg inferiore add pr A*   4 ınterıt *cum ras ex* ~ıd *V*   5 enī *bis, sed posterius transfossum B*   6 remota *et* r *quae sequitur in ras A; fuerit quod in B est* re mota   qcırca (o *supra*) *ex* ocırca *ut uid V*   ſi*ıſ [t] *B*   quı** alı quod, ı *prior ex parte e corr* [.t] *A* quaet|alı‿qđ (1 *et* o *supra*), t *add*, a *in ras ampliore*, l *red ut uid (o add) V* quȷ** alı qđ, ȷ *cum ras ex* a *ut uid* [.t] *B*. *fuit igitur* quaetalıquod   7 eā *ex* ea *B*   ſep̄ *ex* ſep *A*   *post* eadem *add* eſt *A(L)Btbm, cf p.* 189,2   8 ịḍ (eam *supra*) *B* eā *e corr*, a *et ex parte* e *in ras A*   proponet *dett Asc* II ~nıt *AVB*   exempla *V, corr* ~pla (r *supra*) *A* ~pla (o *supra*) *pr transfossa* a, *deinde lineola deleta supra add* r *B*   9 eaṃ *V*

ὑπόκειται περὶ παντὸς ἐν ἀρχῇ δεῖν cκοπεῖν, πότερον ἦν ἀεὶ
principio est in omni quaestione considerandum, semperne fuerit

γενέcεωc ἀρχὴν ἔχων οὐδεμίαν, ἢ γέγονεν ἀπ᾽ ἀρχῆc τινοc ἀρξά-
nullo generatus ortu, an ortus sit [an] ab aliquo temporis

μενοc. γέγονεν· ὁρατὸc γὰρ ἁπτόc τέ ἐcτιν
principatu. ortus est, quando quidem cernitur et tangitur

καὶ cῶμα ἔχων, πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα αἰcθητά,
et est ⌜undique⌝ corporatus, omnia autem talia sensum mouent,

C τὰ δ᾽ αἰcθητά, δόξῃ περιληπτὰ ⌜μετ᾽ αἰcθήcεωc⌝,
sensusque mouentia quae sunt eadem in opinatione considunt,

γιγνόμενα καὶ γεννητὰ ἐφάνη· τῷ δ᾽ αὖ γενομένῳ φαμὲν
quae ortum habere gignique diximus, nihil autem gigni posse

ὑπ᾽ αἰτίου τινὸc ἀνάγκην εἶναι γενέcθαι. Τὸν μὲν οὖν ποιητὴν καὶ πατέρα
6 sine causis. Atque illum quidem quasi pa-

τοῦδε τοῦ παντὸc εὑρεῖν τε ἔργον καὶ εὑρόντα
rentem huius uniuersitatis inuenire difficile, et cum iam in-

εἰc πάνταc ἀδύνατον λέγειν. τόδε δ᾽ οὖν πάλιν ἐπιcκεπτέον ⌜περὶ
uenerit indicare in uulgus nefas. rursus igitur uidendum,

αὐτοῦ⌝, πρὸc πότερον τῶν παραδειγμάτων ὁ τεκταινόμενοc αὐτὸν ἀπηργάζετο,
ille fabricator huius tanti operis utrum sit imitatus exemplar,

A πότερον πρὸc τὸ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡcαύτωc ἔχον ἢ πρὸc τὸ γε-
idne quod semper unum idem*que* et sui simile an id quod

γονόc. εἰ μὲν δὴ καλόc ἐcτιν ὅδε ὁ κόcμοc
generatum ortumque dicimus. atqui si pulcher est hic mundus

ὅ τε δημιουργὸc ἀγαθόc, δῆλον ὡc πρὸc τὸ ἀίδιον ἔβλεπεν·
et si probus eius artifex, profecto speciem aeternitatis imitari ma-

1 ·ē· ****** inomn] [*potest fuisse* inomne]] *ex* e *A* 2 an *om dett Perionius* ab *ex* ob *AV* tempor]ſ *ex* ∼eſ *A* 3 ē· &quando *(punctum add) B* 4 undique *cf p.* 95,19. 135,17 *de fin.* v 24,69 corporeus *ci Orellius. at* corporeum *p.* 164,14 *et* 175,13 *dicit id quod Platoni est σωματοειδές, illud autem defenditur* animati *id est ψυχὴν ἔχοντος analogia, quae coniungunt Plinius nat. hist.* vii 66 *Lactantius diu. inst.* ii 9,21 *s* alia *pr B* 5 consistunt *manu recentissima L et mg V, Rom (cf H. Stephanus p. 2 Hochdanzius p. 3); sensuum mouentia quae sunt ea a sensibus allata ad opinionem in ea considunt non aliter atque improbitas dicitur alicuius in mente considere de fin.* i 16,50 6 gignıq; *ex* ıgnıq; *B* 7—9 *cf Minucius Felix* 19,14 Platoni ... in Timaeo deus est ..., quem et inuenire difficile prae nimia et incredibili potestate et cum inueneris in publicum dicere inpossibile praefatur; *quae num ex Cicerone hausta sint dubium; longius discedunt Tertullianus apolog.* 46 *et Lactantius diu. inst.* i 8,1 *(cf de ira Dei* 11,11. 13*)*

8 hiuſ *A* ſe inuenire *B* inuenerit *corr* ∼riſ *Btbm* inuenir it *corr* inuener iſ *A* inuenirit *corr* inuenerit *V*. *uide p.* 130,17 *Seyffertum ad Lael.* 16,59 *Valmaggium 'rivista di filol.'* xxxi 329 *ss* 9 ind]care *ex* ∼dec∼ *A* indicarit *pr B* nefas *ἀδύνατον ut Horatius c.* i 24,20 quidquid corrigere est nefas, *cf Krischius 'Forschungen'* i 183 10 frabricator *V* 11 idēq; *L, cf p.* 179,11 *(*158,2. 170,4*);* et idem *dett Rom tbm (cf p.* 12,12*)* et *dett Rom* ut *AVB* —· ut *i. e.* est ut *L* fui* [ſ] *AB* fuiſ *V* 12 hinc *B* 13 pfecto *cum ras ex* p∼ *pr A*

εἰ δέ, ὃ μηδ᾽ εἰπεῖν τινι θέμις, πρὸς τὸ γε-
luit; sin secus, quod ne dictu quidem fas est, generatum

γονός. παντὶ δὴ σαφὲς ὅτι πρὸς τὸ
exemplum est pro aeterno secutus. non igitur dubium quin aeter- 7

ἀίδιον· ὁ μὲν γὰρ κάλλιστος τῶν γεγονότων
nitatem maluerit exequi, quando quidem neque mundo quicquam

ὁ δ᾽ ἄριστος τῶν αἰτίων. οὕτω δὴ γεγενημένος
pulchrius neque eius aedificatore praestantius. sic ergo generatus

πρὸς τὸ λόγῳ καὶ φρονήσει περιληπτὸν καὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχον δεδημιούργηται.
ad id est effectus quod ratione sapientiaque conprehenditur atque

τούτων δὲ ὑπαρχόντων αὖ πᾶσα ἀνάγκη
aeternitate inmutabili continetur. ex quo efficitur ut sit necesse 29

τόνδε τὸν κόσμον εἰκόνα τινὸς εἶναι.
hunc quem cernimus mundum simulacrum ⌜aeternum⌝ esse alicuius

Μέγιστον δὴ παντὸς ἄρξασθαι κατὰ φύσιν ἀρχήν·
⌞aeterni.⌟ Difficillimum autem est in omni conquisitione rationis exor-

ὧδε οὖν περί τε εἰκόνος καὶ περὶ τοῦ παραδείγματος αὐτῆς διοριστέον,
dium; de his igitur quae diximus haec sit prima distinctio.

ὡς ἄρα τοὺς λόγους, ὧνπέρ εἰσιν ἐξηγηταί, τούτων αὐτῶν καὶ συγγενεῖς ὄντας·
omni orationi cum is rebus, de quibus explicat, uidetur esse 3 8

τοῦ μὲν οὖν μονίμου καὶ βεβαίου ⌜καὶ μετὰ νοῦ καταφανοῦς⌝
cognatio. itaque cum de re stabili et inmutabili disputat oratio

μονίμους καὶ ἀμεταπτώτους — ⌜καθ᾽ ὅσον οἷόν τε⌝ καὶ ἀνελέγκτοις προσήκει λόγοις
talis fit qualis illa: neque redargui

1 dıcto *pr B* τὸ *om A* 2 quɪɴ* *ex* quın *ut uid A* quin|ın *cum ras ex* q|ın *B* 4 sic *Victorius* Sı *A* ſı *VB* 6 ımutabılı *corr* ı͂m~ *A*, ı͂m~ *V* 7 *ἀίδιον εἰκόνα τινὸς ἀιδίου εἶναι ci H. Stephanus p.* 195; *uide Proclum p.* 102 *B Hermannum p.* 30 8 *Nonius p.* 30 exordium est initium . . . Cicero Timaeo 'difficillimum . . . exordium' dıficıllımū *pr AV; in Nonio* dit ficillimum *pr Leid* dicit facillimum *Wolf* omne *A, pr V* ratıonıſ' *punctum ft casu ortum A* 9 iis *Rom tbm; uide de nat. d.* ɪɪɪ 34,84 haec quae dixi, *de diu.* ɪɪ 59,123 haec quoque quae dixi, *de leg.* ɪ 13,38 haec quae dixi, *ubi significat ea* principia *quae paulo supra pollicitus est se positurum; et in hac formula, qua complecti solet res ante dictas, nullo fere discrimine tribus pronominibus utitur quae sunt* hic is ille dıxı*muſ ['] *B* 10 iis *Manutius* hıſ *AVB* explicat *Orellius* explıcata *AVB, sed in V extrema littera olim fuit lineola deleta, quae lineola postea paene erasa est;* ~atur *ci Manutius* 11 cognatıo, a *ex* ı *A* ~nıt~ *V, pr B* cū dere*ſtabılı, ı͂ dere *in ras, opinor fuisse* ~de reſtabılı *A. cf p.* 78,21*s* dıſputat̃ *L* 12 fit *scripsi (mus. Rhen.* ʟɪɪɪ 90*s, cf Maduigius de fin.* ɪᴠ 12,30*)* ſit *AVB; cf de fin.* ɪɪɪ 5,19 cum de rebus grandioribus dicas, ipsae res uerba rapiunt: ita fit cum grauior tum etiam splendidior oratio, *de fato* 7,14, *orat.* 27,94 cum fluxerunt continuae plures translationes, alia plane fit oratio, *et uide ne eodem modo emendandus sit Brutus* 86,295 *ex. tamen* sit *placet Schichio relat. syll. philol. Berol.* xxᴠɪ 295, *quod id ad Platonicae orationis similitudinem propius accedat (et addere possis* oportet*), deinde scilicet* quae *conseruato. memorabile quod eodem quo Cicero nomine a Platonis oratione discedit Chalcidius* *post* ılla

29 C εἶναι καὶ ἀνικήτοις, ⌜τούτου δεῖ μηδὲν ἐλλείπειν⌝ — τοὺς δὲ τοῦ πρὸς μὲν ἐκεῖνο ἀπεικασθέντος ὄντος δὲ εἰκόνος εἰκότας ἀνὰ λόγον τε ἐκείνων ὄντας· ὅτι περ πρὸς γένεσιν οὐσία, τοῦτο πρὸς πίστιν ἀλήθεια. ἐὰν οὖν ⌜ὦ Cώκρατες πολλὰ πολλῶν⌝ πέρι, θεῶν καὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως, μὴ δυνατοὶ γιγνώμεθα πάντῃ πάντως αὐτοὺς ἑαυτοῖς ὁμολογουμένους λόγους καὶ ἀπηκριβωμένους ἀποδοῦναι, μὴ θαυμάσῃς· ἀλλ' ἐὰν ἄρα ⌜μηδενὸς ἧττον⌝ παρεχώμεθα εἰκότας, ἀγαπᾶν χρὴ μεμνημένους ὡς ὁ λέγων ἐγὼ ὑμεῖς τε οἱ κριταὶ

neque conuinci potest; cum autem ingressa est imitata et efficta simulacra, bene agi putat si similitudinem ueri consequatur: quantum enim ad id quod ortum est aeternitas ualet, tantum ad fidem ueritas. quocirca si forte de deorum natura ortuque mundi disserentes minus id quod auemus animo consequimur, ut tota dilucide et plane exornata oratio sibi constet et ex omni parte secum ipsa consentiat, haut sane erit mirum, contentique esse debebitis si probabilia dicentur; aequum est enim meminisse et me qui disseram hominem

29 D φύσιν ἀνθρωπίνην ἔχομεν, ὥστε περὶ τούτων τὸν εἰκότα μῦθον ἀποδεχομένους πρέπει τούτου μηδὲν ἔτι πέρα ζητεῖν. . . . . .

esse et uos qui iudicetis, ut si probabilia dicentur ne quid ultra requiratis.

Λέγωμεν δὴ δι' ἥντινα αἰτίαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν τόδε ὁ συνιστὰς συνέστησεν.

9 Quaeramus igitur causam quae inpulerit eum qui haec machinatus sit ut originem rerum et molitionem nouam quaereret.

29 E ἀγαθὸς ἦν, ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγί-

pro bitate uidelicet praestabat, probus autem inuidet nemini;

add quę *A(L)*, quæ *Btbm. correctorem mentem auctoris perspexisse non credo sed* quae *referri uoluisse ad* illa; *ut sententia sibi constaret, aut* possit *scribendum erat cum Kaysero aut* si quae *cum Helmio. de oratione contuli de nat. d.* II 38,96 *de diu.* II 68,142; *addo pro Rab. Post.* 16,43 ueterem amicum suum . . . sustinuit . . . hodieque sustinet nec amicum prudentem ruere patitur: nec illius animi aciem praestringit splendor sui nominis nec mentis quasi luminibus officit altitudo fortunae et gloriae *(cf Vahlenus prooem.* 1899,10*), Brut.* 57,207 *ex.*
καὶ F solus

1 *ἀνικήτοις APr* (inexpugnabilis *Chalcidius*) *ἀκινήτοις FY(P)* *δεῖ AFYPr δὲ P, e corr A* 2 efficta *Perionius* effecta *AVB, cf p.* 76,1 3. 4 *Augustinus de cons. euang.* I 35,53 quidam eorum nobilissimus philosophus Plato in eo libro quem Timaeum uocant sic ait ʻquantum ad id . . . ueritasʼ 4 *εἰπόντων post πολλῶν add Y, λέγοντες in interpretando addit Pr p.* 106 *E; πέρι pro περὶ Diehlius* 6 auemus *Turnebo (aduers.* XXVIII 14*) auctore Oliuetus* habemuſ *AVB* conſequımur *corr* ~quemur *AVBtbm* *πάντως A* 7 et *add V* 8 *θαυμάσῃ τις pr A* dı**|centur, c *ex* r *A* dıcerent *V* dıcerentur *B* 9. 10 et . . . esse *om V* 9 quı* [d] *A* 11 neıd *pr A* *apud Platonem pauca interponit Socrates* 13 sit] est *b; cf p.* 117,13 *de diu.* II 47,97 ceciderint ꝓbıtatı *V*

γνεται φθόνος· τούτου δ᾽ ἐκτὸς ὢν πάντα ὅτι μάλιστα ἐβουλήθη γενέσθαι
itaque omnia sui similia generauit.

παραπλήσια ἑαυτῷ. ταύτην δὴ γενέσεως καὶ κόσμου μάλιστ᾽ ἄν τις ἀρχὴν κυ-
haec nimirum gignendi mundi causa iustissima.

ριωτάτην ⸢παρ᾽ ἀνδρῶν φρονίμων ἀποδεχόμενος⸣ ὀρθότατα ἀποδέχοιτ᾽ ἄν. βουλη- 30 A
nam

θεὶς γὰρ ὁ θεὸς ἀγαθὰ μὲν πάντα φλαῦρον δὲ
cum constituisset deus bonis omnibus explere mundum mali nihil

μηδὲν εἶναι κατὰ δύναμιν, οὕτω δὴ πᾶν ὅσον ἦν ὁρατὸν
admiscere quoad natura pateretur, quicquid erat quod in cer-

παραλαβὼν οὐχ ἡσυχίαν ἄγον
nendi sensum caderet id sibi adsumpsit, non tranquillum et

ἀλλὰ κινούμενον πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως, εἰς τάξιν αὐτὸ ἤγαγεν
quietum sed inmoderate agitatum et fluitans, idque ex inordinato

ἐκ τῆς ἀταξίας, ἡγησάμενος ἐκεῖνο ⸢τούτου πάντως⸣ ἄμεινον· θέ-
in ordinem adduxit; hoc enim iudicabat esse praestantius: ¦ fas

μις δ᾽ οὔτ᾽ ἦν οὔτ᾽ ἔστιν τῷ ἀρίστῳ δρᾶν ἄλλο πλὴν τὸ κάλλιστον.
autem nec est nec umquam fuit quicquam nisi pulcherrimum facere

λογισάμενος οὖν ηὕρισκεν ἐκ
ei qui esset optumus. cum rationem igitur habuisset, reperiebat

τῶν κατὰ φύσιν ὁρατῶν οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νοῦν ἔχοντος ὅλον ὅλου κάλλιον ἔσε- 30 B
nihil esse eorum quae natura cernerentur inintellegens intellegente

σθαί ποτε ἔργον, ⸢νοῦν δ᾽ αὖ χωρὶς ψυχῆς ἀδύνατον παρα-
in toto genere praestantius.

γενέσθαι τῳ⸣. διὰ δὴ τὸν λογισμὸν τόνδε νοῦν μὲν ἐν ψυχῇ
quocirca intellegentiam in animo

ψυχὴν δ᾽ ἐν σώματι ⸢συνιστὰς τὸ πᾶν⸣ συνετεκταίνετο, ὅπως ὅτι κάλλιστον εἴη
animum inclusit in corpore: sic ratus est opus

⸢κατὰ φύσιν ἄριστόν τε⸣ ἔργον ἀπειργασμένος. οὕτως οὖν δὴ κατὰ λόγον τὸν
illud effectum esse pulcherrimum. quam ob causam non est

2 δὴ *FYPr* δὲ *AP* nimirū *ex* nem~ *AB* *Augustinus de ciu. Dei* xi 21 *ex.* hanc etiam Plato causam condendi mundi iustissimam dicit, ut a bono deo bona opera fierent 4 *φλαῦρον uel φαῦλον* 5 qđad (o *superscr.*) *ex* qđad *V* 6 tranquillū̃ *ex* ~la *(a expuncta) V* 7 *ἦγεν F alii* ínéxordinato *A* inexin|ordinato *ex* inex|o~ *V*. inordinato *adiectiuum; est enim id genus quod illustrauit Vahlenus relat. acad. Berol.* 1888,40 *ss prooem.* 1894/95,7 8 addux, d *ft ex* e *A* adduxitit *ex* ~xerit *V* *ante* indicabat *forsitan interciderit* illo

10 ei (ei *superscr.*) *rad ex* et *A* eū *L* & (eum *superscr.*) *deinde corr* & *V* & *B* cum hanc rationem *H. Stephanus p.* 3 *(cf p.* 168,2*) praeter mentem Platonis, cuius deus non hoc ratione inita reperit, nihil sibi nisi pulcherrimum fas esse facere, sed illud quod deinde sequitur.* rationem habere *dixit accus.* v 14,36 *Lael.* 24,89*; cf Vahlenus Hermae* xxx 26 11 intellegentiae *V* 13 intellegentiā *ex* intelligentia *AV* 14 *puto ὁ συνιστὰς ut p.* 159,10. 161,12. 163,5. 167,9. 169,11. 175,11 ∗ratuſ [g] *A* gr~ *VB* 15 pulcherrimū *B* cauſa *B*

εἰκότα δεῖ λέγειν,
cunctandum profiteri — si modo inuestigari aliquid coniectura po-

τόνδε τὸν κόσμον ζῷον ἔμψυχον ἔννουν τε ⌈τῇ ἀληθείᾳ⌉ διὰ τὴν τοῦ
test —, hunc mundum animal esse idque intellegens et diuina

θεοῦ γενέσθαι πρόνοιαν.
prouidentia constitutum.

30 C 4 11 Τούτου δ' ὑπάρχοντος αὖ τὰ τούτοις ἐφεξῆς ἡμῖν λεκτέον, τίνι τῶν
Hoc posito quod sequitur uidendum est, cuiusnam

ζῴων αὐτὸν εἰς ὁμοιότητα ὁ συνιστὰς συνέστησεν.
animantium deus in fingendo mundo similitudinem secutus sit.

τῶν μὲν οὖν ἐν μέρους εἴδει πεφυκότων μηδενὶ καταξιώσωμεν —
nullius profecto id quidem, quae sunt nobis nota animantia: sunt enim omnia in quaedam genera partita aut inchoata, nulla ex parte

ἀτελεῖ γὰρ ἐοικὸς οὐδέν ποτ' ἂν γένοιτο
perfecta; inperfecto autem nec absoluto simile pulchrum esse nihil

καλόν — οὗ δ' ἔστιν τἆλλα ζῷα καθ' ἓν καὶ κατὰ γένη μόρια
potest. cuius ergo omne animal quasi particula quaedam est —

τούτῳ πάντων
siue in singulis siue in uniuerso genere cernatur — eius similem

ὁμοιότατον αὐτὸν εἶναι τιθῶμεν. τὰ γὰρ δὴ νοητὰ ζῷα πάντα
mundum esse ducamus. omnes igitur qui animo cernuntur et

ἐκεῖνο ἐν ἑαυτῷ περιλαβὸν ἔχει,
ratione intelleguntur animantes conplexu rationis et intellegentiae,

D καθάπερ ὅδε ὁ κόσμος ἡμᾶς ὅσα τε ἄλλα θρέμματα συνέστηκεν ὁρατά.
sicut homines hoc mundo et pecudes et omnia quae sub aspectum

τῷ γὰρ τῶν νοουμένων καλλίστῳ
12 cadunt, conprehenduntur. quod enim pulcherrimum in rerum natura

καὶ κατὰ πάντα τελέῳ μάλιστα
intellegi potest et quod ex omni parte absolutissimum est, cum

1 cunctandū *ex* cuncta dū *AVB* 5 deuſ *sed linea erasa A* 6 id] ıd (exıſ) *F* eo♃ *L; cf p.* 119,9. 167,10 *de fato* 1,2 *Vahlenus de leg. p.* 94,4 tota *pr V* 7 ENIM, N *in ras A* aut] et *Kayserus, sed cf de fin.* III 7,26 licebit etiam finem pro extremo aut ultimo dicere, *ibid.* IV 17,46 omnia quae sumenda quaeque legenda aut optanda sunt, 47 quodcumque in mentem ueniat aut quodcumque occurrat eparte *pr A* 8 ınpecto *pr A* neabſoluto *pr A* necſoluto *V* 10 uniuerso *dett, H. Stephano (p.* 4) *auctore Manutius* dıuerſo *AVB* cernimus *Kayserus. in sententia interposita non ad definiendum quibus condicionibus illud esse possit sed quot modis de ea re quaeri coniunctiuus uidetur ferri posse, ut posse* cernas *consentaneum est* 11 dıcamuſ *VMtbm* 12 cōplexuſ *V* 13 et *prius om V* 15 pot· & (eſt) *ft ex* pot & *B* est, ei cum deus *H. Stephanus p.* 4 *b ft recte, cf u.* 8 *p.* 164,10, est, cum deus eius *Klotzius m, cf u.* 10. *tamen nescio an Cicero pronomen*

αὐτὸν ὁ θεὸς ὁμοιῶςαι βουληθεὶς ζῷον ἓν ὁρατόν,
deus similem mundum efficere uellet animal unum aspectabile,

πάνθ' ⌜ὅςα αὐτοῦ κατὰ φύςιν ςυγγενῆ⌝ ζῷα ἐντὸς ἔχον ἑαυτοῦ, ςυνέςτηςε. 31 A
in quo omnia animalia continerentur, effecit.

πότερον οὖν ὀρθῶς ἕνα οὐρανὸν προςειρήκαμεν ἢ πολλοὺς καὶ ἀπείρους λέγειν
rectene igitur unum mundum diximus an fuit pluris aut innu-

ἦν ὀρθότερον; ἕνα, εἴπερ κατὰ τὸ πα-
merabiles dictu melius et uerius? unus profecto, si quidem factus

ράδειγμα δεδημιουργημένος ἔςται. τὸ γὰρ περιέχον πάντα ὁπόςα νοητὰ ζῷα
est ad exemplum. quod enim omnis animantis eos qui

μεθ' ἑτέρου ⌜δεύτερον⌝ οὐκ ἄν ποτ' εἴη
ratione intelleguntur conplectitur id non potest esse cum altero:

πάλιν γὰρ ἂν ἕτερον εἶναι τὸ περὶ ἐκείνω δέοι ζῷον,
rursus enim alius animans qui eum contineat sit necesse est,

οὗ μέρος ἂν εἴτην ἐκείνω, καὶ οὐκ ἂν ἔτι ἐκείνοιν ἀλλ'
cuius partes sint animantes superiores, caelumque hoc simulacrum

ἐκείνῳ τῷ περιέχοντι τόδ' ἂν ἀφωμοιωμένον λέγοιτο ὀρθότερον. ἵνα οὖν
illius ultimi sit, non proximi. quorum ne

τόδε κατὰ τὴν μόνωςιν ὅμοιον ᾖ τῷ παντελεῖ ζῴῳ, 31 B
quid accideret atque ut hic mundus esset animanti absoluto simil-

διὰ ταῦτα ⌜οὔτε δύο οὔτ'
limus hoc ipso quod solus atque unus esset, idcirco

ἀπείρους ἐποίηςεν ὁ ποιῶν κόςμους, ἀλλ'⌝ εἷς ὅδε μονογενὴς οὐρανὸς γεγονὼς
singularem deus hunc mundum

ἔςτιν ⌜καὶ ἔτ' ἔςται⌝.
atque unigenam procreauit.

Cωματοειδὲς δὲ δὴ καὶ ὁρατὸν ἁπτόν τε δεῖ τὸ
Corporeum autem et aspectabile idemque tractabile omne 13

γενόμενον εἶναι. χωριςθὲν δὲ πυρὸς οὐδὲν ἄν ποτε
necesse est esse quod natum est. nihil porro igni uacuum aspici

omiserit: cf de nat. d. II 66,165 *in. de re p.* II 29,51 non nouam potestatem nactus sed quam habebat usus iniuste, *epist.* III 3,2 qui cum uenerit, quae primum nauigandi nobis facultas data erit, utemur

1 similem *scribit neglecto μάλιστα ut p.* 163,10 *superlatiuo* 2 effecit *ex* ~fic~ *AVB* 4 *putes* unum 5 animaantiſ *B* 7 *ἐκείνω FPPr Stobaeus* ~ῳ *A ἐκεῖνο Y, et horum alterutrum legit Cicero* 8 superiores *om V* 9 aliuſ *V* 9. 10 nequit *B* 10 accideret *ex* ~it *V* 11 idcircirco *B* 13 atque *om V* 14 itemque *dett Rom tbm; cf de nat. d.* II 11,31 integro et libero et puro eodemque acerrimo et mobilissimo ardore, *Brut.* 79,273 et splendida et grandis et eadem inprimis faceta et perurbana . . oratio

15 neceſſeeſ͡teſſe, eeſ *in ras, sed* ſ *eodem loco fuit primitus, uid fuisse* neceſſuſ teſſe *(uel* ~ſuſ~*) A; scripseritne Cicero* necessust esse *nimis incertum est* *τε P, e corr A* igni *dett Valla* gigni *AVB* aspici *t* aſpecie *AVB*

ὁρατὸν γένοιτο, οὐδὲ ἁπτὸν ἄνευ τινὸς στερεοῦ, στερεὸν
ac uideri potest, nec uero tangi quod careat solido, solidum

δὲ οὐκ ἄνευ γῆς. ὅθεν ἐκ πυρὸς καὶ γῆς τὸ τοῦ παντὸς
autem nihil quod terrae sit expers. quam ob rem mundum efficere

ἀρχόμενος συνιστάναι σῶμα ὁ θεὸς ἐποίει. δύο δὲ μόνω καλῶς
moliens deus terram primum ignemque iungebat. omnia autem duo

31 C συνίστασθαι τρίτου χωρὶς οὐ δυνατόν· δεσμὸν γὰρ ἐν μέσῳ δεῖ
ad cohaerendum tertium aliquid anquirunt et quasi nodum uin-

τινα ἀμφοῖν συναγωγὸν γίγνεσθαι. δεσμῶν δὲ κάλλιστος
culumque desiderant. sed uinculorum id est aptissimum atque

ὃς ἂν αὑτόν καὶ τὰ συνδούμενα ὅτι μάλιστα
pulcherrumum, quod ex se atque de is quae stringit quam ma-

ἓν ποιῇ. τοῦτο δὲ πέφυκεν ἀναλογία κάλλιστα ἀποτελεῖν.
xime unum efficit. id optime adsequitur quae Graece *ἀναλογία*,

Latine — audendum est enim, quoniam haec primum a nobis no-

ὁπόταν γὰρ ἀριθμῶν
5 14 uantur — conparatio pro portione dici potest. quando enim trium

τριῶν εἴτε ὄγκων εἴτε δυνάμεων ὡντινωνοῦν
uel numerorum uel figurarum uel quorumcumque generum con-

32 A ἢ τὸ μέσον ὅτι περ τὸ πρῶτον πρὸς αὐτὸ τοῦτο
tingit ut quod medium sit ut ei primum pro portione ita id

αὐτὸ πρὸς τὸ ἔσχατον, καὶ πάλιν αὖθις ὅτι τὸ ἔσχατον πρὸς τὸ μέσον
postremo conparetur, uicissimque ut extremum cum medio

τὸ μέσον πρὸς τὸ πρῶτον, τότε τὸ μέσον μὲν πρῶ-
sic medium cum primo conferatur, id quod medium est tum

τον καὶ ἔσχατον γιγνόμενον, τὸ δ᾽ ἔσχατον καὶ τὸ πρῶτον αὖ μέσα ἀμ-
primum fit tum postremum, postrema autem et prima media fiunt:

1 uiderj *ex* ~re *AVB* poteſt* [*ft* iſ] *B* 2 ſit ſit *V* 3 *Augustinus de ciu. Dei* VIII 11 in Timaeo autem Plato, quem librum de mundi constitutione conscripsit, deum dicit in illo opere terram primo ignemque iunxisse 4 a^d^nquirunt *V* inquirunt *B* 5 ap*tiſſimū [p] *B* 6 pulcher mum *pr A* de^h^iſ quae *pr A* de hiſq̄· *ex* ~q· *V* de^1^iſ quae *B* ex iis quae *Lambinus, cf p.* 130,24 *de off.* I 30,109 qui nihil ex occulto nihil de (ex *Palatinus)* insidiis agendum putant tringit *pr A* ſtringit , git *add B* astringit *dett Rom; si quid mutandum, possis etiam* constringit, *cf p.* 167,4 7 analogia *AVB* 8 au^1^dendum *A* audiendum *V* audiendū *B* 9 ppor-tione *V* proportioue, u *in ras A* ~ne *Btbm. scripturam* pro portione *uindicaui mus. Rhen.* LIII 74 *ss, cf u.* 11 *p.* 166,9. 167,1. 174,1. 176,9 triū *L* primū *AB, cum ras corr* ~ō, *in mg* : mo *V* 11 ut ei *Gesnerus in thesauro u.* '*comparo*' uti *AVB* 12 comparetur *dett Valla* comprobetur *AV* con~ *B* medio* *ex* ~ium *ut uid A* ~ō *ex* ~ū *V* 13 *τοῦτο τὸ dett ut uid; cf p.* 167,1 mediō *AV* primō *ex* ~ū *A* *τότε τὸ*] *τό τε A Philoponus* et *ante* id *add V* 14 fittū *ex* fictū *B* et *om V* fiunt *add A*

φότερα, πάνθ' οὕτως ἐξ ἀνάγκης τὰ αὐτὰ εἶναι συμβήσεται,
ita necessitas cogit ut eadem sint ea quae deuincta fuerint;

τὰ αὐτὰ δὲ γενόμενα ἀλλήλοις ἓν πάντα ἔσται.
eadem autem cum facta sint, efficitur ut omnia sint unum.

εἰ μὲν οὖν ἐπίπεδον μὲν βάθος δὲ μηδὲν ἔχον ἔδει γίγνεσθαι τὸ τοῦ παντὸς σῶμα,
quod si uniuersi corpus planum et aequabile explicaretur neque in

μία μεσότης ἂν ἐξήρκει τά τε μεθ' αὑτῆς συνδεῖν καὶ 32 B
eo quicquam esset * * requisitum; unum enim interiectum medium

ἑαυτήν. νῦν δὲ στερεο-
et sepse et ea quibus esset interpositum conligaret. sed cum soli- 15

ειδῆ γὰρ αὐτὸν προσῆκεν εἶναι, τὰ δὲ στερεὰ μία μὲν οὐ-
ditas mundo quaereretur, solida autem omnia uno medio

δέποτε δύο δὲ ἀεὶ μεσότητες συναρμόττουσιν· οὕτω δὴ πυρός
numquam duobus semper copulentur, ita contigit ut inter

τε καὶ γῆς ὕδωρ ἀέρα τε ὁ θεὸς ἐν μέσῳ θεὶς καὶ πρὸς ἄλ-
ignem atque terram aquam deus animamque poneret eaque inter

ληλα ⌜καθ' ὅσον ἦν δυνατὸν⌝ ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀπεργασάμενος,
se conpararet et pro portione coniungeret,

ὅτι περ πῦρ πρὸς ἀέρα τοῦτο ἀέρα πρὸς ὕδωρ, καὶ ὅτι
ut quem ad modum ignis animae sic anima aquae, quodque

1 f*int *ex* funt *A* deuincta *ex* deiuncta *B et ut uid A* de̦iuncta *Vtbm* fuerunt *F* fuerant *ci Lambin, Orellius tbm; cf Lebreton 'études sur la langue et la grammaire de Cicéron' (Paris.* 1901*)* 205 *s* 4 *defectum signaui, quem ita fere explendum scripsi mus. Rhen.* LIII 73 *s* altitudinis *(uel* crassitudinis, *cf p.* 133,5*)*, nihil amplius esset, *de oratione comparans p.* 165,4*;* altitudinis, plus uno medio non esset *Schichius relat. syll. philol. Berol.* XXVI 294. profunditatis *uel* altitudinis *ante* esset *intercidisse putauit H. Stephanus, sed id abiecto* enim *cum M correcto et tbm; alii ex* requisitum *effecerunt improbabilia, cui tbm crucem praefixerunt* 5 sepse *scripsi* fe ipfe *AVB* ~ū *L* ~ẹ *Mtbm.* SEPSE *ita correctum est in codice de re p.* III 8,12*; eiusdem uocis uestigia supersunt ibid.* VI 25,27 *(cf m) et* 26,28 *(cf t); cf Seneca epist.* 108,32, *ubi libri* sese. *minus certa nunc omitto* 6 *ss Augustinus de ciu. Dei* VIII 11 *med.* deinde illa duo media, quibus interpositis sibimet haec extrema copularentur, aquam dicit *(*in Timaeo Plato*, cf ad p.* 165,3*)* et aerem. *idem ibid.* 15 *ex.* .... illa ratio Platonis, qua elementa quattuor proportione contexit atque ordinat, ita duobus extremis, igni mobilissimo et terrae inmobili, media duo, aerem et aquam, interserens, ut quanto est aer aquis et aere ignis tanto et aquae superiores sint terris ... *idem ibid.* XXII 11 *in.* magistro Platone didicerunt mundi duo corpora maxima atque postrema duobus mediis, aere scilicet et aqua, esse copulata atque coniuncta. *ibid. sub finem* si ita est elementorum ordo dispositus ut secundum Platonem duobus mediis id est aere et aqua duo extrema id est ignis et terra iungantur 8 quā *pr B* eaṃque *A* ~q· *V* eaq; *B* eaque ita inter *conicerem, nisi obstarent Graeca* 9 conpara*r& [t *uel potius* e] *B* proportione *tbm ut p.* 165,9 10 *aequabilitatem orationis qui putat codicum uitio esse turbatam, ei post* animae *uel* aquae *inserendum est* compararetur*; mihi Cicero neglegenter scripsisse uidetur uel potius Platonicam orationem imperfecte esse imitatus*

ἀὴρ πρὸς ὕδωρ ὕδωρ πρὸς γῆν, συνέδησεν
anima aquae id aqua terrae pro portione redderet; qua ex

καὶ συνεστήσατο οὐρανὸν ὁρατὸν καὶ ἁπτόν.
coniunctione caelum ita aptum est ut sub aspectum et tactum

32 C καὶ διὰ ταῦτα ἔκ τε δὴ τούτων τοιούτων καὶ τὸν ἀριθμὸν
cadat. itaque et ob eam causam et ex is rebus numero quat-

τεττάρων τὸ τοῦ κόσμου σῶμα ἐγεννήθη δι' ἀναλογίας ὁμολογῆσαν,
tuor mundi est corpus effectum, ea constrictum conparatione

φιλίαν τε ἔσχεν ἐκ τούτων,
qua dixi; ex quo ipse se concordi quadam amicitia et caritate

ὥστε εἰς ταὐτὸν αὑτῷ συνελθὸν ἄλυτον ὑπό του ἄλλου πλὴν ὑπὸ
conplectitur atque ita apte cohaeret ut dissolui nullo modo queat

τοῦ συνδήσαντος γενέσθαι. Τῶν δὲ δὴ τεττάρων
16 nisi ab eodem a quo est conligatus. Earum autem quattuor rerum

ἓν ὅλον ἕκαστον εἴληφεν ἡ τοῦ κόσμου σύστασις.
quas supra dixi sic in omni mundo partes omnes conlocatae sunt,

ἐκ γὰρ πυρὸς παντὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς συνέστησεν αὐτὸν ὁ συνιστάς,
ut nulla pars huiusce generis excederet extra atque ut in hoc

32 D μέρος οὐδὲν οὐδενὸς οὐδὲ δύναμιν ἔξωθεν ὑπολιπών, τάδε διανοηθείς,
uniuerso inessent genera illa uniuersa; id ob eas causas,

πρῶτον μὲν ἵνα ὅλον ὅτι μάλιστα ζῷον τέλεον ἐκ τελέων τῶν μερῶν εἴη,
primum ut mundus animans posset ex perfectis partibus esse per-

33 A πρὸς δὲ τούτοις ἕν, ἅτε οὐχ ὑπολελειμμένων ἐξ ὧν ἄλλο
fectus, deinde ut unus esset, nulla parte unde alter gigneretur

τοιοῦτον γένοιτ' ἄν, ἔτι δὲ ἵνα ἀγήρων καὶ ἄνοσον ᾖ,
relicta, postremo ne qui morbus eum posset aut senectus

⌜κατανοῶν ὡς⌝ συστάτῳ σώματι θερ-
17 adtingere: omnis enim coagmentatio corporis uel

μὰ καὶ ψυχρὰ καὶ πάνθ' ὅσα δυνάμεις ἰσχυρὰς ἔχει περιστά-
caloris *ui* uel frigoris uel aliqua inpulsione uehementi

---

1 aque̹| *ex* aq̄| *V* *ὕδωρ τοῦτο (δ') ὕδωρ dett et pars codicum Procli* pro portione *uide p.* 165,9 1. 2 *Seruius Danielis in Aen.* IV 482 ergo bene 'aptum', conligatum: Cicero in Timaeo 'qua . . . aptum est' id est constrictum et conplexum 3 ıſ *B* hıſ *AV* 4 effectum et|ea, et *add V* 6 *του ἄλλου AP τῶν ἄλλων FY alii* 9 huiusce] ullius *Valla, sed* hocce genus *dicit uniuersa elementa, quae noluit ut Plato iterum enumerare; cf p.* 48,15. *quod statim eadem appellat* genera, *cf p.* 53,4 excideret *V, corr* ~ced~ *AB* 10 ab *pr B* 11 posset *Lambinus* poſſit *AVB* 12 *ἅτε om A* alt̄ *L* altera *AVB* 13 nequı| *ex* neq;| *B* eum *ex* tum *A, ex* tunc *B* tū *pr V* posset *Lambinus* poſſit *AVB* 14 *συστάτῳ Pr ξυνιστὰς τῷ P, e corr A, Philoponus ~τᾶ τῷ F ~τᾶν τῷ Y* coagmentatıo *AB* coacmen~ *V* 14. 15 corporis uel calore uel frigore uel *Ven* II c. ui caloris uel frigoris uel *Halmio suadente tb* c. uel c. uel fr. ui uel *m* c. uel c. ui uel fr. uel *Klotzius, quod praetuli, quia paulo saepius in talibus priori*

μενα ἔξωθεν καὶ προςπίπτοντα ἀκαίρως λύει καὶ νόςους γῆράς τε ἐπάγοντα
labefactatur et frangitur et ad

φθίνειν ποιεῖ. διὰ δὴ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν λογιςμὸν
morbos senectutemque conpellitur. hanc igitur habuit rationem

τόνδε ἓν ὅλον
'effector mundi et molitor deus', ut unum opus totum at-

ὅλων ἐξ ἁπάντων τέλεον καὶ ἀγήρων
que perfectum ex omnibus totis atque perfectis absolueret, quod

καὶ ἄνοςον αὐτὸ ἐτεκτήνατο.
omni morbo et senio uacaret.

Σχῆμα δὲ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ πρέπον καὶ τὸ ςυγγενές. τῷ δὲ 33 B
Formam autem ei maxime cognatam et decoram dedit. a quo 6

τὰ πάντα ἐν αὐτῷ ζῷα περιέχειν μέλλοντι ζῴῳ πρέπον ἂν
enim animanti omnis reliquas contineri uellet animantes, hunc ea

εἴη ςχῆμα τὸ περιειληφὸς ἐν αὐτῷ πάντα ὁπόςα ςχήματα· διὸ
forma figurauit qua una omnis formae reliquae concluduntur, et

καὶ ςφαιροειδές, ἐκ μέ-
globosum est fabricatus, quod σφαιροειδὲς Graeci uocant, cuius

ςου πάντῃ πρὸς τὰς τελευτὰς ἴςον ἀπέχον, κυκλοτερὲς αὐτὸ
omnis extremitas paribus a medio radiis adtingitur, idque ita tor-

ἐτορνεύςατο, πάντων τελεώτατον
nauit ut nihil efficere posset rotundius, nihil asperitatis ut haberet

nihil offensionis, nihil incisum angulis nihil anfractibus, nihil eminens

---

quam posteriori membro addi uidebam quod in utroque ualeret; quamquam non potest non ambiguum esse iudicium. uim caloris et frigoris *dixit Tusc.* I 20,45 V 26,74 *de off.* II 4,13 15 *περιιστάναι AP*

1 *λύπας P, e corr A* 2 mor*b; [i] *B* habuit rationem *cf p.* 162,10

3 molitor *ex* ~tur *A* *ἓν APY ἕνα FPr Simplicius* 4 *ἐξ ὅλ. ἁ. Pr aliique* omnibus et totis *tbm* 5 *αὐτὸ AP αὐτὸν FY Philoponus Philo* 6 ei *scripsi mus. Rhen.* LIII 91*s* et *AVB* maxime *respondet articulo, cf p.* 170,2 cognatā/. decorā, *in intercolumnio add* /. et maxime *V*

7 reliqu$\overset{o}{a}$ſ *F* ~$\overset{o}{q}$ſ *Ltbm; sed feminino genere Cicero utitur non solum cum de bestiis loquitur sed etiam homines et bestias comprehendens in unum de fin.* IV 11,28

8 omſ *Ltbm;* forma reliqua *AB, corr* ~æ ~æ *V;* concludi*|tur *A* concluditur ₇ *inde a* d *in ras (prima fuit* d) *B. in archetypo apparet* forma reliqua *scriptum fuisse propter* omnis *uocem ambiguam, relictum autem* concluduntur

9 globosum *uaria lectio a Valla commemorata, Orellius* globoſuſ *AVB* ſpero ideſ *corr* ſpero_idēſ *B* ſpero id·ē· *corr* ~id*ē* *A* ſpero ide *V* 11 posset *Klotzius* poſſit *AVB* effici possit *dett Ven* 1480 11—*p.* 169,1 nihil asperitatis ... lacunosum *Schuetzio ab interpolatore adiecta esse uisa sunt ex* II *de nat. d.* 18,47, *idem Briegerus iudicauit progr. Posnan.* 1873,18 *illa de uniuerso posita nescio quid inepti habere pronuntians; quibus eiectis orationem hiare non sine causa scripsit Orellius, cf Friesius mus. Rhen.* LIV 567 *ss* 12 incisum *Lambinus (cf de nat. d.* II 18,47) incluſum *AVB;* incisum angulis *γεγωνιωμένον (Proclus p.* 163 *B)* nihil *ante* eminens *del Briegerus l. d. corrupta orationis aequabilitate, qua cum angulis comparantur anfractus quasi sinus* emineſ *pr B*

ὁμοιότατόν τε αὐτὸ ἑαυτῷ σχημάτων, νομί-
nihil lacunosum — omnesque partes simillimae omnium, quod

σας ⸢μυρίῳ⸣ κάλλιον ὅμοιον ἀνομοίου. λεῖον δὲ δὴ κύκλῳ
18 eius iudicio praestabat dissimilitudini similitudo. omni autem totam

33 C πᾶν ἔξωθεν αὐτὸ ἀπηκριβοῦτο ⸢πολλῶν χάριν.⸣ ὀμμάτων τε γὰρ
figuram mundi leuitate circumdedit. nec enim oculis

ἐπεδεῖτο οὐδέν, ὁρατὸν γὰρ οὐδὲν ὑπελείπετο ἔξωθεν,
egebat, quia nihil extra quod cerni posset relictum erat,

οὐδ᾽ ἀκοῆς, οὐδὲ γὰρ ἀκουστόν, πνεῦμά τε οὐκ ἦν πε-
nec auribus, quia ne quod audiretur quidem, neque erant anima

ριεστὸς δεόμενον ἀναπνοῆς, οὐδ᾽ αὖ τι-
circumfusa extrema mundi, ut respirationem requireret: nec uero

νος ἐπιδεὲς ἦν ὀργάνου σχεῖν, ᾧ τὴν μὲν εἰς ἑαυτὸ τροφὴν δέξοιτο τὴν δὲ
desiderabat aut alimenta corporis aut de-

πρότερον ἐξικμασμένην ἀποπέμψοι πάλιν· ἀπῄει τε γὰρ οὐδὲν
tractionem confecti et consumpti cibi: neque enim ulla decessio

οὐδὲ προσῄειν αὐτῷ ποθεν, οὐδὲ γὰρ ἦν· αὐτὸ γὰρ ἑαυτῷ
fieri poterat neque accessio, nec uero erat unde; itaque se ipse

τροφὴν τὴν ἑαυτοῦ φθίσιν παρέχον καὶ πάντα ἐν ἑαυτῷ καὶ ὑφ᾽ ἑαυτοῦ
consumptione et senio alebat sui, cum ipse per se et a se et pa-

33 D πάσχον καὶ δρῶν ⸢ἐκ τέχνης⸣ γέγονεν· ἡγήσατο γὰρ αὐτὸ ὁ συνθεὶς
teretur et faceret omnia; sic enim ratus est ille qui ista

αὔταρκες ὂν ἄμεινον ἔσεσθαι μᾶλλον ἢ προσδεὲς ἄλλων.
iunxit et condidit ipsum se contentum esse mundum neque egere

χειρῶν δέ, αἷς οὔτε λαβεῖν οὔτε αὖ τινα ἀμύνασθαι χρεία τις ἦν, μά-
19 altero. itaque ei nec manus adfixit, quoniam nec capiendum quic-

34 A την οὐκ ᾤετο δεῖν αὐτῷ προσάπτειν, οὐδὲ ποδῶν οὐδὲ ὅλως τῆς περὶ τὴν
quam erat nec repellendum, nec pedes aut aliqua membra qui-

1 laconoſum *pr V* simillimas *Perionius tbm, sed* simillimae *ferri potest post interposita illa p.* 168,11 — *u.* 1, *ut haec adiungantur quasi scripserit* nihil asperitatis ut esset, *quae ratio si illa absint multo minus sit probabilis* 2 diſſimilitudiniſ *AB* ~iſ *V* omnia *V* Omnia *A* omā *B* 4 quo *V* ὑπελείπετο *FPYPr Stobaeus, ex* ὑπελειπτο *A* 5 quia ne[c] *AB* 6 extrema *dett Asc* II externa *AVB* 8 conſūpticibi · Neque, c *posterior in ras,* i *quae sequitur red, punctum add A* conſumptio [c]ibi;| neq; (;| *add) V* conſump[cibi7]tione‿que *B* 9 *post* ipſe *add* ſine| *V* 10 ipſepſe, *prior* e *ex* i *AB et pr ut uid V* 12 &|condidit &condidit *ft pr B* 13 quidquam *pr V* quipquā *B* 14 alia *dett Rom tbm, sed* aliqua *uerissimum est et ad Platonicum* οὐδὲ ὅλως *accommodatum; quem usum saepe infestant docti; cf p.* 19,5 *de inu.* II 5,19 ex iracundia .. aut ex aliqua causa earum qua impulsum aliquem id fecisse dicet, *epist.* XI 1,3 Rhodum aut aliquo terrarum, *Caesar b. Gall.* VI 16,5 in furto aut latrocinio aut aliqua noxia, *thes. l. L.* I 1609,42

βάcιν ὑπηρεcίαc. κίνηcιν γὰρ ἀπένειμεν αὐτῷ τὴν
bus ingressum corporis sustineret. motum enim dedit caelo eum

τοῦ cώματοc οἰκείαν, τῶν ἑπτὰ τὴν περὶ νοῦν καὶ φρό-
qui figurae eius esset aptissumus, qui unus ex septem motibus

νηcιν μάλιcτα οὖcαν· διὸ δὴ κατὰ ταὐτὰ ἐν τῷ
mentem atque intellegentiam cieret maxime; itaque una conuersione

αὐτῷ καὶ ἐν ἑαυτῷ περιαγαγὼν αὐτὸ ἐποίηcε κύκλῳ κινεῖcθαι cτρεφόμενον,
atque eadem ipse circum se torquetur et uertitur;

τὰc δὲ ἓξ ἁπάcαc κινήcειc ἀφεῖλεν καὶ ἀπλανὲc ἀπηργάcατο
sex autem reliquos motus ab eo separauit itaque ab omni *er*ra-

⌈ἐκείνων⌉. ἐπὶ δὲ τὴν περίοδον ταύτην ἅτ' οὐδὲν ποδῶν
tione eum liberauit. ad hanc igitur conuersionem, quae pedibus

δέον ἀcκελὲc καὶ ἄπουν αὐτὸ ἐγέννηcεν. Οὗτοc δὴ
et gradu non egeret, ingrediendi membra non dedit. Haec deus 20

πᾶc ὄντοc ἀεὶ λογιcμὸc θεοῦ περὶ τὸν ποτὲ ἐcόμενον θεὸν λογιcθεὶc λεῖον 34 B
is qui erat de aliquando futuro deo cogitans leuem

καὶ ὁμαλὸν πανταχῇ τε ἐκ μέcου ἴcον
illum effecit et undique aequabilem et a medio ad summum parem

καὶ ὅλον καὶ τέλεον ἐκ τελέων cωμάτων cῶμα ἐποίηcεν.
et perfectum atque absolutum ex absolutis atque perfectis.

ψυχὴν δὲ εἰc τὸ μέcον αὐτοῦ θεὶc διὰ παντόc τε ἔτεινεν
animum autem ut in eo medio conlocauit ita per totum te-

καὶ ἔτι ἔξωθεν τὸ cῶμα αὐτῇ περιεκάλυψεν,
tendit; deinde eum circumdedit corpore et uestiuit extrinsecus

καὶ κύκλῳ δὴ κύκλον cτρεφόμενον οὐρανὸν ἕνα μόνον ἔρημον κατέcτηcεν, δι' ἀρε-
caeloque soliuago uolubili et in orbem incitato conplexus est, quod

---

1 ingressus corporis *H. Stephanus p.* 5 *(sed ut* ~ corpus *mallet cum Manutio, quod scripsit Lambinus)* ingreſſū corporiſ *L* ~ corpore *AVB; cf de nat. d.* II 39,101 aer . . . uolatus alitum sustinet 2 figurę ei fit *L* ~ esset *Orellius* figuratuſ ſit *B* figura*tuſſit [*ft* n] *A* figurant|ſit *sic fere, lineolae supra* t *in ras; fuerit primitus* ~rant|, *corrector uoluerit* figura sit *V* *quı*, *uid aliquando corr fuisse* ‿que *A* qvı| *cum ras ex* q| *B* mo*tıbuſ [n] *A* montıb; *V* 3 cıeret, cı *in ras* II *uel* III *litt (g fuisse non potest) A* coier& *V* cıerat *B* ıtautıq· *V* ıtaque *A* 5 ab*omnıerratıone *ex* abhomin ratıone *nisi quod uirgula supra* n *incerta, corr ft pr V* abomnı ratıone, ȷ *ex* e *A* abomnı r~ *B* 8 is qui semper erat *ci Manutius* is semper qui erat *ci Orellius* deeo *A* 9 effecıt *ex* ~fıc~ *F* effıcıt *B*, c *in ras ex* g *ut uid A* effıgıt *V* parē*, e *ex parte in ras* [ē], *fuerit* partē *A*

10. 11 obſolutum· atq· perfectıſ; anımū *(; add) V* 12 ueſtıuıt, *puncta qui posuit corrupta opinor putabat* ıuıt *V* 13 *post* ſolıuago *add* & *Atbm dubito quam recte, si quidem non tria membra uidentur esse sed duo; cf Madvigius opusc.* I 338

τὴν δὲ αὐτὸν αὑτῷ δυνάμενον συγγίγνεσθαι καὶ οὐδενὸς ἑτέρου
secum ipsum propter uirtutem facile esse posset nec desideraret

προσδεόμενον, γνώριμον δὲ καὶ φίλον ἱκανῶς αὐτὸν αὑτῷ. διὰ πάντα δὴ
21 alterum, satis sibi ipsum notum et familiare. sic

ταῦτα εὐδαίμονα θεὸν αὐτὸν ἐγεννήσατο.
⌜deus ille aeternus⌝ hunc ⌜perfecte⌝ beatum deum procreauit.

34 C Τὴν δὲ δὴ ψυχὴν οὐχ ὡς νῦν ὑστέραν ἐπιχειροῦμεν λέγειν οὕτως ἐμηχανή-
Sed animum haud ita ut modo locuti sumus tum denique cum

σατο καὶ ὁ θεὸς νεωτέραν· οὐ γὰρ ἂν ἄρχεσθαι πρεσβύτερον ὑπὸ
corpus ei effecisset inchoauit: neque enim esset rectum minori

νεωτέρου ⌜συνέρξας⌝ εἴασεν· ἀλλά πως ἡμεῖς πολὺ μετέχοντες τοῦ προστυχόντος
parere maiorem: sed nos multa inconsiderate ac temere dici-

τε καὶ εἰκῇ ταύτῃ πῃ καὶ λέγομεν. ὁ δὲ καὶ γενέσει καὶ ἀρετῇ προτέ-
7 mus. deus autem et ortu et uirtute anti-

ραν καὶ πρεσβυτέραν ψυχὴν σώματος ὡς δεσπότιν καὶ ἄρξουσαν
quiorem genuit animum eumque ut dominum atque imperantem

ἀρξομένου συνεστήσατο ἐκ τῶνδέ τε καὶ τοιῷδε
oboedienti praefecit corpori; idque molitus tali quodam est modo.

35 A τρόπῳ. τῆς ἀμερίστου καὶ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ἐχούσης
ex ea materia quae indiuidua est et quae semper unius

οὐσίας καὶ τῆς αὖ περὶ τὰ σώματα γιγνομένης μεριστῆς
modi suique similis et ex ea quae ex corporibus diuidua gignitur

τρίτον ἐξ ἀμφοῖν ἐν μέσῳ συνεκεράσατο οὐσίας εἶδος, τῆς τε
tertium materiae genus ex duobus in medium admiscuit, quod

ταὐτοῦ φύσεως [αὖ πέρι] καὶ τῆς θατέρου, καὶ ⌜κατὰ ταὐτὰ⌝ συνέστησεν
esset eiusdem naturae et quod alterius, idque interiecit

ἐν μέσῳ τοῦ τε ἀμεροῦς αὐτῶν καὶ τοῦ κατὰ τὰ σώματα μεριστοῦ·
inter indiuiduum atque id quod diuiduum esset in cor-

1 propt̄uirtutē facile *in ras ft pr A* poſſit *AB, corr* ~et *V* 3 pfecte deū beatū deū *V* 4 audita *pr B* 6 parare *pr V* 9 p̄fe-cit *ex* ~fic~ *AV, item sed* prae~ *B* corpori *om V* q̊d̄dam *ex* qd̄d~ *V* 10. 12 *Cicero 'quum identidem' (cf p.* 176,8. 10*) 'οὐσίαν materiam reddiderit, dici non potest quantum ab omni Platonicae philosophiae indole et argumento aberraverit': ita Hermannus p.* 16*; quod incommodum inde natum apparet quod Cicero ut solet in re dubia, ne quid sua culpa turbaretur, quam maxime potuit se ad Platonem applicuit, qui illo ipso uocabulo non sine ambiguitate utitur; in Acad.* I *autem p.* 48,4 *quod materiam eam uocat quam in Timaeo alterius naturam, inde de hoc loco nihil efficiendum, quo aedificator mundi etiam ea natura, quae semper eadem est, tamquam materia utitur. cf quae adscripsi ad Acad.* IV *p.* 134,14 11 ſed *AB, corr* ſ&et *V* Sed *F* quae in c. *Lambinus tbm ft recte, cf u.* 14, *sed* ex *pro* κατὰ *etiam p.* 179,7 *s* 13 *αὖ περι del Stallbaumius (cf u.* 11*), quod nec Cicero uid legisse nec Sextus adu. math.* I 301, *testantur multi* int̄ jecit, j *in ras ex* g *B* 14 id *B* in *V, corr* id *A*

καὶ τρία λαβὼν αὐτὰ ὄντα συνεκεράσατο εἰς μίαν πάντα ἰδέαν,
pore; ea cum tria sumpsisset in unam speciem temperauit, 22

τὴν θατέρου φύσιν δύσμεικτον οὖσαν εἰς ταὐτὸν
naturamque illam quam alterius diximus ui cum eadem coniunxit

συναρμόττων βίᾳ· μειγνὺς δὲ μετὰ τῆς οὐσίας
fugientem et eius copulationis alienam: quae permiscens cum ma-

καὶ ἐκ τριῶν ποιησάμενος ἕν πάλιν ὅλον τοῦτο μοίρας ὅσας 35 B
teria cum ex tribus effecisset unum id ipsum in ea quae decuit

προσῆκεν διένειμεν, ἑκάστην δὲ ἔκ τε ταὐτοῦ καὶ θατέρου καὶ
membra partitus est. iam partis singulas ex eodem et ex altero et

τῆς οὐσίας μεμειγμένην. ἤρχετο δὲ διαιρεῖν ὧδε. μίαν ἀφεῖλεν τὸ
ex materia temperauit. fuit autem talis illa partitio. unam principio

πρῶτον ἀπὸ παντὸς μοῖραν, μετὰ δὲ ταύτην ἀφῄρει διπλασίαν ταύτης,
partem detraxit ex toto, secundam autem primae partis duplam,

τὴν δ᾽ αὖ τρίτην ἡμιολίαν μὲν τῆς δευτέρας τριπλασίαν δὲ
deinde tertiam, quae esset secunda sesquealtera, prima [de]

τῆς πρώτης, τετάρτην δὲ τῆς δευτέρας διπλῆν, πέμπτην
tripla, deinde quartam quae secundae dupla esset, quintam

δὲ τριπλῆν τῆς τρίτης, τὴν δ᾽ ἕκτην τῆς πρώτης ὀκταπλασίαν, ἑ- 35 C
inde quae tertiae tripla, tum sextam octoplam primae, pos-

βδόμην δὲ ἑπτακαιεικοσιπλασίαν τῆς πρώτης.
tremo septimam quae septem et uiginti partibus antecederet primae.

μετὰ δὲ ταῦτα συνεπληροῦτο τά τε διπλάσια καὶ τριπλάσια διαστήματα 36 A
deinde instituit dupla et tripla interualla explere 23

1 ſumpſiſſet munā|, ſiſſet munā *in ras V* 2 naturāıllā *pr V* ui *Perionius* uel *AVB; fuerit* uei eadem *cf p.* 176,7 *s* 180,9 3 copulatıonıſ *corr* ~nē *V* alıenamque pmıſcenſ *A* alıenāq· perm~ [¯] *V* alıenā pm~ *B;* quae *Orellius* 4 effecıſſ& *ex* ~fic~ *VB* 5 ıam[q:] *rec V* δὲ *τούτων ἐκ F Plutarchus* 7 *ἀπὸ τοῦ παντὸς e corr A* tota *pr B* ſecunda *V, corr* ~ā *A* 8 ſecunda *V, corr* ~æ *ABtbm, item* prıma *V, corr* ~æ *ABtbm ft recte; sed in consentiente memoria librorum utrobique casum rectum reliqui praesertim inuitante* sesquealterius *uocabuli natura* ſique altera *corr* ſeque ~ *A,* ſique~ *V* ſeſqvaltera, eſqv *in ras B* sesquialtera *Rom tbm. primitiuam scripturam* que *hic et p.* 173,7.8.9 *restituere non dubitaueram collatis his exemplis:* sesqueopus *Plauti capt.* 725 *uetus aliique,* sesqueulixe *libri Noniani in satirae Varronianae titulo constanter,* sesqueoctauus *et* sesquetertius *Arnobii Parisinus* ɪɪ 24 *p.* 68,2 *Reiff.,* sesquealtera *Florentinus Apuleii apol.* 89 *p.* 99,3 *H.,* sesquemodii *Cic. accus.* ɪɪɪ 92,215 *Lagomarsiniani* 42 *(optimus) et* 29; *nam etiam in his, quorum alterum membrum a consona incipit,* sesque *scribi potuit non* sesqui, *in iis praesertim quae non essent usu trita (cf Gell.* xᴠɪɪɪ 14*). nunc cf Skutschius ann. philol. suppl.* xxᴠɪɪ 88 8. 9 tetropla *corr* **trȷpla *A,* tetrȷpla *sic rec V* **trȷpla [de *uel* do] ȷ *in ras ex* o *B.* de *anticipatum puto ex* deinde 10 ındeq; *corr* ~q; *A,* ~q· *V* ~q; *B* octoplam *Atbm* prımeı- poſtremo, ~p~ *ex* ~ſ~ *V* 12 dupla&., a *aperta ex* e *ut uid B*

μοίρας ἔτι ἐκεῖθεν ἀποτέμνων καὶ τιθεὶς εἰς τὸ μεταξὺ τούτων,
partis rursus ex toto desicans; quas *in* interuallis ita locabat

ὥστε ἐν ἑκάστῳ διαστήματι δύο εἶναι μεσότητας,
ut in singulis essent bina media — uix enim audeo dicere medietates, quas Graeci *μεσότητας* appellant, sed quasi ita dixerim intellegatur, erit enim planius —,

τὴν μὲν ταὐτῷ μέρει
earum alteram eadem parte

τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχουσαν καὶ ὑπερεχομένην
praestantem extremis eademque superatam |eadem partem praestant in extremis eademque superatam]

τὴν δὲ ἴσῳ μὲν κατ' ἀριθμὸν ὑπερέχουσαν ἴσῳ δὲ ὑπερεχομένην.
alteram pari numero praestantem extremis parique superatam.

ἡμιολίων δὲ διαστάσεων καὶ
sesquealteris autem interuallis et

ἐπιτρίτων καὶ ἐπογδόων γενομένων ἐκ τούτων τῶν δεσμῶν
sesquetertiis et sesqueoctauis sumptis ex his conligationibus

36 B ἐν ταῖς πρόσθεν διαστάσεσιν τῷ τοῦ ἐπογδόου διαστήματι τὰ ἐπίτριτα πάντα
in primis interuallis sesqueoctaui interuallo sesquetertia omnia

συνεπληροῦτο, λείπων αὐτῶν ἑκάστου μόριον, τῆς
24 explebat, cum particulam singulorum relinqueret; eius

τοῦ μορίου ταύτης διαστάσεως λειφθείσης ἀριθμοῦ πρὸς ἀριθμὸν ἔχούσης τοὺς
autem particulae interuallo relicto habebat *numerus ad* numerum

1 desicans *corr* ∼sec∼ *AVBtbm, uide Solmsenum 'Studien zur lat. Lautgeschichte'* 130 *n.* 1 in *Muellero auctore (coni. Tull. 9) add t* 2 in *om V* 3 mesotetas *AVB* 4 alterum alterā *V* alteram *sic A (cf p.* 170,12*)* 5 e[a]demq· *ex* idemq· *V* 5. 6 superatam·|eadem partem prestant inextremis· ea demq· superatā· alterā *(puncta add,* ę *ex* e, ɑ *ex* a*) V* superatā[7] eadem partem præs|taN in extremis eademq; superatā· alterā *(puncta add,* eadem . . . superatā *linea del) B.* 5—7 superatā; Λlterāparinume|roprestantēextremis *inde ab* Λ *praeter* ime *in ras, cuius amplitudo accuratissime congruit cum eo spatio quod in praecedentibus efficitur illis (u.* 4. 5*)* eadem parte praestantē extremis; *in mg inferiore ras* LV *fere litt, in cuius initio haec agnoscebam* +e . . dem p, *in exitu* is *A, cuius librarius scilicet eadem ante oculos habuerat quae primo fuerunt in VB sed a secundo* praestant *ad tertium delapsus quae media erant omiserat*

7 sesq;alteris *corr* sesqvalteris *AB* Sesqu[1]alt∼, u *in ras Vtbm; cf p.* 172,8

8 sesque tertis *corr* sesquj tert[1]is *A* sesqui|tertiis *V* sesq[vi];t∼ *Btbm; cf p.* 172,8 ses[vi]q;octauis *B* ses qui oct∼ *ex* si q; ∼ *uel* sic q; ∼*A* sesq[ui]*oct∼ *ex* sicq;oct∼ *Vtbm; cf p.* 172,8 sumptis *fere* consumptis; ortis *uel* natis *Hermannus p.* 37

9 inprimis *ex* ipr∼ *A* sesq;octaui *corr* sesq[1]*∼ *A* sesq[vi];∼ *B* Sesqui|∼ *V; cf p.* 172,8. sesquioctauo *dett Ven* II *tbm, sed illud et Graeco exemplari defenditur nec est alienum a sermone Latino* sesque tertia *corr* ∼quj∼ *A* sesquitertia *V* ses q;t∼ *corr* ses qvit∼ *B; cf p.* 172,8 10 *τῆς δὲ Y, e corr A*

11 **|relicto [aδ] *A* adreliquū *L* adrelicto[quū] *V.* ad *anticipatum uid eo tempore, quo illa* numerus ad *nondum intercidissent.* *haec add dett Valla*

ὅρους
eandem pro portione conparationem in extremis quam habent

ἓξ καὶ πεντήκοντα καὶ διακοσίων πρὸς τρία καὶ τετταράκοντα καὶ διακόσια.
ducenta quinquaginta *VI* cum ducentis quadraginta tribus.

καὶ δὴ καὶ τὸ μειχθέν, ἐξ οὗ ταῦτα κατέτεμνεν, οὕτως ἤδη πᾶν
atque ita permixtum illud, ex quo haec secuit, iam omne con-

κατανηλώκει. ταύτην οὖν τὴν σύστασιν πᾶσαν διπλῆν κατὰ μῆ-
sumpserat. hanc igitur omnem coniunctionem duplicem in lon-

κος σχίσας, μέσην πρὸς μέσην ἑκατέραν ἀλλήλαις οἷον χεῖ προσβαλὼν
gitudinem diffidit mediamque accommodans *ad* mediam quasi de-

κατέκαμψεν εἰς κύκλον, συνάψας αὐταῖς τε καὶ ἀλλήλαις *36 C*
cusauit, deinde in orbem intorsit, ut et ipsae secum et inter se,

ἐν τῷ καταντικρὺ τῆς προσβολῆς, καὶ τῇ κατὰ
ex commissura qua e regione essent, iungerentur, eoque motu,

ταὐτὰ ἐν ταὐτῷ περιαγομένῃ κινήσει πέ-
cuius orbis semper in eodem erat eodemque modo ciebatur, un-

ριξ αὐτὰς ἔλαβεν, καὶ τὸν μὲν ἔξω
dique est eas circumplexus. atque ita cum alterum esset exte- 25

τὸν δ᾽ ἐντὸς ἐποιεῖτο τῶν κύκλων. τὴν μὲν οὖν ἔξω
riorem *alterum interiorem* amplexus orbem, illum

viii
1 eaṅdem ꝑportıone con|paratıonem *B* ea*dem proportıone* conparatū*** *ex* eandem proportıonem conparatıonem *A* eandem ꝑportıonē *Lb* eandem ꝑ|portıonem (v) conparatıonem *V* eandem proportionem conparationemque *dett Valla tm. cf p.* 165,9   2 ·vı *L* ·vı· *add F (om AV scil.* ıı *ante* cū*)* trı|b; *hic erasum, suo loco add (anticipatum inducente ft similitudine numerorum* ııı *et* ıı*) B*   3 secuit iam *Ald* ſequı (*) etıam [¹] *A* ſequı&ıā *V* ſequı &ıam *(*ſe *tenuioribus litteris add pr) B* secuerat iam *(uel* secabat iam*) ci Perionius*   omne *corr* ~ē *M* omnem *AVB*   5 mediaeque *dett Valla tbm* medıe qſı (a) *L; ego malui* ad *inserere propter Graeca; cf p.* 175,14   decuſauıt (ſ) *Vtbm, sed per unum* s *scribitur paene constanter licet non uere (Mart. Cap.* ı 85 ıı 208 vııı 823 *Apic.* vıı 265, *de Vitruuio et gromaticis cf indices Nohli et Bursiani),* decusis *quoque non numquam (Varr. de l. L.* v 170 *bis, ibid.* ıx 81, *cf Marx ad Lucil.* 1153*), item* besis besalis *semper (cf thes. l. L.* ıı 1931. 1933*).* tresis *(Pers.* 5,76 *cf Varro de l. L.* ıx 81*)* uigesis *(Martial.* xıı 76,1*)* centusis *(Pers.* 5,191 *Fest. p.* 237,19 *M. cf Gell.* xv 19,2*), quae pleraque spernuntur ab editoribus*   6 εἰς κύκλον *Y, cum γρ. mg A* εἰς ἓν κύκλῳ *AFPr*   7 commıſſu*ra [a *ut uid*] *A* commıſſura (*) *B*   qua,e, *sic dispestum V* quae (e) *A* q̄ *corr* q̄ e *B.* quae e regione esset *dett Valla tbm, quod primum nec ad uerba Platonis quadrat nec ad sententiam, qui eam dicit* προσβολὴν *qua inter se committantur coniunctiones nondum in orbem intortae, non eam qua deinde iungantur; tum* ex commissura *quid in ista oratione sibi uelit aegre dicas et uideatur paene* ea commissura *flagitari. qui scrupuli remouentur iis quae posui, in quibus* ex commissura *aptum uidetur ad rem, quoniam ex illa priore scilicet commissura coniunctiones torquentur donec eo perueniant ubi e regione sint (*curuauitque in orbes quoad coirent inter se capita *Chalcidius)*   8 ταὐτὰ καὶ ἐν *Y*   e,dem (a) *V*   10 *defectum suppleuit Manutius.* cum alterum fecisset *(hoc cum Valla)* exteriorem interiorem alterum *(sic Lambinus)* amplexus *(uel* ambitus, *casu secundo)* orbem *Orellius*

⌜φορὰν⌝ ἐπεφήμιcεν εἶναι τῆc ταὐτοῦ φύcεωc, τὴν δ᾽ ἐντὸc τῆc θατέρου.
eiusdem naturae, hunc alterius notauit.

τὴν μὲν δὴ ταὐτοῦ κατὰ πλευρὰν ἐπὶ δεξιὰ περιήγαγεν,
eamque quae erat eiusdem detorsit a latere in dexteram partem,

τὴν δὲ θατέρου κατὰ διάμετρον ἐπ᾽ ἀριcτερά.
hanc autem citimam mediana linea direxit ad laeuam.

36 D κράτοc δ᾽ ἔδωκεν τῇ ταὐτοῦ καὶ ὁμοίου περιφορᾷ. μίαν γὰρ αὐτὴν ἄcχιcτον
sed principatum dedit superiori, quam solam indiuiduam

εἴαcεν· τὴν δ᾽ ἐντὸc cχίcαc ἑξαχῇ
reliquit; interiorem autem cum in sex partis ⌜caeli⌝ diuisisset,

ἑπτὰ κύκλουc ἀνίcουc κατὰ τὴν τοῦ διπλαcίου καὶ τριπλαcίου διάcταcιν ἑκά-
septem orbis disparis duplo et triplo interuallo

cτην, ⌜οὐcῶν ἑκατέρων τριῶν,⌝ κατὰ τἀναντία μὲν ἀλλήλοιc προcέταξεν ἰέναι
moueri iussit contrariis inter se cur-

τοὺc κύκλουc, τάχει δὲ τρεῖc μὲν ὁμοίωc, τοὺc δὲ
sibus. eorum autem trium fecit pares celeritates, set quat-

τέτταραc ἀλλήλοιc καὶ τοῖc τριcὶν ἀνομοίωc ⌜ἐν λόγῳ
tuor et inter se dispares et dissimilis trium reliquorum.

δὲ φερομένουc.⌝

8 26 Ἐπεὶ δὲ κατὰ νοῦν τῷ cυνιcτάντι πᾶcα ἡ τῆc ψυχῆc cύcταcιc ἐγεγένητο,
Animum igitur quom ille procreator mundi ⌜deus⌝ ex sua mente

μετὰ τοῦτο πᾶν τὸ cωματοειδὲc
et uoluntate genuisset, tum denique omne quod erat concretum

ἐντὸc αὐτῆc ἐτεκταίνετο καὶ
atque corporeum substernebat animo interiusque faciebat atque

36 E μέcον μέcῃ cυναγαγὼν προcήρμοττεν. ἡ δ᾽ ἐκ μέcου
ita medio medium accommodans copulabat. sic animus a medio

πρὸc τὸν ἔcχατον οὐρανὸν πάντῃ διαπλακεῖcα κύκλῳ τε αὐτὸν ἔξωθεν πε-
profectus extremitatem caeli a suprema regione rotundo ambitu cir-

1 nominauit *Manutius* 2—4 eumque qui ... hunc a. citimum ... quem solum indiuiduum *ex Manutii coniectura Lambinus, sed turbauit Cicero cum illa de notatione quae dicuntur non expresso Platonis* φορὰν *ad* orbem *rettulit, in reliquis rursus Graeca secutus.* eamque conuersionem quae *Schuetzius, ne hoc quidem necessario* 3 cıtjmā ꝺ mediana lınea *(ı prima red) ex* ıtem *(sic)* a med∾ *A* cıtem_ammedıanalınea (1 *supra* e, n *sub* an) *V* cıtı·em·ā·me dıan_alıne_a (ma *supra*) *(puncta add) B* citimam a mediana l. *Victorius tbm, in quibus* a *nec certo traditum est nec necessarium uidetur* dırexıt**, ıt *in ras A* dixerıt (v *supra* i) *V* 4 ſuperıorı *ex* ∾or *A*
5 *Platonis uerba* σχίσας ἑξαχῇ *Cicero perperam uertit inductus ft illis* οὐσῶν ἑκατέρων τριῶν, *quae Plato de interuallis posuit. utcumque id est, quoniam Ciceronis culpa turbatum esse apparet, nolui* caeli *delere cum Manutio tbm*
8 pareſ, eſ *in ras paulo ampliori A* parṭeſ *V* celerıtateſ, erı *in ras an red in uitio membranae A* ſed *V* *et *in ras A;* &quattuor & *B*
11 quam (cum *supra*) *V* qu*e *ex* quā *A* quam (e *supra*) *B* 12 omnem *V* 13 ſubt̄nebat *pr B*
14 acconodanſ *V* copolabat *pr A* ꝺ *in ras* ıı *litt, fuitne* ad *A* 15 ſumma

ρικαλύψαςα αὐτὴ ἐν αὑτῇ ςτρεφομένη θείαν ἀρχὴν ἤρξατο ἀπαύςτου καὶ ἔμ-
cumiecit seseque ipse uersans diuinum sempiternae sapientisque

φρονος βίου ⌜πρὸς τὸν ςύμπαντα χρόνον⌝. καὶ τὸ μὲν δὴ ςῶ-
uitae induxit exordium. et corpus qui- 27

μα ὁρατὸν οὐρανοῦ γέγονεν, αὐτὴ δὲ ἀόρατος μὲν
dem caeli spectabile effectum est; animus autem oculorum effugit

λογιςμοῦ δὲ μετέχουςα καὶ ἁρμονίας ψυχὴ 37 A
optutum, est autem ⌜unus ex omnibus⌝ rationis concentionisque,

τῶν νοητῶν ἀεί τε ὄντων
quae *ἁρμονία* Graece, sempiternarum rerum et sub intellegentiam

ὑπὸ τοῦ ἀρίςτου ἀρίςτη γενομένη τῶν
cadentium compos et particeps; quo nihil est ab optimo et prae-

γεννηθέντων. ἅτε οὖν ἐκ τῆς ταὐ-
stantissimo genitore melius procreatum: quippe qui ex eadem

τοῦ καὶ τῆς θατέρου φύςεως ἔκ τε οὐςίας τριῶν τούτων ςυγκρα-
iunctus alteraque natura, adiuncta materia, temperatione trium

θεῖςα μοιρῶν καὶ ἀνὰ λόγον ⌜μεριςθεῖςα καὶ⌝ ςυνδεθεῖςα, αὐτή τε ἀνακυκλουμένη
partium pro portione conpacta, se ipsa conuersans,

⌜πρὸς αὐτήν⌝, ὅταν οὐςίαν ςκεδαςτὴν ⌜ἔχοντός τινος⌝ ἐφάπτηται καὶ ὅταν
cum materiam mutabilem arripuit et cum

ἀμέριςτον, λέγει κινουμένη διὰ πάςης ἑαυτῆς,
rursus indiuiduam atque simplicem per quam omnis mouetur dis-

ὅτῳ τ' ἄν τι ταὐτὸν ᾖ καὶ ὅτου ἂν ἕτερον,
cernitque quid sit eiusdem generis quid alterius, et cetera

πρὸς ὅτι τε μάλιςτα καὶ ὅπῃ 37 B
diiudicat, quid quoique rei sit maxime aptum, quid quoque loco

B, quod, quamquam Cicero solet summum locum *et talia dicere (*summam regionem *in uersu de nat. deor.* II 44,112*), tamen recipere dubitaui, quia etiam alibi* summum *pro* supremum *illatum uidebam (Lactant. diu. inst.* IV 4,6, *cf* I 5,24 *et Cic. de leg.* I 7,22*; de sen.* 19,69 summum tempus *unus Leidensis, ceteri* supremum*)*

1 diuinum *Hadoardus Orellius* ~nuſ *AVB* ~nae *Ven* II 3 aspectabile *H. Stephano auctore (p.* 6*) Lambinus tbm, cf p.* 164,1. 14 est *om B* 4 concentionisque *Manutio auctore Lambinus* contentionıſque *AB* conṭenṭionıſq· (ſ ſ *supra*) *V* 5 armonıa *AVB* ıntellegentıã *ex* ~a *B* 6 compoſ*& [e *uel* o] & *ex* t *A*, *ex* cumpoſſ& *B* 7. 8 eadem . . altera *cf p.* 172,2 8 uinctus *dett (ft M) Valla* natura *om V* 9 compactus *Manutio auctore Lambinus tbm;* ıpſa *cum ras corr* ~e *Atbm* ~ạ (e *supra*) *B* ıpſo *V; et* se ipsa *quidem possit ortum uideri ex* sepse *male dissoluto (cf p.* 166,5*), sed fieri potest ut et in hoc et in* conpacta *ipse interpres similiter peccauerit ac supra p.* 175,2 *ss* 10 arripuit *Manutio auctore Lambinus* arrıpuıſſet *AVB* 11 ındıuıduū *AV* ~um *B*, u *tertia corr* a *AB* λέγει *AYPr* λέγῃ *A e corr, F Plutarchus Stobaeus* λήγει *Sosicrates et Amelius* per quam] in se *Manutio auctore Lambinus* per se *Orellius tbm; ego tradita reliqui Tullium difficilem hunc locum, in quo uel Graeci titubarunt, non expediuisse suspicatus et legisse* αὐτῆς *non* ἑαυτῆς omĩſ *A* omneſ *pr V* moueụẹtur *(*ue *etiam inductae ft pr) A*

καὶ ὅπως καὶ ὁπότε συμβαίνει κατὰ τὰ γιγνόμενά τε πρὸς
aut modo aut tempore contingat, quaeque distinctio sit

ἕκαστον ἕκαστα εἶναι ⌜καὶ πάσχειν⌝ καὶ πρὸς τὰ κατὰ ταὐτὰ ἔχοντα ἀεί. λόγος
28 inter ea quae gignantur et ea quae sint semper eadem. ratio

δὲ ὁ κατὰ ταὐτὸν ἀληθὴς γιγνόμενος περί
autem uera, quae uersatur in is quae sunt semper eadem et in

τε θάτερον ὂν καὶ περὶ τὸ ταὐτόν, ἐν τῷ κινουμένῳ ὑφ' αὑτοῦ φερόμενος
is quae mutantur, cum *in* eodem et in altero mouetur ipsa per

ἄνευ φθόγγου καὶ ἠχῆς, ὅταν μὲν περὶ τὸ αἰσθητὸν γίγνηται
sese sine uoce et sine ullo sono, cum eandem partem adtingit

καὶ ὁ θατέρου κύκλος ὀρθὸς ὢν
qua sensus cieri potest, *et* orbis illius generis alterius inmutatus

εἰς πᾶσαν ⌜αὐτοῦ⌝ τὴν ψυχὴν διαγγείλῃ, δόξαι καὶ πίστεις γί-
et rectus omni[a] animo mentique denuntiat, tum opiniones ad-

37 C γνονται βέβαιοι καὶ ἀληθεῖς, ὅταν δὲ αὖ περὶ τὸ λογιστι-
sensionesque firmae ueraeque gignuntur; cum autem in illis rebus

κὸν ᾖ
uertitur quae manentes semper eadem non sensu set intellegentia

καὶ ὁ τοῦ ταὐτοῦ κύκλος εὔτροχος ὢν αὐτὰ μηνύσῃ, νοῦς
continentur *

ἐπιστήμη τε ἐξ ἀνάγκης ἀποτελεῖται· τούτω δὲ ἐν ᾧ τῶν ὄντων ἐγγίγνεσθον, ἄν ποτέ τις αὐτὸ ἄλλο πλὴν ψυχὴν εἴπῃ, πᾶν μᾶλλον ἢ τἀληθὲς ἐρεῖ. Ὡς δὲ κινηθὲν αὐτὸ καὶ ζῶν ἐνόησεν τῶν ἀιδίων θεῶν γεγονὸς ἄγαλμα ὁ γεννήσας πατήρ,

2 gignuntur *B* 3 uetera quae *A* u&eraq̄ *ex* ~q·, *in mg* ·A· uera *V* uteraq; *B* ıſ *B* hıſ *AV* eadem **|&ın, & *add A* 4 ıſ *B* hıſ *AV* cum] quaeque *ex Orellii coniectura b, sed apparet Tullium instituisse illum quidem Platonis uestigia premere, sed eius orationis membris male dispestis et iunctis identidem lapsum esse ac ne interpolando quidem potuisse abstinere* in *add dett Valla* 4. 5 reuoluta *addi uoluit Manutius, ut esset quod φερόμενος redderet* 5 cumque *H. Stephano (p. 7) auctore Lambinus* eandem] eam *Manutio auctore Lambinus tbm; sed pronomen* idem *uidetur etiam p.* 159,5. 188,2 *praeter necessitatem esse positum, quae neglegentia et in ceteris Ciceronis libris nonnumquam agnoscitur, uelut de nat. d.* I 37,105 *de diu.* I 49,109 *in. de re p.* I 5,9 *ex.* (accedit eodem *tam quam* eo) *et inferiore aetate magis percrebuit, uide Haasium ad Reisigii scholas n.* 368 6 qua*ſenſus [a *ut uid et* ſ *sed haec quidem in angustiore spatio ft per coniecturam olim inserta; sed res incerta*] *A* cıerı *corr* ~re *A* ſcire (e *supra*) *B* et *add Perionius (om t)*, orbisque *Manutio auctore Lambinus* ὢν *AY* ἰὼν *FPr Plutarchus Stobaeus* 7 omni *H. Stephanus p.* 7 omnia *AVBtbm (αὐτὸ Dammannus αὐτὰ Archerus Hindus cl u.* 10) 8 firmae ueraeque *dett Ald* (f. atque u. *Asc* II) firmat uereque *ex* ~que *A* firmat· ueraquae *(punctum add) V* firma(t) uera_eque *ex* ~que *B* 9 eadē *corr* eædē *AVBtbm; cf p.* 6,14 *Reisigii schol. n.* 326 ſenſuſed, ſ *tertia red uid*, d *ex* t *A* ſenſuſ & *V*, *corr* ſenſuſ(,)_&(δ) *B* 10 continetur (n* *supra*) [‾ *ut uid*] *A* continent̃ *ex* ~t̄ *V* *pergunt libri p.* 178,6; *defectum notauit Ald*

ἠγάσθη τε καὶ εὐφρανθεὶς ἔτι δὴ μᾶλλον ὅμοιον πρὸς τὸ παράδειγμα ἐπενόησεν
gaudio elatus

ἀπεργάσασθαι.

*

ἐξ οὖν λόγου καὶ διανοίας θεοῦ τοιαύτης πρὸς χρόνου γένεσιν, ⌈ἵνα γεννηθῇ 38 C
ratione igitur et mente diuina ad originem temporis 9 29

χρόνος,⌉ ἥλιος καὶ σελήνη καὶ πέντε ἄλλα ἄστρα ἐπίκλην ἔχοντα πλανητὰ εἰς
[curris] curriculum inuentum est solis et lunae *

διορισμὸν καὶ φυλακὴν ἀριθμῶν χρόνου γέγονεν. σώματα δὲ αὐτῶν ἑκάστων ποιή-

σας ὁ θεὸς ἔθηκεν εἰς τὰς περιφορὰς ἃς ἡ θατέρου περίοδος ᾔειν,
* *alter*ius natura conuerteret,

ἑπτὰ οὔσας ὄντα ἑπτά, σελήνην μὲν εἰς τὸν περὶ γῆν πρῶτον, 38 D
ut terram lunae cursus proxime ambiret,

ἥλιον δὲ εἰς τὸν δεύτερον ὑπὲρ γῆς, ἑωσφόρον δὲ
eique supra terram proxima solis circumuectio esset; lucifer deinde

καὶ τὸν ἱερὸν Ἑρμοῦ λεγόμενον εἰς τὸν τάχει μὲν ἰσοδρόμον ἡλίῳ κύκλον
et sancta Mercuri stella cursum habent solis celeritati parem

ἰόντας τὴν δὲ ἐναντίαν εἰληχότας αὐτῷ δύναμιν, ὅθεν καταλαμβάνουσίν τε
sed uim quandam contrariam, eaque inter se con-

καὶ καταλαμβάνονται κατὰ ταὐτὰ ὑπ' ἀλλήλων ἥλιός τε καὶ ὁ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ
cursationes habent lucifer Mercurius sol, aliique alios uincunt ui-

1 *Augustinus de ciu. Dei* XI 21 *in.* et Plato quidem plus ausus est dicere, elatum esse scilicet deum gaudio mundi uniuersitate perfecta

3. 4 *Nonius p.* 198 curriculum neutro genere Cicero Timaeo 'ratione ... lunae', *ubi si usus masculini notatio intercidit post ea quae exscripsi (potuit etiam ante), dubitari potest intercideritne simul Tulliana quaedam. cf Charisius* I *p.* 77,12 *K.* curriculus masculine deminutio est currus, neutraliter autem curriculum spatium ad currendum aptum uel ipsum currendi officium, ut Cicero et Varro locuntur. *incertus de dubiis nominibus G. L. K.* V *p.* 576,3 currus generis masculini et ideo diminutiue curriculus. nam Cicero curriculos et curricula dixit. *ceterum masculine, ut quidem agnosci possit, Cicero numquam, neutraliter saepe* 3 ratione *Flor manu tertia* rare *Leid Wolf. fuerit* hac ratione 3. 4 *ἵνα γεννηθῇ χρόνος quod Cicero omisit, ea re non debuerunt uti ad circumcidendam abundantiam Platoni familiarissimam, de qua uide Vahlenum in Arist. art. poet. p.* 126 *ed.* III *Herm.* XXX 365 *s* 4 curris *del Victorius uar. lect.* XIX 17 currentis *Iunius*

6 *pergunt codices ex p.* 177,10. ıuſ *ex* alteriuſ *superesse agnouimus ego et Friesius mus. Rhen.* LV 54; *defectum sic fere suppleuerim* corpora autem eorum cum fecisset deus, collocauit in illis septem conuersionibus quibus se alterius natura conuerteret *ἤγεν F* 7 lunae, n *et hasta quae praecedit in ras pr V, cf p.* 191,6 ꝓxımuſ *B* 8 ſupera *B* 9 ſanctam mercurı *(corr* ∼rıı *sed prima* ı *erasa uid)* ſtellā *A* ſanctā* mercurı ſtellā* *V* τὸν *del Burnetus; suspicor* εἰς τὸν τρίτον καὶ τέταρτον, τάχει celerıtatı*, *prior* e *rad ex* æ [ſ] *A* celerıtatıſ *V* 10 ea[ſ]q· *V* eaq; *corr* ∼q̄; *B* 11 κατὰ *FP Stobaeus* καὶ κατὰ *Y, pr A* ſol alıq; *rad ex* ∼ allıq; *A, ex* ∼ altıq; *B* ſol[ut]· allı[ı]q· *sic (*ut *add rec, qui idem u.* 11 *et p.* 179,1 *ex* uıncunt *et* uıncuntur *effecit* ∼cant *et* ∼cantur, *deceptus opinor ueteris correctoris titubatione, quem non* aliqui *uoluisse puto sed* aliique*) V* 10. 11 eaque conuersione quam inter

ἑωςφόρος. τὰ δ' ἄλλα οἷ δὴ καὶ δι' ἃς αἰτίας ἱδρύσατο
cissimque uincuntur. reliquorum siderum quae causa collocandi

εἴ τις ἐπεξίοι πάσας, ὁ λόγος πάρεργος
fuerit quaeque eorum sit conlocatio, in sermonem alium differendum

38 E ὢν πλέον ἂν ἔργον ὧν ἕνεκα λέγεται παράσχοι. ταῦτα μὲν οὖν ἴσως τάχ' ἂν [1]κατὰ
est, ne in eo quod adtingendum fuit quam in eo quoius causa id

σχολὴν[1] ὕστερον τῆς ἀξίας τύχοι διηγήσεως. Ἐπειδὴ δὲ οὖν εἰς τὴν ἑαυτῷ
adtingimus longior ponatur oratio. Quando igitur sibi quidque

πρέπουσαν ἕκαστον ἀφίκετο φορὰν τῶν ὅσα ἔδει συναπεργά-
eorum siderum cursum decorum est adeptum, ex quibus erat motus

ζεσθαι χρόνον, δεσμοῖς τε ἐμψύχοις σώματα δεθέντα
temporis consignandus, conligatisque corporibus uinculis animalibus

ζῷα ἐγεννήθη τό τε προσταχθὲν ἔμαθεν, κατὰ
cum animantia orta sunt eaque imperio parere didicerunt, tunc

39 A δὴ τὴν θατέρου φορὰν πλαγίαν οὖσαν, διὰ τῆς ταὐτοῦ φορᾶς ἰούσης τε
ex alterius naturae motione transuersa in eiusdem naturae motum

καὶ κρατουμένης, τὸ μὲν μείζονα αὐτῶν
incurrentia in eaque haerentia atque inpedita, cum alia maiorem

τὸ δ' ἐλάττω κύκλον ἰόν, θᾶττον μὲν τὰ τὸν ἐλάττω, τὰ δὲ τὸν
lustrarent orbem alia minorem, tardius quae maiorem celerius quae

μείζω βραδύτερον περιῄειν. τῇ δὴ ταὐτοῦ φορᾷ τὰ τάχιστα
minorem, motu unius eiusdemque naturae quae uelo-

se habent L. M. S. *Ven* II, *idem sed* conuersatione *et deinde (cum Perionio)* alii alios *tbm* quasque inter se concursationes habent ∼ *ci m. ueram lectionem, quam Orellius scripsit esse admodum uitiosam, restitui ne de* eaque *quidem iam dubitans (*itaque *ci Perionius,* eoque *olim conieci), quod recte ad* uim contrariam *referri et Plato docet et similia uelut p.* 56,3 *de leg.* III 7,15 regale ciuitatis genus . . non tam regni quam regis uitiis repudiatum est, *de fin.* I 10,33 officia deserunt mollitia animi

1 siderum *om V* 2 ſit *add A* 3 fuit *in B fuisse uid sed iam non comparere ob uitium membranae* quā* in, ā *ex* o *nisi fallor A* qđ in *V* quo^c^iuſ *sic B* **cuiuſ [*prima fuit* q] cui *in ras A* qđ iuſ *corr* q^o^đ iuſ, *deinde* q^o^đ|cuiuſ *V* 4 attingimuſ *Ft. praesens tempus tuetur Plato, cuius uerba πάρεργος ὢν quod Cicero libere uertit inde nata temporum inconstantia* sibi *dett* ibi *AVB* unum *dett Ven* II *t* quodque *dett Asc tbm* 5 decorum, c *ex* e *ut uid A* dequorum *pr V* modus *m inuitus puto* 6 configurandus *Rom, probat Hermannus p.* 37; *sed consignandi uerbum plane proprium est in spatiorum temporis signis (p.* 191,7*)* conli|gatiſq;, g *add B* colligataque corpora *Manutio auctore Lambinus* corpori^eiſ^b; *V* 7 cum *dett Rom* tū *AVB, del Manutio auctore Lambinus tbm. cum Ciceronem posuisse puto, ut* tunc *in propinquo haberet quo referretur et ut in longiore sententia ne obliuisceretur qui legeret eam pendere (cf p.* 181,6 *s)* tun^m^c *Vm* 8. 9 *ἰοῦσάν τε καὶ κρατουμένην libri recentes* 9 herantia *sic ex* her∼ *B* in^mp^cedita, a *add B* 10. 11 tardiuſq· maiorem· celeriuſq· minorem *in mg A (*q· *bis etiam VB,* quae *Astio auctore Orellius)* τὰ *Y, om AF*

περιιόντα ὑπὸ τῶν βραδύτερον ἰόντων ἐφαίνετο καταλαμβά-
cissume mouebantur ea celeritate uinci a tardioribus et cum su-

νοντα καταλαμβάνεσθαι· πάντας γὰρ τοὺς κύκλους αὐτῶν στρέφουσα
perabant superari uidebantur; omnis enim orbis eorum quasi he- 31

ἕλικα διὰ τὸ διχῇ κατὰ τὰ ἐναντία ἅμα προϊέναι
licae inflexione uertebat, quia bifariam contrarie simul procedentia

τὸ βραδύτατα ἀπιὸν ἀφ' αὑτῆς οὔσης ταχίστης ἐγγύτατα ἀπέ- 39 B
efficiebant ut quod esset tardissimum id proximum fieri *uideretur*

φαινεν. ἵνα δ' εἴη μέτρον ἐναργές τι πρὸς ἄλ-
celerrimo. atque ut esset mensura quaedam euidens quae in

ληλα βραδυτῆτι καὶ τάχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀκτὼ φορὰς πορεύοιτο, φῶς ὁ θεὸς
octo cursibus celeritates tarditatesque declararet, deus ipse

ἀνῆψεν ἐν τῇ πρὸς γῆν δευτέρᾳ τῶν περιόδων,
solem quasi lumen accendit ad secundum supra terram ambitum,

ὃ δὴ νῦν κεκλήκαμεν ἥλιον, ἵνα ὅτι μάλιστα εἰς ἅπαντα φαίνοι τὸν οὐρανὸν
ut quam maxime caelum omnibus conluceret

μετάσχοι τε ἀριθμοῦ τὰ ζῷα ὅσοις ἦν προσῆκον, μαθόντα παρὰ τῆς ταὐτοῦ
animantesque, quibus ius esset doceri, ab eiusdem motu et ab eo

καὶ ὁμοίου περιφορᾶς. νὺξ
quod simile esset numerorum naturam uimque cognoscerent. nox 32

μὲν οὖν ἡμέρα τε γέγονεν οὕτως καὶ διὰ ταῦτα ἡ τῆς 39 C
igitur et dies ad hunc modum et ob has generata causas unum

μιᾶς καὶ φρονιμωτάτης κυκλήσεως περίοδος, μεὶς δὲ
circumitum orbis efficit sapientissimum atque optimum, mensis

ἐπειδὰν σελήνη περιελθοῦσα τὸν ἑαυτῆς κύκλον ἥλιον ἐπικαταλάβῃ,
autem quando luna lustr*ato* suo cursu solem consecuta

ἐνιαυτὸς δὲ ὁπόταν ἥλιος τὸν ἑαυτοῦ περιέλθῃ κύκλον.
est, annus ubi sol suum totum confecit et peragrauit

τῶν δ' ἄλλων τὰς περιόδους οὐκ ἐννενοηκότες ἄν-
orbem. ceterorum autem siderum ambitus ignorantes ho- 33

1 e*a* [t *ut uid*, δ] *A* &a *V* uincia, c *ex* t *A* uintı,a (c) *V* uinci·a *B* *βραδυτέρων A* 2 omnıſ (e *) [*punctum*] *V* orbeſ *V* *αὐτὴ e corr A* helicis *Victorius* helicae *ex eiusdem coniectura t (et licet dubitari)* felıcitate *AVB* 3 qua *A idque Tullius scripsit nisi plane excors fuit;* quā *L* bıfarıa *A* contrarıae *A* ~aę *V* ~ąe *B* ſumul *pr V* procedentıaę *V* ₚcredentıa *AB* 4 effeņt *A* fierı| *corr* fieret| *Vtbm* uideretur *addidi* 6 *καὶ τὰ AY καὶ τὰς τὰ F ὡς τὰ C. F. Hermannus καθ' ἃ Archerus Hindus; sed καὶ tuetur Chalcidius* (omniumque octo motuum perspicua esset chorea), *quo duce conicias φορὰς ἐναργῶς πορεύοιτο* 7 ſolē *ex* ~ū *pr ut uid A* ſolum *B* *γῆν AY γῆς FPr* 9 ius] fas *ci Orellius* nocerı *V* eo] eius *mg Lambin tbm; uide p.* 172,2 11 generata* [ſ] *A* ge rata *B* 12 circ*ūitū *V* 13 lu*na [a *ut uid*] *A* lunaṃ *B* luſtro *corr* ~a (to) *A*, ~.o (at) *VB*

θρωποι πλὴν ὀλίγοι τῶν πολλῶν οὔτε ὀνομάζουσιν οὔτε
mines praeter admodum paucos neque nomen appellant neque

πρὸς ἄλληλα συμμετροῦνται σκοποῦντες ἀριθμοῖς, ὥστε ⌜ὡς ἔπος εἰπεῖν⌝ οὐκ
inter se numero commetiuntur; itaque nesciunt hos si-

39 D ἴσασιν χρόνον ὄντα τὰς τούτων πλάνας, πλήθει μὲν
derum errores id ipsum esse quod rite dicitur tempus, multitudine

ἀμηχάνῳ χρωμένας πεποικιλμένας δὲ θαυμαστῶς· ἔστιν δ᾽ ὅμως οὐδὲν ἧττον κα-
infinita uarietate admirabili praeditos; ac tamen illud perspici

τανοῆσαι δυνατὸν ὡς ὅ γε τέλεος ἀριθμὸς χρόνου τὸν
et intellegi potest, absoluto perfectoque numero temporis abso-

τέλεον ἐνιαυτὸν πληροῖ τότε ὅταν ἁπασῶν
lutum annum perfectumque tunc conpleri denique cum se octo

τῶν ὀκτὼ περιόδων τὰ πρὸς ἄλληλα συμπερανθέντα τάχη σχῇ κεφαλὴν τῷ τοῦ
ambitus confectis suis cursibus ad idem caput retulerunt cumque

ταὐτοῦ καὶ ὁμοίως ἰόντος ἀναμετρηθέντα κύκλῳ. ⌜κατὰ ταῦτα⌝ δὴ
34 eos permensus est idem et semper sui similis orbis. has igitur ob

⌜καὶ⌝ τούτων ἕνεκα ἐγεννήθη τῶν ἄστρων ὅσα δι᾽ οὐρανοῦ πορευόμενα
causas nata astra sunt quae per caelum penetrantia

ἔσχεν τροπάς, ἵνα τόδε
solistitiali se et brumali reuocatione conuerterent, ut hoc omne

39 E ὡς ὁμοιότατον ᾖ τῷ ⌜τελέῳ καὶ⌝ νοητῷ ζῴῳ πρὸς
animal quod uidemus esset illi animali quod sentimus ad aeter-

τὴν τῆς διαιωνίας μίμησιν φύσεως.
nitatis imitationem simillimum.

Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἤδη μέχρι χρόνου γενέσεως ἀπείργαστο εἰς
10 Et cetera quidem usque ad temporis ortum impressa ab

ὁμοιότητα ᾧπερ ἀπεικάζετο, τὸ δὲ μήπω τὰ πάντα ζῷα ἐντὸς αὐτοῦ
illis quae imitabatur ecfinxerat; sed quia nondum omne animal in

1 nomine *dett Asc tbm;* nomen *defendit Reidus ad Acad. p.* 126,6, *quamquam is de inu.* II 26,78 *non recte confert; sed similiter M. Caesar ad Front.* II 11 *p.* 35 *Nab.* quam ille suum nomen catachannam nominabat (nomen parentes nominarunt Claudiam *carm. epigr. Buech.* 52,3) 3 *his* quod rite dicitur *Tullium uoluisse reddere illa ὡς ἔπος εἰπεῖν non recte affirmant Leopardus emend.* VIII 21 *Hermannus p.* 15, *omisisse recte Perionius* 4 p̄dito *corr* ~tof *A* ~to *V* 5 quae *B* abfoluto *ex* ~tū *B* 6 tum *m ft recte* deniq·, *in mg* ł demū *V* 7 retuler̃ *A* 8 fuı* [f] *A* fımılıf *ex* ~lef *B* 10 fol*ftıtıalı* [ı, f] *A* folıftıtıalıf *V* folftıtıalı *B. cf de nat. d.* III 14,37 *(ubi alia t) de diu.* II 44,93 *(bis) Varro de l. L.* IX 18 *Solin.* 25,1 *Probus inst. art. G. L. K.* IV *p.* 124,4. 7 *Lucan. comm. Bern.* VIII 852 *gromat. p.* 186,5. 8 *Lachm. Darmstadiensis Censorini corp. gloss.* VII *s. u.* conuerter& *B* 11 anımalı quo ıd *B* ~ quod *corr* ~ quojd *A* 13 expressa *H. Stephano (p. 9) auctore Lambinus tb* impressa *defendit m cl p.* 43,20. 76,1. 109,13 14 ecfinxerat, ec *e corr, fuit ut uid* etf~ *A* &f~ *V* ef~ *B* *τὸ AFPr τῷ Y, e corr A*

γεγενημένα περιειληφέναι, ταύτῃ ἔτι εἶχεν ἀνομοίως· ⌈τοῦτο δὴ τὸ κατά-
mundo intus incluserat, ex ea parte deficiebat ad propositum

λοιπον ἀπηργάζετο αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ παραδείγματος ἀποτυπούμενος φύσιν⌉.
exemplar imaginis similitudo.

Ἧιπερ οὖν νοῦς ἐνούσας ἰδέας τῷ ὅ ἐστιν ζῷον οἷαί τε ἔνεισι καὶ ὅσαι καθορᾷ,
Quot igitur et quales animalium formas mens in speciem rerum in-

τοιαύτας καὶ τοσαύτας διενοήθη δεῖν καὶ τόδε σχεῖν.
tuens poterat cernere, totidem et tales in hoc mundo secum cogi-

εἰσὶν δὴ τέτταρες, μία μὲν
tauit effingere. erant autem animantium genera quattuor, quorum 35

οὐράνιον θεῶν γένος, ἄλλη δὲ πτηνὸν καὶ ἀεροπόρον, 40 A
unum diuinum atque caeleste, alterum pinnigerum et aerium,

τρίτη δὲ ἔνυδρον εἶδος, πεζὸν δὲ καὶ χερσαῖον τέταρτον. Τοῦ μὲν οὖν θείου
tertium *aquatile*, *pedestre et* terrestre quartum. Diuinae anima-

τὴν πλείστην ἰδέαν ἐκ πυρὸς ἀπηργάζετο, ὅπως ὅτι λαμπρότατον
tionis maxime speciem faciebat ex igne, ut et splendidissimus

ἰδεῖν τε κάλλιστον εἴη, τῷ δὲ παντὶ προσεικάζων
esset et aspectu pulcherrimus; cumque eum similem uniuersi na-

εὔκυκλον ἐποίει, τίθησίν τε εἰς
turae efficere uellet, ad uolubilitatem rotundauit comitemque

τὴν τοῦ κρατίστου φρόνησιν ἐκείνῳ συνεπόμενον, νείμας περὶ πάντα κύκλῳ
eum sapientiae quam optimae mentis efficit circumque omne cae-

τὸν οὐρανόν, κόσμον ἀληθινὸν αὐτῷ πεποικιλμένον εἶναι καθ'
lum aequaliter distribuit, ut hunc uarietate distinctum bene Graeci

ὅλον. κινήσεις δὲ δύο προσῆψεν
κόσμον, nos lucentem mundum nominaremus. dedit autem diuinis 36

ἑκάστῳ, τὴν μὲν ἐν ταὐτῷ κατὰ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἀεὶ τὰ
duo genera motus, unum quod semper esset in eodem de quo et ✻

1 ea *ex* eo *ut uid B* 3 anımalıū *ex* anım∼ *A* 6 pınnıgerū *corr* pen∼ *AV* eterium (a *super* e) *A* &haerium *B* 7 *defectum indicauit Ald*, aquatile *Manutio auctore add Lambinus*, pedestre et *ego* anımatıonıſ *ex* ∼neſ *ft pr B.* diuini animantis *ci Kayserus; animatio dicitur quod animatum est ut natio quod natum; deinde autem scribit quasi* dei *posuerit figura satis nota; cf de diu.* II 61,126 *ex.* 8 *ıgnı *ex* ſigne *A* ut *add A* ſplendıdıſſımū *L, corr* ∼mūſ *A* ſpendıdıſſımuſ *B* 9 naturae *dett Ald* natura *AVB* 11 sapientiae quam *Lambinus* ſapıentıamque *AVB* obtı·mentıſ (·me *super*) *pr A* optımę m̄tıſ *ex* obtıme ∼ *V* optımę ∼ *ex* ∼me ∼ *B* effıcıt *corr* ∼fec∼ *ABtbm* effıcıt (a *super* e) *sed super* ı *priori nescio quid erasum V* 12 dıſtrıbuıt·q; (7 *super*) ut *B* hac *Manutio auctore Lambinus* 13 coſmon *AVB cf Tiberianus hymno Platonico* 24 hic deus hic mundus . . . lucens augusto stellatus flore iuuentae; *Apuleius de mundo* 29 *p.* 127,32 *Goldb.* (*Martialis* x 28,1) *an* nominemus? 14 de quo *cum cruce tbm* aeque *dett Valla* idemque *Kalbfleischius;* in eodem et quod idem *proposui mus. Rhen.* LIII 92 *ss* (de *ex p.* 183,1

40 B αὐτὰ ἑαυτῷ διανοουμένῳ, τὴν δὲ εἰς τὸ πρόσθεν ὑπὸ
idem *de* omnibus atque uno modo *co*gitaret. alterum quod in anti-

τῆς ταὐτοῦ καὶ ὁμοίου περιφορᾶς κρατουμένῳ· τὰς δὲ
quam partem a conuersione eiusdem et similis pelleretur, quinque

πέντε κινήσεις ἀκίνητον καὶ ἑστός,
autem reliquis motibus orbum eum uoluit esse et expertem, immo-

⌈ἵνα ὅτι μάλιστα αὐτῶν ἕκαστον γένοιτο ὡς ἄριστον.⌉
bilem et stantem.

ἐξ ἧς δὴ τῆς αἰτίας γέγονεν ὅσ' ἀπλανῆ τῶν ἄστρων
ex quo genere ea sunt sidera quae infixa caelo non mouentur loco.

ζῷα θεῖα ὄντα ⌈καὶ ἀίδια⌉ καὶ κατὰ ταὐτὰ
quae sunt animantia eaque diuina, ob eamque causam

ἐν ταὐτῷ στρεφόμενα ἀεὶ μένει. τὰ δὲ τρεπόμενα καὶ πλάνην
suis sedibus inhaerent et perpetuo manent. quae autem uaga et mu-

τοιαύτην ἴσχοντα καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐρρήθη κατ' ἐκεῖνα γέγονεν.
tabili erratione labuntur ita generata sunt ut supra diximus.

γῆν δὲ τροφὸν μὲν ἡμετέραν ἰλλομένην δὲ περὶ τὸν διὰ παντὸς
37 iam uero terram altricem nostram, quae traiecto axi sustinetur,

40 C πόλον τεταμένον, φύλακα καὶ δημιουργὸν νυκτός τε καὶ ἡμέρας
diei noctisque effectricem eandemque custodem,

ἐμηχανήσατο πρώτην καὶ πρεσβυτάτην θεῶν ὅσοι ἐντὸς οὐρανοῦ
antiquissimam deorum omnium uoluit esse eorum qui intra caelum

γεγόνασιν. χορείας δὲ τούτων αὐτῶν καὶ παραβολὰς ἀλλήλων
gignerentur. lusiones autem deorum et inter ipsos deos concur-

huc traiectum ratus, deinde et quod *mutatum in* quo et), *idem sine* et *Schichius relat. syll. philol. Berol.* XXVI 295, *quo modo uereor ut recte propius abesse orationem a Platonica arbitretur*

1 de *addidi cum Kaysero,* in *dett Valla* omnibus semper atque *Kayserus* cogitaret *Hermannus p.* 37 *dubitans, Kayserus* celaret *AVtbm, corr* cel~ *B* celeraret *Asc* alterum *om V* inanti|quam, tı *in ras* ıı *uel* ııı *litt A* inan^1t quā *V* inanıtı quā *B* in anticam *Victorius tbm, cf thes. l. L.* II 168 2 *conicias* sui similis *ut p.* 159,11. 171,11. 181,8, *sed uide p.* 143,8. 180,10 quınque, N *in ras A* quidq· *V* 3 orbum *t* orbem *AVB (deinde* ⌉ exptē ⌉ *M)* eum] enī *V* 5 infıxa *B* 7. 8 mutabili erratione *H. Stephano (p.* 11*) auctore Orellius* mutabılıt ratıone *AVB* ~lıter r~ *F* 8 generantı *pr B* 9 *δὲ περὶ FYPrPlutarchus δὲ τὴν περὶ AP* axı* [ı *ut uid*] *AB* xıı *corr* axıı *V* axe *L ft uerius cf Proclus p.* 281 *D ἰλλομένην δὲ τὴν σφιγγομένην δηλοῖ καὶ συνεχομένην· οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης (de caelo* II 13. 293^b 31. 14. 296^a 26*) οἴεται, τὴν κινουμένην* 10 noctjſque *ex* ~teſ~ *AB* ~te^1ſq· *V* 11 ^1q *L* quae *AVB* 12 lusiones *cum H. Stephano (p.* 11*) Orellius* fluſ^xionef *V* fluſ~ *AB* flexiones *dett Victorius; an fuit* elusiones? deos *cum dett et Rom del tb; uide Vahlenum de leg. p.* 86,6. 150,8, *de re p.* I 44,68 ex nimia potentia principum oritur interitus principum, *de nat. d.* II 57,143. 58,145, *alia* confurſionef *pr V*

καὶ περὶ τὰς τῶν κύκλων πρὸς ἑαυτοὺς ἐπανακυκλήσεις
siones, quaeque in orbibus eorum conuersiones

καὶ προχωρήσεις, ἔν τε ταῖς συνάψεσιν
quaeque antecessiones eueniant, cumque inter se paene con

ὁποῖοι τῶν θεῶν κατ' ἀλλήλους γιγνόμενοι καὶ ὅσοι καταντικρύ,
tingant eorum qui prope copulentur contrariaque re-

μεθ' οὕστινάς τε ἐπίπροσθεν ἀλλήλοις, ἡμῖν τε κατὰ χρόνους
gione, et pone quos aut ante labantur, quisque temporibus

οὕστινας ἕκαστοι κατακαλύπτονται καὶ πάλιν ἀναφαινόμενοι φόβους
a nostro aspectu oblitescant rursusque emersi terrorem in-

⌈καὶ σημεῖα τῶν μετὰ ταῦτα γενησομένων⌉ τοῖς οὐ δυναμένοις λογί- 40 D
cutiant rationis expertibus,

ζεσθαι πέμπουσιν, τὸ λέγειν ἄνευ δι' ὄψεως τούτων
si uerbis explicare conemur nullo posito ob oculos

αὖ τῶν μιμημάτων μάταιος ἂν εἴη πόνος. ἀλλὰ ταῦτά τε
simulacro earum rerum, frustra suscipiatur labor. sed haec satis

ἱκανῶς ἡμῖν ταύτῃ, καὶ τὰ περὶ θεῶν ὁρατῶν καὶ γεν-
sint dicta nobis, quae*que* de deorum qui cernuntur quique

νητῶν εἰρημένα φύσεως ἐχέτω τέλος.
sunt orti natura praefati sumus habeant ⌈hunc⌉ terminum.

Περὶ δὲ τῶν ἄλλων δαιμόνων
Reliquorum autem, quos Graeci *δαίμονας* appellant, nostri opinor 11 38

εἰπεῖν καὶ γνῶναι
lares, si modo hoc recte conuersum uideri potest, et nosse et nun-

τὴν γένεσιν μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς·
tiare ortum eorum maius est quam ut profiteri nos scribere audea-

1 περὶ *del Astius;* καὶ τὰ περὶ *Archerus Hindus;* πρὸς *(aduerbialiter) Dielsius a Rawackio p.* 31 *laudatus* ortib; *pr B* 2 προχωρήσεις *pr Θ Bekkeri* (πρόοδοι *Pr p.* 285 *D* progressus *Chalcidius in commentario p.* 189,7 *Wr.)* προσχωρήσεις *plerique libri, Pr in uerbis Platonis* (accessus *Chalcidius in uersione); cf H. Stephanus p.* 13 *Rawackius p.* 31 *n.* intesae·pe ne *B* (r, * supra) 3 eo⁊ *B* eoſ, e *ex parte et* oſ *in ras paulo ampliori Atb* ὁπόσοι *Rawackius p.* 33 κατ' *AFY* ὑπ' *P, e corr A* contraq; *pr A* contrarıaq· *corr* ~āq·, *deinde lineola del V* 4 pone *corr* pene *AB* aut *B* labantur *dett Asc* ıı labuntur *AVB* quıſque, ſ *in ras,* b *aut* b; *non potest fuisse, fuitne* a *an* c *A* quibusque *dett Manutius tbm; cf m ad part.* ııı *uol.* ıı *p.* 312,13 5 emerſı,t‿errorem *V* (emersi terrorem *etiam Hadoardus et dett)* emerſı* errorē [t] *A* emerſıt errorem *B* 6 expertı *pr AV* οὐ *pr A, om cett* (non expertibus *ci H. Stephanus p.* 14*)* 7 poſito *add B* 9 que *add Perionius* 10 p̄fectı *pr V* 11 daemonaſ *AB* dem~ *V* appellat *B* nrı̄*, rı *in ras, fuit nisi fallor* nrã *A* 12 enuntiare *H. Stephano (p.* 19*) auctore Lambinus tbm* 13 eorum *del b cum iisdem; abundat more prisco, de quo cf Plaut. Bacch.* 945 *trin.* 328 *Altenburgus ann. philol. suppl.* xxıv 493 scribere] scire *(cf p.* 73,10 *de fin.* v 18,49*) Lambinus, cf Hirzelius de dialogo* ı 541 *n.* 1 *Leo quaest. Plaut.* 44 *n.* 1, *et esset sane ea corruptela facilis ad*

πειστέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἔμπροσθεν,
mus. credendum nimirum est ueteribus et priscis ut aiunt uiris,

ἐκγόνοις μὲν θεῶν οὖσιν ὡς ἔφασαν
qui se progeniem deorum esse dicebant ⌈itaque eorum uocabula

σαφῶς δέ που τούς γε αὑτῶν προγόνους εἰδόσιν·
nobis prodiderunt⌉; nosse autem generatores suos optime poterant,

ἀδύνατον οὖν θεῶν παισὶν ἀπιστεῖν καίπερ
ac difficile factu est a deis ortis fidem non habere: quamquam

40 E ἄνευ τε εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀποδείξεων λέγουσιν,
nec argumentis nec rationibus certis eorum oratio confirmatur,

ἀλλ᾽ ὡς οἰκεῖα φασκόντων ἀπαγγέλλειν ἑπομένους τῷ νόμῳ
sed quia de suis nobis rebus uidentur loqui, ueteri legi morique

πιστευτέον. οὕτως οὖν κατ᾽ ἐκείνους ἡμῖν ἡ γένεσις
39 parendum est. sic igitur ut ab his est traditum horum deorum

περὶ τούτων τῶν θεῶν ἐχέτω καὶ λεγέσθω· Γῆς τε καὶ Οὐρανοῦ
ortus habeatur atque dicatur, ut Oceanum Sala-

παῖδες Ὠκεανός τε καὶ Τηθὺς ἐγενέσθην,
ciamque Caeli satu Terraeque conceptu generatos editosque memo-

τούτων δὲ ⌈Φόρκυς⌉ Κρόνος τε καὶ Ῥέα καὶ ὅσοι μετὰ
remus, ex is Saturnum et Opem,

41 A τούτων, ἐκ δὲ Κρόνου καὶ Ῥέας Ζεὺς Ἥρα τε καὶ πάντες
deinceps Iouem atque Iunonem, reliquos,

explicandum: cf p. 106,20. 107,11. 150,11 *de diu.* II 51,105 *(nam in Bruto* 49,181 *num uerum uiderit E. F. Eberhardus et ante cum H. Alanus obseru. in loca aliquot Ciceronis* 6 *dubito cum aliis atque ipso Hirzelio ibid.* 497 *n.* 3*); sed uide p.* 133,1, *de nat. d.* I 5,10 se docere profitentur, *ad Herenn.* III 15,27. profiteri nos ac suscipere *ci Stangelius litteris ad me datis cl de orat.* I 6,21 *(*susc. ac polliceri*)* 22,103 *et* 25,116 *(*susc. ac profiteri*)* II 36,153 *(*susciperent profiterentur agerent*).* scribere *cum scribebat Tullius, si modo scripsit, de dialogo non cogitabat*

2 sepgeniē *ex* ~e *B* seprogeniaē *ex* ~ae *A* sepgeniae *V* ēē *ex* ē *B* 4 factu*[m] *A* ~tū *V* ~ tum *B* adei forte is *V* adeis*ortis** *ex* adei forte is *A; quare ft fuit* orteis 4. 5 habere* *A, idem sed* e *posterior e corr, uid fuisse* ~rat *sed* at *ligatis B* haber& *V, in quo omissis his* quamquam nec argumentis nec rati *sequitur* omnib; |certis 6 *post* sed *in libris sequitur* cum duplex *p.* 189,11 *(cf p.* 193,3*), uerum ordinem restituit Valla; cf praefatio* quia *V* notis *A* notis, *in mg* ∵ *V* bis notis *B, quo usus* nobis *conieci mus. Rhen.* LIII 95, *quod idem in Parisino* 6624 *esse testatur Friesius mus. Rhen.* LIV 49*; ac mihi quidem* nobis *uidebatur cum* uidentur *esse iungendum, cum* loqui *ft rectius Schichio relat. syll. philol. Berol.* XXVI 295 *s; certe facillime haec pronomina a suis uerbis remota grauioribus uocibus adplicantur, uide p.* 9,7. 69,26 *de orat.* III 19,71. 52,200 *Brut.* 40,147 *de nat. d.* II 28,70 *de diu.* I 53,121. sibi notis r. *uel* suis sibique n. r. *H. Stephanus p.* 20 suis rebus et sibi notis *Lambinus* notis r. *tb* suis r. *m* 8 ducatur *V* *Seruius Danielinus in georg.* I 31 hanc Tethyn Cicero in Timaeo Salaciam dicit 9 conceptu exhisgeneratos *ft pr B* 10 exis *A* exhis *Vtbm* ehis *B* (x *suprascr.*) phorcynū *add Valla,* phorcyn *Ven* II, *quod nomen Ciceronem omisisse puto quod id non reperiret quem ad modum diceret Latine. Phorcum qui dixerit ante Varronem (apud Seruium in Aen.* V 824*) non inuenio* 11 iun*onē [e *an* a] *A*

ὅcουc ἴcμεν ἀδελφοὺc λεγομένουc αὐτῶν,
quos fratres inter se agnatosque usurpari atque appellari uidemus,

ἔτι τε τούτων ἄλλουc ἐκγόνουc.
et eorum, ut utamur ueteri uerbo, prosapiam.

Ἐπεὶ δ' οὖν πάντεc ὅcοι τε περιπολοῦcιν φανερῶc
Quando igitur omnes et qui mouentur palamque se ostendunt 40

καὶ ὅcοι φαίνονται καθ' ὅcον ἂν ἐθέλωcιν ⌜θεοὶ⌝ γένεcιν
et qui ea tenus nobis clarantur qua ipsi uolunt creati

ἔcχον, λέγει πρὸc αὐτοὺc ὁ ⌜τόδε⌝ τὸ πᾶν γεννήcαc τάδε· 'Θεοὶ
sunt, tum ad eos is deus qui omnia genuit fatur haec: 'Vos

θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργὸc πατήρ τε
qui deorum satu orti estis adtendite. quorum operum ego parens

ἔργων, ἃ ⌜δι' ἐμοῦ γενόμενα⌝ ἄλυτα ἐμοῦ γε μὴ
effectorque sum, haec sunt indissoluta me inuito:

ἐθέλοντοc. τὸ μὲν οὖν δὴ δεθὲν πᾶν λυτόν, τό γε μὴν καλῶc 41 B
quamquam omne conligatum solui potest, sed haud qua-

1 quos *add Ald, quod etiam ad Iouem Iunonemque referendum uid* int*ſ*e, ſ *in ras, ex* intnie *ut uid B* usurpari *et* appellari *ex Manutii coniectura Lambinus* ~are *utrobique AVB facili errore, cum* inter se *cum uerbis iungendum uideretur* 2 uetere *tbm* *cf Quintil. inst. or.* I 6,40 3 *οὖν om FPr* *ἀφανῶς FPPhiloponus, e corr A* 4 qui eatenuſ, e *prior rad ex* æ *A* ^{de}clarantur *Atbm (cf p.* 180,6*)* |decl~, de *add B* claraN|, *in mg add* caelaN *V.* *in* clarantur *acquiescendum duxi, quamquam eo uerbo et Cicero (de consulatu* II *in* I *de diu.* 12,21 *et Arateorum u.* 39*) et reliqui usi non sunt nisi in uersibus; nam Apuleio non utor, qui de deo Socr.* 16 *p.* 20,5 *Goldb. nescio an Ciceronem auctorem sequatur ut in multis* qua *corr* quo *A* qua̧ (o *supra*) *B* *οἱ ϑεοὶ AP ϑεοὶ FY Philoponus Eusebius, Proclum non legisse censet Diehlius (uol.* III *p.* 194,17*) dubito quo iure* 5 fatetur *V* haeuoſ *pr A* 5—*p.* 187,6 *orationem dei ab* haec *incipere faciunt cum iis, qui in codicibus puncta posuerunt, Rom tbm (a* uos *Valla); quod cur maluisse uideatur Cicero quam Platonem sequi non intellego. accedit Augustini testimonium de ciu. Dei* XIII 16 sed cum apertissime Plato deos a summo deo factos habere inmortalia corpora praedicet eisque ipsum deum, a quo facti sunt, inducat pro magno beneficio pollicentem quod in aeternum cum suis corporibus permanebunt nec ab eis ulla morte soluentur, quid est quod isti ad exagitandam Christianam fidem fingunt se nescire quod sciunt ..... nempe Platonis haec uerba sunt, sicut ea Cicero in Latinum uertit, quibus inducit summum deum deos quos fecit adloquentem ac dicentem 'uos qui deorum ... conligati'. ecce deos Plato dicit et corporis animaeque conligatione mortales et tamen inmortales dei a quo facti sunt uoluntate atque consilio 7 *ἃ om F, γρ. τάδε mg A ἅτε Badhamus Mnemos.* II *(*1874*)* 300. *ἃ δι' ἐμοῦ γενομένα non legit maior pars testium, del Bernaysius comment. acad. Berol.* 1882 III 64, *cf Rawackius p.* 17 *ss* indiſoluta *pr A* indeſ~ *corr* indjſ~ (ſ *supra*) *B* indissolubilia *Augustinus ut Cicero p.* 187,2, *sed ibi Plato addit τὸ πάμπαν, et de Augustino cf quae scripsi ad p.* 60,12 *ss, infra p.* 187,3. 4 me inuito *quasi posuerit quod Valla scripsit* non sunt dissoluta, *cf de leg.* III 13,29 id autem difficile factu est nisi educatione quadam et disciplina, *quod planius ita scribi poterat* id non facile fit nisi e. q. e. d., *et simile genus uide p.* 75,17; *itaque non necessario* me non inuito *ci Perionius, ut μὴ om FP, e corr A cum testibus nonnullis*

8 quaquā (N *supra*) *(fuit ft* quā~ *ut in AV) B* *τὸ δέ γε P, e corr A* quā|quā *V*

ἁρμοσθὲν ⌜καὶ ἔχον εὖ⌝ λύειν ἐθέλειν κακοῦ. δι' ἃ καὶ ἐπείπερ γε-
quam boni est ratione uinctum uelle dissoluere. sed quoniam estis

γένησθε, ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ οὐδ' ἄλυτοι τὸ πάμπαν,
orti, inmortalis uos quidem esse et indissolubiles non potestis,

οὔ τι μὲν δὴ λυθήσεσθέ γε οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας,
neutiquam tamen dissoluemini, neque uos ulla mortis fata per-

τῆς ἐμῆς βουλήσεως μείζονος ἔτι δε-
ement ⌜nec fraus ualentior quam⌝ consilium meum, quod maius est

σμοῦ καὶ κυριωτέρου λαχόντες ἐκείνων οἷς ὅτ'
uinculum ad perpetuitatem uestram quam illa quibus estis tum

ἐγίγνεσθε συνεδεῖσθε. νῦν οὖν ὃ λέγω ⌜πρὸς ὑμᾶς ἐνδεικνύμενος⌝
41 cum gignebamini conligati. quid sentiam igitur cognoscite.

μάθετε. θνητὰ ἔτι γένη λοιπὰ τρία ⌜ἀγέννητα⌝· τούτων δὲ μὴ
tria genera ⌜nobis⌝ reliqua sunt eaque mortalia, quibus prae-

γενομένων οὐρανὸς ἀτελὴς ἔσται· τὰ γὰρ ἅπαντ' ἐν αὑτῷ
termissis caeli absolutio perfecta non erit: omnia enim genera

1 bonum *Augustinus* 1—6 *Augustinus de ciu. Dei* XXII 26 emendet libros suos istorum omnium magister Plato et dicat eorum deos, ut beati sint, sua corpora fugituros id est esse morituros, quos in caelestibus corporibus dixit inclusos, quibus tamen deus, a quo facti sunt, quo possent esse securi, inmortalitatem id est in eisdem corporibus aeternam permansionem, non eorum natura id habente sed suo consilio praeualente, promisit ... apertissime quippe iuxta eundem philosophum ubi dis a se factis promisit deus non factus inmortalitatem quod inpossibile est se dixit esse facturum. sic enim eum locutum narrat Plato: 'quoniam estis orti' inquit 'inmortales esse et ... conligati'. si non solum absurdi sed surdi non sunt qui haec audiunt, non utique dubitant dis factis ab illo deo qui eos fecit secundum Platonem quod est inpossibile fuisse promissum. qui enim dicit 'uos quidem inmortales esse non potestis sed mea uoluntate inmortales eritis', quid aliud dicit quam 'id quod fieri non potest me faciente tamen eritis'. *cf idem ibid.* X 31 XIII 17. 18. 19. *idem sermone* 241,8 inducitur deus a Platone ipso alloqui deos ... atque inter cetera dicere illis 'quoniam ... non potestis *(u. 2)*'. iam ad istam uocem illi intremiscere poterant ... ergo ut eis auferret timorem, secutus adiunxit atque ait 'non tamen dissoluemini *(u. 3)* ... illa quibus colligati estis'. ecce deus dat securitatem diis a se factis 2 ortıın mor|tı ınmortalıſ, ınmor|tı *inducta,* lıſ *corr* ~leſ *B* uos quidem *om Augustinus c. D.* XXII *(sed uide supra exscripta) et serm., habet idem c. D.* XIII ınde ſolubıleſ *corr* ındȷ ſ~ *A,* ındȷ-ſ~ (ſ *supra*) *V* 3 neutiquam *etiam apud August. c. D.* XIII *Veronensis cum aliis (*nec umquam, numquam, nequaquam *reliqui)*, non *idem c. D.* XXII *et serm.* tamen quae (*sub punctis*) *A* tamenq· *V* 4 nec erunt ualentiora *tribus locis Augustinus, uide ad p.* 186,7; *de fraude cf p.* 191,5 *de leg.* III 4,11 *al.* 5. 6 tum cum gignebamini *om Augustinus tribus locis (c. D.* XIII *add dett quidam)* quibus colligati estis *idem in sermone* 6 gıgnebamını (* *supra* a) *B* ſentıam***, tıam *in ras, fuerit* ſententıam *B* 7. 8 *cf Augustinus de ciu. Dei* XII 27 nam si nulla causa est uiuendi in hoc corpore nisi propter pendenda supplicia, quo modo dicit idem Plato aliter mundum fieri non potuisse pulcherrimum atque optimum, nisi omnium animalium id est et inmortalium et mortalium generibus inpleretur? si autem nostra institutio, qua uel mortales conditi sumus, diuinum munus est, quo modo poena est ad ista corpora id est ad diuina beneficia remeare? *idem ibid.* 25 XIII 19 7 præt̄ mıſſıſ, æ *ex* a *B*

γένη ζώων οὐχ ἕξει, δεῖ δέ, εἰ μέλ- 41 C
animalium conplexu non tenebit, teneat autem oportebit, ut ex

λει τέλεος ἱκανῶς εἶναι. δι᾽ ἐμοῦ δὲ ταῦτα γενόμενα ⌜καὶ βίου μετασχόντα⌝ θεοῖς
eodem ne quid absit. quae *si* a me ipso effecta sint, deorum uitam

ἰσάζοιτ᾽ ἄν· ἵνα οὖν θνητά τε ᾖ ⌜τό τε
possint adaequare; ut igitur mortali condicione generentur,

πᾶν τόδε ὄντως ἅπαν ᾖ⌝, τρέπεσθε ⌜κατὰ φύσιν⌝ ὑμεῖς ἐπὶ τὴν τῶν ζώων δη-
uos suscipite ut illa gignatis

μιουργίαν, μιμούμενοι τὴν ἐμὴν δύναμιν περὶ τὴν ὑμετέραν γένεσιν.
imiteminique uim meam, qua me in uestro ortu usum

καὶ καθ᾽ ὅσον μὲν αὐτῶν ἀθανάτοις ὁμώνυμον
esse meministis. in quibus qui tales creantur ut deorum inmor-

εἶναι προσήκει, θεῖον λεγόμενον
talium quasi gentilis esse debeant, diuini generis appellentur

ἡγεμονοῦν τε ἐν αὐτοῖς τῶν ἀεὶ δίκῃ καὶ ὑμῖν
teneantque omnium animantium principatum uobisque iure et lege

ἐθελόντων ἕπεσθαι, σπείρας καὶ ὑπαρξάμενος ἐγὼ παραδώσω·
uolentes pareant. quorum uobis initium satusque tradetur a me,

⌜τὸ⌝ δὲ ⌜λοιπὸν⌝ ὑμεῖς ἀθανάτῳ θνητὸν προσυφαίνοντες 41 D
uos autem ad id quod erit inmortale partem adtexitote mortalem:

ἀπεργάζεσθε ζῷα καὶ γεννᾶτε τροφήν τε διδόντες αὐξάνετε καὶ φθίνοντα
ita orientur animantes, quos et ⌜uiuos⌝ alatis et consump-

πάλιν δέχεσθε.᾽
tos ⌜sinu⌝ recipiatis.᾽

Ταῦτ᾽ εἶπε, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸν πρότερον κρατῆρα,
Haec ille dixit; deinde ad temperationem superiorem reuertit, 12 42

ἐν ᾧ τὴν τοῦ παντὸς ψυχὴν κεραννὺς ἔμισγεν,
in qua omnem animum uniuersae naturae temperans permiscebat

1 oportebat *pr A* 2 nequit *corr* ~quid, *rec* ~quid V abit *pr A* qua *B* sed quae *ci Manutius* quod si *Lambinus* quae si *mg Lambin;* effecta si *tb* 5 ımitemınıq; *ex* nit~ *aut* ınıt~ *B* imitaminique *Orellius tb* qua me* *V* quamet *A* quā& *B* qua me et *Victorius* ortu uı ufum *V* 6 memınıffetıf *A* memınıftrıf *V* creabuntur *Lambinus tbm* d*eoꝝ [e] *B* 7 gentılıf *Btbm* 8 teneant atque, at *lineola del ft pr, A* teneanq;, n *altera red uid B* anımantū *A* 9 uolentef *ex* ~tıf *ft pr A* satusque *H. Stephano (p. 25) auctore Lambinus* ftatuf quae *A* ftatufq· *VB* tradetur *Valla* tradıtur *AVB* 9. 10 *Augustinus de ciu. Dei* xıı 27 ita sane Plato minores et a summo deo factos deos effectores esse uoluit animalium ceterorum, ut inmortalem partem ab ipso sumerent, ipsi uero mortalem adtexerent 10 ad**texȷtote *ex* adte extoto *B* 12 *Augustinus de ciu. Dei* xııı 19 optime autem cum hominibus agi arbitratur idem Plato, si tamen hanc uitam pie iusteque peregerint *(cf p. 190,6 s)*, ut a suis corporibus separati in ipsorum deorum, qui sua corpora numquam deserunt, recipiantur sinum 14 In qua, In *e corr, ex parte in ras; uidebatur fuisse* hiequa *uel* ~quıƌ *A* *debebat* permiscuerat

τὰ τῶν πρόςθεν ὑπόλοιπα κατεχεῖτο μίςγων τρόπον
superiorisque permixtionis reliquias fundens aequabat eodem

μέν τινα τὸν αὐτόν, ἀκήρατα δὲ οὐκέτι κατὰ ταὐτὰ ὡςαύτως,
modo ferme, nisi quod non ita incorrupta ut ea quae semper

ἀλλὰ δεύτερα καὶ τρίτα. ςυ-
*43 isdem. sed ⌜ab iis⌝ secundum sumebat atque etiam tertium. toto

ςτήςας δὲ τὸ πᾶν διεῖλεν ψυχὰς ἰςαρίθμους τοῖς ἄςτροις
igitur omni constituto sideribus parem numerum distribuit ani-

41 E ἔνειμέν θ' ἑκάςτην πρὸς ἕκαςτον, καὶ ἐμβιβάςας ὡς ἐς ὄχημα
morum et singulos adiunxit ad singula atque ita quasi in cur-

τὴν τοῦ παντὸς φύςιν ἔδειξεν, νόμους τε τοὺς εἱμαρ-
rum uniuersitatis inposuit commonstrauitque leges fatales ac ne-

μένους εἶπεν αὐταῖς, ὅτι γένεςις πρώτη μὲν ἔςοιτο τεταγμένη μία πᾶςιν,
cessarias et ostendit primum ortum unum fore omnibus eumque

ἵνα μή τις ἐλαττοῖτο ὑπ' αὐτοῦ, δέοι δὲ
moderatum atque constantem nec ab ullo inminutum; satis

ςπαρείςας αὐτὰς εἰς τὰ προςήκοντα ἑκάςταις ἕκαςτα ὄργανα χρόνων
autem et quasi sparsis animis fore uti certis temporum interuallis

42 A φῦναι ζῴων τὸ θεοςεβέςτατον, δι-
44 oreretur animal quod esset ad cultum deorum aptissumum. sed

πλῆς δὲ οὔςης τῆς ἀνθρωπίνης φύςεως
cum duplex esset natura generis humani, sic se res habebat ut

τὸ κρεῖττον τοιοῦτον εἴη γένος ὃ καὶ ἔπειτα κεκλήςοιτο ἀνήρ. ὁπότε δὴ
praestantius genus esset eorum qui essent futuri uiri. cum autem

ςώμαςιν ἐμφυτευθεῖεν ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ μὲν προςίοι τὸ δ' ἀπίοι τοῦ
animis corpora necessitate inseuisset cumque ad corpora [necessi-

1 superiorisque *Manutio auctore Lambinus* ſuperiſque *AVB* permixtionıſ *ex* ~neſ *V* fundenſ| *ex* unde| *B* 2 formẹ *V* fer me, er *e corr, puto* for me *fuisse A* incorruptas *Lambinus auctore Manutio, qui etiam* eae *et* secundas *et* tertias *uoluerat; cf p.* 176,9 *ut [a] *A* aut *V* ạut *B* 3 idem *Rom tbm, sed expectes* eadem *ut p.* 177,2. 3. 9; *an fuit* in isdem, *cf p.* 174,8. 177,3 ab iis *H. Stephano (p. 27 s) auctore Lambinus* adıſ *AVB* toto*ıgitur, ı *e corr, fuitne* totoq;ıg~ *A* teͨṭoıgitur *V* 4 ſı derıb; *ex* ſı dereb; *B* 5 adıuncx *lineola super* x *non conspicua A* ὡς *om F* 6 conᴺ*moſtrauıtque *ex* comm~ *A* fataleſ *ut uid rad corr* ſat~ *A* 8 ab ullo *quasi* ὑπό του ınmınuịtum *V* ınm*ınu*tū *ex* ınmunuıtū *B*

9 ſ̣parſ̣ıſ *V* χρόνον *Pr Plutarchus* (~ῳ *ci Pl.*) *ut p.* 191,7, *ex quo Ciceronis errorem non probabiliter repetit Hermannus p.* 33 *s; uerba Stoicum resipiunt, cf de leg.* I 8,24 perpetuis cursibus conuersionibusque caelestibus exstitisse quandam maturitatem serendi generis humani 10 oreretur *corr* orır~ *AB post* sed *libri pergunt p.* 193,16, *cf p.* 185,6 11 habebant *B; cf p.* 95,1 12 praetantıuſ *B* 13 animos corporibus *Perionius tbm, sed cf Iahnius ad Pers.* 5,63 *p.* 191, *m ad part.* II *uol.* III *p.* 323,37; *ex ipso* corpora, *non* corporibus, *turbae natae quae deinceps secuntur* anımıſ corporatū *AV sed* tū *erasum A* 13*s* necessitate *Manutio auctore del Lambinus*

σώματος αὐτῶν, πρῶτον μὲν αἴσθησιν ἀναγ-
tate] tum accessio fieret tum abscessio, principio necesse erat

καῖον εἴη μίαν πᾶσιν ἐκ βιαίων παθημάτων
sensum exsistere unum communemque omnium uehementiore motu

σύμφυτον γίγνεσθαι, δεύτερον δὲ ἡδονῇ
excitatum coniunctumque naturae, deinde uoluptate

καὶ λύπῃ μεμειγμένον ἔρωτα, πρὸς δὲ τούτοις φόβον καὶ θυμὸν
et molestia mixtum amorem, post iram et metum

ὅσα τε ἑπόμενα αὐτοῖς καὶ ὁπόσα ἐναντίως πέ- *42 B*
et reliquos motus animi comites superiorum et his etiam contra-

φυκε διεστηκότα· ὧν εἰ μὲν κρατήσοιεν δίκῃ βιώσοιντο, κρα-
rios dissidentes. ⌜quos qui ratione rexerit iuste uixerit, qui

τηθέντες δὲ ἀδικίᾳ. καὶ ὁ μὲν εὖ
autem iis se dederit iniuste. atque ille qui recte atque honeste 45

τὸν προσήκοντα χρόνον βιοὺς πάλιν εἰς τὴν τοῦ
curriculum uiuendi a natura datum confecerit ad illud astrum

συννόμου πορευθεὶς οἴκησιν ἄστρου ⌜βίον εὐδαίμονα καὶ συνήθη ἕξοι⌝· σφα-
quocum aptus fuerit reuertetur; qui

λεὶς δὲ τούτων εἰς γυναικὸς φύσιν ἐν τῇ
autem inmoderate et intemperate uixerit, eum secundus ortus in

δευτέρᾳ γενέσει μεταβαλοῖ· μὴ παυόμενός τε ἐν τούτοις ἔτι κακίας *42 C*
figuram muliebrem transferet, et si ne tum quidem finem uitiorum

τρόπον ὃν κακύνοιτο κατὰ τὴν ὁμοιό-
faciet, ⌜grauius etiam iactabitur et⌝ in suis moribus simillimas figu-

τητα τῆς τοῦ τρόπου γενέσεως εἴς τινα τοιαύτην ἀεὶ μεταβαλοῖ θήρειον φύσιν,
ras pecudum et ferarum transferetur

ἀλλάττων τε οὐ πρότερον πόνων λήξοι πρὶν τῇ ταὐτοῦ καὶ ὁμοίου πε-
neque terminum malorum prius aspiciet quam illam sequi coeperit

ριόδῳ τῇ ἐν αὐτῷ συνεπισπώμενος
conuersionem quam habebit in se ipse eiusdem et uni similis innatam

---

1 tū *prius add A, om V* tū *posterius ex* cū *B* 2 *μίαν om FPr* 3 excitatum coniunctumque *dett Perionius* ~to ~toq; *AVB* 4 ira et metu *AV, corr* ~ā ~ū *M* ira & motu (e *supra* o) *B* 5 motoſ *A, corr* ~uſ *V* ~ŏſ *B* contrarie *H. Stephano (p. 28) auctore Lambinus tb; cf p.* 127,3 *de diu.* I 57,129 *Nipperdeius opusc.* 66 *Guil. Heraeus quaest. crit. et palaeogr. de uetust. cod. Liuianis (diss. Berol.* 1885) 15 *s* 6 iuſte uixerit *(*x *ex* u *manu eadem) in mg add A* iuſte|uix‿erit, te *add B* 7 |*uſ [δ *ut uid sed in mg, ſt add*] *A* dederint *B* dediderit *dett Lambinus tbm, sed cf de sen.* 13,43 *Tusc.* I 30,72 II 24,57 V 39,112 10 ĩmoderate *ex* im~ *V* 11 tranſfe*ret *A* tranſ ferr& *V* fi,ne (c *supra*) *V* uitiorv̄ *ex* ~rē *B* 14 illā *ex* ~a *V*

15 habit *corr* habeb[at] *A* habebit (a *supra* i) *Btbm* *in* uni, *quod cum Victorio del tbm, latere conieci* sui, *cf quae scripsi ad p.* 183,2 *de nat. d.* I 13,33 *in.*

τὸν ⌜πολὺν ὄχλον καὶ⌝ ὕστερον προσφύντα
et insitam: quod tum eueniet cum illa quae ex igni anima aqua

42 D ἐκ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ γῆς θορυβώδη καὶ ἄλογον ὄντα λόγῳ κρα-
terra turbulenta et rationis expertia insederint ratione

τήσας εἰς τὸ τῆς πρώτης καὶ ἀρίστης ἀφίκοιτο εἶδος ἕξεως.
depulerit et ad primam atque optimam affectionem animi perue-

Διαθεσμοθετήσας δὲ ⌜πάντα⌝ αὐτοῖς ταῦτα. ἵνα τῆς ἔπειτα εἴη κακίας
13 46 nerit.' Quae cum ita designasset seseque, si quid postea

ἑκάστων ἀναίτιος,
fraudis aut uitii euenisset, extra omnem culpam causamque posuisset,

ἔσπειρεν τοὺς μὲν εἰς γῆν τοὺς δ᾽ εἰς σελήνην τοὺς δ᾽ εἰς τἆλλα
alios[que] in terram alios in lunam alios in reliquas

ὅσα ὄργανα χρόνου.
mundi partes, quae sunt [ad]spatiorum temporis signa et notae con-

τὸ δὲ μετὰ τὸν σπόρον τοῖς νέ-
stitutae, spargens quasi serebat. post autem eam sationem dis ut

οις παρέδωκεν θεοῖς σώματα πλάττειν θνητά
ita dicam iunioribus permisit ut corpora mortalia effingerent,

τό τ᾽ ἐπίλοιπον, ὅσον ἔτι ἦν ψυχῆς ἀνθρωπίνης δέον προσγενέσθαι,
quantumque esset reliquum ex humano animo quod deberet acce-

42 E τοῦτο καὶ πάνθ᾽ ὅσα ἀκόλουθα ἐκείνοις ἀπεργασαμένους
dere, id omne et quae consequentia essent perpolirent et absol-

ἄρχειν καὶ κατὰ δύναμιν ὅτι κάλλιστα καὶ ἄριστα τὸ θνητὸν
uerent. deinde ut huic animanti principes se ducesque praeberent

1 et insitam *om V* eueniat (e *supra* a), a *ex* e *ut uid pr, A* eueni& (a *supra*) *sed* a *litura del V* quę *ex* qui *A* aqua *Wesenbergus emendat. Tusc. part.* III *p.* 19 *n.* (aqua atque *Valla)* atque *AVB. conieci olim fuisse ut apud Platonem* igni aqua anima terra, *deinde cum per errorem* atque *esset scriptum, transpositum; cf p.* 166,8 *ss* 2 expertia *dett Asc* II expta *AVB* 3 depulerint *A* depulerit, e *prior ex* i, it *in ras V* effectionem *B, corr* aff~ *V; cf de nat. d.* I 8,19 *Tusc.* II 18,43 rectae animi adfectiones *i. e.* διαθέσεις 4 dissignasset *m ut de nat. d.* I 8,20. 11,26 III 35,85; *sed cf* constituta et designata *de diu.* I 38,82 *τῆς AP τοῖς FYPlutarchus* 5 uitii *cum ras ex* ~tu *B* 6 alios *dett Asc* II alioquae (ſ *supra*) *A* alioq· (ſ *supra*) *VB* terram *Perionius* t̄ra *AVB* lunam *Perionius* luna *B, ex* lima *ut uid A (cf p.* 178,7*)* luna *litterae* n *prior hasta red V* 7 adpatiorum *pr B.* ad *del b;* ad sp. t. cognitionem signa et n. *Helmius* ad sp. t. significationem notae *dett Rom* (nocte) *Valla, idem sed del* notae *t* 8 ſatonem *pr V* 8. 9 *cf quae adscripsi ad p.* 188,9 *s et* 193,5. 7 10 eſſent *V, pr AB* anımo *add A* accedere *corr* ~cid~ *A* accedere *ex* ~r& *B* 11 *eſſent [*fuerit punctum*] *A* polierent (p *supra*) *B* ppolirent *ex* piuuerent *nisi fallor A* peruuerent *V. an fuit* perficerent? obſoluerent *B* 12 uthic (v *supra*) *sed* ut *inductum (quod fuit cum mihi pr factum uideretur) B;* ut *add A, om V* principes se ducesque *dett Lambinus* principē ſe ducē quae *AVB* p̄uerent *A,* preu~ *V,* praeu~ *B, corr* ~berent *V,* ~berent *AB*

διακυβερνᾶν ζῷον, ὅτι μὴ
uitamque eius quam pulcherrime regerent et gubernarent, quatenus

κακῶν αὐτὸ ἑαυτῷ γίγνοιτο αἴτιον.
non ipse ⌜bene factus⌝ sua culpa sibi aliquid miseriae quaereret.

Καὶ ὁ μὲν δὴ ἅπαντα ⌜ταῦτα⌝ διατάξας ἔμενεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ
Atque is quidem qui cuncta conposuit constanter in suo 47

κατὰ τρόπον ἤθει· μένοντος δὲ νοήσαντες οἱ παῖδες τὴν τοῦ πατρὸς τάξιν
manebat statu; qui autem erant ab eo creati, cum parentis ordi-

ἐπείθοντο αὐτῇ καὶ λαβόντες
nem cognouissent, hunc sequebantur. itaque cum accepissent

ἀθάνατον ἀρχὴν θνητοῦ ζῴου μιμούμενοι τὸν σφέτε-
inmortale principium mortalis animantis, imitantes genitorem

ρον δημιουργὸν πυρὸς καὶ γῆς ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἀπὸ τοῦ κόσμου δανει-
et effectorem sui particulas ignis et terrae et aquae et animae a

ζόμενοι μόρια ὡς ἀποδοθησόμενα πάλιν εἰς ταὐτὸν τὰ λαμβανό- 43 A
mundo, quasi rursus redderent, mutuabantur easque inter se copu-

μενα συνεκόλλων, οὐ τοῖς ἀλύτοις οἷς αὐτοὶ συνείχοντο δεσμοῖς
labant, haud isdem uinclis quibus ipsi erant conligati,

ἀλλὰ διὰ σμικρότητα ἀοράτοις πυκνοῖς
sed talibus quae cerni non possent propter paruitatem crebris

γόμφοις συντήκοντες, ἓν ἐξ ἁπάντων ἀπεργαζόμενοι σῶμα ⌜ἕκαστον⌝
quasi cuneolis inliquefactis unum efficiebant ex omnibus corpus

τὰς τῆς ἀθανάτου ψυχῆς περιόδους ἐνέδουν εἰς ἐπίρρυτον σῶμα καὶ ἀπόρρυτον.
atque in eo influente atque effluente animi diuini ambitus inliga-

αἱ δ' εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι ⌜πολὺν⌝ οὔτ' ἐκράτουν
bant. itaque illi in flumen inmersi neque tenebant 48

οὔτ' ἐκρατοῦντο, βίᾳ δὲ ἐφέροντο καὶ ἔφερον,
neque tenebantur, sed ui magna tum ferebant tum ferebantur.

ὥστε τὸ μὲν ὅλον κινεῖσθαι ζῷον, ἀτάκτως μὴν ὅπῃ τύχοι 43 B
ita totum animal mouebatur illud quidem, sed inmoderate et for-

1 uiıitamq; *sed* lı *paene erasae B* regeret et gubernaret *AB, pr V* 3 contanter *pr V* 4 cū *add A* ſı *potius add sed ex parte in ras V* *πρόσταξιν F διάταξιν P, e corr A* 5 cognouıſſeN *ex* ~ſet *A* ~ſ& *pr VB* 7 et *ante* animae *in discrimine uersuum om V* 8 quaſ* [ı] *Atbm* qua|ſı *corr* quaſ|** *B.* quasi *retinui propter ὡς, quamquam scrupulum inicit* redderent *(expectes* reddituri essent*)* reddereN *sed punctum et* ı *erasa V* 10 credıſ *pr B* 11 cuneoolıſ *V* ınlıquetıſ *A* ınlıqu&ıſ *V* ınlıq; fatıſ *B* efficebant *AB* 12 anımı dıuını *corr* ~mo ~no *A* ~mı ~nı *B* ambıtuſ *V* a|mbıtuſ, b *ex* o *B* ıllıgabant *L* ınlıgabat *AVB* 13 in ingens fl. immersi *Lambinus* (in fl. ing. imm. *mg Lambin)* in fl. immensum imm. *Klotzius* *Ciceronem ἐνδῦσαι legisse putabat Lindauius comment. in Plat. Tim. p.* 68 15 totum *dett Valla* motu *AVB*

προιέναι ⌜καὶ ἀλόγως⌝, τὰς ἓξ ἁπάσας κινήσεις ἔχον· εἴς τε γὰρ τὸ πρόσθε
tuito, ut sex motibus ueheretur: nam et ante

καὶ ὄπισθεν καὶ πάλιν εἰς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κάτω τε καὶ ἄνω
et pone et ad laeuam et ad dextram et sursum et deorsum,

καὶ πάντῃ κατὰ τοὺς ἓξ τόπους πλανώμενα προῄειν.
modo huc modo illuc *

*

45 B τῶν δὲ ὀργάνων πρῶτον μὲν φωσφόρα συνετεκτήναντο ὄμματα, τοιᾷδε ἐνδήσαντες αἰτίᾳ. τοῦ πυρὸς ὅσον τὸ μὲν κάειν οὐκ ἔσχε τὸ δὲ παρέχειν φῶς ἥμερον, οἰκεῖον
urere lucere

ἑκάστης ἡμέρας, σῶμα ἐμηχανήσαντο γίγνεσθαι. τὸ γὰρ ἐντὸς ἡμῶν ἀδελφὸν ὂν

45 C τούτου πῦρ εἰλικρινὲς ἐποίησαν διὰ τῶν ὀμμάτων ῥεῖν λεῖον καὶ πυκνόν ... ὅταν οὖν
per oculos emicare

μεθημερινὸν ᾖ φῶς περὶ τὸ τῆς ὄψεως ῥεῦμα, τότε ἐκπῖπτον ὅμοιον πρὸς ὅμοιον, συμπαγὲς γενόμενον, ἓν σῶμα οἰκειωθὲν συνέστη κατὰ τὴν τῶν ὀμμάτων εὐθυωρίαν,
45 D ὅπῃπερ ἂν ἀντερείδῃ τὸ προσπῖπτον ἔνδοθεν πρὸς ὃ τῶν ἔξω συνέπεσεν ... ἀπελθόντος δὲ εἰς νύκτα τοῦ συγγενοῦς πυρὸς ἀποτέτμηται ... παύεταί τε οὖν ὁρῶν, ἔτι τε ἐπαγωγὸν ὕπνου γίγνεται· σωτηρίαν γὰρ ἣν οἱ θεοὶ τῆς ὄψεως ἐμηχανήσαντο, τὴν τῶν
defenstrix

45 E βλεφάρων φύσιν, ὅταν ταῦτα συμμύσῃ, καθείργνυσι τὴν τοῦ πυρὸς ἐντὸς δύναμιν ...
46 A τὸ δὲ περὶ τὴν τῶν κατόπτρων εἰδωλοποιίαν καὶ πάντα ὅσα ἐμφανῆ καὶ λεῖα κατιδεῖν οὐδὲν ἔτι χαλεπόν. ἐκ γὰρ τῆς ἐντὸς ἐκτός τε τοῦ πυρὸς ἑκατέρου κοινωνίας ἀλλήλοις, ἑνός τε αὖ περὶ τὴν λειότητα ἑκάστοτε γενομένου καὶ πολλαχῇ μεταρρυθ-
14 49 * ıı splendore consedit, tum uel eadem spe-

46 B μισθέντος πάντα τὰ τοιαῦτα ἐξ ἀνάγκης ἐμφαίνεται, τοῦ περὶ τὸ πρόσωπον πυρὸς
cies uel interdum inmutata redditur, cum ignis oculorum

τῷ περὶ τὴν ὄψιν πυρὶ ⌜περὶ τὸ λεῖον καὶ λαμπρὸν⌝ συμπα-
cum eo igne qui est ob os effusus se con-

γοῦς γιγνομένου. δεξιὰ δὲ φαντάζεται τὰ ἀριστερά, ὅτι
fudit et contulit. dextra autem uidentur quae laeua sunt, quia

1 ante* [*punctum ut uid*] *A* 2 po*ne [e] *A* poene *V* et *add Lambinus* 3 *libri pergunt p.* 185,6 quia, *uide praefationem; defectum notauit Ald*
5. 7 *Augustinus de ciu. Dei* XIII 18 si di minores, quibus inter animalia terrestria cetera etiam hominem faciendum commisit Plato, potuerunt, sicut dicit, ab igne remouere urendi qualitatem, lucendi relinquere quae per oculos emicaret, itane deo summo concedere dubitabimus . . . . . ut de carne hominis . . corruptionem auferat, naturam relinquat . . . 12 *Priscianus partit.* XII *uers. Aen. princ.* I 16 *G. L. K.* III *p.* 463,19 defenstrix quoque Cicero in Timaeo protulit addita t. *cf Hermannus p.* 14

16 *cf p.* 189,10. ıı(h)fplendore *A* ıı(f)fplendore *V* tıſ ſpendore *sic B. quod ante* splendore *proximum fuerit uocabulum incertum est discrepantibus testimoniis: si AV uerum habent, conicias* speculi, *sin B,* leuitatis, *puta igitur fuisse* cum uterque ignis in leuitatis *(uel* speculi*)* splendore consedit; sed in splendore *Rom* sed si in spl. *Valla tbm non recte explicata transpositionum ratione, de qua cf praefatio* edem *pr A* eadem uel| ſpecieſ *sed* uel *inductum B*

18 ob(e)oſ *V* offusus *dett Valla tbm* 18. 19 *ξυμπαγεῖ γιγνομένῳ AY*

19 contul(d)ıt *V* dextra, a *e corr B* *κατὰ τὰ F, pr A* qui *pr A*

τοῖς ἐναντίοις μέρεσιν τῆς ὄψεως περὶ τἀναντία μέρη γίγνεται ἐπαφὴ
contrariis partibus oculorum contrarias partes adtingunt.

⌜παρὰ τὸ καθεστὸς ἔθος τῆς προσβολῆς⌝. δεξιὰ δὲ τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ ἀρι-
respondent autem dextra dexteris,

στερὰ τοὐναντίον, ὅταν μεταπέσῃ συμπηγνύμενον ᾧ συμπήγνυται φῶς·
laeua laeuis conuersione luminum, cum ea inter se non cohaeres-

τοῦτο δὲ ὅταν ἡ τῶν κατόπτρων λειότης ἔνθεν καὶ ἔνθεν 46 C
cunt: id fit cum speculorum leuitas hinc illincque

ὕψη λαβοῦσα τὸ δεξιὸν εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος ἀπώσῃ
altitudinem adsumpsit et ita dexteram detrusit in laeuam partem

τῆς ὄψεως καὶ θάτερον ἐπὶ θάτερον. κατὰ δὲ τὸ μῆκος στραφὲν τοῦ
oculorum laeuamque in dexteram. supina etiam ora cernuntur

προσώπου ταὐτὸν τοῦτο ὕπτιον ἐποίησεν πᾶν φαίνεσθαι, τὸ κάτω πρὸς τὸ ἄνω
depulsione luminum, quae conuertens inferiora reddit quae sunt

τῆς αὐγῆς ⌜τὸ τ' ἄνω πρὸς τὸ κάτω πάλιν⌝ ἀπῶσαν.
superiora.

Ταῦτ' οὖν πάντα ἐστὶν τῶν συναιτίων,
Atque haec omnia ex eo genere sunt quae rerum adiuuant 50

οἷς θεὸς ὑπηρετοῦσιν χρῆται τὴν τοῦ ἀρίστου κατὰ τὸ δυνα-
causas, quibus utitur ministeriis deus cum optimi speciem quoad

τὸν ἰδέαν ἀποτελῶν· δοξάζεται δὲ ὑπὸ τῶν πλείστων οὐ συναίτια 46 D
fieri potest ecficit; sed existimant plerique non haec adiu-

ἀλλὰ αἴτια εἶναι τῶν πάντων
uantia causarum sed has ipsas esse omnium causas, [quae uim

ψύχοντα καὶ θερμαί-
habeant frigoris et caloris] quae uim habeant refrigerandi calfi-

νοντα πηγνύντα τε καὶ διαχέοντα ⌜καὶ ὅσα τοιαῦτα⌝ ἀπεργαζόμενα· λόγον
ciendi concrescendi liquendi, care-

δὲ οὐδένα οὐδὲ νοῦν εἰς οὐδὲν δυνατὰ ἔχειν ἐστίν. τῶν γὰρ ὄντων ᾧ νοῦν
ant autem omni intellegentia atque ratione, quae nisi in animo

μόνον κτᾶσθαι προσήκει λεκτέον ψυχήν — τοῦτο δὲ ἀόρατον,
nulla alia in natura reperiantur; animus autem sensum omnem

4 illinc *dett Orellius tb, uide Meaderum arch. lexicogr.* XII 246. illimque *Ciceronem scripsisse credit m* 5. 6 dextera ... laeuaque *dett Rom tbm ft recte; an* dexterum *(~rā ex ~rū ut uid pr A)* ... laeuumque*?* 6 &ıā|&ora *V* 7 deuſione *pr B* 8 *forsitan interciderit* superiora autem quae inferiora 10 quo*ad [d] *A* qđad (o superscr.) *ex* qđ~ *V* qvo|ad, vo *in ras, fuit* qđ|~ *B* 11 efficit *dett Rom tbm* etfecıt *A* &~ (ef superscr.) *V* &~ (f superscr.) *B* existimant *H. Stephano (p. 29) auctore Lambinus* eſtımant *corr* ẹ~ *AVB* 12 ıpſaſeſſe, ſeſ *add in spatio unius litterae aut duarum capaci, uid fuisse* ıpſa_ſe *(hyphen paene erasum) B* omnııū *A* 12. 13 *uncis inclusa om Vtbm, ego credo ex Ciceronis autographo superesse quae abici uoluerit, cf p.* 4,14. q. u. h. frigoris et caloris, concretionis et liquoris, careant *Valla* 13 refrıgerendı *B* 14 ɫ calleaɴ *mg V* 16 *expectes* reperiuntur, *ut a* quae *nouum enuntiatum incipiat* ſenſum, m *in ras, fuit* ſ *ut uid B*

πῦρ δὲ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀὴρ σώματα πάντα ὁρατὰ
effugit oculorum, at ignis aqua terra *anima* corpora sunt eaque

γέγονεν — τὸν δὲ νοῦ καὶ ἐπιστήμης ἐραστὴν
51 cernuntur. illum autem qui intellegentiae sapientiaeque se ama-

ἀνάγκη τὰς τῆς ἔμφρονος φύσεως
torem profitetur necesse est intellegentis sapientisque naturae

46 *E* αἰτίας πρώτας μεταδιώκειν. ὅσαι δὲ ὑπ᾽ ἄλλων μὲν κινουμένων ἕτερα δὲ
primas causas conquirere, dein secundas earum rerum quae ne-

ἐξ ἀνάγκης κινούντων γίγνονται, δευτέρας. ποιητέον δὴ κατὰ
cessario mouent alias cum ipsae ab aliis mouentur. quocirca nobis

ταῦτα καὶ ἡμῖν· λεκτέα μὲν ἀμφότερα τὰ τῶν αἰτιῶν γένη,
sic cerno esse faciendum ut de utroque nos quidem dicamus ge-

χωρὶς δὲ ὅσαι μετὰ νοῦ
nere causarum, separatim autem de is quae cum intellegentia

καλῶν καὶ ἀγαθῶν δημιουργοὶ καὶ
sunt efficientes pulcherrimarum rerum atque optumarum et de

ὅσαι μονωθεῖσαι φρονήσεως τὸ τυχὸν ἄτακτον ἑκάστοτε ἐξεργάζονται.
is quae uacantes prudentia inconstantia perturbataque efficiunt.

Τὰ μὲν οὖν τῶν ὀμμάτων συμμεταίτια πρὸς τὸ ἔχειν τὴν δύναμιν ἣν
52 Ac de oculorum quidem causis, ut haberent eam uim quam

νῦν εἴληχεν εἰρήσθω· τὸ δὲ μέγιστον αὐτῶν εἰς
nunc habent, satis ferme esse dictum puto; maxuma autem eorum

ὠφελίαν ἔργον, δι᾽ ὃ θεὸς αὔθ᾽ ἡμῖν δεδώρηται, μετὰ τοῦ-
utilitas donata hominum generi deorum munere deinceps

47 *A* το ῥητέον. ὄψις δὴ κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον αἰτία τῆς μεγίστης ὠφελίας γέ-
explicetur. rerum enim optumarum cognitionem nobis oculi adtu-

γονεν ἡμῖν, ὅτι τῶν νῦν λόγων περὶ τοῦ παντὸς λεγομένων
lerunt. nam haec quae est habita de uniuersitate oratio a nobis

οὐδεὶς ἄν ποτε ἐρρήθη μήτε ἄστρα μήτε ἥλιον
haud umquam esset inuenta, si neque sidera neque sol

μήτε οὐρανὸν ἰδόντων. νῦν
neque caelum sub oculorum aspectum cadere potuissent. nunc

1 et aer *post* terra *add Rom,* anima *duce Orellio sed cl p.* 191,1 *ante* aqua *tbm; ego malui Platonem sequi* corpoſunt *pr A* 4 deınde *V* *ἀλλήλων (om μὲν) A* 5 alıacū [ſ] ıpſẹ *B* alıaſ. [cū] ıpſẹ *ex* ~e *A* alıaſ. ıpſẹ + *ex* ~e, *in mg nihil V* 6 utde *ex* uıde *AB* uıde *pr V* gere *B* 7 ſepatım *pr AV* dejıſ *(ı red) ex* deuſ *B* dehıſ *AV* 8 ef- fıenteſ [ci] *ex* eıcienteſ *A* pulcher*rımarum [ı] *A* 8. 9 dejıſ *ex* deuſ *B* dehıſ *AV* 10 *σχεῖν FY* 11 n͞c *add A* eorū**** [eorū] *A* 12 utı*lıtaſ [l] *B* m*nere [u] [o *uel* e] *A* numere *B* 16 aſpectu *AV, corr* ~ū *B*

δ' ἡμέρα τε καὶ νὺξ ὀφθεῖσαι μῆνές τε καὶ ἐνιαυ-
uero dies noctesque oculis cognitae, tum mensum annorum-

τῶν περίοδοι μεμηχάνηνται μὲν ἀριθμόν, χρόνου δὲ ἔννοιαν
que conuersiones et numerum machinatae sunt et spatium tem-

περί τε τῆς τοῦ παντὸς φύσεως ζήτησιν ἔδοσαν· ἐξ ὧν
poris dimensae, et ad quaestionem totius naturae inpulerunt: quibus

ἐπορισάμεθα φιλοσοφίας γένος, οὗ μεῖζον ἀγαθὸν οὔτ' ἦλθεν οὔτε *47 B*
ex rebus philosophiam adepti sumus, quo bono nullum optabilius

ἥξει ποτὲ τῷ θνητῷ γένει δωρηθὲν ἐκ θεῶν.
nullum praestantius neque datum est mortalium generi deorum con-

cessu atque munere neque dabitur.

1 conıtę *pr B* tū *ex* tu *AV* menſ,ū *sic bis corr V* annorū annorūq; *B* 2 *post περίοδοι F habet καὶ ἰσημερίαι καὶ·τροπαί* *in* tēporıſ *desinit V*

3 totıſ *pr B* 4 optabılıuſ *cum ras ex* obt~ *B, idem sed* ~bılıuſ *A* 4—6 *cf p.* 37,10 *de leg.* I 22,58 *Tusc.* I 26,64 *(Lact. diu. inst.* III 14,7*) Lael.* 6,20 *epist.* XV 4,16. *Augustinus de ciu. Dei* XXII 22 *ex.* philosophiam . . . . quam 'di quibusdam paucis' ait Tullius 'ueram dederunt, nec hominibus' inquit 'ab his aut datum est donum maius aut potuit ullum dari' *ad Hortensium potius respicit (Ohlmannus de S. Augustini dialogis in Cassiciaco scriptis, diss. Argent.* 1897,71*) quam ad* III *de re p.* 3,4 *(Vsenerus* 'Gött. gel. Anz.' 1892,382*), ubi Cicero de mente potius uel ratione similiter uidetur locutus esse quam de philosophia, ut p.* 9,9 *de leg.* I 22,59 *de sen.* 12,40 *de off.* III 10,44 *Lactant. de opif. Dei* 3,14 5 generı *ex* ~re *A* gerı *ex* ~re *B* 6 *subscriptio nulla; sequitur de fato AVB*